

בנק ישראל
אגף דוברות והסברה כלכלית
מחלקת תקשורת, קשרי קהילה וממשל

פעילות בנק ישראל בזווית התקשורתית וההסברה הכלכלית לציבור

דוח לשנת 2022

תוכן העניינים

3	דבר פתיחה - דובר הבנק
4	ציר זמן - התפתחות אירועים במהלך שנת 2022
9	סטטיסטיקה
10	מדיניות מוניטרית
59	עולם הבנקאות והאשראי
119	עולם התשלומים והדיגיטל
154	ייעוץ כלכלי לממשלה
159	נאומים

דבר פתיחה

דובר הבנק

שנת 2022 הציבה בפתיחנו, כבנק המרכזי של מדינת ישראל, אתגרים רבים ומגוונים. השנה שחלפה אופיינה בשינויים בסביבה המקרו כלכלית, בעיקר בדמות גל עליות מחירים עולמי שהוביל לנקיטה במדיניות מוניטרית מצמצמת כמעט בכל המדינות בעולם, וישראל ביניהן. בנק ישראל הוכיח וביסס את עצמאותו ואת מקצועיותו בשנה החולפת, כאשר נקט בצעדים קשים אך הכרחיים למלחמה באינפלציה הגואה, ומנע דרך כך פגיעה משמעותית במשק ובכלכלה הישראלית, גם כשעלו קולות ציבוריים ולחצים פוליטיים שקראו להתערבות במדיניותו המקצועית של בנק ישראל. במקביל, בנק ישראל פעל להגברת התחרות והשקיפות בשוק הבנקאי, ופיקח מקרוב על הקושי האמיתי שצף בעקבות העלאת הריבית בקרב נוטלי המשכנתאות וההלוואות, כמו גם על הצמיחה במשק, כדי לעזור לאזרחים ולבעלי העסקים לעבור את התקופה הזו בצורה המיטבית עם פגיעה מינימלית בכלכלה ובפרט.

הדו"ח הדיגיטלי שלפניכם מרכז את מאות ההודעות לעיתונות שפרסמנו בחלוף השנה האחרונה ולצידן דוגמאות להצגתן בתקשורת והעברתן לידיעת הציבור. ההודעות מסודרות לפי ציר זמן ולפי נושאי מפתח שונים. לכל אחת מהן ניתן להיכנס ב"קליק" פשוט ולהגיע להודעה עצמה ולחומר מקצועי נלווה ורלוונטי לנושא, כמו ניתוחים, איורים וקטעי וידאו. למלאכת ההסברה חשיבות עצומה בבנק מרכזי, כפי שראינו השנה בטר שאת, כאשר הסברה כלכלית רצינית ומקצועית מניבה פרי מבחינת אמון הציבור בבנק ישראל כמוסד עצמאי בלתי תלוי וחסר פניות, שפועל אך ורק לטובת רווחת אזרחי מדינת ישראל דרך שמירה על יציבות ועל עוצמת הכלכלה הישראלית. מעבר לאמון הציבור בבנק, ישנה חשיבות להסברה במובנים של אוריינות פיננסית, שיפור הזכויות והמודעות לזכויות שמגיעות לכל אזרחית ואזרח מול התאגידים הבנקאיים, תוך חיזוק התחרות ביניהם ושמירה על יציבותם ואמינותם. לצורך עמידה במטרות החשובות הללו, אנו נוקטים פעולות הסברה אינטנסיביות לצעדים שונים של בנק ישראל, מלווים באינפוגרפיקה, בראיונות ובפרסומים שונים בכלי התקשורת. בכל פרסום או אמירה של הבנק אנו שוקלים כל מילה ומילה לאור החשיבות הגבוהה שכל בעלי העניין מייחסים לכך וההשפעה של אמירות הבנק על השווקים השונים. אני רוצה לסיים בתודה לכל מי שעסק במלאכה, ותרם לך שהעבודה הקשה שהצוות שלי בדוברות ואנוכי עושים מסביב לשעון כדי להיות "הפה" של בנק ישראל בהסברת צעדיו, מדיניותו ותפיסתו הכלכלית תתבצע בצורה הטובה ביותר. העבודה הזו נעשית בסיוע המקצועי של עובדות ועובדי בנק ישראל, מכל החטיבות והאגפים, שמסייעים לנו במלאכת ההסברה. יש לנו הרבה כבוד לעשות את התפקיד החשוב הזה, שאחריות רבה לצידו. נמשיך לעשות זאת מתוך יראת קודש לשמירה על שמו הטוב של בנק ישראל, למען כל אזרחי ישראל. אני מאחל לכן ולכם קריאה נעימה ושתמצאו את הדו"ח כמועיל - גם כעת וגם במרוצת הזמן.

אורי ברזני
דובר בנק ישראל

ציר זמן – התפתחות אירועים במהלך שנת 2022

ינואר

- 03.01 - פרסום החלטת הריבית והתחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, ומסיבת עיתונאים של הנגיד לאחר מכן.
- 10.01 - השלמת הליך ההקמה של הבנק הדיגיטלי "וואן זירו הבנק הדיגיטלי בע"מ".
- 17.01 - פרסום דוח המדיניות המוניטרית למחצית השנייה לשנת 2021.
- 18.01 - פרסום תכנית העבודה ותקציב בנק ישראל לשנת 2022.
- 18.01 - הפיקוח על הבנקים מאפשר צמצום בקבלת הקהל בסניפי המערכת הבנקאית.
- 25.01 - הוספת חתימת הנגיד, פרופ' אמיר ירון על שטר ה-20 ש.

פברואר

- 06.02 - משלחת קרן המטבע הבינלאומית הגישה סיכום ראשוני של הדו"ח על כלכלת ישראל לשנת 2021.
- 14.02 - פורסם דו"ח היציבות הפיננסית למחצית השנייה של 2021.
- 21.02 - פרסום החלטת הריבית.
- 23.02 - פורסם הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, מחצית ראשונה לשנת 2021.
- 28.02 - בנק ישראל ממשיך לקדם תשלומים מידיים בישראל - הנחה את השחקנים להיערך לקבלת בקשות עד לסוף שנת 2023 (R2P) לתשלום.

מרץ

- 06.03 - בנק ישראל ומשרד החינוך מקדמים פעילויות לבני נוער בנושא חינוך פיננסי במסגרת "שבוע הכסף העולמי" יחד עם עוד מדינות רבות ברחבי העולם.
- 06.03 - הפיקוח על הבנקים קיים את מפגש העדכון השנתי בנושא: "אמנת זמינות פיננסית" – הרחבת ההתמודדות עם אלימות כלכלית נגד נשים נפגעות אלימות.
- 10.03 - הודעה על פרסום טיוטת אסדרה בתחום ניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור הנובע ממתן שירותי תשלום אגב פעילות לקוחות במטבעות וירטואליים.
- 13.03 - הפיקוח על הבנקים מפרסם את ממצאי הסקר השנתי בנושא שביעות הרצון של לקוחות משקי הבית מהשירות הניתן להם מהבנקים.
- 14.03 - החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל מפרסמת היום את דו"ח 'מבט סטטיסטי' לשנת 2021.

- 20.03 - הפיקוח על הבנקים נוקט בצעדים נוספים נוכח עליה בסיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן.
- 23.03 - פרסום קול קורא להתייעצות לגבי אפיון טכנולוגי של הוראת חיוב דיגיטלית, תחליף דיגיטלי לצ'ק מנייר.
- 29.03 - פרסום דו"ח בנק ישראל לשנת 2021.
- 30.03 - פורסם דו"ח על השקעת יתרות מטבע החוץ של ישראל לשנת 2021.
- 30.03 - פורסמו דוחותיו הכספיים של בנק ישראל לשנת 2021.

אפריל

- 10.04 - הפיקוח על הבנקים פרסם תיקון להוראותיו בנושאים "דירקטוריון" ו"מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי".
- 11.04 - פורסמה התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.
- 11.04 - פורסמה החלטת הריבית בה החל תהליך העלאת הריבית: הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.25% לרמת של 0.35%. לאחר פרסום ההחלטה נערכה מסיבת עיתונאים של נגיד הבנק.
- 13.04 - דיווח לכנסת על הוראות חוק נתוני האשראי.
- 14.04 - פגישת נגיד הבנק, פרופ' אמיר ירון, עם שר החוץ וראש הממשלה החליפי, יאיר לפיד, ושרת הכלכלה, אורנה ברביבאי, בבנק ישראל.

מאי

- 02.05 - הארכת תוקף הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בנושא "התמודדות עם משבר הקורונה".
- 08.05 - הפיקוח על הבנקים הטיל עיצום כספי על חברת כרטיסי אשראי לישראל בשל חיוב עסקה בכרטיס מבוטל.
- 09.05 - פרסום עיקרי תגובות הציבור לקול הקורא בנוגע לשקל הדיגיטלי.
- 15.05 - בנק ישראל מזמין את ראשי הרשויות להצטרף לפעילות להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית.
- 23.05 - פורסמה החלטת הריבית, בה הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.4% לרמה של 0.75%.
- 25.05 - פורסמה סקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2021.

יוני

- 01.06 - פורסם דו"ח פעילות בנק ישראל בזווית התקשורתית וההסברה הכלכלית לציבור לשנת 2021.
- 01.06 - נגיד בנק ישראל הודיע על מינויו של ד"ר גולן בניטה למנהל חטיבת השווקים.
- 13.06 - הודעה על הסרת חסמים בשימוש מחשוב ענן.
- 16.06 - מרכז החדשנות של ה-BIS, בנק ישראל, והרשות המוניתרית של הונג קונג ישתפו פעולה ב"פרויקט סלע" - ניסוי של מטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (retail CBDC).

- 19.06 - הפיקוח על הבנקים פרסם הוראה בנושא שיפור הצגת המידע ללקוחות בשירותי תשלום מתקדמים.
- 19.06 - פתיחת שוק התשלומים למועדוני צרכנות.
- 26.06 - בנק ישראל משיק "דשבורד" באתר הבנק להצגת סט אינדיקטורים מהירים על כלכלת ישראל.
- 27.06 - נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, השתתף במפגש של ה-BIS עם נגידי בנקים מרכזיים בעולם.
- 28.06 - הצגת הסקירה השנתית של המפקח על הבנקים על המערכת הבנקאית בישראל (לשנת 2021) בוועדת הכלכלה של הכנסת.
- 30.06 - עבר החוק לפיזור הכנסת, ונקבעו בחירות לתאריך ה-01.11.2022.

יולי

- 04.07 - פורסמה החלטת הריבית, בה הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.5% לרמה של 1.25%. לאחר פרסום ההחלטה נערכה מסיבת עיתונאים של נגיד הבנק.
- 04.07 - פורסמה התחזית המקרו כלכלית של חטיבת המחקר.
- 06.07 - נגיד בנק ישראל הודיע על מינויה של לימור גולדשטיין למנהלת מחלקת המטבע.
- 18.07 - פורסם דו"ח המדיניות המוניתרית למחצית הראשונה לשנת 2022.
- 20.07 - קידום הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי.
- 26.07 - הפיקוח על הבנקים פרסם מסמך מדיניות פיקוחית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור.

אוגוסט

- 09.08 - הפיקוח על הבנקים מרחיב את הפיקוח על עמלות העו"ש.
- 10.08 - פורסם דוח היציבות הפיננסית למחצית הראשונה של 2022.
- 16.08 - אבן הדרך האחרונה ביישום מתווה ה-EMV הושלמה בהצלחה רבה.
- 22.08 - פורסמה החלטת הריבית, בה הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.75% לרמה של 2.00%. לאחר פרסום ההחלטה נערכה מסיבת עיתונאים של נגיד הבנק.
- 31.08 - הרפורמה הצרכנית להגברת שקיפות המידע ללקוחות הבנקים ולשיפור סביבת התחרות בשוק המשכנתאות נכנסה לתוקף.

ספטמבר

- 07.09 - פורסם מכתב המפקח על הבנקים למנכ"ל המערכת הבנקאית בנושא: "הוגנות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה".
- 08.09 - התקיים כנס בנק ישראל בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות".

13.09 - פורסם הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, לשנת 2021.
(דוח עמלות)

28.09 - ה-BIS, הבנק המרכזי של שבדיה, הבנק המרכזי של נורבגיה ובנק ישראל משיקים יחד את "Icebreaker".
פרויקט

אוקטובר

02.10 - השלמת השלב הראשון - שקיפות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה - פרסום שיעורי הריביות של התאגידים הבנקאיים.

03.10 - פורסמה החלטת הריבית, בה הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.75% לרמה של 2.75%. לאחר פרסום ההחלטה נערכה מסיבת עיתונאים של נגיד הבנק

03.10 - פורסמה התחזית המקרו כלכלית של חטיבת המחקר.

18.10 - פורסמה עמדת בנק ישראל בעניין הפרדת חברת כ.א.ל מבנק דיסקונט.

19.10 - נגיד בנק ישראל נשא דברים בכנס המטרו.

26.10 - בנק ישראל אישר לחברת אופק אגודת אשראי שיתופית בע"מ לקבל קוד זיהוי במערכות התשלומים בישראל ומפרסם היום את מספר קוד הזיהוי שהוקצה.

נובמבר

01.11 - נערכו הבחירות לכנסת ה-25.

06.11 - רפורמה בעמלות משקי בית ועסקים קטנים: הפיקוח על הבנקים הוציא להתייעצות טיוטה ראשונה של עדכון לכללי העמלות.

07.11 - הפיקוח על הבנקים הוציא מכתב וטיוטת עדכון בנוגע לעיסוק של תאגידים בנקאיים במתן שירותים בנכסים קריפטוגרפים פיננסיים.

07.11 - בנק ישראל ערך כנס לאור השקת מערכת התשלומים לזיכויים והעברות בזמן אמת (זה"ב) החדשה.

09.11 - פורסמו סקירת פניות הציבור של הפיקוח על הבנקים לשנת 2021 ומבט על מחצית ראשונה 2022.

16.11 - הפיקוח על הבנקים פרסם היום עדכונים מוצעים נוספים להוראות הדיווח לציבור בנושא הרחבת הגילוי של תאגידים בנקאיים בתחומי סביבה, חברה וממשל

21.11 - פורסמה החלטת הריבית, בה הוועדה המוניתרית החליטה להעלות את הריבית ב-0.5% לרמה של 3.25%.

23.11 - נגיד בנק ישראל נשא דברים בכנס השנתי של אגף השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר.

24.11 - הגברת תדירות מכרזי המק"מ של בנק ישראל.

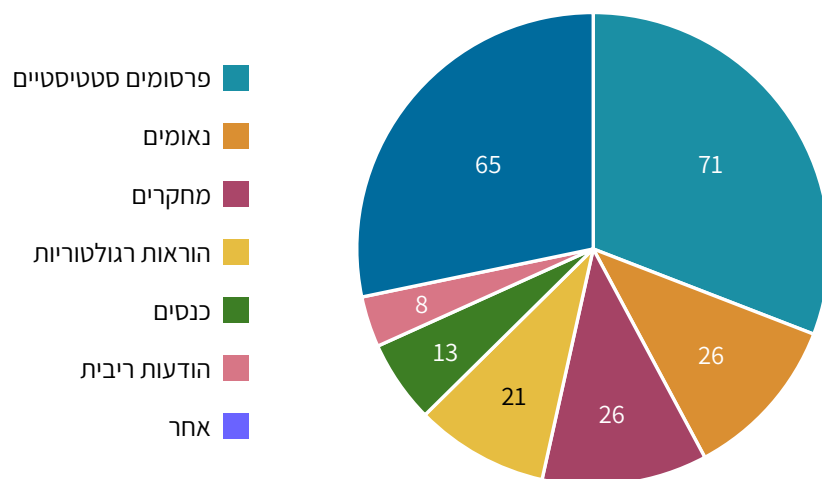
27.11 - הפיקוח על הבנקים מזמין את הציבור לקחת חלק בפעילות ייחודית להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית.

דצמבר

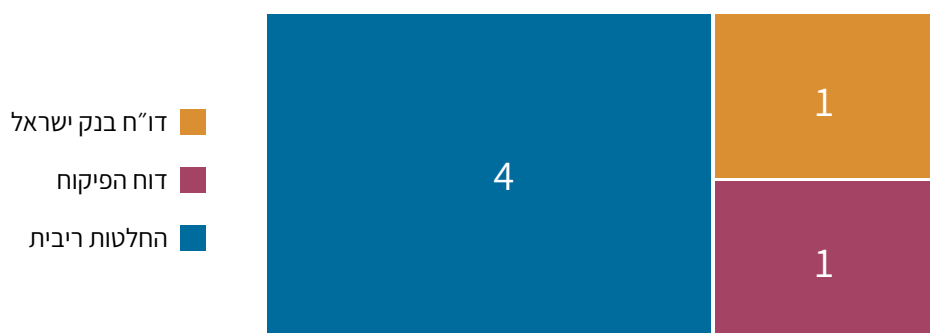
- 06.12 - רפורמת מעבר מבנק לבנק – הפיקוח על הבנקים מעדכן בחלוף שנה להשקת הרפורמה.
- 07.12 - הורחב מערך הנתונים שמפרסם הפיקוח על הבנקים והתווסף פרסום נתונים אודות פעילות משקי הבית בערוצי בנקאות בתקשורת.
- 11.12 - בנק ישראל מייעל את החיבור של חברות פינטק וגופים נוספים למערכות התשלומים.
- 13.12 - נגיד בנק ישראל הודיע על מינויו של ד"ר עדי ברנדר למנהל חטיבת המחקר.
- 19.12 - נערך כנס חטיבת המחקר בנושא הון אנושי ושוק העבודה.
- 20.12 - אתר בנק ישראל החדש עלה לאוויר.
- 25.12 - בנק ישראל אישר הקמה של בנק חדש נוסף: בנק אש ישראל.
- 28.12 - בנק ישראל הודיע על עדכון הכיתובים על גבי המעות למחזור.
- 29.12 - הושבעה ממשלת ישראל ה-37.

סטטיסטיקה

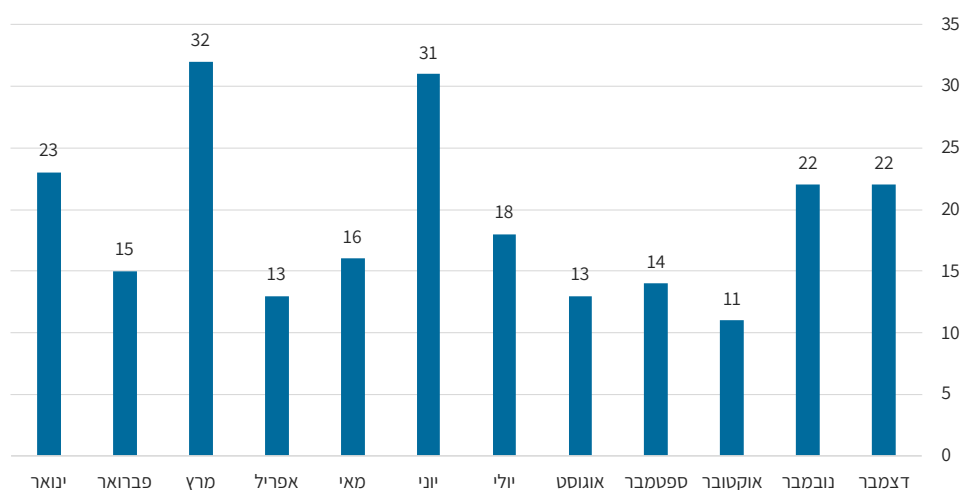
התפלגות הודעות לעיתונות

מסיבות עיתונאים

הודעות לעיתונות לפי חודשים

מדיניות מוניטרית

במהלך שנת 2022 בנק ישראל פעל בנחישות ובאחריות, באמצעות הכלים העומדים לרשותו, על מנת להילחם באינפלציה הגואה ברחבי העולם.

"שנת 2022 התאפיינה בשני תהליכים מרכזיים, שהחלו עוד בשנת 2021 על רקע ההתאוששות המהירה מהשפעות מגפת הקורונה: צמיחה מהירה לצד התגברות הלחצים האינפלציוניים. הלחצים האינפלציוניים החלו בזעזועי היצע בין-לאומיים, שעליהם התווספו לחצי ביקוש מקומי אשר הלכו וגברו במהלך השנה. לצד דעיכת ההשפעות השליליות של המגפה הופיעו גורמים נוספים שהשפיעו באופן שלילי על המשק ובהם המלחמה באוקראינה"

(מתוך מכתב הנגיד, דו"ח בנק ישראל 2022).

בהתאם להתפתחויות אלו במשק, החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את ריבית בנק ישראל מספר פעמים במהלך השנה. בעקבות החלטות אלו, האינפלציה בישראל במהלך שנת 2022 הייתה נמוכה מממוצע האינפלציה במדינות ה-OECD.

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות המדיניות המוניטרית שהתקיים היום בבנק ישראל

03.01.2022

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

סוף שנה ותחילת שנה חדשה זו נקודת זמן טובה לעצור, להסתכל לאחור וגם להביט קדימה. החיים לצד המחזוריות בהתפשטות הנגיף היא המציאות בה אנו נמצאים וכנראה נימצא גם בעתיד הנראה לעין. כשהסתכלתי על דבריי במסיבות העיתונאים האחרונות, ראיתי כיצד ביולי דיברנו על יציאה מהגל השלישי ובאוקטובר התייחסנו לגל רביעי. כעת, כששנת 2021 הסתיימה, ושנת 2022 עומדת בפתח אנחנו מתמודדים עם גל חמישי. המציאות הקיימת, המחזוריות והסיכונים המתמידים נשקפים בפנינו כל העת ונלקחים בחשבון בניתוח תמונת המצב הכלכלית ובקבלת החלטות המדיניות המוניטרית.

איננו יכולים לדעת בוודאות כיצד הגל החמישי, "גל האומיקרון", יבוא לידי ביטוי מבחינה בריאותית וכלכלית. מסתמן שהוא הולך להיות שונה בהיקף ההדבקה ובמידת השפעתו על התחלואה הקשה. אלו משפיעים גם על אופן ההתמודדות בה הממשלה בוחרת לנקוט. עם זאת אפשר לומר, שהמשק הישראלי למד לתפקד לצד הנגיף, להסתגל אליו ולהצליח לקיים פעילות כלכלית גם כשאיומי התחלואה והסיכונים ניצבים לפניו. לכן, אנחנו נדרשים לעשות כמיטב יכולתנו לאפשר לכלכלה להמשיך לפעול תוך שמירה על הבריאות והשליטה בהיקפי התחלואה.

אעבור כעת למבט על ההתפתחויות הכלכליות המרכזיות. אנו מעריכים שהתוצר בשנת 2021 שהסתיימה לפני מספר ימים התרחב ב-6.5%. זאת על-פי תחזית חטיבת המחקר שפורסמה היום. מדובר בצמיחה מרשימה שמעידה על עוצמת ההתאוששות, ומצביעה על כך שרמת התוצר מתקרבת למגמה שהייתה צפויה לולא המגיפה. כשמסתכלים על הפעילות עצמה, אנו רואים שהמאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס חזר כבר בתחילת 2021 לתחום ההתרחבות ומאז ממשיך להימצא בתחום זה. הרכישות בכרטיסי אשראי ששימשו אינדיקטור מוביל לבחינת הפעילות במשק בשיאו של המשבר חזרו למגמות ארוכות הטווח שלהן ואף עלו מעבר להן. כמובן, שבהתאם למחזוריות התחלואה כך גם הפעילות בכרטיסי אשראי משתנה, וכרגע ניכר הקושי בענפים מסויימים ובפרט מאז התפשטות זן האומיקרון.

קשיים בשרשראות האספקה העולמיות ומגבלות בצד ההיצע הינם אתגרים נוספים שחוונו בשנה החולפת. אלו הובילו לכך שחברות דיווחו על קשיים מתגברים לאורך השנה ברכישת חומרי גלם וציוד. עם זאת, ההערכות הן שאלו יתמתנו במהלך השנה הבאה, לאחר שגל האומיקרון ידעך, והם צפויים להקל על הפעילות העסקית בארץ ובעולם. במבט על סחר החוץ, שהוא משמעותי כל-כך במשק קטן ופתוח כשל ישראל, ניכר כי יצוא השירותים המשיך להתרחב כחלק מהשינוי המבני שמתרחש במשק. שינוי זה אף הואץ בזכות מאפייני החדשנות הישראלית, ובהובלת ענפי הטכנולוגיה שהביקוש למוצריהם גבר בתקופת הקורונה. גם היבוא לישראל עלה בכל מרכיביו, על אף הקשיים בשרשראות האספקה.

בשוק העבודה ניצבנו בפני מורכבויות גם בשנה האחרונה, אך במבט על המצב הנוכחי ניתן לומר שחלה התאוששות ניכרת ואנו מתקרבים בחלק מהמדדים לרמות ששררו לפני המשבר. לכך תרמו דעיכת גל התחלואה הרביעי ואיתו המשך תהליך חזרת המשק לשגרה עסקית, וסיום מרבית תנאי רשת הבטחון בשוק העבודה. עם זאת, יש לזכור שמדובר בתהליך מורכב ויש להמשיך לבחון וללוות את תהליך ההתאוששות של שוק העבודה – בוודאי כעת עם התגברות התחלואה ואיתה פוטנציאל הפגיעה בפעילות. ברקע חלה עלייה מתמשכת במספר המשרות הפנויות ולצידה ירידה בשיעור האבטלה, מה שעשוי להעיד על הידוק מסוים של שוק העבודה. רמות השכר במשק לא חרגו מהמגמה שנרשמה לפני המשבר ובחלק מהענפים חלה לאחרונה האצה מסוימת בשכר. חשוב יהיה לעקוב אחר התפתחויות אלו בחודשים הקרובים.

ברצוני לעבור כעת לתחום הפיננסי. זוהי המערכת שמניעה את הפעילות הריאלית, ומכאן חשיבותה הרבה. אנו רואים מזה זמן שוק אשראי ישראלי שמתפקד היטב עם ריביות יציבות ונמוכות. בחינת קשיי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים ממשיכה להצביע על רמות קושי נמוכות הדומות לאלו שהיו לפני המשבר. אני מאמין שבשנה הקרובה נוכל להמשיך ולתרום לשכלול ולפיתוח שוק האשראי עם קידום של הבנקאות הפתוחה, המעבר בין בנקים בקליק, הרפורמה בעולם המשכנתאות ועוד.

לאור מה שהזכרתי עד כה ועל סמך נתונים נוספים, חטיבת המחקר פרסמה היום תחזית מקרו-כלכלית מעודכנת. על פי התחזית, התוצר צפוי לצמוח בשנת 2022 בקצב של 5.5%. בנוסף, החטיבה פרסמה לראשונה את התחזית לשנת 2023 בה צפוי התוצר לצמוח בקצב של 5%. שיעור האבטלה הרחבה צפוי להמשיך לרדת ולהסתכם ב-4.4% בסוף שנת 2023. האינפלציה צפויה להאט ולעמוד בשנת 2022 על 1.6% ולהתייצב במרכז תחום היעד, על 2% בסוף שנת 2023. בהתייחס לסיכונים לתחזית, הסיכון מהתפתחותם של הגל הנוכחי וגלי תחלואה נוספים שישפיעו באופן משמעותי על הפעילות עודנו קיים אך פחת לאור ההתאמות שהמשק ביצע מאז פרוץ המגפה. סיכונים נוספים שקיימים הם אי-הוודאות בנוגע לאינפלציה בחו"ל בתקופה הקרובה וההתפתחויות בשוק המט"ח אשר עשויות להשפיע על האינפלציה בישראל.

באשר לאינפלציה, זו נמוכה יותר בישראל מאשר במרבית מדינות ה-OECD. למעשה, האינפלציה בישראל היא בעשירון התחתון של מדינות ה-OECD. מצב זה מאפשר לנו סבלנות בניהול המדיניות המוניטרית תוך המשך בחינה וניתוח של ההתפתחויות השונות. בנוסף, הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הקרובה ולשנים הבאות כולן נמצאות בתוך תחום היעד והן אינן משקפות ציפייה להאצה. אני רוצה להיות ברור - אנחנו במקום אחר ממדינות עם לחצים אינפלציוניים וזה יתרון חשוב של הכלכלה הישראלית כרגע.

נכון גם להזכיר שמצב זה, שהאינפלציה בישראל נמוכה ביחס לעולם מאפיין את השנים האחרונות ואינו תופעה ייחודית לתקופת הקורונה. בשנים האחרונות ניתן לציין מספר גורמים שהשפיעו על כך: כמו שינויים מבניים במשק, חלקם ביוזמת הממשלה, לצד התרחבות הרכישות באינטרנט שגורמים לגידול בתחרות וללחץ כלפי מטה על המחירים; סביר להניח שגורמים אלו ימשיכו להתקיים גם בעתיד הקרוב. בנוסף האינפלציה בישראל, בתור משק קטן ופתוח, מושפעת הן משער החליפין והן מהתפתחות המחירים העולמיים של הסחורות והאנרגיה. גם בתחום השכר ההסכם אליו הגיעה הממשלה לאחרונה צפוי לתרום למיתון הלחצים לעליית שכר.

בשכר הדירה נרשמה עלייה מתונה ברוב החודשים בשנה שחלפה, אך בתקופה האחרונה הוא עלה בקצב גבוה יותר. יהיה צורך לעקוב בהמשך עד כמה עלייה זו מתמידה על רקע העלייה במחירי הדירות. אלו כזכור אינם כלולים במדד המחירים לצרכן ועלו בשיעור גבוה מאוד בשנה האחרונה. בתחום זה על הממשלה לספק פתרונות להמשך הגדלת התחלות הבנייה ולתת ודאות לשוק הדיור שהיקפי הבנייה יהיו גבוהים לאורך זמן.

לגבי שוק המט"ח, אחזור ואומר, תכנית ה-30 מיליארדי דולר שהפעלנו בשנת 2021 הייתה תכנית מיוחדת לזמנים מיוחדים. כפי שאמרתי לא אחת לאחריה איננו מוגבלים בהתערבות. הבנק ימשיך לפעול בשוק המט"ח על-פי הצורך ובהתחשב בפעילות הכלכלית של המשק.

במבט על העולם נראה כי הכלכלה העולמית ממשיכה להתאושש והיקף הסחר העולמי עולה ומצוי ברמות גבוהות של התרחבות. עם זאת, התפשטות זן האומיקרון ברחבי העולם מגדילה את אי-הוודאות והחשש מפני מגבלות משמעותיות על הפעילות הכלכלית. התממשות של חשש זה עלולה להוביל להאטה בתהליך ההתאוששות הגלובלית ובעיקר להעיב על שחרור מגבלות הייצור והאספקה העולמיים. חרף העלייה באי הוודאות, במרבית השווקים הפיננסיים נרשמו עליות בתקופה הנסקרת. באשר למדיניות המוניטרית הגלובלית, ניכר כי הצמצום המוניטרי נמשך בהדרגה לאור התפתחות האינפלציה. בארה"ב, הפד הותיר את הריבית ללא שינוי אך הכפיל את קצב צמצום תכניות הרכישות, כך שאלו צפויות להסתיים במרץ. בנוסף הוא עדכן כלפי מעלה את תחזית קצב העלאות הריבית הצפויות. באירופה הותיר ה-ECB את הריבית ללא שינוי והודיע על צמצום הרכישות בשווקים. באנגליה, החליט הבנק המרכזי להעלות את הריבית כמו גם במספר מדינות נוספות בהן חרגה האינפלציה מיעדה.

כפי שהסברתי בתחילת דבריי, המצב בישראל שונה, מה שמאפשר לנו סבלנות בבחינת ההתפתחויות ובניהול המדיניות המוניטרית. לפיכך בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להותיר את הריבית על כנה. אנו בוחנים בכל עת את תנאי השוק והתפתחות המחירים, והמדיניות המוניטרית המרחיבה תמשיך ללוות את היציאה של המשק הישראלי מהמשבר הכלכלי.

בריאיון איתנה לכולם.

נגיד בנק ישראל אמיר ירון: הצרכנים צריכים לבחור מוצרים בהם לא חלה עלייה

נגיד בנק ישראל הפרופסור אמיר ירון: נעשו צעדים משמעותיים בתחום הורדת המכסים וחסמי היבוא שאמורים להשפיע, אבל יקח לזה קצת זמן להשפיע בתחומי המזון.

האופטימיות מסייעת לנגיד לשמור על חופש הפעולה שלו

בנק ישראל צופה שהאינפלציה תעמוד ב-2022 על 1.6% בלבד - נמוך בהרבה מהציפיות בשוק ההון: 2.4%. תחזית המאקרו החיובית של הבנק מזכירה, כי יש לו סבלנות וכי האינפלציה לא מטרידה את הנגיד בשלב זה

כלכליסט

בנק ישראל: הריבית ללא שינוי, האינפלציה תעמוד על 2.4% בלבד ב-2021

ברקע עליות המחירים, החליט בנק ישראל להשאיר את שיעור הריבית הבסיסי בישראל על 0.1%. על פי התחזית, האינפלציה תעמוד על 1.6% בלבד ב-2022. הנגיד: "אין לנו לחצים אינפלציוניים כמו במדינות אחרות. זה יתרון חשוב של הכלכלה הישראלית"

דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור משבר הקורונה

06.01.2022

בנק ישראל מפעיל מספר תכניות כדי לטפל בקשיי נזילות שפגעו במערכת הפיננסית בעקבות משבר הקורונה, להבטיח את התפקוד התקין של השווקים הפיננסיים, להקל על תנאי האשראי במשק ולתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית.

האפשרות לבצע עסקאות ריפו מול בנק ישראל, שהוצעה על רקע משבר הקורונה, לגופים מוסדיים ונותני אשראי חוץ בנקאיים הסתיימה בסוף שנת 2021.

להלן עדכון חודשי של יתרת התכניות שהופעלו נכון ל-31/12/2021:

הודעות בנק ישראל בנושא	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה ¹	עסקאות החלף דולר/שקל	רכישות אג"ח ממשלתי	רכישות אג"ח קונצרני	הלוואות לט"א למערכת הבנקאית לטובת העמדת אשראי לעסקים קטנים ^{2, 3}
06/04/2020	06/07/2020	23/03/2020	06/07/2020	22/10/2020	05/07/2021
יתרה נכון ל-	מיליארדי ₪	מיליארדי דולר	מיליארדי ₪	מיליארדי ₪	מיליארדי ₪
31/3/2020	5.5	7.5	8.5	-	-
30/4/2020	1.8	7.5	13.2	-	1.2
31/5/2020	1.6	6.8	19.2	-	4.6
30/6/2020	1.5	4.5	23.4	-	4.6
31/7/2020	1.5	0.0	23.9	0.6	4.6
31/8/2020	1.5	0.0	29.9	0.9	8.7
30/9/2020	1.5	0.0	33.6	2.1	12.2
31/10/2020	1.5	0	37.0	3.1	13.8
30/11/2020	1.5	0	41.6	3.5	16.3
31/12/2020	1.5	0	46.2	3.5	19.6
31/1/2021	1.5	0	50.4	3.5	22.7
28/2/2021	0.8	0	54.8	3.5	25.0
31/3/2021	0.5	0	58.9	3.5	28.1
30/4/2021	0.5	0	62.3	3.5	31.6
31/5/2021	0.5	0	65.3	3.5	34.2
30/6/2021	0.5	0	68.6	3.5	37.2
31/7/2021	0.5	0	71.7	3.5	40
31/8/2021	0.5	0	75	3.5	40
30/9/2021	0.5	0	76.9	3.5	40
31/10/2021	0.5	0	80.1	3.5	40
30/11/2021	0.5	0	83.5	3.5	40
31/12/2021	0.1	0	85	3.5	40

1 ב-06/04/2020 בנק ישראל הרחיב את כלי הריפו כך שישלול גם אג"ח תאגידיות כבטוחה, בנוסף לאג"ח ממשלתי. להרחבה ראו הודעה לעיתונות בקישור הבא: <https://www.boi.org.il/https://www.boi.org.il/תקשורת-ופרסומים/הודעות-לעיתונות/בנק-ישראל-מפעיל-כלי-מדיניות-נוספים-תכנית-להגדלת-היצע-האשראי-לעסקים-קטנים-וזעירים-ועסקאות-ריפו-עם-אגח-תאגידיות-כבטוחה/>

2 בהתאם להחלטת הוועדה המוניתרית מיום 06/04/2020, בנק ישראל סיפק למערכת הבנקאית הלוואות לטווח של 3 שנים בריבית קבועה, במטרה להגדיל את היצע האשראי הבנקאי לעסקים קטנים וזעירים. התוכנית הופעלה תחילה עד סוף חודש מאי וחודשה באוגוסט. במסגרת תוכנית זו החל לפעול גם הנדבך החדש, עליו הוחלט ב-22/10/2020, במסגרתו הלוואות הינן ל-4 שנים בריבית שלילית בשיעור של -0.1%.

3 בהתאם להחלטת הוועדה המוניתרית מיום 5/7/21 תוכנית מתן הלוואות לטווח ארוך למערכת הבנקאית כנגד הלוואות שניתנו לעסקים קטנים וזעירים תסתיים ב-1/10/2021 או אם במסגרתה יינתנו הלוואות בהיקף כולל של 40 מיליארד ש"ח.

17.01.2022

תקציר

דוח זה סוקר את המדיניות המוניטרית במחצית השנייה של 2021 ובתחילת המחצית הראשונה של 2022¹. במהלך המחצית הנסקרת ולאחר היציאה מהסגר השלישי התאושש המשק הישראלי בקצב מהיר, ונראה היה שהמשק חוזר לשגרה, זאת על רקע יעילות החיסונים, שהביאה לירידה חדה של שיעורי התחלואה, ואפשרה הקלה נרחבת של המגבלות על הפעילות. בהמשך המחצית התפשט זן הדלתא של נגיף הקורונה, ועלה מספר החולים הקשים, לצד מבצע ההתחסנות במנת החיסון השלישית. התמודדות המשק עם גל תחלואה זה אופיינה במיעוט הגבלות לעומת גלי הקורונה הקודמים. עם זאת עדיין שוררת אי-ודאות רבה לגבי הפעילות הכלכלית במשק, בגלל ההשפעות של נגיף הקורונה, ובפרט התפשטות זן האומיקרון בשלהי המחצית.

המדיניות המוניטרית: במהלך המחצית השנייה של 2021 הושארה הריבית ללא שינוי בשיעור של 0.1%. עוד הוחלט על הפסקת הפעלתם של כל הכלים המיוחדים שעליהם הכריזה הוועדה בעיצומו של משבר הקורונה בשנת 2020. על רקע המשך השפעת הקורונה על המשק רכש בנק ישראל במהלך 2021 34.8 מיליארדי דולרים. 30 מיליארדי דולרים נרכשו בהתאם להחלטת הוועדה המוניטרית בתחילת השנה, והסכום הנותר נרכש בנובמבר-דצמבר, לאחר שהוועדה המוניטרית, בהודעותיה הודיעה לציבור על המשך ההתערבות בשוק.

הפעילות הריאלית המקומית: הנתונים והאינדיקטורים שהוצגו בפני הוועדה במחצית הנסקרת העידו כי קצב ההתאוששות של התוצר והתעסוקה מהיר יחסית, וכי התוצר מתקרב לרמות שהיו צפויות לולא פרץ משבר הקורונה. זאת לאחר התמודדות עם שלושת הסגרים אשר הוטלו במהלך 2020 ובמחצית הראשונה של 2021 ועם גל הקורונה הרביעי במחצית הנסקרת, שלווה במיעוט יחסי של מגבלות על הפעילות. יחד עם זאת, בסיום המחצית הנסקרת טרם הוסרו כל המגבלות – ובפרט נותרו מגבלות משמעותיות על התיירות הנכנסת; לאחר אישור מתווה, שהיה אמור לאפשר הגדלה משמעותית של התיירות הנכנסת, הביאה תפוצת הזן אומיקרון לסגירה משמעותית של השמיים באמצעות הטלת הגבלות ניכרות על פעילות נתב"ג.

שוק העבודה: נתוני סקר כוח האדם של חודש נובמבר (גילאי +15) הצביעו על יציבות של שיעור האבטלה הרחבה² ברמה של כ-6.5%, וכן של שיעור התעסוקה המותאם³, שעמד על כ-60%, לעומת כ-61% טרם המשבר, ב-2019. מספר המשרות הפנויות במחצית הנסקרת הוסיף לעלות – המשך למגמה מתחילת שנת 2021. תופעה זו מאפיינת מדינות מפותחות נוספות שחוו גידול מהיר של מספר המובטלים על רקע מדיניות ממשלתית של חל"ת. עם ההקלה במגבלות והצמיחה המהירה של התוצר נוצרו משרות פנויות חדשות, והן מאוישות בקצב איטי יחסית, מה שעלול להעיד על עלייה של שיעור האבטלה המבנית.

סביבת האינפלציה: המחצית השנייה של שנת 2021 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה ביחס לשנים האחרונות. בראשיתה שיעור האינפלציה השנתי נכנס לתחום היעד, במהלכה הוא הוסיף ועלה מעל למרכז היעד עד 2.5%, ולקראת סיומה התמתן מעט, ל-2.4%. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה לפי כל המקורות עלו, והן נמצאות בסביבת אמצע תחום היעד; עם זאת ניכר פער בין הציפיות הנגזרות משוק ההון לתחזיות של החזאים ולציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של הבנקים, שהן נמוכות יותר. נראה שפער זה משקף את פרמיית הסיכון⁴. על פי התחזיות השונות קצב האינפלציה צפוי להתמתן מעט בהמשך, אך צפוי להישאר בתוך תחום היעד לכל הטווחים.

שער החליפין: עד סוף המחצית הראשונה של השנה נשמרה יציבותו של השקל הן מול שער החליפין הנומינלי האפקטיבי והן מול הדולר והאירו, על רקע הרכישות שביצע בנק ישראל – כ-25 מיליארדי דולרים. במחצית השנייה, המחצית הנסקרת,

1 ההחלטות שהתקבלו ב-5 ביולי, ב-23 באוגוסט, ב-7 באוקטובר וב-22 בנובמבר 2021 וב-3 בינואר 2022.

2 שיעור האבטלה הרחב כולל 3 קבוצות: הבלתי מועסקים (האבטלה בהגדרה הרגילה), המועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע מסיבות הקשורות בנגיף הקורונה (כולל הנמצאים בחל"ת) והלא משתתפים בכוח העבודה שהפסיקו לעבוד בגלל פטורים או סגירת מקום העבודה ממרץ 2020 – כולם מתוך המשתתפים בכוח העבודה בגילאים +15.

3 שיעור התעסוקה ללא העובדים שנעדרו מהעבודה בשל נגיף הקורונה.

4 להרחבה ראו תיבה 2 בהמשך הדוח.

נרשמה מגמת ייסוף של השקל. גם במחצית זו נרשמו המרות מט"ח גבוהות של משקיעים מוסדיים ומשקיעים זרים, שפעלו לייסוף השקל, וקצב הרכישות של בנק ישראל הופחת.

הכלכלה העולמית: במחצית הנסקרת המשיכה הכלכלה הגלובלית להתאושש, על רקע קצב תחלואה מתמתן ועלייה של שיעורי ההתחסנות, שלוותה בהסרת מגבלות על הפעילות הכלכלית. עם זאת נראה כי המומנטום נחלש בעקבות קשיים בשרשרת הייצור העולמית ועליית מחירי האנרגיה, המגדילה את סיכויי האינפלציה, והתפרצות מחודשת של המגפה. סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה, וקצב האינפלציה במרבית המדינות גבוה מהיעדים. בתחזית הצמיחה העולמית של קרן המטבע נרשם בתחילת המחצית הנסקרת שיפור מסוים של קצב הצמיחה ב-2022 והתייצבות במהלכה, והתחזית לשנת 2021 הושארה במהלך המחצית ללא שינוי ניכר. העלאות ריבית בעולם ננקטו עד כה רק במדינות שבהן הייתה חריגה ניכרת מיעד האינפלציה.

שוק האשראי: במחצית הנסקרת נותרו הריביות יציבות ונמוכות. בחינת קשיי המימון לפי סקר המגמות של הלמ"ס הצביעה על רמות דומות לאלו של ערב המשבר – מצב שונה מאשר במחצית הקודמת, שבה הקושי של מגזר העסקים הקטנים והזעירים בגיוס אשראי היה רב יותר מאשר ערב המשבר. עם זאת בענף המלוואות מגבלות האשראי נותרו גבוהות גם במהלך המחצית הנסקרת. הריביות הבנקאיות נותרו יציבות בכל מגזרי הפעילות, לפיכך ועל רקע ההתאוששות הכלכלית הופסקו תוכניות בנק ישראל של הצעת מקורות זולים לבנקים למתן הלוואות לעסקים קטנים וזעירים, שסייעו להם לצלוח את משבר הקורונה.

ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים: בשוק ההון עלו מחירי המניות במחצית הנסקרת במגזרים השונים, ומרווחי אג"ח החברות עלו גם הם, אך במידה מתונה יותר. תשואות איגרות החוב הממשלתיות ל-10 שנים בישראל ירדו בתחילת המחצית הנסקרת ועלו בסופה – בדומה למגמה בעולם. ההערכות משוק התלבור באשר ליציבות ריבית בנק ישראל השתנו במהלך המחצית הנסקרת, וברבעון הרביעי הן עלו וגילמו סבירות של 100% שבשנה הקרובה תהיה לפחות העלאת ריבית אחת של 15 נקודות בסיס, לרמה של 0.25% – הסבירות הגבוהה ביותר מאז פרוץ משבר הקורונה, במרץ 2020. בשלהי המחצית נרשמה ירידה של ציפיות אלה, וזאת בדומה למגמה במדינות אחרות.

המדיניות הפיסקלית: הגירעון המצטבר המשיך לרדת במהלך המחצית הנסקרת והגיע ל-4.6%. זאת הודות להמשך הגידול המשמעותי בגביית המסים (אף ביחס למגמה ארוכת הטווח) וירידה של הוצאות הממשלה – תוצאה של צמצום הוצאות הקורונה לצד תת-ביצוע של מכסת התקציב ההמשכי וגידול איטי יחסית של ההוצאות גם לאחר אישור התקציב. הצעת התקציב לשנים 2021-2022 אושרה בכנסת באופן סופי בתחילת נובמבר ותרמה להקטנת אי-הוודאות הפיסקלית. יעדי הגירעון החדשים הם 6.8% בשנת 2021 ו-3.9% בשנת 2022, והתחזיות הנוכחיות לשנים אלו הן לגירעון נמוך יותר.

שוק הדיור: מגמת ההאצה של עליית מחירי הדירות, שהחלה לקראת סוף שנת 2020 וגברה בשנת 2021, נמשכה גם במחצית הנסקרת: מחירי הדירות עלו בשנים עשר החודשים האחרונים ב-10.3% (הנתון לספטמבר-אוקטובר). הוועדה דנה בעלויות המחירים בשוק הדיור, שהתפתחו על רקע הורדת מס הרכישה למשקיעים ביולי 2020, והפסקת התוכנית "מחיר למשתכן". במהלך המחצית נכנסו לתוקף תוכניות חדשות של הממשלה, שנועדו לבלום את העלייה המשמעותית של מחירי הדיור, ביניהן העלאת שיעור מס הרכישה למשקיעים. לצד אלה נמשך ברוב המחצית הנסקרת קצב מתון יחסית של עליית מחירי השכירות, דומה לקצב במחצית הקודמת והמשך להתמתנות הניכרת שהייתה במהלך שנת 2020. לקראת סוף המחצית ניכרה האצה מסוימת: עד נובמבר עלה מדד שירותי הדיור בבעלות בשיעור שנתי של כ-2.9%.

תחזית חטיבת המחקר: חטיבת המחקר פרסמה בתקופה הנסקרת שלוש תחזיות בצמידות להודעות הריבית – ביולי ובספטמבר 2021 ובינואר 2022. לפי התחזית מחודש ינואר יצמח התוצר יצמח בשנת 2022 ב-5.5% (6.0% לפי תחזית יולי), ושיעור האבטלה ב-2022 צפוי להמשיך לרדת ולהגיע ברבעון האחרון שלה לכ-4.8% – עדיין מעל לרמתו לפני המשבר (כ-3.8%). יחס החוב לתוצר צפוי להיות בשנת 2022 69% (לפי תחזית יולי 74%). האינפלציה במהלך ארבעת הרבעונים הקרובים (שהאחרון בהם הוא הרבעון הרביעי של 2022) צפויה להסתכם ב-1.6%.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

20.01.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 3-5 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-10 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.8
הנתונים החודשיים							
2020							
ינואר	1.0	1.3	1.4	1.5	1.4	1.6	0.8
פברואר	1.0	1.3	1.3	1.5	1.3	1.5	0.8
מרץ	1.1-	0.6	0.9	1.2	0.6	1.6	0.4
אפריל	0.8-	0.9	1.3	1.5	0.9	1.6	-0.3
מאי	0.2-	0.9	1.4	1.5	1.0	1.5	-0.3
יוני	0.4	0.8	1.3	1.5	1.1	1.7	0.4
יולי	0.0	0.5	0.9	1.3	0.8	1.7	0.1
אוגוסט	0.0	0.8	1.2	1.4	1.0	1.7	0.1
ספטמבר	-0.1	0.8	1.3	1.4	1.0	1.8	0.0
אוקטובר	-0.4	0.8	1.3	1.4	0.9	1.7	-0.2
נובמבר	-0.1	1.0	1.4	1.4	1.0	1.7	0.0
דצמבר	0.3	1.2	1.5	1.5	1.2	1.7	0.2
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.9
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	1.3
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.4
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.8
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	2.0
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	2.5
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	2.6
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	2.4
הנתון השוטף ⁶	2.6	2.7	2.7	2.6	2.7	2.4	2.4

- 1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx
- 2 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- 3 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- 4 ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- 5 הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- 6 עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- 7 ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

[דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל הפעיל בשווקים הפיננסיים לאור משבר הקורונה](#)

07.02.2022

בנק ישראל הפעיל מספר תכניות כדי לטפל בקשיי נזילות שפגעו במערכת הפיננסית בעקבות משבר הקורונה, להבטיח את התפקוד התקין של השווקים הפיננסיים, להקל על תנאי האשראי במשק ולתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית.

נכון למועד דיווח זה הסתיימה הפעלת כל התוכניות המתוארות בהודעה.

להלן עדכון חודשי של יתרת התכניות שהופעלו נכון ל-31/01/2022:

הלוואות לט"א למערכת הבנקאית לטובת העמדת אשראי לעסקים קטנים ^{3, 2}	רכישות אג"ח קונצרני	רכישות אג"ח ממשלתי	עסקאות החליף דולר/שקל	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה ¹	הודעות בנק ישראל בנושא
06/04/2020 06/07/2020 22/10/2020 05/07/2021	06/07/2020	23/03/2020 22/10/2020	18/03/2020	15/03/2020	
יתרה נכון ל-	מיליארדי ₪	מיליארדי ₪	מיליארדי דולר	מיליארדי ₪	
31/3/2020	-	8.5	7.5	5.5	
30/4/2020	-	13.2	7.5	1.8	
31/5/2020	-	19.2	6.8	1.6	
30/6/2020	-	23.4	4.5	1.5	
31/7/2020	0.6	23.9	0.0	1.5	
31/8/2020	0.9	29.9	0.0	1.5	
30/9/2020	2.1	33.6	0.0	1.5	
31/10/2020	3.1	37.0	0	1.5	
30/11/2020	3.5	41.6	0	1.5	
31/12/2020	3.5	46.2	0	1.5	
31/1/2021	3.5	50.4	0	1.5	
28/2/2021	3.5	54.8	0	0.8	
31/3/2021	3.5	58.9	0	0.5	
30/4/2021	3.5	62.3	0	0.5	
31/5/2021	3.5	65.3	0	0.5	
30/6/2021	3.5	68.6	0	0.5	
31/7/2021	3.5	71.7	0	0.5	
31/8/2021	3.5	75	0	0.5	
30/9/2021	3.5	76.9	0	0.5	
31/10/2021	3.5	80.1	0	0.5	
30/11/2021	3.5	83.5	0	0.5	
31/12/2021	3.5	85	0	0.1	
31/01/2022	3.5	85	0	0.0	

1 ב-06/04/2020 בנק ישראל הרכיב את כלי הריפו כך שיכלול גם אג"ח תאגידיות כבטוחה, בנוסף לאג"ח ממשלתי. להרחבה ראו הודעה לעיתונות בקישור הבא: <https://www.boi.org.il/https://www.boi.org.il/תקשורת-ופרסומים/הודעות-לעיתונות/בנק-ישראל-מפעיל-כלי-מדיניות-נוספים-תכנית-להגדלת-היצע-האשראי-לעסקים-קטנים-וזעירים-ועסקאות-ריפו-עם-אגח-תאגידיות-כבטוחה/>

2. בהתאם להחלטת הוועדה המוניטרית מיום 06/04/2020, בנק ישראל סיפק למערכת הבנקאית הלוואות לטווח של 3 שנים בריבית קבועה, במטרה להגדיל את היצע האשראי הבנקאי לעסקים קטנים וזעירים. התוכנית הופעלה תחילה עד סוף חודש מאי וחודשה באוגוסט. במסגרת תוכנית זו החל לפעול גם הנדבך החדש, עליו הוחלט ב-22/10/2020. במסגרתו ההלוואות הינן ל-4 שנים בריבית שלילית בשיעור של -0.1% .

33. בהתאם להחלטת הוועדה המויערת מיום 5/7/2021, תוכנית בתן הלוואות לטווח ארוך למערכת הבנקאית כנגד הלוואות שניתנו לעסקים וזעירים פסחים ב-1/10/2021 ואם במסגרתה יינתנו הלוואות בהיקף כולל של 40 מיליארד ש"ח.

◀ **הוועדה המוניתרית החליטה ב-21/02/2022 להותיר את הריבית ללא שינוי ברמה של 0.1%**

21.02.2022

- המשק הישראלי ממשיך בפעילות כלכלית רציפה ברמה גבוהה לצד נגיף הקורונה. הסיכון להמשך מחזוריות גלי התחלואה עודנו קיים ומביא להמשך אי-הוודאות לגבי עוצמת הפעילות הכלכלית הצפויה.
- האינפלציה בישראל מצויה בסביבת הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 3.1%. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה ממרבית המקורות עלו אך מצויות בתוך תחום היעד. הציפיות משוק ההון החל מהשנה השלישית ואילך מצויות בתחום היעד.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-3.3%, במונחי השער האפקטיבי ב-3.4%, וב-3.5% מול האירו.
- על פי נתוני החשבונאות הלאומית, התוצר בשנת 2021 צמח ב-8.1%, מעבר לצמיחה החזויה, ובמונחי תוצר לנפש ב-6.3%. רמת התוצר חצתה לראשונה מאז פרוץ הקורונה את קו המגמה של טרום המשבר.
- מגמת עליית מחירי הדירות האיצה בחודשים האחרונים ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-11.3%, קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות.
- השפעת האומיקרון בעולם מתונה יחסית ומגמת ההתאוששות הכלכלית נמשכת. השיבושים בשרשראות הייצור נמשכים, אך בעוצמה מעט מתונה יותר.
- במדינות רבות מדדי האינפלציה שוהים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים, ולפיכך, נמשך ההידוק המוניטרי בעולם.

במשק הישראלי נרשמה צמיחה גבוהה לצד נגיף הקורונה והאינדיקטורים השונים מצביעים על המשך הגידול בפעילות בקצב נאה. לכן, הוועדה מעריכה כי בחודשים הקרובים יבשילו התנאים להתחיל בתהליך הדרגתי של העלאת הריבית בהתאם לתוואי האינפלציה, קצב הצמיחה והתעסוקה. זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות, ולהבטיח המשך פעילותם התקינה של השווקים הפיננסיים.

[🔗 לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן](#)

[🔗 נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית 21.02.2022](#)

המשק הישראלי ממשיך בפעילות כלכלית רציפה ברמה גבוהה ועל רקע מחזוריות גלי התחלואה. הפעילות מתאפשרת, בין היתר, לאור הסתגלות מרבית ענפי המשק לפעילות לצד המגיפה. ניכר כי הגל החמישי בישראל בתהליך דעיכה. עם זאת, הסיכון להמשך מחזוריות גלי התחלואה בעתיד והתפתחות במקביל של זנים חדשים של הנגיף עודנו קיים ומביא להמשך אי-הוודאות לגבי עוצמת הפעילות הכלכלית הצפויה במשך בטווח הקצר והבינוני.

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלה מדד חודש דצמבר 2021 ב-0.3% ומדד חודש ינואר 2022 עלה ב-0.2%. האינפלציה בישראל, מצויה בסביבת הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 3.1% (איור 1). בניכוי אנרגיה ופז"י עומדת האינפלציה על 2.7% ובניכוי השפעות מיסוי ורגולציה על 2.4% (איור 2). קצב העלייה השנתי הן של הרכיבים הבלתי סחירים והן של הרכיבים הסחירים עלה בחודשים האחרונים (איור 3). הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה ממרבית המקורות עלו אך מצויות בתוך תחום היעד (איור 4). תחזיות החזאים, צופות כי האינפלציה תיותר סביב הגבול העליון של היעד בחודשים הקרובים ולאחר מכן צפויה לרדת לכיוון מרכז היעד. בחודש פברואר הכריזה הממשלה על מספר צעדים בתחום יוקר המחיה, ועפ"י ניתוח חטיבת המחקר תרומתם הישירה צפויה להביא לירידה של כ-0.2 נק' אחוז באינפלציה. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה עלו בתקופה הנסקרת מעל טווח היעד, אך הציפיות החל מהשנה השלישית מצויות בתחום היעד ובטווחים הארוכים יותר נרשמה אף ירידה בציפיות לעומת פרסום ההחלטה הקודמת והן מצויות בסביבת מרכז היעד (איור 5). הוועדה המוניתרית ממשיכה לעקוב מקרוב אחר ההתפתחויות, ומעריכה כי אין חשש להתפרצות אינפלציונית. מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-3.3%, במונחי השער האפקטיבי ב-3.4%, וב-3.5% מול האירו (איור 6).

למרות רמת התחלואה הגבוהה וריבוי הבידודים, הפעילות הכלכלית במשק ממשיכה לתפקד באופן נאות במרבית תחומי הפעילות. על פי האומדן הראשון לנתוני החשבונאות הלאומית לרבעון הרביעי, התוצר בשנת 2021 צמח ב-8.1%, מעבר לצמיחה החזויה, ובמונחי תוצר לנפש ב-6.3%. ברביע הרביעי זינק התוצר ב-16.6% (מנוכה עונתיות ובמונחים שנתיים, איור 13). רמת התוצר חצתה לראשונה מאז פרוץ הקורונה את קו המגמה של טרום המשבר (איור 15). הצמיחה ברבעון זה הורכבה מכלל השימושים בתוצר. במקביל עדכנה הלמ"ס את הצמיחה ברביע השלישי של 2021 מ-2.7% ל-6.7%.

המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש ינואר ממשיך להימצא באיזור החיובי, חרף הירידות בחודשים האחרונים (איור 16). סך הרכישות בכרטיסי אשראי בינואר ופברואר נותרו ברמה דומה לחודשים קודמים, ועל-אף העלייה בשיעורי התחלואה לא ניכרת ירידה חריגה בצריכה הכוללת (איור 17). בתחילת התפרצות גל האומיקרון נרשמו ירידות מסויימות ברכישות בענפים שנפגעו מהמשבר באופן משמעותי, אך ניכר כי מגמת ההתאוששות של ענפים אלו נמשכת. על רקע הימשכות הקשיים בשרשראות האספקה בעולם עוצמת המגבלה של ציוד וחומרי גלם עליה מדווחות החברות נותרה גבוהה. רמתו של יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ממשיכה להיות גבוהה מזו ששררה ערב המשבר ויצוא השירותים ממשיך לשהות ברמה גבוהה מאוד (איור 18). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמות גבוהות בכל רכיביו (איור 19).

נתוני שוק העבודה לחודש ינואר מצביעים על יציבות ברמת התעסוקה הכללית, והיא אינה רחוקה מזו ששררה טרום המשבר. גם בשיאו של גל האומיקרון, במחצית השנייה של ינואר נרשמה יציבות במדדי התעסוקה. עם זאת נרשמה ירידה בתשומת העבודה בפועל בשל ריבוי העובדים המבודדים כשבממוצע חודש ינואר מספר המועסקים שנעדרו ממקום העבודה במשך כל השבוע היה גבוה בכ-70 אלף מממוצע חודש דצמבר. שיעור האבטלה הרחבה ירד בחודש ינואר ל-5.6% (איור 20). שיעור התעסוקה המותאם נותר ללא שינוי משמעותי ועומד על 60.2%, המבטא פער של כ-65 אלף מועסקים (0.9 נ.א.) משיעור התעסוקה הממוצע ב-2019 (איור 21). מספר המשרות הפנויות נותר ברמתו הגבוהה גם בחודש ינואר (איור 22). למרות שסביבת התעסוקה הכללית קרובה למצבה ערב המשבר, חל שינוי בתמהיל הענפי של התעסוקה ביחס למצב ב-2019. בחודשים האחרונים ניכר כי מרבית ענפי המגזר העסקי עדיין נמצאים בתת-תעסוקה, בעוד בענפי הבריאות והמידע והתקשורת התעסוקה התרחבה מעבר למגמות התעסוקה הצפויות טרום המשבר (איור 23). השכר הממוצע במשק עולה בהתאם למגמות שקדמו למשבר הקורונה, וכך גם השכר הממוצע לאחר נטרול השפעות הרכב המועסקים שאפיינו את תקופת משבר הקורונה. עם זאת, ישנה האצה מסוימת בקצב העלייה בענפי המידע והתקשורת וענפי הבינוי.

מגמת עליית מחירי הדירות האיצה בחודשים האחרונים ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-11.3% (איור 9), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. המשקיעים הגבירו את קצב הרכישות שלהם באוקטובר ובנובמבר לפני העלאת מס הרכישה והקטינו את הרכישות לאחריו (איור 11). היקף המשכנתאות בינואר ירד בהשוואה לנתוני סוף שנת 2021, אך הוסיף להיות גבוה בהשוואה היסטורית (איור 10). לצד אלו, קצב העלייה השנתי של מחירי השכירות עדיין נותר מתון יחסית.

בשוק ההון המקומי ובדומה למגמה העולמית, נרשמו ירידות במחירי המניות לצד עלייה בתשואות איגרות החוב הממשלתיות אך בעוצמה מתונה יותר. עלייה נרשמה גם במרווחי האג"ח התאגידיות, אך אלו נותרו ברמות נמוכות. בחינת קשוי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים לפי סקר המגמות של הלמ"ס ממשיכה להצביע על רמות הדומות לאלו שלפני המשבר. עם זאת, בחודשים דצמבר-ינואר, על רקע התפשטות התחלואה של גל האומיקרון, דווחה עלייה מסויימת בקשוי המימון בקרב העסקים הקטנים (איור 12).

בעולם, השפעת זן האומיקרון על הכלכלה הגלובלית מתונה יחסית ומגמת ההתאוששות בפעילות הכלכלית נמשכת. מדינות רבות מקלות את המגבלות שהוטלו וחלקן אף מסירות אותן כמעט לחלוטין. השיבושים בשרשראות הייצור בעולם נמשכים – גם אם בעוצמה מעט מתונה יותר. קרן המטבע עדכנה את תחזית הצמיחה הגלובלית כלפי מטה וצופה שהצמיחה בשנת 2022 תעמוד על 4.4% (איור 27). מדד מנהלי הרכש הגלובלי ירד על רקע התפרצות זן האומיקרון אך עם זאת נותר ברמה המצביעה על התרחבות כלכלית (איור 29). היקף הסחר העולמי עלה מעט ונמצא ברמה גבוהה מאוד (איור 28). מדדי המניות בשווקים המפותחים רשמו ירידות שערים תוך תנודתיות גבוהה. עליית תשואות נרשמה באג"ח הממשלתיות על רקע עלייה בציפיות להידוק מוניטרי. מחירי הנפט והסחורות האחרות עלו גם הם על רקע המתוחות במזרח אירופה. סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה לעלות; במרבית המדינות מדדי האינפלציה שוהים ברמה הגבוהה מיעדי הבנקים המרכזיים ובחלק מהם גם אינפלציית הליבה נמצאת מעל היעד. לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך; בארה"ב, התוצר ברבעון הרביעי צמח בשיעור

גבוה מהציפיות ושוק העבודה ממשיך להיות הדוק. הבנק המרכזי הותיר את הריבית ללא שינוי אך הודיע על המשך צמצום תכניות הרכישות של אג"ח ממשלתיות ואג"ח מגובות משכנתאות, כך שאלו צפויות להסתיים במרץ הקרוב וכן על כוונתו לצמצם את המאזן ולהתחיל בתהליך של העלאות ריבית, זאת על רקע עלייה נוספת בקצב האינפלציה (במונחי CPI) לרמה שנתית של 7.5%. באירופה נמשכת העלייה באינפלציה השנתית והיא עומדת על 5.1%. ה-ECB הותיר את הריבית ללא שינוי אך גם בגוש האירו מתגברות ההערכות שה-ECB יחל להעלות ריבית בהמשך השנה. באנגליה, האינפלציה ממשיכה לעלות, והגיעה ל-5.5% והבנק המרכזי העלה פעם נוספת את הריבית לרמה של 0.5%. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שווה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 33).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-7/3/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-11/4/2022, ולאחריה יתקיים תדריך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

דברי המשנה לנגיד בנק ישראל, אנדרו אביר, בכנס בנושא מגמות חדשות במדיניות הפיסקלית והמוניטרית

24.03.2022

[לנאום המלא \(באנגלית\)](#)

[למצגת \(באנגלית\)](#)

המשנה לנגיד, אנדרו אביר, נשא דברים בכנס מקוון של מכון אלרוב לחקר הנדל"ן בפקולטה לניהול ע"ש קולר באוניברסיטת תל אביב בשיתוף Rutgers Center for Real Estate and The New Jersey-Israel Commission. הכנס עסק בנושא מגמות חדשות במדיניות הפיסקלית והמוניטרית. דבריו המלאים בשפה האנגלית מצורפים להודעה זו, כמו גם המצגת אותה הציג.

מצורפים גם עיקרי מסריו של המשנה לנגיד בשפה העברית:

- הכלכלה הישראלית צלחה בצורה מרשימה את משבר הקורונה בהשוואה למדינות אחרות. זאת, בזכות לתנאים הכלכליים הטובים שהיו למשק הישראלי טרם המשבר ובזכות מגזר ההיי טק הישראלי שצמח במהירות.
- הביקוש המתחדש לשירותים ומוצרים, כחלק מהיציאה העולמית מהמשבר, נתקל בצוואר הבקבוק של ההיצע. זה הוביל, בין היתר, לעליית האינפלציה בעולם וגם בישראל. אם כי האינפלציה בישראל הייתה ועודנה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית מדינות ה-OECD.
- עם פרסום המדדים האחרונים האינפלציה בישראל עלתה מעל לטווח היעד של בנק ישראל. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה ממרבית המקורות נמצאת בקצה העליון של היעד והציפיות לטווחים הבינוניים והארוכים נמצאות בתוך היעד.
- עם ההתאוששות מהמשבר בנקים מרכזיים ברחבי העולם החלו לצמצם את מידת ההרחבה המוניטרית שהנהיגו. בנק ישראל התחיל למעשה בצמצום מוניטרי כבר במהלך שנת 2021, עם הפסקה מדורגת של תכניות ההרחבה המיוחדות שהופעלו במהלך המשבר. לנוכח ההתפתחויות האחרונות של האינפלציה והעליה בציפיות תהליך הצמצום המוניטרי עשוי להיות מהיר יותר משחשבו.
- המשבר באוקראינה מוסיף מורכבות בקביעת המדיניות המוניטרית, מאחר והוא יוצר זעזוע בצד ההיצע. הוא עלול לעכב את חזרת האינפלציה ליעד מעבר למה שהערכנו טרם פרוץ המשבר.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים (ממוצע תקופתי, אחוזים)

23.02.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ לחמש שנים	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:								
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3
הנתונים החודשיים:								
2021								
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7	0.6
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.0	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.2	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.3	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.3	1.4
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.4	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7	1.8
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8	1.9
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8	1.8
2022								
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	2.6
הנתון השוטף ⁶	2.5	2.9	2.8	2.5	2.7	2.5	2.2	1.6

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(j, k)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

תיבה מתוך דו"ח בנק ישראל לשנת 2021: בחינה של עיגון הציפיות לאינפלציה משוק ההון בישראל

22.03.2022

לציפיות הציבור לאינפלציה נודעת השפעה משמעותית על המשק ועל המדיניות המוניטרית. אחד האתגרים המרכזיים של המדיניות המוניטרית הוא עיגון ציפיות הציבור לטווח הבינוני-ארוך בתחום היעד.

- עיגון של הציפיות לאינפלציה משקף אמון של הציבור ביכולתו של הבנק המרכזי להשיג יציבות מחירים בטווח הבינוני-ארוך ומעיד על היכולת של הבנק לשמר את הציפיות בתחום היעד.
- בחינה של עיגון הציפיות לאינפלציה משוק ההון בישראל בתקופת המדגם, ינואר 2003 עד נובמבר 2021, מלמדת שהציפיות לטווח ארוך (5–10 שנים) בתקופת המדגם היו מעוגנות כמעט לחלוטין, והציפיות לטווח הבינוני (3–5 שנים) היו מעוגנות לחלוטין במשך רוב תקופה זו.

הוועדה המוניטרית החליטה ב-11/04/2022 להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 0.35%

11.04.2022

לצפייה במסיבת העיתונאים

- הפעילות הכלכלית במשק ממשיכה לתפקד באופן נאות. שוק העבודה איתן ושב לרמות דומות מאוד לאלו ששררו ערב המשבר.
- האינפלציה בישראל עלתה בחודשים האחרונים, אך היא נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית העולם. היא מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 3.5%. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה עלו ומצויות בסביבת הגבול העליון של היעד. הציפיות לטווחים הארוכים מעוגנות בתוך תחום היעד.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-0.5%, התחזק מול האירו בכ-3.8% והתחזק במונחי השער האפקטיבי ב-1.8%.
- חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 5.5% ובשנת 2023 בשיעור של 4%.
- מגמת עליית מחירי הדירות ממשיכה להאיץ ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-13%.
- המלחמה באוקראינה ועליית התחלואה בסין מעמיקים את השיבושים בשרשראות הייצור העולמיות, מגבירים את לחצי האינפלציה ומובילים להאטה מסויימת בקצב הפעילות הכלכלית הגלובלית.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה. לכן, הוועדה החליטה כי בשלו התנאים להתחיל בתהליך הדרגתי של העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן

נתונים כלכליים ריבית 11.04.2022

המשק הישראלי ממשיך בפעילות כלכלית רציפה ברמה גבוהה לצד נגיף הקורונה ועל רקע מחזוריות גלי התחלואה. שוק העבודה איתן ושב לרמות דומות מאוד לאלו ששררו ערב המשבר. הפעילות מתאפשרת, בין היתר, לאור הסתגלותם של מרבית ענפי המשק לפעילות לצד המגיפה. עם זאת, קיימת אי-וודאות מסויימת לגבי עוצמת הפעילות הכלכלית הצפויה במשק בטווח הקצר והבינוני. זאת על רקע הסיכון להמשך מחזוריות גלי התחלואה בעתיד והתפתחות במקביל של זנים חדשים של הנגיף, ההתפתחויות באירופה ואי-הוודאות הפוליטית והאירועים הבטחוניים בישראל.

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודש פברואר 2022 ב-0.7%. האינפלציה בישראל עלתה בחודשים האחרונים, אך היא נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית העולם. האינפלציה מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 3.5% (איור 1). בניכוי אנרגיה ופ"י עומדת האינפלציה על 3% ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 2.7% (איור 2). קצב העלייה השנתי הן של הרכיבים הבלתי סחירים והן של הרכיבים הסחירים הוסיף לעלות בחודשים האחרונים (איור 3). הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה מהמקורות השונים עלו ומצויות בסביבת הגבול העליון של היעד (איור 4). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה מצויות מעל היעד והציפיות לשנה השלישית התכנסו חזרה אל סביבת הגבול העליון של היעד. הציפיות לטווחים הארוכים יותר מעוגנות בתוך תחום היעד (איור 5). מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-0.5%, התחזק מול האירו בכ-3.8% והתחזק במונחי השער האפקטיבי ב-1.8% (איור 6).

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית¹ המקרו-כלכלית ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 5.5%. בשנת 2023 התוצר צפוי לצמוח בשיעור של 4% (איור 11). שיעור התעסוקה המותאם צפוי עוד להמשיך ולעלות מעט עד לכדי 61% בסוף שנת 2023. שיעור האינפלציה צפוי להסתכם בשנת 2022 ב-3.6% ובשנת 2023 הוא צפוי לעמוד על 2%. בנוסף יחס החוב לתוצר בשנים 2022 ו-2023 צפוי לעמוד על כ-67% ו-65% בהתאמה.

הפעילות הכלכלית במשק ממשיכה לתפקד באופן נאות. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש מרץ עלה, וממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים למצבם (איור 12). עפ"י הסקר ניכר כי לראשונה מזה מספר חודשים נרשם מאזן נטו חיובי גם בענף המלונאות. על רקע הימשכות הקשיים בשרשראות הייצור והאספקה בעולם עוצמת המגבלה של ציוד וחומרי גלם עליה מדווחות חברות נותרה גבוהה, כשבלטה העלייה בענפי התעשייה והבינוי. הרכישות בכרטיסי אשראי במרץ הוסיפו לעלות לאחר התמתנות מסויימת בתחילת גל האומיקרון. רמת יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ממשיכה להיות גבוהה מזו ששררה ערב המשבר ויצוא השירותים ממשיך לשהות ברמה גבוהה מאוד (איור 14). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 15).

נתוני שוק העבודה למחצית הראשונה של חודש מרץ בגילאי 15+ מצביעים על שיפור נוסף. שיעור התעסוקה המותאם עלה ועומד על 60.7% (מתוקנן להטיית הרמה בנתונים הדו-שבועיים המקוריים) המבטא פער של כ-25 אלף מועסקים (0.4 נ.א.) משיעור התעסוקה הממוצע ב-2019 (איור 17). שיעור האבטלה הרחב (הכולל את הנעדרים זמנית בעקבות הקורונה ואת הלא משתתפים בגלל פיטורין או סגירת מקום עבודה ממרץ 2020) ירד בחודש מרץ ל-4.5% ושיעור האבטלה הצר ירד ל-3% (איור 16). עם זאת, הירידה בשיעור האבטלה הצר נבעה בעיקר מירידה בהשתתפות בכח העבודה. מספר המשרות הפנויות הוסיף לעלות בחודש פברואר וממשיך להיוותר ברמתו הגבוהה (איור 18). עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת. מספר משרות השכיר המאויישות (נכון לינואר 2022) טרם חזר לרמתו טרום המשבר, אך הביקוש הכולל למשרות שכיר (מספר המשרות הפנויות ועוד מספר המשרות המאויישות) שב לקו המגמה. עד כה, הביקוש הער לעובדים לא התבטא בעלייה משמעותית בשכר בהסתכלות כלל משקית. קצב עליית השכר הנומינאלי בין החודשים האחרונים (עד ינואר 2022) לבין התקופה שלפני משבר הקורונה תואם, בקירוב, את מגמת עליית השכר שאפיינה את השנתיים שלפני המשבר.

מגמת עליית מחירי הדירות ממשיכה להאיץ ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-13% (איור 9), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. היקף המשכנתאות שניטלו בפברואר עמד על 11.2 מיליארדי ש"ח, בהמשך לעלייה בקצב נטילת המשכנתאות. (איור 10). לצד אלו, קצב העלייה השנתי של מחירי השכירות נותר מתון יחסית, כ-3%.

בשוק ההון המקומי נרשמו עליות ברוב מדדי המניות. תשואות איגרות החוב הממשלתיות עלו באופן משמעותי ובדומה למגמה בעולם (איור 7). במרווחי האג"ח התאגידיות נמשכה מגמת התרחבות מתונה, אך אלו נותרו ברמות נמוכות ביחס לעלייה בעולם ובפרספקטיבה היסטורית. בחינת קשוי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים לפי סקר המגמות של הלמ"ס ממשיכה להיות נמוכה יחסית בכל המגזרים.

1 התחזית המלאה מפורסמת בנפרד – לינק.

בעולם, המלחמה באוקראינה וההאטה בפעילות הכלכלית בסין, עקב העלייה בתחלואה בקורונה ותגובת המדיניות אליה, מעמיקים את השיבושים בשרשראות הייצור העולמיות, מגבירים את לחצי האינפלציה ומובילים להאטה מסוימת בקצב הפעילות הכלכלית הגלובלית. לנוכח זאת, בתי ההשקעות עדכנו את תחזיות הצמיחה כלפי מטה (איור 21). מדד מנהלי הרכש הגלובלי ירד בחודש מרץ אך עדיין ממשיך להצביע על התרחבות בקצב הפעילות הכלכלית (איור 22). שווקי המניות והסחורות נסחרו בתנודתיות רבה על רקע האירועים בעולם ובעיקר באירופה. בתחילת התקופה הנסקרת, על רקע החששות מהשפעות המלחמה באוקראינה, ירדו מדדי המניות בחדות, אך לקראת סוף התקופה שבו המדדים לעלות (איור 29). עליות חדות נרשמו במחירי הסחורות בעקבות המלחמה. בשווקי האג"ח נרשמה עליית תשואות חדה בעקומי האג"ח הממשלתי על רקע עלייה בציפיות האינפלציה ובציפיות להידוק מוניטארי. היקף הסחר העולמי לחודש ינואר, שאיננו כולל עדיין את השפעות המלחמה באוקראינה, ממשיך להימצא ברמה גבוהה, אך מדד עדכני של מכון Kiel לכלכלה הגלובלית ורכיב ההזמנות לייצוא ממדד מנהלי הרכש הגלובליים מצביעים על האטה בפעילות הסחר העולמי בחודש מרץ. סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה לעלות; במרבית המדינות מדדי האינפלציה שווים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים ובחלק מהם גם אינפלציית הליבה נמצאת מעל היעד, אם כי ברמה נמוכה יותר, בעקבות ההתייקרות החדה במחירי האנרגיה שמנוטרלים ממדדי הליבה. לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך; בארה"ב, האינפלציה ממשיכה להיות גבוהה ועומדת על 7.9% (במונחי CPI), נכון לחודש פברואר. בתגובה, העלה ה-FED את הריבית בחודש מרץ ב-25 נ.ב, אותה כי יחל בצמצום המאזן במאי ועדכן את תחזיות הריבית באופן משמעותי כלפי מעלה בטווח התחזית. בגוש האירו נמשכת העלייה המהירה באינפלציה השנתית והיא עומדת על 7.5%, לפי האומדן הראשון לחודש מרץ. ה-ECB הותיר את הריבית ללא שינוי אך האיצ את קצב צמצום תכנית הרכישות ברבעון השני ואותה על סיומה האפשרי כבר ברבעון השלישי. לצד זאת, מתגברות ההערכות שה-ECB יחל להעלות ריבית בהמשך השנה. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שווה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 28).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-25/4/2022. החלטת המדיניות המוניטריית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-23/5/2022.

לראשונה מאז 2018: בנק ישראל העלה את הריבית ל-0.35%

בנק ישראל העלה את הריבית הבסיסית במשק לראשונה מאז 2018 בניסיון להתמודד עם האינפלציה העולה בארץ בחודשים האחרונים. כתוצאה מכך, ריבית הפריים תעלה ביום חמישי הקרוב ל-1.85%. לפי תחזית הבנק, הריבית במשק תעלה עד 1.5% בעוד שנה. איך יושפע החיסכון שלנו והאם זה מה שיוריד את מחירי הדירות? אלו המשמעויות

בנק ישראל הודיע על העלאת ריבית בשיעור של 0.25% | כל מה שצריך לדעת

גם אחרי ההעלאה הנוכחית, הכסף יישאר זול יחסית, אבל רבים מצרכני המשכנתא, בעיקר ממעמד הביניים (הבן יקר ל' של הממשלה הנוכחית), שהם עיקר נוסלי המשכנתאות הגבוהות, ישלמו עליו ביוקר

תוספת של עד 35 אלף שקל: כיצד תשפיע עליית הריבית על המשכנתא?

עבור מרבית בעלי המשכנתאות, המשמעות תהיה תוספת תשלום של עשרות אלפי שקלים ביתרת החוב שיצטרכו לפרוע ■ ואולם נגיד בנק ישראל אמר כי הוא צופה שבעוד שנה הריבית תסתכם ב-1.5% - ולכן המשכנתאות צפויות להמשיך להתייקר

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות המדיניות המוניטרית שהתקיים היום בבנק ישראל

11.04.2022

לצפייה במסיבת העיתונאים

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות אחוז לרמה של 0.35%.

בבואנו לקבל את החלטת המדיניות המוניטרית ובדיונים המקדימים שהתקיימו לקראת ההחלטה, חברי הוועדה המוניטרית ואנוכי, ניתחנו את מצב הכלכלה וההתפתחויות השונות בישראל ובעולם. אנו ממשיכים לראות משק ישראלי איתן, שמחק כמעט לחלוטין את השפעות המגיפה. פער התוצר נסגר למעשה וגם שוק העבודה התאושש כמעט במלואו, תוך שנרשם שיעור תעסוקה גבוה לצד ביקוש ער לעובדים. הצמיחה החזקה בולטת במיוחד בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. אלו תוצאות שמאפיינות משק דינמי, עם יכולות התאמה והכלה של מצבים ואתגרים שונים. ניתחנו גם כמובן את התפתחות האינפלציה - שעולה בעולם וגם בישראל, את ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, מצב התחלואה והמצב הגיאופוליטי. על כל אלו ועוד ארחיב מייד.

גל הקורונה האחרון, לימד אותנו שהנגיף עודנו כאן וילווה אותנו עוד בהמשך. אך ניתן לומר כעת במידה גבוהה של בטחון כי המשק הסתגל למצב החדש, והציבור למד כיצד להתמודד עם הנגיף ועם התחלואה וכיצד לקיים לצידם משק פעיל וצומח.

כחלק מהתהליך העולמי של היציאה מהמשבר התחדשו הביקושים למוצרים, אך ההיצע מתקשה להגיב לביקושים בשל קשיים בחידוש פעילות הייצור בעולם. לצד אלו חלה אצל חלקים באוכלוסייה עלייה בהכנסה הפנויה ואיתה גידול בביקושים עם התרת המגבלות. תהליך זה שבתחילה העריכו ברחבי העולם כי הינו גורם זמני שצפוי לחלוף במהרה ולהתאזן, התגלה כגורם הנמשך זמן רב יותר. מציאות זו, הובילה לכך שבמדינות רבות האינפלציה חרגה מהיעד והביאה את הבנקים המרכזיים לתהליכי צמצום מוניטרי. גם אצלנו חצתה האינפלציה את טווח היעד לאחרונה, אם כי האינפלציה בישראל הייתה ועודנה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית מדינות ה-OECD. הוועדה המוניטרית החלה בתהליך של צמצום הדרגתי של ההרחבה המוניטרית, כבר במהלך המחצית השנייה של 2021. אז הכרזנו על סיום מדורג של הפעלת הכלים המיוחדים שהפעלנו בעיצומו של משבר הקורונה: ביולי 2021, לאחר שראינו כי פחת הצורך בתכנית ההלוואות הייעודית לעסקים קטנים וזעירים, הודענו על סיומה. בנובמבר 2021, כשנוכחנו כי תנאי המימון הנוחים במשק נשמרים, החליטה הוועדה המוניטרית כי תכניות רכישות האג"ח הממשלתיות והתאגידיות בשווקים יופסקו גם הן. כך גם הופסקו עסקות הריפו שהפעלנו במשבר.

האירועים הטראגיים באוקראינה משפיעים על הכלכלה העולמית ומוסיפים מורכבות בקביעת המדיניות המוניטרית. המלחמה עלולה להוביל להאטה בתהליך ההתאוששות הגלובלית ובעיקר להעבי על שחרור מגבלות הייצור והאספקה העולמיים. התפתחויות אלו משפיעות על המחירים בכל העולם ובפרט על מחירי האנרגיה, ובעקבות כך, תורמות להתגברות הלחצים האינפלציוניים. עם זאת, ראוי לציין כי כלכלת ישראל מושפעת מההתפתחויות הכאובות במזרח אירופה פחות ממדינות אחרות. זאת לנוכח היקפי הסחר הקטנים יחסית עם רוסיה ואוקראינה, ולנוכח ההשפעה הפחותה יחסית של עליית מחירי הגז על המשק הישראלי, לאור העובדה שמחירי הגז הטבעי בישראל מעוגנים בחוזים ארוכי טווח. זהו גורם מייצב חשוב שיש לו השלכות עקיפות על ההתפתחויות של מחירי מוצרים רבים. גורמים נוספים שתרמו לאינפלציה המתונה יותר בישראל לעומת העולם הם עליות שכר מתונות עד כה וייסוף השקל. התחזית המקרו-כלכלית המעודכנת שפרסמה היום חטיבת המחקר בבנק מתכללת את כל ההתפתחויות שמניתי והתפתחויות נוספות. החטיבה צופה כי התוצר יצמח בשנת 2022 בקצב של 5.5% ובשנת 2023 ב-4%. על פי התחזית, האינפלציה צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 ולחזור אל מרכז התחום בסוף שנת 2023. שיעור התעסוקה יוסיף לעלות ושיעור האבטלה צפוי להמשיך לרדת עד לסוף שנת 2023. ברצוני להדגיש כי אנו מצויים בנקודת זמן בה שוררת אי-ודאות גבוהה, ואכן החטיבה מצביעה בהתאם על מספר סיכונים עיקריים לתחזית.

ראשית, ההתפתחויות עקב המלחמה באוקראינה עלולות להשליך על הצמיחה, הסחר והאינפלציה בעולם; שנית, התפתחותם של זנים חדשים של נגיף הקורונה שיובילו לגלי תחלואה נרחבים ובכך לחזרה למגבלות על הפעילות הכלכלית; ושלישית, האירועים הביטחוניים שחוונו לאחרונה, ואי הוודאות הפוליטית שהתגברה, עלולים להשפיע על התפתחות הצריכה והפעילות המשקית.

בחודשים האחרונים אנו עדים להתרחבות האינפלציה לסעיפים רבים במדד. עובדה זו מעידה כי לצד גורמי ההיצע, האינפלציה מושפעת גם מעליה ברמת הביקושים. זאת על רקע הפעילות הכלכלית האיתנה במשק, המתבטאת בסגירת פער התוצר, שוק עבודה הדוק וירידת שיעור האבטלה לרמות שהיו טרם המשבר. לאור כל אלו, הוועדה החליטה כי בשלו התנאים להתחיל בתהליך הדרגתי של העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

על רקע ההחלטה אותה קיבלנו היום, מצאתי לנכון להזכיר שחלק מהמטרה של המדיניות המוניטרית היא למתן את התנודתיות במחזורי העסקים. השינויים בריבית נעשים לרוב במסגרת תהליך מדורג שמטרתו למתן את התנודות הכלכליות. בעת החלטת המדיניות הקודמת הוועדה שיקפה לציבור את הערכה, כי בחודשים הקרובים תבשיל העת לתהליך של העלאת ריבית. בהחלטה היום אנו ממשיכים למעשה עם קו זה, של תהליך צמצום מוניטרי מתמשך והדרגתי, תוך שימת דגש על הורדת האינפלציה. אדגיש שוב, הסתכלות הוועדה המוניטרית היא על תמונת המצב הכוללת - ברמת המקרו, גם המקומי וגם העולמי, כפי שנכון בניהול מדיניות מוניטרית.

התפקיד המרכזי של בנק ישראל הוא שמירה על יציבות המחירים, קרי שמירה על יעד האינפלציה. אך לצד התפתחות האינפלציה בישראל שבה דנו עד כה, חשוב לי לציין גם את יוקר המחיה בישראל – המתבטא ברמת מחירים גבוהה, השונה מקצב התפתחותם, שהיא האינפלציה. יוקר המחיה הוא נושא משמעותי לחברה ולכלכלה הישראלית וחולש על תחומים רבים – מוצרי הצריכה, מחירי הדיור, התחבורה ועוד. אלו משפיעים על כולנו והטיפול בהם צריך להיעשות על ידי יישום של צעדים ורפורמות חשובות, שחלקן כבר מקודמות ומתגבשות ע"י הממשלה. מטבע הדברים תחומים שונים מצריכים פתרונות שונים ולתהליכים אלו לוקח זמן עד שהם מבשילים. אזכיר גם כי המפתח העיקרי לשיפור רמת החיים – הוא הגדלת הפריזון במשק, באמצעות הקניית המיומנויות הנדרשות ושיפור משמעותי בחינוך, ובתשתיות הפיזיות והטכנולוגיות בישראל. אני מצוין את כל אלו במיוחד היום, כדי להדגיש ולהזכיר כי הריבית היא כלי רוחבי ולא הכלי הייעודי לטיפול ביוקר המחיה או במגזר זה או אחר.

לקראת סיום, ארצה להתייחס גם לשוקי ההון בארץ ובעולם. בשווקים נרשמה עלייה בתנודתיות, ולאחר ירידות שנרשמו עם התגברות האינפלציה ופרוץ המלחמה באוקראינה, חלק ממדדי המניות שבו לאחרונה למגמת העלייה. עליית תשואות נרשמה באג"ח הממשלתי אצלנו וברחבי העולם, גם מכיוון ששוקי האג"ח החלו לתמחר את שינוי המגמה במדיניות המוניטרית. עליות מתונות יותר נרשמו במרווחי האג"ח הקונצרני בישראל אך אלו מוסיפים להיות נמוכים בפרספקטיבה היסטורית.

לסיכום אוסיף כמו תמיד, כי הוועדה המוניטרית בבנק ישראל, עוקבת מקרוב מאוד אחר ההתפתחויות בארץ ובעולם ונמשיך לנהל מדיניות מתאימה כדי לעמוד ביעדים ובאתגרים השונים שלפתיחנו.

תודה רבה לכולם על שהצטרפתם אלינו היום.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

27.04.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.4
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6
הנתון השוטף ⁶	3.3	3.9	3.3	2.7	3.1	2.3	2.8

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

22.05.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.4
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9
הנתון השוטף ⁶	3.5	3.6	3.1	2.4	3.0	2.3	3.1

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-23/05/2022 להעלות את הריבית ב-0.4 נקודות האחוז לרמה של 0.75%

23.05.2022

- במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית ברמה גבוהה. האינדיקטורים לפעילות במשק ממשיכים להעיד על רמה קרובה לפוטנציאל והשפעת המגפה על הכלכלה פחתה באופן משמעותי. עם זאת המלחמה באוקראינה וההאטה בפעילות הייצור בסין, מגבירים את לחצי האינפלציה ומובילים להאטה בקצב פעילות הכלכלה הגלובלית.
 - האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 4%. עם זאת היא ממשיכה להיות נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות.
 - הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה מצויות בסביבת הגבול העליון של היעד. הציפיות לטווחים הארוכים ממשיכות להיות מעוגנות בתוך תחום היעד.
 - מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-4.6%, מול האירו ב-1.4% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3%.
 - הנתונים הכלכליים ממשיכים להצביע על פעילות איתנה, אף על פי שברבעון הראשון של 2022 התוצר התכווץ ביחס לרבעון הרביעי של 2021 ב-1.6% במונחים שנתיים, זאת לאחר זינוק של 15.6% ברבעון שלפניו.
 - שוק העבודה ממשיך להיות הדוק וקרוב לתעסוקה המלאה שאפיינה את המשק טרם הקורונה. עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת.
 - מגמת העלייה של מחירי הדירות ממשיכה להאיץ ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-16.3%.
- במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת אינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך הדרגתי של העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית 23.05](#)

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית ברמה גבוהה ונראה כי ישנה דעיכה משמעותית בסיכון הכלכלי המקומי הנובע מהמשך מחזוריות גלי תחלואת הקורונה לפחות בטווח הקצר. עם זאת, קיים חשש להשפעה שלילית מסויימת על הפעילות הכלכלית בשל ההתפתחויות בעולם, ובפרט המלחמה באוקראינה וההאטה בפעילות הייצור בסין.

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן ב-0.6% במרץ וב-0.8% באפריל 2022. האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 4% (איור 1). עם זאת היא ממשיכה להיות נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 27). בניכוי אנרגיה ופחמן עומדת האינפלציה על 3.4% ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 3.1% (איור 2). כל הסעיפים הראשיים במדד תרמו לעליית האינפלציה בשנה האחרונה וקצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים והבלתי סחירים הוסיף לעלות (איור 3). הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה מהמקורות השונים מצויות בסביבת הגבול העליון של היעד (איור 4). מאז החלטת המדיניות הקודמת ירדו מעט הציפיות לאינפלציה משוק ההון לכל הטווחים. הציפיות לטווחים הארוכים יותר ממשיכות להיות מעוגנות בתוך תחום היעד (איור 5). מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-4.6%, מול האירו ב-1.4% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3% (איור 6).

האינדיקטורים לפעילות הכלכלית במשק ממשיכים להעיד על רמת פעילות קרובה לפוטנציאל והשפעת המגפה על הכלכלה פחתה באופן משמעותי. על פי האומדן הראשון לנתוני החשבונאות הלאומית התוצר התכווץ ברבעון הראשון של 2022 ביחס לרבעון הרביעי של 2021 ב-1.6% במונחים שנתיים, לאחר זינוק של 15.6% ברבעון הרביעי של 2021 (איור 11). הירידה בתוצר ברבעון הראשון הושפעה בעיקר מירידה ביצוא השירותים (ללא מכירת חברות הזנק), בצריכה הציבורית ובהשקעה בענפי המשק (איור 12). עם זאת, השוואה של נתוני הרבעון הראשון של 2022 אל מול הרבעון הראשון אשתקד מצביעה על צמיחה של כ-9%. רמת התוצר ממשיכה לשהות בסביבת קו המגמה שהיה טרום המשבר.

המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש אפריל עלה, וממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים למצבם (איור 13), על רקע הימשכות הקשיים בשרשראות הייצור והאספקה בעולם עוצמת המגבלה של ציוד וחומרי גלם עליה מדווחות חברות המשיכה במגמת העלייה, כשבולטת העלייה בענפי התעשייה והבינוי. הרכישות בכרטיסי אשראי נותרו ברמה גבוהה וניכרת ההתאוששות בענפי התיירות, הפנאי, התחבורה וההסעדה. תקבולי המסים הישירים והעקיפים המשיכו לגדול בקצב מהיר. רמת יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ממשיכה להיות גבוהה מזו ששררה ערב המשבר ויצוא השירותים ממשיך לשהות ברמה גבוהה (איור 15). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 16).

שוק העבודה ממשיך להיות הדוק וקרוב לתעסוקה המלאה שאפיינה את המשק טרם הקורונה. בחודש אפריל שיעור התעסוקה המותאם בגילאי 15+ ירד מעט ועומד על 60.1% - מעט נמוך משיעור התעסוקה הממוצע ב-2019 (61.1%) - פער השקול לכ-70 אלף מועסקים (איור 22). שיעור האבטלה הצר אומנם ירד באפריל לשפל של 3.1% מ-3.4% בממוצע במרץ (איור 18), אך ירידה זו נבעה מירידה בהשתתפות בכח העבודה ולא מגידול בתעסוקה. מספר המשרות הפנויות הוסיף לעלות בחודש אפריל ונותר ברמתו הגבוהה. עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת. עד כה, קצב עליית השכר הכולל על פי המדד מנוכה השינוי בהרכב קרוב למגמת טרום המשבר (איור 20). יחד עם זאת, השכר במגזר העסקי מצוי ברמה הגבוהה מעט מהתוואי התואם את מגמתו לפני המשבר בעוד שהשכר במגזר הציבורי עולה בשיעור מתון יותר.

מגמת העלייה של מחירי הדירות ממשיכה להאיץ ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-16.3% (איור 9), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לזה של השנים האחרונות. היקף המשכנתאות שניטלו באפריל היה נמוך מזה שנרשם במרץ ועמד על 10.5 מיליארדי ש"ח. עם זאת, לאחר ניכוי העונתיות המאפיינת את חודש אפריל, לא מדובר בשינוי של ממש בקצב נטילת המשכנתאות הגבוה. (איור 10). לצד אלו, קצב העלייה השנתי של מחירי השכירות (בחוזים מתחדשים) עומד על 3.2%.

בשוק ההון המקומי נרשמו ירידות במדדי המניות ותשואות איגרות החוב הממשלתיות עלו באופן משמעותי בהתאם למגמה העולמית (איור 7). במרווחי האג"ח התאגידיות נמשכה מגמת ההתרחבות, אך אלו נותרו ברמות נמוכות בפרספקטיבה היסטורית. קשיי המימון בקרב העסקים לפי סקר המגמות של הלמ"ס ממשיכים להיות נמוכים יחסית (איור 17).

בעולם, המלחמה באוקראינה והשלכותיה וההאטה בפעילות הכלכלית בסין, עקב העלייה בתחלואה בקורונה ותגובת המדיניות אליה, ולמרות ירידה מסוימת במחירי השינוע, מאריכים את השיבושים בשרשראות הייצור ואת משבר האנרגיה, מגבירים את לחצי האינפלציה ומובילים להאטה בקצב הפעילות הכלכלית הגלובלית. לנוכח זאת, בתי ההשקעות עדכנו את תחזיות הצמיחה כלפי מטה (איור 23). מדד מנהלי הרכש הגלובלי ירד מעט בחודש אפריל והושפע בעיקר מהתמתנות שמקורה מסין בעוד שבשאר העולם המדדים ממשיכים להצביע על התרחבות כלכלית (איור 24). בשווקי המניות נרשמו ירידות חדות תוך תנודתיות גבוהה (איור 31). גם שווקי הסחורות התאפיינו בתנודתיות ונרשמה עלייה במחירי הנפט והסחורות החקלאיות, בעקבות המלחמה באוקראינה והמגבלות על יצוא שהוטלו מצדה של הודו. בשווקי האג"ח נמשכה העלייה בתשואות האג"ח הממשלתי תוך תנודתיות גבוהה וזאת על רקע עלייה בסביבת האינפלציה ואי-הוודאות ביחס לתוואי העתידי של האינפלציה והריבית. מרווחי האג"ח התאגידיות בעולם ממשיכים להתרחב. במרבית המדינות מדדי האינפלציה שוהים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים. לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך; בארה"ב, העלה ה-Fed את הריבית ב-50 נ.ב., והודיע על צמצום המאזן (QT). בגוש האירו, ה-ECB הותיר את הריבית ללא שינוי ואישר את כוונתו לסיים את תוכנית הרכישות של אג"ח ממשלתיות בחודשים הקרובים ואותה על העלאת ריבית לאחר מכן. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שוהה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 28).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-06/06/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-04/07/2022, ולאחריה יתקיים תדריך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

08.06.2022

לצפייה בהרצאה בערוץ היוטיוב של בנק ישראל

למצגת אותה הציג הנגיד

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בכנס מכון אהרן למדיניות כלכלית שנערך באוניברסיטת רייכמן בהרצליה. הנגיד עסק בהרצאתו בהתפתחויות הכלכלה העולמית והכלכלה הישראלית והתמקד בשלושה נושאים עיקריים:

- ההייטק
- האינפלציה
- המדיניות הפיסקלית

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

23.06.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.4
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0
הנתון השוטף ⁶	3.3	3.1	2.7	2.3	2.7	2.1	3.3

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

הוועדה המוניתרית בבנק ישראל החליטה ב-04/07/2022 להעלות את הריבית ב-0.5 נקודות האחוז

לרמה של 1.25%

04.07.2022

לצפייה במסיבת העיתונאים

- האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 4.1%. עם זאת היא ממשיכה להיות נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות.
- הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה מצויות מעל הגבול העליון של היעד. אולם, הציפיות משוק ההון לשנה השנייה חזרו אל תחום היעד והציפיות החל מהשנה השלישית התכנסו חזרה אל מרכז היעד.
- במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית ערה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק. עם זאת, ההאטה בפעילות בעולם, על רקע השפעות המלחמה באוקראינה, השיבושים בפעילות הייצור בסין וכן אי הוודאות הפוליטית בישראל עלולים להעיב על הפעילות הכלכלית.
- שוק העבודה מצוי בסביבת תעסוקה מלאה. עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת. שוק העבודה ההדוק מוביל ללחצי שכר מסויימים במגזר העסקי.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-5.1%, מול האירו ב-2.9% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3.6%.
- חטיבת המחקר עדכנה את תחזיתה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 5% ובשנת 2023 בשיעור של 3.5%.
- שיעור האינפלציה צפוי להסתכם בשנת 2022 ב-4.5% ובשנת 2023 הוא צפוי לרדת ל-2.4%.
- מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-15.4%. קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לשנים האחרונות, אך מגמת העלייה השנתית החדה של המחירים התמתנה מעט.

במקביל להחלטה, מודיע בנק ישראל על הרחבת המרווח סביב ריבית בנק ישראל (הפרוזדור) בחלון האשראי ובחלון הפיקדונות לבנקים המסחריים מ-0.1%± ל-0.5%±

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה.

לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן

נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית 04.07.2022

תנאי הרקע:

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית ערה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. עם זאת, ההתמתנות הנמשכת בפעילות בעולם על רקע השפעות המלחמה באוקראינה, ההאטה בפעילות הייצור בסין וכן אי הוודאות הפוליטית בישראל עלולים להעיב על הפעילות הכלכלית. כמו כן, המשק מצוי בגל קורונה נוסף, אך ללא השפעה מהותית על הפעילות הכלכלית.

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודש מאי 2022 ב-0.6% והאינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 4.1% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 28). בניכוי אנרגיה ופח"י עומדת האינפלציה על 3.6% ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 3.4% (איור 2). קצב העלייה השנתי הן של הרכיבים הבלתי סחירים והן של הרכיבים הסחירים

הוסיף לעלות (איור 3). הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה מהמקורות השונים מצויות מעל הגבול העליון של היעד (איור 4), אולם הציפיות משוק ההון לשנה השנייה חזרו אל תחום היעד והציפיות החל מהשנה השלישית התכנסו חזרה אל מרכז היעד (איור 5). מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-5.1%, מול האירו ב-2.9% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3.6% (איור 6).

האינדיקטורים לפעילות הכלכלית במשק ממשיכים להעיד על רמת פעילות איתנה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש מאי עלה, וממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם (איור 13). על רקע הימשכות הקשיים בשרשראות הייצור והאספקה בעולם עוצמת המגבלה של ציוד וחומרי גלם עליה מדווחות חברות נותרה משמעותית, אם כי ישנן אינדיקציות להתמתנות הלחצים בשרשראות האספקה (איור 17). הרכישות בכרטיסי אשראי במאי מוסיפות להיות ברמה גבוהה. רמת יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ממשיכה להיות מעל לזו ששררה ערב המשבר ויצוא השירותים ממשיך לשהות ברמה גבוהה מאוד (איור 14). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 15).

שוק העבודה הדוק. שיעור האבטלה אמנם עלה ל-3.5%, אך זאת לאור עלייה בשיעורי ההשתתפות והתעסוקה (איור 20). שיעור התעסוקה לגילאי 15+ עלה ל-61%, כך שרמתו דומה לשיעור התעסוקה הממוצע בשנת 2019. לצד זאת, שיעור התעסוקה בגילאי העבודה (25-64) מצוי מעל הרמה הממוצעת בשנת 2019, טרם המשבר. מספר המשרות הפנויות ושיעורן מסך המשרות התייצבו בחודש מאי, אך נותרו ברמות גבוהות מאוד. עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת (איור 23). שוק העבודה ההדוק מוביל ללחצי שכר מסויימים במגזר העסקי, בעיקר בענפים המאופיינים בשכר גבוה ובעובדים מקצועיים (איור 22). השכר במגזר הציבורי עולה בשיעור מתון יותר ונמוך מהמגמה.

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית¹ המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 5% ובשנת 2023 בשיעור של 3.5%, קצב נמוך ב-0.5% לעומת התחזית הקודמת בכל אחת מן השנים (איור 12). חרף הירידה בנתוני התחזית, רמת הפעילות הנגזרת מהתחזית עודנה איתנה. שיעור האבטלה בגילאי העבודה (25-64) צפוי לעמוד בסוף שנת 2023 על 3.5%. שיעור האינפלציה צפוי להסתכם בשנת 2022 ב-4.5% ובשנת 2023 הוא צפוי לרדת ל-2.4%. בנוסף, יחס החוב לתוצר בשנים 2022 ו-2023 צפוי לעמוד על כ-66% וכ-64% בהתאמה.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-15.4% (איור 9), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות, אך מגמת העלייה השנתית החדה של המחירים התמתנה מעט. בנתוני הרבעון הראשון נרשם גידול חד בהתחלות ובהיתרי הבנייה. לעומת זאת גמר הבנייה עודנו נמוך, למרות עלייה קלה בקצה. היקף המשכנתאות שניטלו במאי עמד על כ-12 מיליארדי ש"ח, בהמשך לעלייה בקצב נטילת המשכנתאות (איור 10). לצד אלו, קצב העלייה השנתי של מחירי השכירות נותר מתון יחסית, 3.4%.

בשוק ההון המקומי נרשמו ירידות שיעורים במדדי המניות, אך הן מתונות יותר ביחס לעולם. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו בתחילת התקופה הנסקרת וירדו בחדות בסופה חזרה לאותה סביבה (איור 7). במרווחי האג"ח התאגידיות נרשמה ירידה בניגוד למגמה העולמית. בחינת קשיי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים לפי סקר המגמות של הלמ"ס ממשיכה להיות נמוכה יחסית בכל המגזרים.

בעולם, האינפלציה הגבוהה, ההידוק המוניטרי והקשיים בשרשראות הייצור ממשיכים להכביד על הצמיחה במדינות המפותחות. אלו, לצד המלחמה באוקראינה ותגובת המדיניות של סין לעלייה בתחלואה בקורונה, מעמיקים עוד יותר את אי-הוודאות הכלכלית העולמית. לנוכח זאת, תחזיות הצמיחה של בתי ההשקעות עודכנו כלפי מטה בתקופה הנסקרת (איור 24). היקף הסחר העולמי מצוי ברמות גבוהות בחודשים האחרונים אך התמתן מעט באפריל ובהתבסס על מדדים מקדימים צפוי להמשיך להתמתן. מדד מנהלי הרכש הגלובלי של המשקים המפותחים נותר ללא שינוי משמעותי בחודש מאי וממשיך להצביע על התרחבות בקצב הפעילות הכלכלית ולעומתו המדד במשקים המתעוררים מצביע על התמתנות (איור 25). שוקי המניות רשמו ירידות שיעורים משמעותיות תוך תנודתיות רבה על רקע עליית אי-הוודאות והאירועים הכלכליים והגיאופוליטיים בעולם.

1 התחזית המלאה מפורסמת בנפרד.

(איור 33). במחירי הסחורות נרשמה מגמה מעורבת; מחיר הנפט נסחר בתנודתיות על רקע הסנקציות בין אירופה לרוסיה בשעה שמחירי המתכות והסחורות החקלאיות ירדו (איור 31). בשוקי האג"ח הממשלתיות נרשמה תנודתיות רבה על רקע עלייה באינפלציה ובציפיות למדיניות מוניטרית מצמצמת יותר מצד הבנקים המרכזיים. סביבת האינפלציה בעולם הוסיפה לעלות; במרבית המדינות מדדי האינפלציה שוהים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים. לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך; בארה"ב, העלה Fed בשיבתו האחרונה את הריבית ב-75 נ.ב. ובהתאם, תחזית Fed לריבית עד לסוף שנת 2022 עלתה בחדות ל-3.4%. בגוש האירו, ה-ECB הותיר את הריבית ללא שינוי, אך הצהיר שבשלו התנאים להעלאת הריבית בחודש יולי ב-25 נ.ב. ולאחר מכן להעלאות נוספות. במקביל תכנית הרכישות של ה-ECB הסתיימה בסוף יוני ותחזיות השוק לריבית לסוף השנה עלו בתקופה הנסקרת ל-0.8%. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שוהה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 30).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-18/7/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-22/8/2022.

אמיר ירון על רקע בנק ישראל (צילומים: אלכס קולמויסקי, ריטרס)

כלכליסט

בנק ישראל העלה את הריבית ב-0.5% – השיעור החד מאז 2011

הוועדה המוניטרית העלתה את הריבית לרמה של 1.25% - הגבוהה ביותר מאז אוקטובר 2013; זוהי ההעלאה השלישית ברציפות מאז אפריל האחרון כחלק מהמלחמה באינפלציה; חטיבת המחקר חתכה את תחזית הצמיחה ל-2022 ב-0.5% ל-5%, הצפי לריבית עוד שנה - 2.75%; הנגיד: "המחיר הגדול ביותר של הבחירות הוא עצירת הרפורמות. הראינו חוסן, אך המיתון בארה"ב ישפיע גם עלינו"

שלמה טייטלבוים 16:00, 04.07.22

בנק ישראל מעלה את הריבית ל-1.25% וצופה כי תגיע ל-2.75% בתוך שנה

בנק ישראל העלה את הריבית ב-0.5% נקודת אחוז לרמה של 1.25% ■ זוהי העלייה החדה ביותר בריבית ב-11 השנים האחרונות ■ ברקע לעליית הריבית עומד הזינוק באינפלציה, שהגיעה במאי לרמה של 4.1%

TheMarker

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 4.7.22

04.07.2022

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.5%.

אנו נמצאים בתקופה מורכבת בה מתרחשים תהליכים משמעותיים, הן בכלכלה המקומית והן בכלכלה הגלובלית. חלקם חיוביים ומעידים על התאוששות לאחר המשבר ומסמלים את החזרה לפעילות ערה, שבחלקה אגב, אף גבוהה מזו שנרשמה טרם המשבר. אך אחרים, חיוביים פחות ומלמדים על קשיים בתפקוד השוטף של הכלכלה, התגברות אי-הוודאות, התפתחויות אינפלציוניות וכדומה.

ההתמודדות של קובעי המדיניות עם מכלול התהליכים הללו היא בעלת חשיבות לצליחתם בצורה מיטבית. למדיניות המוניטרית שבה נוקטים הבנקים המרכזיים יש משקל רב לאופן בו יעוצבו תהליכים כלכליים במשקים השונים וכיצד יבואו לידי ביטוי בחיי היום יום של כל אחת ואחד. תפקידנו המרכזי הוא לפעול להחזרת האינפלציה לתחום היעד תוך שמירה על רמה גבוהה ככל שניתן של הפעילות הכלכלית.

עליית האינפלציה הנוכחית נובעת בחלקה מגורמים חיצוניים למשק הישראלי, שאי הוודאות בגינם רבה, כגון המלחמה באוקראינה והמשך שיבושים בשרשראות האספקה העולמיות אך גם מתהליכי אינפלציה מקומיים על רקע הפעילות הכלכלית הערה במשק.

לכן אנו, בוועדה המוניטרית בבנק ישראל, ממשיכים לנקוט בתהליך של צמצום מוניטרי. אנו נחושים להחזיר את האינפלציה לתוך היעד ותהליך הצמצום המוניטרי נועד לממש זאת תוך לקיחת מכלול השיקולים וההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם. כמובן שבנקיטת מדיניות זו איננו לבד, מדובר במגמה עולמית. במדינות רבות אחרות חרגה האינפלציה מהיעד והבנקים המרכזיים נוקטים בתהליכים דומים. ראוי לזכור שסביבת האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית בהשוואה למרבית מדינות ה-OECD. אך עם זאת אחזור ואדגיש: שמירה על יציבות המחירים היא אבן יסוד לפעילות כלכלית סדירה ולצמיחה בת קיימא. אינפלציה גבוהה פוגעת בוודאות בפעילות הכלכלית ובאופן יחסי פוגעת יותר בשכבות החלשות.

הצעדים שאנו נוקטים בהם הינם המשך של אותו קו מדיניות שאנו נוקטים בו מזה זמן. הוועדה המוניטרית החלה בתהליך הדרגתי של צמצום ההרחבה המוניטרית כבר לפני כשנה, בתחילת המחצית השנייה של 2021. אז הכרזנו על סיום מדורג של הכלים המיוחדים שהפעלנו במשבר הקורונה, כמו רכישות האג"ח, תכניות ההלוואות המוניטריות ועוד. בניתוח תהליכי האינפלציה, אנו נותנים משקל חשוב גם למבט קדימה – לציפיות, לתחזיות ולתמחור בשווקים השונים. עיגון הציפיות בתוך היעד הוא גורם חשוב מאוד בניהול המדיניות המוניטרית ויתרה מכך בהשפעתו על תהליכים כלכליים רבים. בהקשר זה ניתן לומר כי הציפיות בישראל לטווח הבינוני והארוך אכן מעוגנות היטב בתוך היעד ואף ירדו מאז החלטת הריבית הקודמת.

אעבור למבט על הפעילות הריאלית והקשר לאינפלציה. שוק העבודה ממשיך להיות הדוק. שיעור התעסוקה חזר לרמתו טרם משבר הקורונה ואף מעבר לכך. מספר המשרות הפנויות גבוה במרבית הענפים. שוק העבודה הדוק מוביל גם לעלויות שכר, בעיקר בענפים המאופיינים בביקוש גבוה לעובדים ולכך יש גם השפעה על התפתחות האינפלציה.

אחת הסוגיות הציבוריות החשובות היא מחירי הדיור – מחירי הדירות ושכר הדירה. מחירי הדירות ממשיכים לעלות בקצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות, אך מגמת העלייה החדה של המחירים התמתנה מעט בחודש האחרון. בנתוני הרבעון הראשון נרשם גידול חד בהתחלות ובהיתרי הבנייה, אך מנגד גמר הבנייה עודנו נמוך. בהקשר זה ראוי לציין כי ההגעה ל-20 אלף התחלות בנייה ברבעון הראשון של השנה הינה התפתחות חיובית שחשוב לשמרה, היות ושוק זה מונע גם מציפיות הרוכשים והמוכרים.

התחזית המקרו-כלכלית המעודכנת שפרסמה היום חטיבת המחקר מתכללת את ההתפתחויות השונות ומעריכה המשך צמיחה נאה לתוצר, לצד ההידוק המוניטרי. החטיבה צופה כי התוצר יצמח בשנת 2022 בקצב של 5% ובשנת 2023 בקצב של 3.5%. זהו אמנם קצב נמוך במעט מזה שהוערך בתחזית הקודמת, אך ברצוני להדגיש כי זו בהחלט צמיחה שמסקפת רמת פעילות כלכלית איתנה. התחזית מצביעה כי האינפלציה צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 אך בשנת 2023 היא צפויה לחזור אל תוך היעד ולהסתכם ב-2.4%. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 3.5% בסוף שנת 2023. עם כל זאת, חשוב להדגיש כי אי-הוודאות הגבוהה עדיין שוררת סביבנו, וחטיבת המחקר אכן מצביעה על מספר סיכונים עיקריים לתחזית: אינפלציה עולמית גבוהה שלא מצליחה להתייצב גם בשנת 2023 ומידת היכולת של הבנקים המרכזיים בעולם לרסנה מבלי לפגוע באופן משמעותי בפעילות הכלכלית. בנוסף, גם בסביבה המקומית קיימים סיכונים, כמו אי-הוודאות הפוליטית שיכולה להשפיע על ההתפתחויות הכלכליות ועל המדיניות הפיסקלית, וכן האפשרות של החמרת תחלואת הקורונה במידה כזו שתפגע בפעילות המשק.

באשר לשווקים הפיננסיים אומר, כי בשוקי ההון בארץ ובעולם נרשמו ירידות משמעותיות במדדים המובילים תוך תנודתיות גבוהה. זאת על רקע עליית אי הוודאות – המשך המלחמה באוקראינה, המדיניות הננקטת בסין לטיפול במגיפה, והתגברות האינפלציה והמדיניות המוניטרית המצמצמת בעולם. לנוכח אלו, נרשמה בעולם גם תנודתיות גבוהה באיגרות החוב הממשלתיות לצד עליות במרווחי האג"ח הקונצרני. אנו נחשפים גם לירידה בשווי חברות הטכנולוגיה בעולם וגם לאלו הישראליות. ברמת המיקרו בהחלט ייתכנו קשיים לחלק מהחברות בענף. בהקשר זה חשוב לי להדגיש כי מגזר ההייטק הישראלי בשנת 2022 לא דומה לזה של שנת 2000. מדובר במגזר הייטק עם ביזור ענפי רחב, הכנסות, נזילות ונגישות למקורות מימון.

אזכיר בדבריי גם את התפתחויות הרפואיות. מה שעד לא מזמן היינו פותחים איתו את הנאום וגם את מהדורות החדשות - נגיף הקורונה. כפי שאנו עדים בימים אלו, הנגיף על צורותיו השונות עודנו כאן וכנראה שעוד ילווה אותנו בהמשך. ניתן לומר שלאחר יותר משנתיים של מגיפה, הציבור הסתגל למציאות זו ולמד כיצד להתמודד עם הנגיף ועם התחלואה וכיצד לקיים לצידו משק פעיל וצומח.

במבט על אסכם, כי כלכלת ישראל מצויה במצב איתן בהיבטים רבים. הצמיחה גבוהה, שוק העבודה הדוק, הגירעון הממשלתי נמוך, תקבולי המס עולים והעסקים ממשיכים לדווח על שיפור במצבם. רגע לפני סבב בחירות נוסף וסביבת אי-ודאות פוליטית חשוב לזכור כי אי ודאות בכלל ופוליטית בפרט אינן טובות לכלכלה. עם זאת, כלכלת ישראל הוכיחה יכולת מרשימה לצמוח ולשגשג בטווח הקצר גם בתנאי אי-ודאות. אך על מנת להבטיח את צמיחת המשק בעתיד חשוב להמשיך לנהוג באחריות פיסקלית בתקופה זו ושכל ממשלה שתבחר תפעל להעברת תקציב מדינה עם כניסתה לתפקיד תוך קידום הרפורמות וההשקעות הנדרשות.

תודה רבה.

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס "יעד האינפלציה בישראל- עבר, הווה ועתיד"

11.07.2022

[למצגת אותה הציג הנגיד](#)

צהרים טובים לכולם,

לפני שנתחיל לדון בבחינה המחודשת של יעד האינפלציה בישראל ובעולם, חייבים להבין את הרקע הכלכלי סביבו החל הדיון: בשנים שלאחר המשבר של 2008, ועד למשבר הקורונה, האינפלציה במשקים מפותחים רבים, לרבות בישראל, התבססה ברמה נמוכה מהיעד. האינפלציה בעולם התאפיינה ברמות נמוכות מאד, אפילו שליליות, ולצד זאת נרשמה ירידה ברמת הריביות בפועל וכן ברמה של הריבית הטבעית – זו שתואמת מצב של תעסוקה מלאה ויציבות מחירים.

כתוצאה מכך, יכולתם של הבנקים המרכזיים לנהל מדיניות מוניטרית מרחיבה, כדי לתמוך בפעילות ולשמור על האינפלציה בתחום היעד, בפרט בתקופות של האטה משמעותית בפעילות, הפכה למאתגרת יותר. זאת כיוון שהיכולת להפחית את הריבית מתחת לאפס מצומצמת או אפילו לא מקובלת בחלק מהמדינות (ZLB).

במצב שבו הריבית בפועל תחומה מלמטה על ידי הריבית המינימלית האפשרית, האינפלציה תהיה בממוצע נמוכה יותר, ולכן גם הציפיות לה. כך, ייווצר מצב שבו גם תיווצר סטייה של האינפלציה מהיעד, וגם הריבית הריאלית תהיה גבוהה מהרצוי, זאת אף על פי שהיא שלילית במצב עולם זה. המצב הזה מחריף את האתגר, שכן ריבית ריאלית גבוהה מהרצוי מובילה להתמתנות נוספת באינפלציה, שהיא כבר מתחת ליעד.

גורמים אלו הובילו להתפתחותו של דיון בבנקים המרכזיים ובאקדמיה שמטרתו לבחון האם נדרש שינוי במשטר יעד האינפלציה הקיים. הדיון מתמקד בדרכים להתאים את יעד האינפלציה לשינויים שמתחוללים בסביבה הכלכלית ולאפשרות להפעיל בסביבה זו את הכלים של המדיניות המונטרית.

כעת, אני רוצה להעלות מספר שאלות חשובות שישמשו אותנו להעמקת ההבנה בנושא, ושאליהן, ואל עוד רבות נוספות, יתייחסו בכנס שלפנינו ועליהם תרחיב את הדיבור ד"ר סיגל ריבון.

הגדרת משטר של יעד אינפלציה מורכבת ממספר רבדים. ברובד הראשון, נשאל האם למשל, 2 אחוזים, שהוא היעד המקובל כיום ברוב המדינות בעולם, הוא אכן הרצוי או שיש מקום להעלותו או להפחיתו? האם לקבוע אותו כנקודתי או כטווחי? והאם להתייחס לסטיות כלפי מעלה ומטה מיעד נקודתי באופן סימטרי?

ברובד נוסף ניתן לדון על התקופה על פיה בוחנים את העמידה ביעד – האם טווח זמן של שנה או יותר? בנוסף, אפשר גם לדון במצורף המחירים אליו מתייחסים – האם יציבות המחירים נבחנת על פי מדד המחירים לצרכן - ה"CPI"? או בניכוי רכיבים מסוימים? או מדד מחירים אחר, כמו למשל מדד מחירי התוצר או מחירי הצריכה הפרטית? רבות מהמדינות מגדירות יעד נקודתי, בדרך כלל ברמה של 2%, אולם יש המוסיפות אפשרות לסטייה מסוימת לשני הכיוונים. מרבית המדינות שהגדירו את היעד במונחי טווח, בהן גם ישראל, קבעו רצועה ברוחב של 2 נקודות אחוז. מתוכן, מספר מדינות, וביניהן ישראל, מגדירות את אותו הטווח ללא ציון נקודת האמצע.

ההבדל המהותי בין יעד נקודתי לתחום הוא במידת המחויבות לערך האמצע. קיומו של טווח מאפשר לקובעי המדיניות יותר גמישות בהפעלת כלי המדיניות תוך התחשבות בזעזועים בפועל ומקורם, במצב מחזור העסקים וביכולת להפעיל את הכלים, תוך סטייה של האינפלציה מאמצע היעד.

עם זאת, קביעה של תחום ללא ערך נקודתי במרכזו מחלישה את המחויבות לערך מסוים, מגדילה את אי-הוודאות לגבי היעד שאליה מכוונים קובעי המדיניות, ועלולה להקשות על עיגון הציפיות של הטווח הארוך בערך ספציפי כמרכז היעד. במסגרת משטר יעד אינפלציה, הציפיות לאינפלציה הופכות למרכיב מרכזי ביכולת להשיג את היעד: ככל שציפיות הציבור

לאינפלציה מעוגנות ביעד, כך התנהגותו של הציבור, ובפרט קביעת המחירים והשכר, תואמת את היעד ומאפשרת את השגתו למעשה.

כדי לייצר את אותן ציפיות המעוגנות בתוך טווח היעד הבנק המרכזי נדרש להנהיג מדיניות מוניטרית שהיא עקבית עם השגת היעד לאורך זמן. נושא זה אף מחדד וממחיש את חשיבות ההסברה והתיקשור של המדיניות המוניטרית של הבנקים המרכזיים, תחום שהתפתח מאוד בשנים האחרונות. כאמור, במהלך היום נשמע מספר התייחסויות לשאלות מעניינות אלה ולאחרות.

הייחודיות של כלכלות קטנות ופתוחות:

לכלכלות קטנות בעלות משק פתוח (SOEs) יש מאפיינים ייחודיים, ומכאן אתגרים נוספים: מחירי מוצרים רבים נקבעים בצורה אקסוגנית למשק, ובנוגע למוצרים הסחירים, משק קטן ופתוח, הוא במידה מסוימת Price taker. כמו כן, ב-SOE, שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת משמעותי בהשפעתו על מחירים.

בחינה מחדשת: התהליך בעולם.

תהליך בחינת יעד האינפלציה הוא תהליך שמתרחש, או התרחש ממש לא מזמן, במדינות רבות בעולם. ארבע המדינות הראשונות שאימצו את משטר יעד האינפלציה היו ניו-זילנד, קנדה, אנגליה ושבדיה. כיום רוב המדינות המפותחות פועלות במסגרת משטר שכזה, תוך הבדלים לא גדולים בהגדרה של היעד עצמו.

ב-2019 החל הפד בארה"ב בתהליך רחב של סקירת מסגרת המדיניות שלו תוך שיתוף גורמים חיצוניים מהחברה האזרחית, על מנת להגביר את מידת השקיפות לציבור.

מסגרת המדיניות המעודכנת של הפד שהוצגה ב-2020, ממשיכה לראות בשמירה על תעסוקה מקסימלית ויציבות המחירים המוגדרת כ-2% אינפלציה בטווח הארוך, מטרות מרכזיות.

החידוש המרכזי ואולי החשוב ביותר שנוצר בעקבות תהליך זה, הוא התאמה של מסגרת המדיניות המוניטרית. כך, לאחר תקופה ממושכת של אינפלציה מתחת ליעד, הפד יפעל למשך תקופה מסוימת להשגת אינפלציה מעט מעל היעד, כך שבמוצע לאורך זמן האינפלציה תעמוד על 2%. זאת, באמצעות עיכוב העלאת הריבית, והעלאה מתונה בהמשך כך שהיא תהיה נמוכה לאורך זמן רב יותר. המסגרת הזו מכונה לעיתים (AIT- Average Inflation Targeting)

עם זאת, כפי שמסגרת המדיניות הזו תוארה על ידי הפד, היא אינה סימטרית – ההתאמה המתוארת מתייחסת רק למקרה של אינפלציה נמוכה מהיעד. בנוסף לשינוי מרכזי זה, בהתייחס לשוק העבודה, הפד בחר להחליף את המילה "סטיות" (deviations) במילה "shortfalls" על מנת להדגיש כי ניתן לשמור על שוק עבודה יציב וחזק ללא גרימה להתפרצות האינפלציה.

אחרי שדיברנו על התהליך בארה"ב, נעבור לאיחוד האירופי. עד לאחרונה הוגדר יעד האינפלציה על ידי הבנק האירופי כ"מתחת אך קרוב ל-2 אחוזים". משמעותו של יעד כזה הייתה שהבנק ייחס חשיבות גדולה יותר לסטייה של האינפלציה כלפי מעלה מעבר ל-2 אחוזים, אך מוכן לסבול במידה רבה יותר סטייה כלפי מטה. כמו הפד בארה"ב, גם הבנק המרכזי האירופי פרסם ב-2021 את תוצאותיו של תהליך של בחינה מחדש של האסטרטגיה המוניטרית שלו, לראשונה מאז 2003. ה-ECB קבע כעת יעד סימטרי סביב 2 אחוזים כך שההתייחסות לסטיות לשני הכיוונים זהה. הבנק הסביר שכיוון שהריבית קרובה לגבול התחתון, במצב של אינפלציה נמוכה נדרשת מדיניות מרחיבה משמעותית ומתמידה יותר, וזו יכולה להתבטא בסטייה זמנית של האינפלציה מעל היעד.

התהליך בישראל:

ישראל הייתה בין המדינות הראשונות שאימצו את יעד האינפלציה כמסגרת למדיניות המוניטרית, כאשר כיום מקובל לתארך את 1997 כמועד שבו יעד האינפלציה הפך לעוגן המרכזי של המדיניות. בתחילת דרכו שימש משטר יעד האינפלציה כמסגרת שסייעה בתהליך הדיסאינפלציה לאחר תכנית הייצוב ב-1985, לסביבה של יציבות מחירים. תהליך ההתכנסות לסביבה של יציבות מחירים אופיין בקביעת יעדי אינפלציה במדרגות הולכות ויורדות בהתאם להתפתחות האינפלציה בפועל.

כבר בספטמבר 2019, עוד בטרם שמענו את המילה "קורונה", הכרזתי בכנס כלכלי כי במסגרת התהליך האסטרטגי אותו יזמתי כשהגעתי לבנק לתפקידי, יוקם צוות לבחינת משטר יעד האינפלציה בישראל. כמובן, ההכרזה אז לא הייתה קשורה לגובה אינפלציה כזה או אחר, בטח שלא לעלייה החדה שאנחנו רואים בחודשים האחרונים בעולם ובישראל.

תהליך הלמידה התחיל כאמור זה מכבר – והוא עדיין נמשך. הכנס המכובד הזה הוא חלק מתהליך למידה עמוק ורציני. תהליך הבחינה כולל מצבי עולם כלכליים שונים, הן מבחינת התפתחות האינפלציה והן מבחינת הפעילות הכלכלית המקומית והעולמית הם בעלי חשיבות להצלחתו בתום הבחינה.

עד כה התקיימו מספר כנסים בינ"ל שארגן הבנק בנושא, בהם גם השתתפו נגידי בנקים מרכזיים ומומחים נוספים לתחום, נכתב ספר מקצועי בנושא בהובלת מנהל חטיבת המחקר, פרופ' סטרבצ'ינסקי, וד"ר סיגל ריבון, ראש האגף המוניטרי בחטיבת המחקר, בוצעו מספר ניתוחים מקצועיים ואף מחקרים בנושא והיום ההתכנסות שלנו במעמד זה היא אכן דרך נוספת בתהליך.

אסיים באמירה חשובה מבחינתי – אנחנו עדיין לא יודעים לומר איך התהליך יסתיים – בהחלט ייתכן שבסוף התהליך נגיע למסקנה שהמשטר הקיים הוא הנכון ואין צורך לשנות אותו, אולם אנחנו חייבים לאתגר את החשיבה מכל הכיוונים לפני שנגיע למסקנה כזו. וכך בהחלט נעשה.

תודה רבה, והמשך כנס פורה ומועיל לכולנו.

דוח המדיניות המוניטרית למחצית הראשונה לשנת 2022

18.07.2022

[לדוח המלא](#)

תקציר

דוח זה סוקר את המדיניות המוניטרית במחצית הראשונה של שנת 2022 ובתחילת המחצית השנייה של שנה זו¹. במהלך תקופה זו חצה שיעור האינפלציה את הגבול העליון של היעד. עליית המחירים שיקפה בין היתר את התגברות הביקוש העולמי, את השיבושים הנמשכים בשרשרות האספקה ואת המלחמה באוקראינה. כל אלה הובילו לעליית מחירי האנרגיה והסחורות בעולם ולהאצה בשיעור האינפלציה בישראל. במהלך המחצית התגברו הביקושים המקומיים ואלו תרמו אף הם להאצת האינפלציה, בפרט בסעיפים הבלתי סחירים.

לצד זאת נמשכה הפעילות הכלכלית במשק ברמה שתואמת את תוואי המגמה שקדם למשבר. תחילתה של המחצית הראשונה של השנה התאפיינה בגל תחלואה משמעותי, שהביא למספר חסר תקדים של מאומתים ומבודדים וגם לעלייה משמעותית במספר המאושפזים בבתי החולים. עם זאת, למרות היקפי ההדבקה החריגים והודות לשיעורי ההתחסנות הגבוהים, לא לווה גל התחלואה בסגר ולמעט בענפי התיירות והפנאי לא התבטא בפגיעה בפעילות הכלכלית של המשק.

המדיניות המוניטרית: במסגרת החלטות הריבית שהתקבלו במחצית הראשונה של שנת 2022 החליטה הוועדה בשלוש החלטות על העלאתו של שיעור הריבית ב-1.15 נקודות האחוז, מרמה של 0.1%, ששררה מאז תחילת 2020, עד לרמה של 1.25%. זאת כהמשך לתהליך שהחל בשנה הקודמת שכלל צעדים שנקטו לשם ריסון מוניטרי. במסגרת תהליך מרסן זה הופסקה תכנית הרכישות של איגרות החוב והשימוש ביתר הכלים המיוחדים שהופעלו במהלך משבר הקורונה וכן לא בוצעו רכישות המט"ח.

סביבת האינפלציה: המחצית הראשונה של שנת 2022 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה ביחס לשנים האחרונות. זאת בין היתר על רקע עליית מחירי האנרגיה והסחורות בעולם בעקבות פרוץ המלחמה באוקראינה ועליית התחלואה בסין. בראשיתה חצה שיעור האינפלציה השנתי את גבול היעד העליון והגיע בחודש מאי לשיעור של 4.1%, השיעור הגבוה ביותר בעשר השנים האחרונות. עם זאת נמוך שיעור האינפלציה בישראל באופן משמעותי משיעור האינפלציה שקיים ברוב המדינות המפותחות. הציפיות לאינפלציה בישראל לשנה ולטווחים הבינוניים (שנתיים ושלוש שנים), מצויות אף הן מעל היעד, אך הציפיות לטווחים הארוכים יותר מעוגנות בתוך תחום היעד.

1 ההחלטות בשנת 2022 שהתקבלו בתאריכים 3 בינואר, 21 בפברואר, 11 באפריל, 23 במאי וכן 4 ביולי.

הפעילות הריאלית המקומית: הנתונים והאינדיקטורים שהוצגו בפני הוועדה במחצית הנסקרת העידו כי המשק הישראלי ממשיך בפעילות כלכלית רציפה ברמה שתואמת את תוואי המגמה שקדם למשבר. רמת הפעילות הגבוהה נשמרה גם במהלך גל האומיקרון, בין היתר הודות להסתגלותם של מרבית ענפי המשק לפעילות לצד המגפה. השפעת המגפה על הפעילות הכלכלית כמעט ונעלמה במרוצת המחצית הראשונה של השנה ונרשמה התאוששות ניכרת בענף התיירות. ניכר כי רמת פעילות גבוהה מאפיינת את כלל תחומי הפעילות של המשק, אולם לאחר הצמיחה החריגה ברבעון האחרון של שנת 2021, התכווץ מעט התוצר במהלך הרבעון הראשון 2022 והתייצב בסמוך למגמה ששררה טרם המשבר. התכווצות התוצר בתקופה זו נרשמה ברוב השימושים המרכזיים ושיקפה למעשה תמונת ראי של הזינוק ברבעון הקודם. לצד זאת התאפיינה המחצית הראשונה של השנה גם באי-ודאות רבה לנוכח ההתפתחויות הגיאופוליטיות בעולם, אי-הוודאות הפוליטית והאירועים הביטחוניים בישראל.

שוק העבודה: נתוני התעסוקה והמשרות הפנויות מלמדים כי שוק העבודה הדוק, כפי שמתבטא בשיעור האבטלה הנמוך, לצד שיעור גבוה של משרות פנויות. שיעור התעסוקה נע במהלך המחצית הנסקרת סביב הרמה שקדמה למשבר ושיעור האבטלה ירד לרמה שנמוכה במעט מרמתו טרם המשבר. במרוצת המחצית הנסקרת חצה השכר במגזר העסקי את המגמה ארוכת הטווח שקדמה למשבר. לעומת זאת עלה השכר במגזר הציבורי בשיעור מתון יותר.

שער החליפין: במהלך המחצית הראשונה של השנה חל שינוי במגמה ולאחר מגמת ייסוף שנרשמה בו בשנים האחרונות, חל פיתוח בשקל מול המטבעות המרכזיים. בחודשים פברואר עד יוני לא נרשמו רכישות של מט"ח.

הכלכלה העולמית: במחצית הנסקרת נרשמה האטה בקצב הפעילות בכלכלה הגלובלית. המלחמה באוקראינה וההאטה בפעילות הכלכלית בסין עקב העלייה בתחלואה ותגובת המדינות אליה, העמיקו את השיבושים בשרשרות הייצור העולמיות, הגבירו את לחצי האינפלציה והאיצו את צעדי הריסון שנקטו בנקים מרכזיים רבים. לנוכח התפתחויות אלה עודכנו תחזיות הצמיחה במדינות רבות כלפי מטה.

סביבת האינפלציה בעולם הוסיפה לעלות; במדינות מפותחות רבות עמדו מדדי האינפלציה על רמה גבוהה מיעדי הבנקים המרכזיים. בארה"ב ממשיכה האינפלציה להיות גבוהה והגיעה לקראת סוף המחצית הנסקרת לכ-8.6%, שיעור גבוה במונחים היסטוריים. גם בגוש האירו נרשמה עלייה מהירה באינפלציה, ששיעורה עמד בחודש מאי על 8.1%. אינפלציית הליבה נמצאת אף היא במדינות רבות מעל היעד, אם כי ברמה נמוכה יותר.

לאור זאת הואצה במדינות רבות הנסיגה בצעדי ההרחבה הלא-קונבנציונליים שנקטו במהלך משבר הקורונה והחל תהליך הדרגתי של העלאת שיעור הריבית. בארה"ב העלה הפד את שיעור הריבית בחודש יוני לרמה של 1.75%. בגוש האירו האיץ ה-ECB את קצב צמצום תכנית הרכישות וזו צפויה להגיע לסיומה בחודשים הקרובים. על פי ההערכות יחל ה-ECB להעלות את שיעור הריבית בהמשך השנה. במספר מדינות נוספות שבהן האינפלציה שווה מעל ליעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות בשיעורי הריבית.

שוק האשראי: למרות העלייה בסביבת הריבית, נמשכת התרחבות האשראי למגזר העסקי. במיוחד בולטת התרחבות מהירה של האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן. מגבלות גיוס האשראי של החברות מצויה ברמה נמוכה על פני כל הענפים. העלייה בהיקף המשכנתאות החדשות שנרשמה במהלך החודשים הראשונים של השנה נבלמה לקראת תום המחצית. במהלך חודשי המחצית התאפיינו המשכנתאות החדשות בעלייה מסוימת של מדדי הסיכון ובהם עלייה בשיעור המימון מערך הנכס, שיעור ההחזר מההכנסה הפנויה ושווי הנכסים הנרכשים.

ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים: המחצית הנסקרת נפתחה עם ירידות חדות בשווקים הפיננסיים, המקומיים והגלובליים, לאחר שנה שבה נרשמו עליות מרשימות והיקף גיוסים גבוה. ההערכות משוק התלבור באשר לתוואי העתידי של ריבית בנק ישראל עלו במהלך המחצית והגיעו בסיומה ל-3.2% בעוד שנה.

המדיניות הפיסקלית: במהלך המחצית הנסקרת גדלו ההכנסות המקומיות ועמדו על שיעור גבוה מזה שהיה צפוי על פי התחזיות השונות. הגידול בגבייה של המיסים הישירים נעוצה בעיקר מגבייה מחברות ומעצמאיים (כולל בעלי מניות בחברות) וממסי המקרקעין. המיסים העקיפים רשמו אף הם גידול ריאלי נאה. מס הבריאות, שמשקף את סך תשלומי השכר, מוסיף

לנוע בסביבת המגמה. היקף ההוצאות של הממשלה קטן אף הוא במהלך תקופה זו, בעיקר לנוכח צמצום ההוצאות שיועדו להתמודדות עם מגפת הקורונה. כתוצאה מכל אלה חלה ירידה בגירעון.

שוק הדיור: העלייה במחירי הדיור המשיכה להאיץ במהלך התקופה הנסקרת. נכון לחודש מרץ עלו מחירי הדירות ב-15.4%, במונחים שנתיים. לצד אלה עלה רכיב הדיור במדד המחירים לצרכן בקצב מתון יחסית (3.7%, נכון לחודש מאי).

תחזית חטיבת המחקר: חטיבת המחקר פרסמה בתקופה הנסקרת שלוש תחזיות בצמוד להודעות הריבית בינואר, אפריל ויולי 2022. לפי התחזית שפורסמה בחודש יולי יצמח התוצר בשנת 2022 ב-5.0%, שיעור נמוך מזה שנחזה בתחזית בחודשים ינואר ואפריל (5.5%). שיעור האבטלה על פי תחזית יולי צפוי לרדת בסוף שנת 2022 עד ל-3.3% מכוח העבודה (3.5% בתחזית אפריל). בשנת 2023 צפויה צמיחה של 3.5% (4.0% בתחזית אפריל). יחס החוב לתוצר בשנת 2022 צפוי לעמוד על 66% ובשנת 2023 על 64% (67%-65% בהתאמה בתחזית אפריל) שיעור האינפלציה במהלך ארבעת הרבעונים הקרובים (שמסתיימים ברבעון השני של 2023) צפוי להסתכם ב-3.3%. שיעוריה הצפויים לשנים 2022 ו-2023 עודכנו כלפי מעלה והם 4.5%-2.4%, בהתאמה. החטיבה חוזה ששיעור הריבית הממוצע ברביע השני של 2023 יהיה 2.75%.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

23.06.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ לחמש שנים	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:								
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3
הנתונים החודשיים:								
2021								
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7	0.6
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.0	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.2	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.3	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.3	1.4
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.4	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7	1.8
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8	1.9
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8	1.8
2022								
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.1
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2
הנתון השוטף ⁶	3.3	3.1	2.7	2.3	2.7	2.1	3.3	3.2

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מרץ (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

21.08.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 3-5 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-10 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.8
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.9
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	1.3
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.4
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.8
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	2.0
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	2.5
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	2.6
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	2.4
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1
הנתון השוטף ⁶	3.1	2.5	2.5	2.4	2.6	2.1	2.9

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(j, k)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-22/08/2022 להעלות את הריבית ב-0.75 נקודות האחוז לרמה של 2%

22.08.2022

- האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 5.2%. עליית האינפלציה היא רוחבית ותרמו לה מרבית הסעיפים.
- במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. ברבעון השני של 2022 התוצר צמח ב-6.8%, מרבית רכיבי התוצר גדלו בשיעורים משמעותיים ותרמו לצמיחה. רמת התוצר במשק גבוהה מקו המגמה טרום משבר הקורונה.
- הציפיות לאינפלציה לשנה מהמקורות השונים ירדו והן מצויות בתוך תחום היעד. הציפיות משוק ההון החל מהשנה השנייה ואילך ממשיכות להימצא בתוך תחום היעד והציפיות לטווחים הארוכים מעוגנות במרכז היעד.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה התחזק השקל מול הדולר ב-6.9%, מול האירו ב-10.2% ובמונחי השער האפקטיבי ב-8.8%.
- מגמת העלייה של מחירי הדירות ממשיכה להאיץ ואלו עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-17.8%. עלייה נרשמה גם בקצב העלייה החודשי של מחירי השכירות, שעלו ב-0.7% ביולי.
- הפעילות בעולם ממשיכה להתמתן על רקע האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניתרי, המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה, ההאטה בסין והקשיים בשרשראות הייצור.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית 22.08.2022](#)

תנאי הרקע:

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. עם זאת, ההתמתנות הנמשכת בפעילות בעולם וכן אי הוודאות הפוליטית בישראל עלולים להעיב על הפעילות הכלכלית במשק. האינפלציה מוסיפה לעלות ונמצאת מעל היעד. עם זאת היא שווה בסביבת העשירון התחתון של מדינות ה-OECD (איור 31).

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלו מדדי המחירים לצרכן של חודשים יוני ויולי 2022 ב-0.4% וב-1.1% בהתאמה והאינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 5.2% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נותרה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 31). בניכוי אנרגיה ופז"י עומדת האינפלציה על 4.7% ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 4.4% (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים גבוה, כ-7 אחוזים, והוא הוסיף לעלות; קצב העלייה של הרכיב הלא-סחיר עלה גם הוא אך נמצא ברמה נמוכה יותר, כ-4.1 אחוזים (איור 3). עליית האינפלציה היא רוחבית ותרמו לה מרבית הסעיפים. הוועדה מעריכה כי לצד תהליך העלאת הריבית, ההקלה בשרשראות האספקה, הירידות במחירי הנפט ובחלק מהסחורות האחרות ומס הבלו וכן התחזקות השקל ייפעלו למיתון האינפלציה. הציפיות לאינפלציה לשנה מהמקורות השונים ירדו וכולן, פרט לציפיות משוק ההון, מצויות בתוך תחום היעד (איור 4). הציפיות משוק ההון החל מהשנה השנייה ואילך ממשיכות להימצא בתוך תחום היעד והציפיות לטווחים הארוכים מעוגנות במרכז היעד (איור 5). מאז החלטת המדיניות האחרונה התחזק השקל מול הדולר ב-6.9%, מול האירו ב-10.2% ובמונחי השער האפקטיבי ב-8.8% (איור 6).

הפעילות הכלכלית במשק איתנה. לאחר פרסום נתוני החשבונאות הלאומית לרבעון השני והעדכון לאחר של נתוני 2021 ע"י הלמ"ס, עולה כי מזה שלושה רבעים רמת התוצר במשק גבוהה מקו המגמה טרום משבר הקורונה (איור 14). על פי האומדן הראשון לנתוני החשבונאות הלאומית התוצר צמח ברבעון השני של 2022 ב-6.8% ביחס לרבעון הראשון של 2022 (איור 12).

רכיבי התוצר השונים גדלו בשיעורים משמעותיים ותרמו לצמיחה (איור 13); הצריכה הפרטית, ההשקעה והיצוא גדלו בשיעורים דו-ספרתיים. בהשוואה לרבעון השני אשתקד צמח התוצר ב-7.4%.

האינדיקטורים לפעילות הכלכלית במשק ברביע השלישי ממשיכים גם הם להעיד על פעילות מוגברת. אמנם המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש יולי ירד, אך הוא ממשיך להיות גבוה מהמוצע טרם המשבר ולהצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם (איור 15). הרכישות בכרטיסי אשראי ביולי ובאוגוסט מוסיפות להימצא ברמה גבוהה. בעקבות התמתנות הלחצים בשרשראות האספקה בעולם, חלה ירידה במגבלת הצידוד וחומרי הגלם הן בענף התעשייה והן בענף הבינוי, אולם רמת המגבלה נותרה עדיין משמעותית וגבוהה בהשוואה לעבר. יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ירד אך ממשיך לשהות ברמה הגבוהה מזו ששררה ערב משבר הקורונה ויצוא השירותים ממשיך לעמוד על רמה גבוהה מאוד (איור 16). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 17).

שוק העבודה הדוק. שיעור האבטלה לגילאי 15+ עומד על 3.4% (בניכוי עונתיות) ושיעור התעסוקה (61%) יציב מזה מספר חודשים ומצוי בקרבת רמתו הממוצעת בשנת 2019, טרם המשבר. שיעור התעסוקה בגילאי העבודה העיקריים (25-64) מצוי מעל הרמה הממוצעת בשנת 2019 (איור 22). במקביל מספר המשרות הפנויות ושיעורן מסך המשרות נמצאים ברמות גבוהות מאוד, חרף ירידה מסוימת בחודש יולי. עסקים במרבית הענפים ממשיכים להצביע על מחסור בעובדים כחסם המגביל את פעילותם השוטפת (איור 23). שוק העבודה ההדוק מתבטא גם בלחצי שכר מסויימים במגזר העסקי (איור 24), בעיקר בענפים המאופיינים בשכר גבוה ובעובדים מקצועיים. השכר במגזר הציבורי עולה בשיעור מתון יותר.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-17.8% (איור 9), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. לצד זאת, מספר העסקאות ירד בחודשים האחרונים, וכפי שנרשם ברבעון הראשון מספר היתרי והתחלות הבנייה עלו ונמצאים ברמה גבוהה. היקף המשכנתאות שניטלו ביולי הצטמצם ועמד על כ-10 מיליארדי ש"ח, אך עדיין גבוה ברמה היסטורית (איור 11). עלייה נרשמה גם בקצב העלייה החודשי של מחירי השכירות, שעלו ב-0.7% ביולי.

בשוק ההון המקומי נרשמו עליות שיעורים במדדי המניות בדומה למגמה בעולם. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות ירדו ומרווחי האג"ח התאגידיות נותרו ללא שינוי משמעותי (איור 10). לפי סקר המגמות של הלמ"ס קשיי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים ממשיכים להיות נמוכים יחסית בכל המגזרים (איור 18).

הפעילות בעולם ממשיכה להתמתן. זאת, על רקע האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי, המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה, ההאטה בסין והקשיים בשרשראות הייצור. לנוכח זאת, קרן המטבע הבינלאומית עדכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה הגלובלית לרמה של 3.2% בשנת 2022 ול-2.9% ב-2023 (איור 27). היקף הסחר העולמי עלה במאי, אך קצב הגידול מתחילת השנה נמוך יותר מזה שנרשם ב-2021. מדד מנהלי הרכש הגלובלי של המשקים המפותחים ירד ביולי ומצביע על המשך האטה בקצב הפעילות הכלכלית, בעוד המדד במשקים המתעוררים ירד, אך מצביע על התרחבות (איור 28). לצד זאת, שוקי המניות רשמו עליות שיעורים חדות (איור 36). מחיר הנפט ירד על רקע הצפי להמשך האטה בפעילות העולמית וירידה בביקושים. מנגד, בעקבות צמצום הזרמת הגז מרוסיה לאירופה נרשמה עלייה חדה במחירי הגז הטבעי באירופה. מדד מחירי הסחורות האחרות שב לרמתו מתחילת השנה (איור 34). כמו כן, בשוקי האג"ח הממשלתיות נרשמה מגמה מעורבת תוך תנודתיות גבוהה.

סביבת האינפלציה בעולם הוסיפה לעלות; במרבית המדינות מדדי האינפלציה שוהים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים. לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך; בארה"ב, נתוני הצמיחה ברבעון השני הצביעו על כניסה ל"מיתון טכני", אך שוק העבודה הדוק עם האצה נוספת בקצב עליית השכר. האינפלציה ירדה ל-8.5% לאור ירידה במחירי האנרגיה, אך נותרה גבוהה מאוד. ה-Fed העלה בשיבתו האחרונה את הריבית ב-75 נ.ב, פעם שנייה ברציפות, תוך הדגשת מחויבותו להורדת האינפלציה. במדינות המרכזיות בגוש האירו, נתוני הצמיחה היו גבוהים באופן יחסי, פרט לגרמניה. במקביל, העלייה המהירה באינפלציה נמשכת, וה-ECB האיצ את תהליך ההידוק המוניטארי והעלה את הריבית ב-50 נ.ב, לראשונה מאז 2011. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שוהה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 33).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-5/9/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-3/10/2022, ולאחריה יתקיים תדריך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

22.09.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-3 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 10-5 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.6
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.6
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.7
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	0.9
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.0
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.3
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.4
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.4
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.3
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	1.5
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	1.7
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	1.8
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.8
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.2
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8
הנתון השוטף ⁶	3.7	2.8	2.6	2.6	2.9	2.2	2.9

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(j, k)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-03/10/2022 להעלות את הריבית ב-0.75 נקודות האחוז לרמה של 2.75%

03.10.2022

הוועדה המוניתרית החליטה ב-03/10/2022 להעלות את הריבית ב-0.75 נקודות האחוז לרמה של 2.75%

האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 4.6%. האינפלציה נרשמת במנעד רחב של סעיפי המדד.

הציפיות לאינפלציה לשנה הראשונה, שוהות בסביבת הגבול העליון של היעד. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד.

מאז החלטת המדיניות האחרונה, השקל בלט בחולשתו כשנחלש מול הדולר ב-8%, מול האירו ב-6.2% ובמונחי השער האפקטיבי ב-5.9%.

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. האינדיקטורים לפעילות במשק ממשיכים גם הם להעיד על פעילות מוגברת ורמת התוצר גבוהה מהמגמה שהייתה חזויה בטרם משבר הקורונה.

חטיבת המחקר עדכנה את תחזיתה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 6% ובשנת 2023 בשיעור של 3%. שיעור האינפלציה צפוי להסתכם בשנת 2022 ב-4.6% ובשנת 2023 הוא צפוי לרדת ל-2.5%.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-17.9%, קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. קצב העלייה החודשי של מחירי השכירות התגבר, ואלו עלו באוגוסט ב-0.8%.

משבר האנרגיה באירופה והמלחמה המתמשכת באוקראינה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניתרי, וההאטה בסין מובילים להתמתנות בפעילות הכלכלית בעולם.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה.

לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

🔗 לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ועפ"י פרסומי החשבונאות הלאומית התוצר מצוי מעל קו המגמה כבר כשלושה רבעים. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. עם זאת, ההתמתנות בפעילות בעולם צפויה להביא להאטה מסויימת גם בפעילות הכלכלית במשק. האינפלציה בישראל נמצאת מעל היעד ונרשמת במנעד רחב של סעיפי המדד. יחד עם זאת היא שווה בסביבת העשירון התחתון של מדינות ה-OECD (איור 30).

מאז החלטת הריבית הקודמת, ירד מדד המחירים לצרכן של חודש אוגוסט 2022 ב-0.3% והאינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 4.6% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נותרה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 30). בניכוי אנרגיה ופח"י עומדת האינפלציה על 4.7%, ללא שינוי לעומת חודש קודם, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 4.4% (איור 2). קצב העלייה של הרכיבים הלא-סחירים עלה, גם על רקע עלייה בסעיף שרותי הדיוור, ועומד על 4.4%. לעומת זאת; קצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים התמתן בעיקר

בהשפעת הירידה במחיר הנפט ומס הבלו ועומד על 5.1% (איור 3). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם, לצד ההקלות בשרשראות האספקה, הירידות במחירי הנפט והסחורות האחרות יפעלו למיתון האינפלציה. הציפיות לאינפלציה לשנה הראשונה, שוהות בסביבת הגבול העליון של היעד (איור 5). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד (איור 6). מאז החלטת המדיניות האחרונה, בלט השקל בחולשתו כאשר נחלש ב-8% מול הדולר, ב-6.2% מול האירו וב-5.9% במונחי השער האפקטיבי (איור 7).

הפעילות הכלכלית במשק איתנה. האינדיקטורים לפעילות הכלכלית במשק ממשיכים גם הם להעיד על פעילות מוגברת ורמת התוצר גבוהה מהמגמה שהייתה חזויה בטרם משבר הקורונה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש אוגוסט ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם (איור 17). לאור התמתנות הלחצים בשרשראות האספקה בעולם, חברות בענפי התעשייה והבינוי דיווחו על ירידה מתמשכת ומשמעותית במגבלת הצידוד וחומרי הגלם, אולם רמת המגבלה נותרה עדיין גבוהה בהשוואה לערב משבר הקורונה. ענף התיירות ממשיך גם הוא במגמת ההתאוששות כאשר מספר הלינות במלונות כבר קרוב לרמתו טרם המשבר, למרות הרמה הנמוכה יחסית של תיירים נכנסים לישראל. יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ממשיך לשהות ברמה הגבוהה מזו ששררה ערב משבר הקורונה ויצוא השירותים ממשיך לעמוד על רמה גבוהה מאוד (איור 18). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 19).

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק. שיעור האבטלה לגילאי 15+ עומד על 3.4% (בניכוי עונתיות) ושיעור התעסוקה (61.5%) עלה מעט וגבוהה כעת מרמתו הממוצעת בשנת 2019, טרם המשבר. שיעור התעסוקה בגילאי העבודה העיקריים (64-25) הגיע לשיא (איור 22). במקביל, רמת הביקוש לעובדים מוסיפה להיות גבוהה - מספר המשרות הפנויות ושיעורן מסך המשרות נמצאים ברמות גבוהות מאוד, חרף המשך הירידה המתונה בשיעורן בחודש אוגוסט. בהתאם, על פי סקר המגמות של הלמ"ס חלה ירידה מסוימת בציפיות של עסקים להרחבת מספר המועסקים אצלם, אך אלה ממשיכות להיות גבוהות בהשוואה לרמתן ערב משבר הקורונה. השכר הנומינלי עולה ומצוי מעל מגמתו טרום המשבר, אך במונחים ריאליים ישנה שחיקה בשכר והוא מצוי כעת בסביבת המגמה החזויה על בסיס מגמת טרום המשבר (איור 25).

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2022 בשיעור של 6% ובשנת 2023 בשיעור של 3%, כך שרמת התוצר בסוף שנת 2023 צפויה להיות גבוהה ממה שהוערך בתחזית הקודמת (איור 13). רמת הפעילות הנגזרת מהתחזית מוסיפה להיות איתנה. שיעור האבטלה בגילאי העבודה (64-25) צפוי לעמוד בממוצע בשנת 2023 על 3.5%. שיעור האינפלציה צפוי להסתכם בשנת 2022 ב-4.6% ובמהלך שנת 2023 הוא צפוי לחזור לקרבת מרכז היעד ולרדת ל-2.5%. בנוסף, יחס החוב לתוצר בשנים 2022 ו-2023 צפוי להיות נמוך יותר משהוערך בתחזית הקודמת ולעמוד על 65% ו-63% בהתאמה.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-17.9% (איור 10), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. לצד זאת, מספר היתרי והתחלות הבנייה עלו ונמצאים ברמה גבוהה מאוד. מנגד, סיומי הבנייה נותרו נמוכים עד כה על רקע התארכות משך הבנייה. מספר העסקאות ממשיך לרדת והיקף המשכנתאות שניטלו באוגוסט הצטמצם ועמד על 9.6 מיליארדי ש"ח, אך עודנו גבוה ביחס לשנים קודמות (איור 12). קצב העלייה החודשי של מחירי השכירות התגבר, ואלו עלו ב-0.8% באוגוסט.

בשוק ההון המקומי נרשמו ירידות שערים במדדי המניות, תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו ומרווחי האג"ח התאגידיות התרחבו, זאת בדומה למגמה בעולם (איור 11). לפי סקר המגמות של הלמ"ס קשיי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים ממשיכים להיות נמוכים יחסית בכל המגזרים (איור 17).

הפעילות הכלכלית בעולם ממשיכה להתמתן כתוצאה משילוב משבר האנרגיה באירופה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי, המלחמה המתמשכת באוקראינה וההאטה בסין. גם הקשיים בשרשראות הייצור מוסיפים להכביד על הפעילות הכלכלית, הגם שנרשמת הקלה מתמשכת בתחום זה תוך ירידה במחיר התובלה. ה-OECD ובתי ההשקעות עדכנו כלפי מטה את תחזית הצמיחה הגלובלית לשנת 2023 (איור 26). מדד מנהלי הרכש הגלובלי של המשקים המפותחים ירד באוגוסט ומצביע על המשך האטה בקצב הפעילות הכלכלית, בעוד שהמדד במשקים המתעוררים ירד, אך ממשיך להצביע על התרחבות (איור 27). היקף הפעילות בסחר העולמי התאושש מעט בחודשים האחרונים אך רכיב ההזמנות לייצוא במדד מנהלי הרכש

שמהווה סמן מקדים להיקף הסחר בחודשים הקרובים נמצא ברמת התכווצות. ירידות שערים חדות נרשמו במדדי המניות המרכזיים בעולם תוך תנודתיות גבוהה (איור 34) במקביל לעלייה משמעותית בתשואות האג"ח הממשלתיות על רקע המשך העלאות הריבית והכוונות עתידיות ניציות של בנקים מרכזיים בעולם. כך גם, מרווחי האג"ח התאגידיות התרחבו ומצביעים על עלייה בסיכוני הכשל בעקבות השינויים בסביבה הכלכלית. מחירי הנפט והסחורות האחרות ירדו על רקע הצפי להמשך האטה בפעילות העולמית (איור 32).

סביבת האינפלציה בעולם הוסיפה לעלות; במרבית המדינות מדדי האינפלציה נמצאים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים (איור 31) ולפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך. בארה"ב, התחזיות לצמיחה בחודשים הקרובים צופות צמיחה מתונה, קצב העלייה השנתי של מדד המחירים לצרכן (CPI) אמנם ירד באוגוסט ל-8.3%, אך היה גבוה מהתחזיות המוקדמות. במהלך התקופה ה-Fed עדכן בצורה משמעותית את תחזית הריבית שלו לשנים הקרובות, תוך הנמכת תחזיות הצמיחה, ובנוסף, הגביר את היקף המכירות של אג"ח ממשלתיות. בגוש האירו, חרף נתוני הצמיחה הגבוהים באופן יחסי ברבעון השני, התחזיות השנתיות עודכנו כלפי מטה על רקע השלכות משבר האנרגיה וההידוק המוניטרי המתגבר. במקביל, העלייה באינפלציה נמשכת והמדד הכולל עומד על 10.0%. ה-ECB האיץ את תהליך ההידוק המוניטרי והעלה את הריבית ב-75 נ.ב., ההעלאה הגדולה ביותר שה-ECB ביצע מאז הקמתו. בבריטניה נמשכה מדיניות הצמצום המוניטרי של הבנק המרכזי, ובמקביל הממשלה החדשה הכריזה על צעדים פיסקליים מרחיבים עם כניסתה, דבר שהוביל לעלייה משמעותית בתשואות האג"ח הממשלתיות ולהתערבות הבנק המרכזי עקב חששות ליציבות הפיננסית. במספר מדינות נוספות בהן האינפלציה שווה מעל יעד הבנק המרכזי נרשמו העלאות ריבית (איור 31).

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-19/10/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-21/11/2022.

מוטב מוקדם: מה עומד מאחורי העלאות הריבית החדה של בנק ישראל

כלכליסט

בבנק אימצו את גישת ה-Front Loading - ומעדיפים להעלות את הריבית באופן אגרסיבי בשלב מוקדם, ובהמשך למתן את ההעלאות, וזאת כדי להשפיע במהירות על ציפיות האינפלציה; מצבו הטוב של המשק הישראלי הקל על ההחלטה

כלכלן בכיר מסביר: מדוע בנק ישראל מעלה את הריבית ועוד בכמה צפויה לזנק?

מעריב
online

אורי גרינפלד, האסטרטג הראשי של בית ההשקעות 'פסגות', התראיין בתוכניתם של 'ליאת רון ואריה מליניאק והתייחס לעלייה החדה בריבית של בנק ישראל: "העלייה הזו היא צפויה, וזה מה שהעריכו שיקרה"

בנק ישראל העלה את הריבית מ-2% ל-2.75%; הנגיד: "אנו נחושים להחזיר את האינפלציה לטווח היעד"

TheMarker

חטיבת המחקר בבנק ישראל מעריכה שהריבית תגיע בעוד שנה ל-3.5% ■ תחזית הצמיחה לשנה הבאה הופחתה ל-3%, אבל התחזית ל-2022 עודכנה כלפי מעלה ■ הנגיד, אמיר ירון: עליית מחירי הדיור והשכירות היא "בעיה למשק ולחברה"

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 3.10.22

03.10.2022

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.75%.

בפתחה של שנה עברית חדשה, שנת תשפ"ג בה אנו נמצאים היום, אני יכול לומר, ממקומי כנגיד בנק ישראל ומתוך הסתכלות מקרו כוללת, כי הכלכלה הישראלית נמצאת במקום טוב, ודאי ביחס לכלכלות של משקים מתקדמים אחרים. המשק הישראלי איתן ונמצא ברמת פעילות גבוהה, ושוק העבודה הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. לצד אלו ישנם גם אתגרים לא מעטים וארחיב על חלקם בהמשך. אציין בקצרה את הבולטים שבהם: האינפלציה, שהרימה ראש בכל העולם, ובאה לידי ביטוי גם אצלנו, גם אם במידה פחותה יחסית לעולם, היא תהליך שפוגע בכלכלה, ובעיקר באוכלוסיות החלשות*, שצריך לרסנה ולהחזירה ליעד. כולנו כאן בבנק ישראל, וחבריי לוועדה המוניטרית נחשבים לעשות זאת ונוקטים בצעדים שיביאו לכך; התמודדות המשק עם ההאטה הגלובלית הצפויה בטווח הקצר והתייקרות מוצרי האנרגיה המיובאים; סוגיית מחירי הדיור שמעבר להיותה בעיה כלכלית היא גם סוגיה חברתית מהותית; ואתגר נוסף הוא אי-הוודאות הפוליטית, שבין השלכותיה הכלכליות ניתן למנות את העיכובים בהשקעות לטווח הבינוני והארוך. מדובר בצורך לקדם השקעה בתשתיות הפיסיות והדיגיטליות החשובות לצמיחת הכלכלה ולהגדלת הפריין בשנים הבאות.

ארחיב מעט על סוגיית האינפלציה; האינפלציה בישראל, בדומה למדינות רבות בעולם, חצתה את תחום היעד שנע בין 1-3 אחוזים. כדי להתמודד עם האינפלציה, אנו בוועדה המוניטרית בבנק ישראל, ממשיכים להתקדם עם תהליך הצמצום המוניטרי, תוך נקיטת צעדים שקולים ומחושבים ובחינת מכלול ההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם. כידוע לתהליך העלאת הריבית לוקח זמן מה לתת את אותותיו. אנו נחשבים להחזיר את האינפלציה לתוך היעד והצעדים שאנו נוקטים מדגישים זאת. כאמור, אין אנו לבד בתהליך זה, במדינות רבות אחרות חרגה האינפלציה מהיעד והבנקים המרכזיים נוקטים בתהליכים דומים. עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית בהשוואה למרבית מדינות ה-OECD. אזכיר שבנק ישראל היה בין הראשונים לעבור למדיניות של צמצום מוניטרי כבר במחצית השנה שעברה. תהליך אותו האצנו בהמשך, גם לאור ההתפתחויות באוקראינה ורוסיה. הצעדים שאנו נוקטים בהם היום ובהחלטות הקודמות הינם המשך של אותו קו מדיניות שמובילה הוועדה המוניטרית מזה זמן.

האינפלציה הנוכחית נובעת גם מגורמים מקומיים הנובעים מביקוש מוגבר וגם מגורמים חיצוניים למשק הישראלי שאי-הוודאות בגינים רבה, כגון המלחמה באוקראינה והמשך שיבושים בשרשראות האספקה העולמיות. זהו מאפיין שתואם כלכלות קטנות ופתוחות, דוגמת ישראל, בהן מחירי מוצרים רבים, בעיקר המוצרים הסחירים, נקבעים בצורה חיצונית למשק. לצד ההשפעות מחוץ למשק, אנו רואים בעדכוני האינפלציה האחרונים תהליכים נוספים של האצת מחירים המונעת גם מביקושים למוצרים ושירותים מקומיים. אנחנו פועלים לרסן תהליכים אלו כדי לעגן את האינפלציה בתוך היעד. אני מדגיש זאת, חרף נתוני המדד הנמוך יחסית שנרשם באוגוסט. אזכיר שזוהי תצפית אחת בעוד המדיניות שלנו מותאמת לתהליך מתמשך.

הציפיות והתחזיות לאינפלציה נותנות לנו מבט חשוב לאופן בו השחקנים השונים בשוק רואים את המצב הכלכלי, ומהן התחזיות שלהם באשר למדיניות שלנו. כל זה משפיע על התנהגות הצרכנים והפירמות והתנהלותם בראיה צופה פני עתיד—דבר שכשלעצמו משפיע על הפעילות הכלכלית והאינפלציה בפועל. הציפיות בישראל לטווח הקצר מצויות בסביבת הגבול העליון של היעד והציפיות לטווח הבינוני והארוך ממשיכות להיות מעוגנות בתוך היעד. אלו מהוות חלק מסביבת האינפלציה הכוללת - אותה סביבה בעלת משקל משמעותי שבוחנת הוועדה המוניטרית בבואה לקבל את החלטותיה. עיגון ציפיות אינפלציה בתוך יעד המחירים הוא אחד הפרמטרים המרכזיים למדיניות המוניטרית ולפעילות תקינה של הכלכלה.

שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת של המדיניות המוניטרית. בתקופה האחרונה, נרשמה תנודתיות גבוהה בשוק המט"ח תוך התחזקות הדולר בכל העולם. שער הדולר נע סביב 3.5 בתחילת הרבעון האחרון, ירד ל-3.2 במהלכו ועלה חזרה לסביבת 3.5 בתקופה האחרונה. אזכיר ששינויים בשערי החליפין הם תכופים וכיוונם גם משתנה באופן תדיר. שוק זה מושפע בישראל

גם מהשקעות הגופים המוסדיים בחו"ל ומתוצאות השווקים הפיננסיים, כשמנגד ישנן השפעות מקדמות מגזר הייטק וההשקעות בו.

ארצה לגעת כעת בסוגיית הדיור. מחירי השכירות באים לידי ביטוי גם הם בהתפתחות האינפלציה ואנו עוקבים אחריהם באדיקות. אך מעבר להשפעתם על האינפלציה מחירי הדיור הם סוגיה כלכלית משמעותית בפני עצמה. עליית המחירים בקצב גבוה כפי שנרשם בשנה האחרונה היא בעיה למשק ולחברה בישראל. עם זאת, ברבעונים האחרונים נרשמו התפתחויות חיוביות בצד ההיצע לדיור. נתוני הבנייה האחרונים המצביעים על עליה מתמשכת של מספר התחלות הבנייה והיתרי הבנייה, שהגיעו לרמות גבוהות. לצד זאת, אנו רואים גם התמתנות מסוימת בנתוני המשכנתאות בחודשים האחרונים.

אעבור כעת למבט על מצב הפעילות הריאלית של הכלכלה הישראלית. לצד נתוני הצמיחה הטובים שדיווחה הלמ"ס לגבי הרבעונים האחרונים, אנו רואים כי האינדיקטורים השוטפים לפעילות הכלכלית הנוכחית במשק ממשיכים להעיד על רמת פעילות כלכלית איתנה. יחד עם זאת חלקם מעידים על התמתנות בצמיחה ברביע השלישי. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם; כך גם יצוא הסחורות והשירותים השוהים ברמה גבוהה; שוק העבודה ממשיך להיות הדוק, הביקוש לעובדים גבוה במרבית הענפים ושיעור התעסוקה חזר לרמתו טרום משבר הקורונה ואף מעבר לכך. עם זאת, במבט קדימה ניתן לראות כי השמיים הולכים ומתקדרים בעולם, ובפרט באירופה. ואלה עלולים לתת את אותותיהם גם על המשק הישראלי, שחשוף לפעילות הגלובלית.

את כל ההתפתחויות שמנתי עד כה, ואף נוספות, מתכללת התחזית המקרו-כלכלית העדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. החטיבה מעריכה צמיחה גבוהה בשנת 2022, כך שהתוצר יצמח ב-6%. עם זאת, החטיבה צופה כי בשנת 2023 התוצר יצמח בקצב מתון יותר של 3%, קצב שעודנו קרוב לפוטנציאל הצמיחה הטבעי של המשק. בהשוואה לצמיחה טרום משבר הקורונה, התוצר, שכבר חצה את קו המגמה החזויה ועבר להיות מעליו, צפוי בשנת 2023 לשוב קרוב אל סביבת המגמה ארוכת הטווח. בהתאם, עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק. שיעור האבטלה בגילאי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 3.5% בסוף שנת 2023. באשר לאינפלציה, על-פי התחזית היא צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 אך במהלך שנת 2023 היא צפויה להסתכם ב-2.5%, קרוב יותר למרכז היעד. לצד זאת, עדיין ישנם מספר גורמי אי-וודאות עליהם מצביעה חטיבת המחקר. הסיכונים העיקריים לתחזית הינם: החרפת משבר האנרגיה באירופה העלולה לפגוע בצמיחה העולמית ובכך לפגוע בייצוא הישראלי; מדיניות מוניטרית אגרסיבית בחו"ל עקב אינפלציה עולמית גבוהה שאינה מצליחה להתייצב גם בשנת 2023; גם בסביבה המקומית ישנם סיכונים, כגון אי-הוודאות לגבי צעדי המדיניות שתנקוט הממשלה הבאה בכל תחומי פעילותה, וביניהם, הסכמי השכר שייחתמו והשפעתם על האינפלציה.

באשר למצב הכלכלי בעולם, לאחר תקופה שאופיינה בצמיחה גבוהה, הסביבה הכלכלית משתנה כפי שמשתקף בתחזיות להאטה בפעילות הכלכלית ובירידות בשווקים הפיננסיים. המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה וההאטה בסין, חרף הקלות מסוימות שנרשמו בשרשראות האספקה ובמחירי התובלה, משפיעות על תחזיות הצמיחה. אלו ממשיכות להתעדכן כלפי מטה ונראה כי הסיכון למיתון באירופה מתגבר בצורה משמעותית. אי הוודאות בעולם, לצד פעולות הצמצום המוניטרי של הבנקים המרכזיים, נותנות את אותותיהן על השווקים הפיננסיים אשר ממשיכים לרדת תוך תנודתיות גבוהה יחסית. אנו נחשפים גם להמשך הירידה בשווי חברות הטכנולוגיה. לנוכח הקשיים המתוארים, נרשמה בעולם גם תנודתיות גבוהה ועלייה בתשואות איגרות החוב הממשלתיות לצד עליות במרווחי האג"ח הקונצרני. עם העלייה בתנודתיות בשווקים, התגברו האתגרים ליציבות הפיננסית, כפי שראינו בזמן האחרון באנגליה. עם זאת, המערכת הפיננסית בישראל היא במצב טוב אבל אנחנו ממשיכים לעקוב אחרי ההתפתחויות בשווקים בארץ ופעילותם התקינה.

לסיכום, כלכלת ישראל נכנסת לשנה החדשה במצב איתן לצד אתגרים העומדים בפתחנו. כדי שנוכל לקדם רפורמות והשקעות חשובות למען הדורות הבאים וכדי שנצליח להבטיח את המשך צמיחת התוצר, על כל ממשלה שתבחר לדאוג לפעול למען מטרות חשובות אלו. חשוב יהיה להעביר את תקציב המדינה ולהמשיך לקדם את הרפורמות שעל הפרק ורפורמות נדרשות אחרות. כפי שכבר אמרתי אי אלו פעמים, אי ודאות אינה טובה לכלכלה וזו מתגברת לאחרונה בשלל תחומים בארץ ובעולם. לצד זאת, כלכלת ישראל חזקה והוכיחה יכולת לצמוח בטווח הקצר גם בתנאי אי-וודאות וקשיים גלובליים. אנו בבנק ישראל, עוקבים מקרוב אחר ההתפתחויות השונות בארץ ובעולם ונמשיך לנהל מדיניות מוניטרית מתאימה להתמודדות עם האינפלציה וכדי לעמוד ביעדים ובאתגרים השונים שלפתיחנו.

שנה טובה וגמר חתימה טובה לכולם

תודה רבה.

◀ **הוועדה המוניתרית החליטה ב-21/11/2022 להעלות את הריבית ב-0.5 נקודות האחוז לרמה של 3.25%**

21.11.2022

הוועדה המוניתרית החליטה ב-21/11/2022 להעלות את הריבית ב-0.5 נקודות האחוז לרמה של 3.25%

האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 5.1%. האינפלציה נרשמת במנעד רחב של סעיפי המדד.

הציפיות לאינפלציה לשנה הראשונה משוק ההון נמצאות בתוך תחום היעד, הציפיות לשנה משאר המקורות שוהות בסביבת הגבול העליון של היעד. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד.

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה, שוק העבודה עדיין מאופיין כהדוק ורמת התוצר ממשיכה להיות גבוהה מהמגמה ארוכת הטווח. עם זאת, המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה מסויימת גם בפעילות הכלכלית בישראל, ומספר אינדיקטורים מצביעים על סימנים לתחילת תהליך זה.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים בקצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. עם זאת, מספר העסקאות לרכישת דירה ממשיך לרדת והיקף המשכנתאות שניטלו בחודשים האחרונים הצטמצם מאוד.

מאז החלטת המדיניות האחרונה, התחזק השקל מול הדולר ב-3% ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.7%, מנגד נחלש השקל מול האירו ב-2.8%.

הפעילות הכלכלית בעולם מתמתנת והסיכון למיתון עולה, בעיקר באירופה. זאת על רקע המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניתרי וההאטה בסין. מנגד, נמשכת ההקלה בשרשראות האספקה, תוך ירידה במחירי התובלה.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה.

לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה לחצו כאן](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית 21.11.2022](#)

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ועפ"י פרסומי החשבונאות הלאומית התוצר ממשיך להיות מצוי מעל קו המגמה ארוכת הטווח מזה ארבעה רבעים (איור 18). שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה, אם כי, נתוני הקצה מצביעים על התמתנות מסויימת. האינפלציה בישראל נמצאת מעל היעד ונרשמת במנעד רחב של סעיפי המדד. עם זאת, המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה מסויימת גם בפעילות הכלכלית בישראל, ומספר אינדיקטורים מצביעים על סימנים לתחילת תהליך זה.

מאז החלטת הריבית הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודשים ספטמבר ואוקטובר 2022 ב-0.2% וב-0.6%, בהתאמה, והאינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 5.1% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 34). בניכוי אנרגיה ופ"י עומדת האינפלציה על 5%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 4.7% (איור 2). קצב העלייה של הרכיבים הלא-סחירים במדד

עלה, ועומד על 4.8%, גם על רקע העלייה בסעיף הדיור. גם קצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים עלה בהשפעת תרומה חריגה יחסית של נסיעות ישראלים לחו"ל ועומד על 5.4% (איור 3). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם והתמתנות הביקושים לצד ההקלות בשרשראות האספקה וירידת מחירי הסחורות פועלים למיתון האינפלציה. הציפיות לאינפלציה לשנה הראשונה משוק ההון נמצאות בתוך תחום היעד, הציפיות לשנה משאר המקורות שוהות בסביבת הגבול העליון של היעד (איור 5). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד (איור 6). מאז החלטת המדיניות האחרונה, התחזק השקל מול הדולר ב-3% ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.7%, מנגד נחלש השקל מול האירו ב-2.8% (איור 7).

הפעילות הכלכלית במשק איתנה. מנתוני החשבונאות הלאומית עולה כי התוצר צמח ברבעון השלישי בהשוואה לרבעון השלישי אשתקד ב-5.8%, וביחס לרבעון השני השנה בקצב של 2.1% במונחים שנתיים (איור 14). מניתוח הנתונים עולה כי רמת התוצר במשק ממשיכה להיות גבוהה מקו מגמת טרום משבר הקורונה כבר רבעון רביעי ברציפות. עם זאת, לאחר הצמיחה הגבוהה שנרשמה ברבעון השני, קצב הצמיחה ברבעון זה הואט, תוך ירידה בצריכה הפרטית, המשקפת בעיקר ירידה בצריכת בני-קיימא (איור 15). יצוא הסחורות (ללא או"מ ויהלומים) ירד מעט בחודשים האחרונים אך עם זאת ממשיך לשהות ברמה הגבוהה מזו ששררה ערב משבר הקורונה ויצוא השירותים ממשיך לעמוד על רמה גבוהה מאוד (איור 20). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 21).

האינדיקטורים העדכניים לפעילות הכלכלית במשק ממשיכים גם הם להעיד על פעילות ערה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש אוקטובר ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם (איור 19). החברות בענפי התעשייה והבנייה ממשיכות לדווח על הקלה במגבלת הציוד וחומרי הגלם, זאת לאור התמתנות הלחצים בשרשראות האספקה בעולם, אך זו נובעת גם ככל הנראה מירידת הביקושים העולמית. רמת מגבלת הציוד וחומרי הגלם נותרה עדיין גבוהה בהשוואה לערב משבר הקורונה (איור 23). לצד זאת, החברות מדווחות בחודשים האחרונים על עלייה בעוצמת המגבלה של מחסור בהזמנות, ובעיקר מחסור בהזמנות ליצוא בענפי השירותים והתעשייה העילית.

שוק העבודה עדיין מאופיין כהדוק, אולם בחודשים האחרונים, ובפרט באוקטובר, ישנה התמתנות קלה בנתוני התעסוקה. שיעור האבטלה לגילאי 15+ עלה ועומד על 4.1% (בניכוי עונתיות), ומאז חודש יוני נמצא במגמת עלייה (איור 25). שיעור התעסוקה (60.9%) ירד מעט אך דומה לרמתו הממוצעת בשנת 2019, טרום המשבר. שיעור התעסוקה בגילאי העבודה העיקריים (25-64) ממשיך להיות גבוה, אך בנתוני הקצה נרשמה ירידה מסוימת (איור 24). במקביל, רמת הביקוש לעובדים מוסיפה להיות גבוהה; מספר המשרות הפנויות עדיין גבוה ברמה היסטורית אך שיעורן מסך המשרות ממשיך לרדת במתינות (איור 26). על פי סקר המגמות של הלמ"ס ישנה ירידה בציפיות בתי העסק להרחבת מספר המועסקים אצלם, תוך ירידה משמעותית בענפי התעשייה העילית והמלונאות (איורים 16). במקביל, עוצמת מגבלת גיוס העובדים בחודשים האחרונים ירדה במרבית הענפים (איור 17). עפ"י נתוני חודש אוגוסט השכר עולה ומצוי מעל מגמתו טרום המשבר, אך במונחים ריאליים הוא מצוי כעת בסביבת המגמה החזויה על בסיס מגמת טרום המשבר (איור 27).

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-19.8% (איור 10), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. עם זאת, מספר העסקאות לרכישת דירה ממשיך לרדת והיקף המשכנתאות שניטלו באוקטובר הצטמצם מאוד ועמד על 6.1 מיליארדי ש"ח (איור 12). מחירי השכירות עלו ב-0.5% באוקטובר. הקצב השנתי של סעיף הדיור במדד המחירים לצרכן מוסיף לעלות ועמד על 6.2% באוקטובר.

בשוק ההון המקומי נרשמו עליות שערם במדדי המניות, ותשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות ומרווחי האג"ח התאגידיות נותרו ללא שינוי משמעותי, תוך ירידה ביתרת החוב הסחיר. ביתרת האשראי העסקי מהבנקים חלה ירידה קלה בחודש אוקטובר תוך המשך עליית שיעורי הריבית. לפי סקר המגמות של הלמ"ס החל מחודש אוגוסט חלה עלייה מסוימת בקשיי המימון עליה מדווחים עסקים קטנים ובינוניים. עם זאת, ברמה היסטורית, רמת המגבלה ממשיכה להיות נמוכה יחסית בכל המגזרים (איור 13).

הפעילות הכלכלית בעולם מתמתנת והסיכון למיתון עולה, בעיקר באירופה. מספר אינדיקטורים ממשיכים להצביע על האטה בפעילות, המושפעת ממספר גורמים, ביניהם: המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי וההאטה בסין כתוצאה מהסגרים הממושכים. מנגד, נמשכת ההקלה בשרשראות האספקה, תוך

ירידה במחירי התבולה. בתי ההשקעות עדכנו כלפי מטה את תחזית הצמיחה הגלובלית לשנת 2023 (איור 28). מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים מצביעים על האטה בקצב הפעילות הכלכלית (איור 29). היקף הסחר העולמי עלה בחודש אוגוסט, אך רכיב ההזמנות ליצוא במדד מנהלי הרכש, שמהווה סמן מקדים להיקף הסחר בחודשים הקרובים, ממשיך להימצא ברמה המשקפת התכווצות. במדדי המניות המרכזיים בעולם נרשמו עליות שערים (איור 37). תשואות האג"ח הממשלתיות נותרו ללא שינוי משמעותי לאחר שנסחרו בתנודתיות גבוהה לאורך התקופה האחרונה. מחיר הנפט נותר ללא שינוי משמעותי (איור 31).

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה. אולם בחלק מהמדינות, ובפרט בארה"ב, ניכרת התמתנות. במרבית המדינות מדדי האינפלציה נמצאים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים (איור 32) ולפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך, אך חלק מהבנקים המרכזיים מאטים או מאותתים על קצב הידוק מתון יותר בהמשך. בארה"ב, קצב עליית מדד המחירים לצרכן (CPI) ירד באוקטובר ל-7.7%, נמוך מהתחזיות המוקדמות. ה-Fed העלה את הריבית ב-75 נ.ב. וציין כי תיתכן האטה בקצב העלאות הריבית כבר בישיבה הבאה או בזו שלאחריה. עם זאת, הודגש כי ייתכן והריבית תעלה לרמות גבוהות יותר מזו שצפו בתחזית ספטמבר. בגוש האירו, נמשכת העלייה המהירה באינפלציה והיא עומדת על 10.6% באוקטובר. ה-ECB העלה את הריבית ב-75 נ.ב. בפעם השנייה ברציפות. בבריטניה האינפלציה המשיכה לעלות בחדות ועמדה באוקטובר על 11.1% ונמשכת מדיניות הצמצום המוניטרי של הבנק המרכזי.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-5/12/2022. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-2/1/2023, ולאחריה יתקיים תדרוך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

22.11.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 3-5 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-10 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזית ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.8
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.9
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	1.3
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.4
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.8
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	2.0
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	2.5
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	2.6
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	2.4
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.1
הנתון השוטף ⁶	3.0	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.1

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סכונ אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

- כאשר $\exp(j, k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה j עד סוף השנה k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית.
- ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.
- 2 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- 3 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- 4 ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- 5 הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- 6 עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- 7 ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים נובמבר 2022

22.12.2022

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ¹ ל 3-5 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ¹ ל 5-10 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁶
הנתונים השנתיים:							
2016	0.2	0.8	1.1	1.4	1.0	2.2	0.1
2017	0.2	0.7	1.1	1.5	1.0	2.1	0.3
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.8
הנתונים החודשיים:							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.9
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	1.3
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.4
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.8
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	2.0
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	2.5
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	2.6
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	2.4
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0
הנתון השוטף ⁶	2.6	2.8	2.6	2.6	2.6	2.6	2.9

1 הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: www.boi.org.il/he/DataAndStatistics/Pages/InflationExpectationsExplanation.aspx. הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

- כאשר $\exp(j,k)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה j עד סוף השנה k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית.
- ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.
- 2 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.
- 3 ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.
- 4 ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.
- 5 הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).
- 6 עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.
- 7 ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

עולם הבנקאות והאשראי

בנק ישראל ממשיך לפעול לקידום שלל צעדים לעידוד התחרות במערכת הפיננסית ושיפור רווחת הצרכן.

בין צעדים אלו, שאת מרביתם מוביל הפיקוח על הבנקים, ניתן למנות בשנת 2022 את השקת הרפורמה להגברת שקיפות המידע ללקוחות הבנקים ולשיפור סביבת התחרות, הקמתו של בנק דיגיטלי חדש לראשונה מזה 40 שנה ומתן אישור לבנק דיגיטלי חדש נוסף לפעול בישראל ועוד. את תפיסת הפיקוח היטיב לתאר המפקח על הבנקים בסקירת מערכת הבנקאות בישראל שפורסמה השנה:

"הלקוח במרכז היא אמירה מאוד מרכזית שלנו, יש לשרת את הלקוח בהוגנות, לתת לו את השירותים שמתאימים עבורו ולאפשר לו לעשות השוואת מחירים ומוצרים... התפקיד שלנו הוא להמשיך להסיר חסמים ולפעול לעידוד חדשנות. נמשיך לפעול בעולם הדיגיטציה כדי שתהיה בישראל בנקאות עכשווית ומתאימה... נושא רווחים שמופקים על ידי המערכת לצד השאת ערך חברתי הם בעלי ערך אסטרטגי גבוה בעיניי ולכן אנחנו נמשיך לעשות כל מאמץ כדי שהמערכת הבנקאית תיקח חלק בכך שנחיה פה בחברה טובה יותר".

◀ השלמת הליך ההקמה של הבנק הדיגיטלי

10.01.2022

נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים הודיעו ל"וואן זירו הבנק הדיגיטלי בע"מ" על אישור הנגיד להסיר את המגבלות מרישיון הבנק וזאת לאחר שהבנק השלים את העמידה באבני הדרך שנקבעו ולאחר שניתן על כך אישור המפקח על השלמת הליך ההקמה.

וואן זירו הבנק הדיגיטלי בע"מ (להלן – וואן זירו, הבנק) השלים את העמידה בכל אבני הדרך שנקבעו להקמת הבנק, לרבות גיוס הון בהיקף הנדרש, ולאחר שניתן אישור המפקח על הבנקים על השלמת הליך ההקמה של הבנק, חתם היום הנגיד על אישור לבנק על הסרת ההגבלות מרישיון הבנק, והמשך פעילותו על פי תכניתו העסקית.

בכך השלים הבנק את היערכותו ומעמדו הוא כמו של כל יתר הבנקים בישראל והוא מפוקח על ידי הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל להבטחת יציבותו ולשם שמירה על כספי המפקידים בו.

וואן זירו הוא בנק בשליטת פרופ' אמנון שעשוע, ובניהולם של שוקי אורן, יו"ר הדירקטוריון וגל בר דעה, מנכ"ל הבנק.

לבנק ניתן רישיון מוגבל ביום 30 בדצמבר 2019, והוא היה כרוך בהשלמת ההיערכות הניהולית והתפעולית להקמת הבנק, הקמת מערכות מידע ותשתיות לרבות באמצעות לשכת שירותי המחשוב שקבלה מענק מהמדינה, חיבור הבנק למערכות התשלומים והסליקה, חיבורו לכלים המוניטריים, השלמת ביצוע פיילוט וגיוס הון. מצורף לינק להרחבה על תהליך הענקת הרישיון, וכן מסמך אינפוגרפיקה לתיאור התהליך.

לאחר שבמשך 43 שנים לא קם בנק חדש בישראל, האתגרים שהיו כרוכים בהקמת הבנק היו רבים וחדשניים. הבנק הוקם בליווי צמוד של גורמים רבים בבנק ישראל. נבחנו מוכנות הבנק בהיבטי אבטחת מידע וסייבר, ניהול הסיכונים הטכנולוגיים, הערכת איכות ניהול הסיכונים וכלי הפיקוח והבקרה הקיימים בבנק.

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון:

"אני גאה לאשר היום לוואן זירו, הבנק הדיגיטלי החדש, את הסרת כל המגבלות מרישיונו הבנקאי. לאחר 43 שנה בנק חדש מוקם בישראל, וזו בשורה נוספת לתחרות וחדשנות במערכת הבנקאית והפיננסית. אני מברך את מנהלי ועובדי וואן זירו הבנק הדיגיטלי על העמידה באתגרים הכרוכים בהקמת הבנק. יש ביכולתו של מהלך זה, בשילוב צעדים נוספים שקידמנו להגביר את התחרות במערכת הבנקאית. הפיקוח ימשיך לפקח מקרוב על הבנק במקצועיות וללוות אותו בהמשך דרכו, כפי שאנו עושים עם כל בנק בישראל. אני מאחל לבנק הצלחה ומקווה שהקמתו תסלול את הדרך לבנקים נוספים שיתרמו לתחרות ולרווחת הצרכנים."

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן:

"זהו יום שמח עבורי כמפקח. הפיקוח על הבנקים עמל רבות בשנים האחרונות על יצירת התנאים והסרת החסמים שיאפשרו הקמה של בנק חדש בישראל. במסגרת זו נערכו שינויים רגולטוריים בהוראות הפיקוח, הפיקוח ליווה את הקמת לשכת שירותי מחשוב, הוקמה יחידת רישוי ובנקים חדשים שמלווה את הקמת הבנקים החדשים משלב הפניה ועד להסרת המגבלות מרישיון הבנק ועוד. זהו נדבך נוסף וחלק ממכלול הצעדים שמקדם בנק ישראל להגברת התחרות במערכת הפיננסית. ליווינו ונמשיך ללוות את הבנק בעבודתו, נפקח אחר השתלבותו במערכת הבנקאית ונפעל לסייע לכל יזם אחר שירצה להקים בנק בישראל."

[הבנק הדיגיטלי - יומן מסע](#)

בנק ישראל אישר: הבנק הדיגיטלי וואן זירו קיבל רישיון קבוע

כלכליסט

הנגיד אמיר ירון חתם על אישור להסרת ההגבלות על רישיון הבנק החדש שהוקם על ידי אמנון שעשוע, לאחר שעמד בכל אבני הדרך שנקבעו - וואן זירו צפוי לעבור לשלב הפעילות המלאה בחודשים הקרובים

בלי סניפים, עם בינה מלאכותית: הבנק הדיגיטלי יוצא לדרך באופן רשמי

אחרי 43 שנים שבהן לא הוקם בישראל בנק חדש, הבנק הדיגיטלי הראשון השלים את הליך הקמתו וקיבל את האישורים הסופיים מבנק ישראל. הנגיד פרופ' אמיר ירון: "בשורה לחדשנות ולתחרות במערכת הבנקאית בארץ"

אחרי 43 שנים - בנק חדש בישראל: "וואן זירו" קיבל רישיון קבע לפעול

בתום תקופת הרצה, ולאחר שהשלים את דרישות המפקח על הבנקים, יחל הבנק הדיגיטלי החדש בהשקה שקטה • הבנק, בשליטתו של פרופ' אמנון שעשוע, כבר מחזיק ברשימת המתנה של יותר מ-60 אלף לקוחות • נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "בשורה נוספת לתחרות ולחדשנות במערכת הבנקאית והפיננסית" • יו"ר הבנק, שוקי אורן: "הציבור רק ירוויח"

הפיקוח על הבנקים מאפשר צמצום בקבלת הקהל בסניפי המערכת הבנקאית

18.01.2022

עקב התפשטות זן האומיקרון של נגיף הקורונה והעלייה המשמעותית בתחלואה ומתוך ראייה צופה פני עתיד על מנת להבטיח המשך מתן שירותים חיוניים על ידי המערכת הבנקאית, תתאפשר פתיחת הסניפים לקבלת קהל באופן מצומצם, כמצוין בהמשך.

לאור האמור לעיל, ובמטרה לשמור על בריאות העובדים ובריאות הציבור, הבנקים רשאים לצמצם החל מהיום (18.1.2022) את פעילות מערך הסניפים ובלבד ששיעור הסניפים הפתוחים לקהל לא יפחת מ-80%. כמו-כן, הבנקים רשאים לחייב את הלקוחות בקביעת תור מראש.

על מנת לאפשר המשכיות במתן השירותים הבנקאיים לציבור הרחב, הבנקים יבטיחו מענה פרונטלי לשירות אשר אינו ניתן בערוצים הישירים או לאדם שלא יכלו לקבלו בערוצים הישירים. בנוסף, יקבעו את סניפי הקהל בהתחשב בפיזור גיאוגרפי נאות של הסניפים וביכולתם לספק שירותים בנקאיים לציבור רחב של לקוחות.

כלל השירותים יינתנו בכפוף לתיאום תור מראש ולזמינות השירות בסניף.

הבנקים יבחנו במסגרת ההחלטה, נקיטת אמצעים שונים ובכלל זאת הודעה ללקוחות על השינוי בהקדם האפשרי ועל החלופות העומדות לרשותם לקבלת השירות הבנקאי.

הפיקוח על הבנקים קורא לציבור לבצע מגוון רחב של פעולות בנקאיות באמצעים הישירים: בטלפון, במכשירים האוטומטיים, באפליקציה (יישומן) הבנקאית ובאתר הבנק.

[הוראת ניהול בנקאי תקין 250](#)

הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, מחצית ראשונה לשנת 2021

23.02.2022

הפיקוח על הבנקים מגיש היום לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי למחצית הראשונה של 2021 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווח התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי על עמלות שנגבו במהלך המחצית הראשונה לשנת 2021.

[לדוח המלא](#)

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "אני שב וקורא לציבור לעשות שימוש בערוצים ישירים ובאמצעים דיגיטליים ולבחון את כדאיות שירות המסלולים עבורם, ובכך לחסוך בעלויות. בתוך כך הפיקוח דואג במגוון דרכים לאוכלוסיות שעלולות לגלות קשיים בתפעול אותם האמצעים הישירים, כדי לשמור על רמת שירות גבוהה גם עבורן. כמו כן, אני קורא לציבור להשוות את איכות ועלות השירותים בין הבנקים השונים, ובכלל זאת לעשות שימוש בדוח "ת"ז הבנקאית" שצפוי להיות מוצג ללקוחות באתרי הבנקים ב-28 בפברואר. עוד ראוי לציין שלפני חודשים מספר הושקה המערכת שמאפשרת ניוז לקוחות בקלות ובנוחות, עליה שקד הפיקוח במשך תקופה ארוכה. המערכת עומדת כעת לרשות הלקוחות וביכולתה לסייע לקידום התחרות ורווחת הצרכן הבנקאי. בימים אלה בהם משבר נגיף הקורונה עדיין נותן את אותותיו, אני קורא למערכת הבנקאית לנקוט ביתר רגישות, בפרט בעיסוק בנושאים צרכניים שהינם בלב הרגישות הציבורית, כדוגמת מחירי השירותים הבנקאיים."

תקופת דוח זה אופיינה בחוסר וודאות גבוהה אשר השפיעה על הפעילות הבנקאית של הציבור. בתקופה זו נמשך משבר הקורונה וחל סגר שלישי עד מרץ 2021, אשר הביא לשינוי משמעותי בשגרת החיים של הציבור. בנוסף, חל מבצע "שומר חומות" בחודש מאי 2021, אשר השפיע על אזורים נרחבים במדינה. המציאות המשתנה באופן תדיר השפיעה על צריכת השירותים של הציבור, כפי שמשתקף בדוח זה.

להלן עיקרי הדוח:

- במהלך המחצית הראשונה לשנת 2021 נמשכה מגמת הירידה ביחס סך ההכנסות מעמלות לנכסי המערכת הבנקאית. מגמת ירידה זו החלה לאחר הרפורמה בשנת 2008, ועד היום נרשמה ירידה בשיעור מצטבר של כ-45%. ירידה זו מיוחסת, בין היתר, למכלול המצטבר של פעולות הפיקוח בנושאי עמלות מגוונים בשנים האחרונות. הירידה במחצית הראשונה בשנת 2021 ממשיכה מגמה זו, אך גם מושפעת במידה רבה ממשבר נגיף הקורונה אשר המשיך לתת את אותותיו בפעילות המשק ומשקי הבית בתקופה זו.
- עיקר הסכום ששולם על ידי הציבור, יחידים ועסקים קטנים, על עמלות בנקאיות נובע מפעילות בניירות ערך (33%), ולאחריו עמלות בגין ניהול חשבון עובר ושב (19%), אשראי (16%) וכרטיסי חיוב (16%).
- העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חיוב לחשבון במחצית הראשונה בשנת 2021 עלתה בשיעור של כ-6% ביחס לעלות הממוצעת בשנת 2020 ועומדת על 23.8 ₪ לחודש, וירדה בכ-11.5% ביחס לעלות ב-2019, טרם תקופת הקורונה, עת עמדה על 26.9 ₪. עלות זו מורכבת מ:
- עלות ניהול העו"ש הסתכמה ב-10.7 ₪, ירידה של כ-5.5% בהשוואה ל-2020 הנובעת בעיקר מירידה של כ-35% בכמות פעולות של החזרת חיוב מסיבת "אין כיסוי מספיק". כמו כן, המשיכה מגמת המעבר לביצוע פעולות בדיגיטל, שתורמת גם היא להוזלת העלות. בעשור האחרון ירדה עלות ניהול העו"ש בכ-47% אחוזים.
- עלות כרטיסי חיוב הסתכמה ב-13.1 ₪, עלייה של כ-18% בהשוואה ל-2020. העלייה נבעה בעיקר מגידול בהכנסות מעמלות עסקאות ומשיכות במט"ח, זאת עקב חזרת המשק לשגרה מסוימת בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד שבה פרץ משבר הקורונה.

◀ החזר של 7 מיליוני ש"ח ללקוחות בנק הפועלים בשל גביית עמלת דואר רשום ביתר

01.03.2022

ביחידה לפניית הציבור התקבלה תלונת לקוח של בנק הפועלים (להלן – הבנק), אשר העלתה ליקוי בגביית יתר של עמלת דואר רשום. בדיקה רוחבית של הפיקוח על הבנקים העלתה, כי הבנק חייב את חשבון הלקוחות בסך של 11.80 ש"ח בגין כל מכתב ששלח אליהם בדואר רשום, בעוד שבשל הנחת כמות, הוא חויב בפועל על ידי דואר ישראל בסך של 6.90 ש"ח בלבד.

בעקבות התערבות הפיקוח על הבנקים, פעל הבנק לתיקון תעריף העמלה בגין שירות "דואר רשום" בתעריפון הבנק. כמו כן, בימים אלה הבנק פועל לזיכוי כ-380,000 חשבונות של לקוחות שחויבו ביתר בסך כולל של כשבעה מיליון ש"ח. ההחזר ללקוחות משקף את הפער שבין התעריף המלא שנגבה מהלקוחות לבין התעריף בו חויב הבנק לאחר ההנחה, וזאת בגין הגבייה העודפת בשבע השנים האחרונות.

הפיקוח על הבנקים הפנה את הבנק אל ההוראה הקבועה בכללי הבנקאות (עמלות)^[1], לפיה גביית הוצאות צד שלישי, במקרה דנן הוצאות משלוח דואר רשום באמצעות דואר ישראל, צריכה לשקף את ההוצאות הממשיות שהוטלו על הבנק. הוראה זו תקפה גם בנסיבות המקרה דנן, בהן בעת משלוח המכתב טרם נקבע אם הבנק יקבל את ההנחה מדואר ישראל, ומתן ההנחה נקבע בתום תקופה לאחר שקלול כמות המכתבים המקנה את ההנחה.

מר יאיר אבידן, המפקח על הבנקים: "הפיקוח על הבנקים מייחס חשיבות רבה להוגנות היחסים שבין הבנקים ללקוחותיהם. כלי מרכזי העומד לרשות הפיקוח לקידום ההוגנות במערכת הבנקאית הוא איתור וטיפול בליקוי רוחבי העולה מתלונות פרטניות המתקבלות מהציבור. בכוונת הפיקוח להמשיך ולפעול בנחישות לאכיפת ההוראות החלות בתחום יחסי בנק-לקוח, לרבות במקרים של גביית עמלות ביתר".

במסגרת הגברת השקיפות לציבור, מרחיב הפיקוח את המידע המפורסם באתר האינטרנט של בנק ישראל בתחום האכיפה הצרכנית. עדכונים שוטפים אודות צעדים פיקוחיים נוספים שננקטים כלפי גופים מפוקחים, לרבות דרישה להשבת כספים לקבוצת לקוחות, יפורסמו באופן שוטף באתר בנק ישראל בעמוד ייעודי בקישור הבא:
<https://www.boi.org.il/he/BankingSupervision/Pages/Financialsanction.aspx>

◀ סקירת המפקח על הבנקים בדיון בוועדת הכלכלה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית

06.03.2022

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, הציג היום, ה-6.3.2022, בפני ועדת הכלכלה של הכנסת, סקירה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית.

במסגרת הדיון, הציג המפקח את התפתחות הנגישות של משקי הבית בחברה הערבית לשירותי בנקאות פיזיים ודיגיטליים, ניתוח פרטני של שימוש באשראי צרכני ובאשראי לדיור בקרב הציבור הערבי וצעדים להגברת ההכלה הפיננסית של השירותים הפיננסיים השונים בישראל.

[למצגת אותה הציג המפקח על הבנקים](#)

◀ הפיקוח על הבנקים קיים את מפגש העדכון השנתי בנושא: "אמנת זמינות פיננסית" – הרחבת ההתמודדות עם אלימות כלכלית נגד נשים נפגעות אלימות

06.03.2022

"אמנת זמינות פיננסית" היא אמנה וולונטרית, שהושקה בחודש ינואר 2016 במטרה לסייע בהתמודדות עם השלכות האלימות הכלכלית נגד נשים [1] נפגעות אלימות השוהות במקלטים ובדירות מעבר, באמצעות מתן פתרונות פיננסיים מותאמים לצרכים של נשים אלו, שיסייעו להן להתגבר על האלימות הכלכלית שחוו ולפתוח דף חדש בחייהן. מאז השקתה, סייעה האמנה לכ- 1,650 נשים בהתמודדות עם האלימות הכלכלית במגוון נושאים: פתיחת חשבון חדש, הסדר חוב וביטול עיקולים, הקפאת משכנתא בחתימת צד אחד, בקשות ליציאה מחשבון משותף וגריעת בעלים מהחשבון, ביטול כרטיסי אשראי ועוד.

במפגש העדכון השנתי, בנושא אמנת זמינות פיננסית, ציין יאיר אבידן, המפקח על הבנקים: "במצב של האלימות הגואה בחברה, המסר של הפיקוח על הבנקים לנפגעות האלימות, הוא מסר של עצמאות כלכלית. אנו מקדמים זאת גם באמצעות האמנה החשובה הזו. אני מאמין שמתן פתרונות פיננסיים שיאפשרו את ניתוקם של כבלי השליטה הכלכלית מהנפגעת, יהיה בהם בכדי לסייע לנפגעת לצאת ממעגל האלימות. בהתייחס למערכת הפיננסית, הגם שהמערכת היא בעלת אוריינטציה עסקית, המכוונת, בין היתר להשאת ערך לבעלי מניותיה, לא כל רווחיה הפיננסיים שווים. רווחים המופקים תוך כדי מתן ערך חברתי הם בעלי ערך אסטרטגי גבוה יותר. עסקים, בהם גם המערכת הבנקאית, אבל לא רק, נכון, ואף חובה, שייקחו אחריות וישפיעו באופן חיובי על סביבתם האנושית והפיזית – כחלק מה"רישיון לפעול". לסיום, אני מברך על השלמת הפיילוט והרחבת האמנה ומודה לאיגוד הבנקים, הבנקים, חברות כרטיסי האשראי ובנק הדואר, על הסיוע בתחום הפיננסי, שהם נותנים לנפגעות ולנפגעי אלימות במסגרת יישום האמנה". דברי המפקח במלואם מצורפים להודעה זו.

במסגרת העדכון השנתי של האמנה, ניתן דגש על 2 נדבכים חדשים:

1. סיום הפיילוט והרחבת האמנה ל-169 מרכזי הטיפול באלימות במשפחה, הפזורים בכל רחבי הארץ, כך שלמעשה המוסדות הפיננסיים השותפים לאמנה ערוכים להחלתה בכלל המרכזים הפועלים בישראל. מדובר בהרחבה משמעותית ביותר של הפעילות, שכן פוטנציאל נפגעות האלימות שעשויים להיעזר בה גבוה דרמטית מכפי שהיה במקור. מכיוון שהמרכזים נותנים מענה גם לגברים נפגעי אלימות, לעומת המקלטים, בהם שוהות רק נשים, משמעות הרחבת האמנה היא הרחבת המענה גם לאוכלוסייה זו.
2. טיפול במצב בו מצבת החובות של הנפגעת כוללת חובות כלפי מספר נושים, המקשים על הטיפול בנפגעת במסגרת המוסד הפיננסי, נקבע באמנה, כי המוסד הפיננסי ינסה, יחד עם איש הקשר במרכז או במקלט, ליצור קשר עם נציגת רשות האכיפה והגבייה, מנהלת תחום 'חייב-נזקק'. במסגרת הקשר האמור, ייעשה מאמץ למצוא פתרונות מתאימים בתהליך ההוצאה לפועל וכן פתרונות להסדרי חוב מול מספר נושים, ביניהם מוסדות פיננסיים.

רקע למהלך:

האמנה גובשה ומקודמת ע"י הפיקוח על הבנקים ואיגוד הבנקים, יחד עם משרד הרווחה והביטחון החברתי, הבנקים, חברות כרטיסי האשראי, בנק הדואר, עמותת רוח נשית, העמותות שמפעילות את המקלטים לנשים נפגעות אלימות וארגונים חברתיים שונים.

מאפייני האלימות הכלכלית הנם בעיקר:

- נטילת כספה של האישה;
- ניהול האישה דרך הענקת סכום חודשי קצוב מוגבל במזומן;
- יצירת אווירת איום תמידית ותחושת משבר כלכלי;
- העברת נכסים משותפים על-ידי בן הזוג ללא ידיעת האישה;
- מניעת האפשרות מהאישה לצאת לעבודה וכיו"ב.

לצורך התמודדות עם אלימות מסוג זה, באמצעות האמנה, מונה בכל מוסד פיננסי השותף לאמנה איש קשר בעל הכשרה מתאימה למתן מענה יצירתי ומהיר לבעיות שעולות, ללא קשר למיקום המקלטים ומיקום הסניפים בהם מתנהל חשבון של הנפגעות.

לאחר מספר שנים של פעילות, בהן הסתייעו נפגעות אלימות רבות באמנה, הושק ביוני 2019 פיילוט להרחבתה לסיוע גם לנפגעות ולנפגעי אלימות המטופלים במרכזים למניעה וטיפול באלימות במשפחה בקהילה, בשיתוף משרד הרווחה והביטחון החברתי ועמותת רוח נשית. הפיילוט החל עם מתן מענה לנפגעות אלימות המטופלות ב-10 מרכזים, בהמשך הורחב ל-17 מרכזים, ובשנה שחלפה בוצעה הרחבה נוספת שלו ל-60 מרכזים. לאור הצלחת הפיילוט, הוחלט כעת על סיומו והרחבת האמנה לכלל 169 מרכזים לטיפול באלימות במשפחה, הפזורים בכל רחבי הארץ. מדובר בהרחבה משמעותית ביותר של הפעילות, שכן פוטנציאל נפגעות ונפגעי האלימות שעשויים להיעזר בה גבוה דרמטית מכפי שהיה במקור. בהמשך להצלחת הפיילוט, החל ב-6.3.2022 המוסדות הפיננסיים ערוכים להחלת האמנה בכלל המרכזים בישראל. לקראת השינוי האמור, בוצעו התאמות בנוסח האמנה.

משתתפי הכנס:

במסגרת מפגש העדכון השנתי כיבדו בנוכחותם מספר דוברים ודוברות אשר העשירו את המשתתפים בהרצאותיהם וביניהם: מנכ"ל איגוד הבנקים - מר איתן מדמון, אשר פירט על האופן שבו יורחבו השירותים שניתנים על ידי המוסדות הפיננסיים במסגרת האמנה, לכלל מרכזי הסיוע בקהילה; גב' לילי בן עמי, מייסדת פורום מיכל סלה ז"ל ואחותה של מיכל סלה ז"ל שנרצחה ע"י בן זוגה באכזריות. לילי שיתפה בסיפורה של מיכל סלה ז"ל והציגה מספר תמרורי אזהרה במערכת יחסים אלימה; ד"ר קרני

קריגל, סוציולוגית, חוקרת ביחידה לחקר עוני, סביבה וחברה באוניברסיטת בר אילן, ומפתחת ידע בתחום אלימות במשפחה בביה"ס המרכזי של משרד הרווחה. בדבריה, סיפרה ד"ר קריגל על הממשק בין נתונים לבין אנשים ועל קידום שינוי תפיסתי תרבותי וחוקי באמצעות המחקר; גב' עולא נג'מי יוסף, מנהלת מיזם קהילות בטוחות בעמותת יוזמות אברהם. בהרצאתה, עסקה עולא באלימות מגדרית בחברה הערבית ובצעדים למיגור התופעה.

[לצפייה במפגש](#)

[אמנת זמינות פיננסית](#)

הפיקוח על הבנקים מפרסם את ממצאי הסקר השנתי בנושא שביעות הרצון של לקוחות משקי הבית מהשירות הניתן להם מהבנקים

13.03.2022

הפיקוח על הבנקים מבצע סקרים¹, שמטרתם לשקף את תפיסת הלקוחות בנוגע לאיכות השירותים המתקבלים מהבנק בו הם מנהלים את חשבונם, בהשוואה לבנקים אחרים.

המטרות בביצוע סקר שביעות רצון ובפרסום ממצאיו לציבור הרחב הינן: לקבל תמונת מצב מנקודת ראות של לקוחות המערכת הבנקאית אודות השירות הניתן על ידי המערכת הבנקאית; לכוון זרקור על נושאים הדורשים שיפור; ליצור תמריץ לבנקים לשפר את השירות שניתן למשקי בית; ולהגביר את התחרות בתחום השירות ללקוח.

להלן ממצאים עיקריים שעולים מסקר שביעות רצון לשנת 2021, בין היתר בהשוואה לממצאי הסקר שבוצע בשנת 2019:

- שביעות הרצון מהשימוש באתרי האינטרנט של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה.
- שביעות הרצון מהשימוש באפליקציות של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה.
- חל שיפור בשביעות הרצון, הן משירות המוקדים הטלפוניים והן מהשירות הניתן בסניף.
- חלה ירידה בתפיסת ההוגנות כלפי הלקוחות של הבנקים בהשוואה לסקר 2019.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "לקוחות המערכת הבנקאית זכאים לקבל שירות איכותי, הגון ובעל סטנדרטים גבוהים. הסקר השנתי שערכנו הינו כלי חשוב לבחינת שביעות הרצון של משקי הבית מהשירותים הניתנים להם על ידי המערכת. תוצאות הסקר מאפשרות לפיקוח על הבנקים ללמוד על השירותים בהם רמת שביעות הרצון איננה מספקת ויש צורך בתשומת לב ונקיטת צעדים נוספים במטרה לשפרם, מתוך תפיסה שהלקוח הוא במרכז, והשירות עבורו צריך להיות במיטבו. עוד יצוין, כי החיים לצד נגיף הקורונה מזמנים לנו אתגרים רבים, בין היתר גם בממשקים בין הבנקים לבין לקוחותיהם. עם כל זאת, קיימת ציפייה ברורה מהמערכת הבנקאית להעניק שירות איכותי והגון בכל פלטפורמה אפשרית".

יצוין, כי סקר זה נעשה בחודשים יולי – אוגוסט 2021, בטרם הושקה רפורמת מעבר מבנק לבנק - רפורמה המאפשרת ללקוחות הבנקים לעבור מבנק לבנק בקלות², ואשר מסייעת לקידום התחרות ולשיפור רווחת הצרכן הבנקאי. תוצאות הסקר הינן כלי נוסף למשקי הבית בבואם לקבל החלטה ביחס לבנק בו הם מעוניינים לנהל את חשבונם.

שביעות הרצון הכוללת של משקי הבית מהבנקים:

כ - 57% מהלקוחות שענו על הסקר היו ממליצים לחבר או לבן משפחה לנהל את החשבון בבנק בו הם מנהלים את חשבונם, לעומת כ - 58% בסקר 2019.

שביעות רצון מערוצי התקשורת השונים עם הבנקים:³

כ - 90% מהלקוחות שענו על הסקר⁴ בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באתר האינטרנט שלו, לעומת כ-91% בסקר 2019.

כ - 90% מהלקוחות שענו על הסקר⁵ בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באפליקציה שלו, לעומת כ-91% בסקר 2019.

כ - 84% מהלקוחות שענו על הסקר⁶ בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם במכשירים האוטומטיים לעומת כ - 85% בסקר 2019.

כ - 81% מהלקוחות שענו על הסקר⁷ בממוצע מרוצים מהשירות שניתן להם בסניף הבנק שלהם, לעומת 78% בסקר 2019.

כ - 75% מהלקוחות שענו על הסקר⁸ בממוצע מרוצים מהשירות שניתן להם במוקד הטלפוני של הבנק, לעומת כ - 73% בסקר 2019.

כ - 62% מהלקוחות שענו על הסקר⁹ בממוצע אינם מרוצים מזמן ההמתנה עד לקבלת שירות מבנקאי בסניף, לעומת כ - 64% בסקר 2019. נתון זה הינו הנתון הנמוך ביותר בסקר ומחייב בחינה וצעדים לשיפור מצד המערכת הבנקאית.

הממשק העיקרי עם המערכת הבנקאית

בהשוואה בין ממצאי סקר 2021 לסקר 2019 - ניכרת ירידה בהגעה לסניף כערוץ ההתקשרות העיקרי של הלקוחות עם הבנקים. בסקר 2019, 13% מהלקוחות ציינו כי הגעה לסניף היא האמצעי העיקרי שלהם ליצירת קשר עם הבנק, ואילו בסקר 2021 רק 8% מהלקוחות ציינו כי זהו האמצעי העיקרי שלהם.

ערוצי התקשורת העיקריים ליצירת קשר עם הבנק ממשיכים להיות הערוצים הדיגיטליים (קרי, שימוש באפליקציה של הבנק, אתר האינטרנט, מוקד טלפוני, טלפון לבנקאי בסניף ומייל לבנקאי). מבין מכלול הערוצים הדיגיטליים, אפליקציית הבנק היא דרך ההתקשרות המובילה ליצירת הקשר וכן ניכרת עליה משמעותית בשירות התכתבות עם הבנקאי באפליקציה.

תפיסת ההוגנות

57% מכלל לקוחות הבנקים סבורים שהבנק שלהם מתנהל כלפיהם בהוגנות, לעומת 59% בסקר 2019. ממצאים אלו מצביעים על שביעות רצון נמוכה בנושא ההוגנות. הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות עליונה בהטמעת תרבות הוגנת בין הבנק לבין לקוחותיו, אשר באה לידי ביטוי בין היתר בשירות הניתן ללקוחות המערכת הבנקאית.

הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב ולוודא שהמערכת הבנקאית תשפר את התנהלותה בתחומים בהם עלה בסקר כי שביעות רצון לקוחות הבנקים מהם נמוכה.

נספח א' - המתודולוגיה של הסקר

הסקר בוצע על ידי מכון המחקר רושניק.

כדי לענות על מטרת המחקר נערכו שני מדגמים במקביל.

במדגם הראשון 2,014 משיבים, המהווים מדגם אקראי ארצי מייצג, של האוכלוסייה הישראלית בגילאי 18 עד 74, המחוברת לאינטרנט.

במדגם השני נערכו 46 סקרים טלפוניים על מנת להשלים את ייצוג האוכלוסייה בת ה- 65-74 שאינה מחוברת לאינטרנט.

מתוך כלל המשיבים המשיכו לשאלון המלא 2,029 משיבים שדיווחו כי יש להם חשבון עו"ש פרטי, יחיד/ עיקרי באחד הבנקים. בדוח המחקר יוצגו תאים סטטיסטיים של לפחות 60 משיבים – לדוגמא: אם באחד הבנקים יהיו פחות מ-60 לקוחות, ממצאי התשובות של לקוחות אותו בנק יחושבו רק בממוצעים הכלליים ולא יוצגו בנפרד.

כדי להגביר את מהימנות הממצאים באמצעות נטרול הטיית זמן אקראי (יום ספציפי שבו מצב הרוח הצרכני הכללי חריג, השפעות קמפיינים של בנקים וכו'), פוצל המדגם לארבע תתי מדגמים שונים, שנערכו בפער של כשבוע זה מזה.

איסוף הנתונים בוצע בין ה- 29 ביולי ל- 19 באוגוסט, 2021.

כדי לשמור על ייצוגיות המדגם, הוקפד על מכסות של מגדר וגיל לפי הפרופורציות שלהן באוכלוסייה (על פי נתוני הלמ"ס) וכן על ייצוג בשני פרמטרים נוספים: ברמה המגדרית, נשמר ייצוג ארבעה מגזרים: כללי, חרדי, ערבי ורוסי. ברמה הגיאוגרפית נשמר הייצוג של שבעה מחוזות: צפון, חיפה, השרון, תל אביב, המרכז, הדרום ויו"ש.

פתיח השאלון נבנה בצורה כזו שהמשיבים אינם יכולים לדעת מי הגוף העומד מאחורי השאלון, זאת על מנת למנוע הטיית חוקר.

הטיית חוקר עלולה להיווצר בשלוש סיטואציות עיקריות: כאשר המשיב רוצה במודע או שלא במודע, להרשים את המראיין; כאשר המשיב רוצה במודע או שלא במודע, למלא את ציפיות המראיין; כאשר המשיב חושש שהמידע ימסר לגורמים חיצוניים ויזיק לו. לכן בפתיח השאלון אין אזכור של בנק ישראל ובנוסף, יש ניסוח המספק לגיטימציה להשיב מנעד רחב של תשובות.

ממצאי הסקר – במצגת המצורפת

1 הודעה לעיתונות סקר 2018 <https://www.boi.org.il> /תקשורת ופרסומים/הודעות-לעיתונות/הפיקוח-על-הבנקים-מפרסם-לראשונה-ממצאי-סקר-המציג-את-תפיסת-שביעות-הרצון-של-לקוחות-המערכת-הבנקאית-מהשירות-הניתן-להם-מהבנקים/

הודעה לעיתונות סקר 2019 <https://www.boi.org.il> /תקשורת ופרסומים/הודעות-לעיתונות/הפיקוח-על-הבנקים-מפרסם-את-ממצאי-הסקר-השנתי-השני-בנושא-שביעות-הרצון-של-הלקוחות-מהשירות-הניתן-להם-מהבנקים/

בשנת 2020 לא פורסם סקר בשל פרוץ משבר הקורונה.

2 מעבר באופן מקוון, נוח, מאובטח, ללא עלות ובתוך שבעה ימי עסקים. ראו מידע בקישור: <https://www.boi.org.il> /תקשורת ופרסומים/הודעות-לעיתונות/מעבר-מהיר-מבנק-לבנק-ללא-עלות-הכולל-שירות-עקוב-אחרי-יתאפשר-החל-מתאריך-22921/

3 האחוז בפרק זה משקף את אלו שבחרו בתשובה – "מרוצה" או "מרוצה מאוד".

4 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

5 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

6 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

7 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

8 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

9 התוצאות כוללות את הבנקים הבאים להם היה תא מינימלי נדרש של משיבים: פועלים לאומי, דיסקונט, מרכזית, מזרחי-טפחות, הבינלאומי ויהב.

הפיקוח על הבנקים נוקט בצעדים נוספים נוכח עליה בסיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן

20.03.2022

בתקופה האחרונה חלה עלייה בסיכון האשראי במערכת הבנקאית לענף הבינוי והנדל"ן, אשר באה לידי ביטוי, בין היתר, בגידול המואץ של יתרות האשראי ובמאפייני הסיכון לענף ובפרט בשיעורי המימון בחלק מהתאגידים הבנקאיים. בעקבות כך, שלח המפקח על הבנקים במחצית השנייה של שנת 2021 הנחייה לנקוט בפעולות שמטרתן, בין היתר, לחזק את ניהול סיכונים האשראי של המערכת הבנקאית, בזה, הגברת הליכי הניטור והבקרה אחר התפתחות סיכון האשראי, בחינת ואתגור ההפרשה הנדרשת להפסדי אשראי והרחבת התיאור האיכותני והכמותני במסגרת הדוחות הכספיים להתפתחות הסיכון הענפי. [1]

לנוכח המשך המגמה של העלייה במאפייני הסיכון וכחלק מהחלטה לנקוט בצעדים פיקוחיים נוספים, שלח היום המפקח על הבנקים מכתב ובו הנחיות נוספות שמטרתן לחזק את ניהול הסיכונים, את השקיפות ואת כושר הניטור אחר הסיכון בתיק. להלן עיקרי הצעדים:

- 1. דרישה להקצאת הון נוספת בגין מימון קרקעות במינוף גבוה** – הבנקים יידרשו להגדיל את משקל הסיכון של הלוואות שניתנו ושיינתנו לרכישת קרקעות, בשיעור LTV העולה על 75%.
- 2. הפיקוח יעביר למערכת הבנקאית דוגמאות מייצגות לתהליכי חיתום וסיווג אשראי** – במטרה להמחיש ולהדגים את תהליך הניתוח של צוותי הביקורת של הפיקוח על הבנקים ולסייע בכך לניהול הליכי החיתום והסיווג של האשראי בבנקים יפורסמו דוגמאות למקרים מייצגים שעלו אגב ביצוע של תהליכי ביקורת שביצע הפיקוח בהתייחס לאשראי לענף הבינוי והנדל"ן. הדוגמאות יתייחסו, בין היתר למימון פרויקטים בליווי פיננסי סגור ולמימון רכישת קרקעות.
- 3. הרחבת דרישות הדיווח לפיקוח על ענף הבינוי והנדל"ן** – על אף קיומו של מידע שמדווח בנושא הנדל"ן, הוחלט על הרחבה והעמקה של דרישות המידע שימסרו הבנקים בדיווחיהם לפיקוח כדי לאפשר מעקב טוב יותר אחר התפתחות הסיכון לענפים אלו.

שלושת צעדים אלו יידונו בהליכי ההתייעצות המקובלים ויכנסו לתוקפם בהקדם.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן:

"לאור עליה בתיאבון לסיכון ובחשיפות המערכת הבנקאית לענף הבינוי והנדל"ן הנחנו בתקופה האחרונה את הבנקים לקיים דיונים מתאימים בנושא בדיקטוריון ובהנהלותיהם, שמטרתם בחינת תיאבון הסיכון, מדיניות האשראי, הגברת הניטור והבקרה, ניתוח מאפייני התפתחות הסיכון ולוודא קיומם של הפרשות נאותות.

בנוסף, החלטנו לפרסם היום סט צעדים נוספים שיאפשרו לקיים מערכת ניהול סיכונים אחראית יותר ובכללם, ריתוק הון נוסף למימון קרקעות ממונפות, ובנוסף, העמקת והרחבת דיווח המידע של חשיפת המערכת הבנקאית לענף. אנו רואים חשיבות רבה למימון וליווי ענף הנדל"ן במשק הישראלי, זאת לצד, שמירת תיאבון סיכון ומתודולוגיית חיתום אשראי שמרנית ונאותה. אנו נמשיך לעקוב אחר ההתפתחויות בשוק הבינוי והנדל"ן, בזה, תיאבון לסיכון, מדיניות האשראי, החיתום והתמחור ונשקול את הצורך בנקיטת צעדים נוספים בהמשך, לפי הצורך."

[מכתב המפקח שנשלח לתאגידים הבנקאיים](#)

◀ הוראות בנושא דירקטוריון ותגמול

10.04.2022

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום תיקון להוראות בנושא "דירקטוריון" ו-"מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי" (הוראות 301 ו-301A), שמטרתן חיזוק מעמד הדירקטוריון ועצמאותו והגברת האפקטיביות של עבודתו. במסגרת זאת מבקש הפיקוח על הבנקים לחזק את מעמדו של יושב ראש הדירקטוריון כחלק מהדירקטוריון ולבדלו מהנהלת הבנק, תוך הדגשת היותו של הדירקטוריון גוף קולקטיבי ואחריותו של כל אחד מחברי הדירקטוריון.

התיקון כולל דרישה כי הדירקטוריון יגדיר את תפקידיו וסמכויותיו של יושב הראש בהתאם לתפקידים והסמכויות המוקנים לו על פי החוק ובאופן שלא יהיה בהם בכדי לגרוע או להחליף את תפקידי הדירקטוריון וכן לא יפחית מהחובות והאחריות של יתר הדירקטורים. כמו כן, מחזקת ההוראה את העיקרון הקיים שלפיו יש לקבוע את התגמול ליושב הראש ביחס לאופן התגמול של יתר חברי הדירקטוריון. בנוסף מאפשר התיקון לתגמל את יושב ראש הדירקטוריון, גם כאשר מדובר בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה, באופן ההולם את המוטל עליו והנדרש ממנו, בשים לב, בין היתר למאפיינים השונים של תפקידו לעומת אלה של יתר הדירקטורים.

בחודש יולי 2021 פורסמו טיוטות ההוראות במסגרת תהליך האסדרה והודעה לעיתונות בנושא זה פורסמה ב-13.7.21 (קישור). בעקבות הערות שהתקבלו, נערכו שינויים אחדים בטיטות ההוראות, אך התפישה הכללית של הפיקוח על הבנקים כפי שבאה לידי ביטוי בטיטות לא השתנתה.

◀ דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי

13.04.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הגיש היום לוועדת הכלכלה את הדוח השלישי על יישום הוראות חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016. חוק זה קובע הסדר לשיתוף נתוני אשראי בישראל ומכוחו בנק ישראל מנהל מערכת מרכזית לשיתוף נתוני אשראי ומפקח על המשתתפים בה.

מנכ"לית בנק ישראל, גב' שולמית גרי: "מערכת נתוני אשראי מסייעת להגברת התחרות בתחום האשראי ומאפשרת לכל לקוח, באמצעות הנגשת המידע אודותיו, לבקש הצעות משתלמות יותר ובכך לשפר את תנאי האשראי שלו. אני קוראת ללקוחות לעשות שימוש בכלים אלו בעת תהליכי נטילת אשראי."

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, רו"ח אייל חדד: "מרבית הלווים מקרב הציבור במדינת ישראל הם בעלי מוסר תשלומים טוב מאוד. חשוב לנהל משא ומתן על תנאי ההלוואות שברצונכם ללוות. כדאי לכל לווה לבדוק הצעות שונות ממספר נותני אשראי ולבצע תיחור לפני שמקבלים החלטה פיננסית."

הדיווח הנוכחי כולל ממצאים ממחקרים שעורך הבנק על בסיס נתוני האשראי שבמאגר, ולפיהם מערכת נתוני אשראי שיפרה את היכולת של חברות כרטיס האשראי להציע הצעות אטרקטיביות ללקוחות חדשים שעליהם לא היה להם מידע טרם הקמת המאגר.

הדוח שהוגש היום מציג, בין היתר, את פעילות הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, לרבות פעולות הפיקוח והבקרה שנעשו והטיפול בתלונות ציבור, וכן את פעילותם של המאגר, של מנהלת המאגר ושל הממונה על הגנת הפרטיות.

[הדיווח שהוגש לכנסת](#)

◀ הארכת תוקף הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בנושא "התמודדות עם משבר הקורונה"

02.05.2022

לנוכח השפעת משבר הקורונה על נכסי התאגידים הבנקאיים והגידול המתמשך בפיקדונות התאגידים הבנקאיים המופקדים בבנק ישראל, נמשכה ברבעונים האחרונים השחיקה ביחס המינוף של המערכת הבנקאית.

כמענה לצרכי המשק ועל מנת לתמוך בהמשך התאוששות הכלכלה, הפיקוח על הבנקים מאריך את תוקף ההקלה שנקבעה בהוראת השעה (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250) בה נקבעה הפחתה של חצי נקודת אחוז ביחס המינוף, עד ליום 31.12.23. לאחר מועד זה יידרשו התאגידים הבנקאיים לשוב בתוך שני רבעונים ליחסי המינוף שנדרשו טרם הוראת השעה.

[סיטת ההוראה העדכנית](#)

◀ הפיקוח על הבנקים הטיל עיצום כספי על חברת כרטיסי אשראי לישראל בשל חוב עסקה בכרטיס מבוטל

08.05.2022

מבדיקה שביצע הפיקוח על הבנקים בנושא חוב כרטיס מבוטל עלה, כי חברת כרטיסי אשראי לישראל (להלן: "חברת כאל") כיבדה, במקרים מסוימים, חיובים שהתקבלו בכרטיס אשראי שבוטל.

הבדיקה העלתה, כי כאשר לקוח מבטל את כרטיס האשראי, עסקאות שמתקבלות בכרטיס זה, לאחר מועד הביטול, נחסמות כנדרש. יחד עם זאת, ישנן נסיבות מסוימות בהן כרטיס האשראי המשיך להיות מחויב, חרף ביטולו על ידי הלקוח.

לפיכך, הפיקוח דרש מחברת כאל לתקן את הליקוי שנמצא ולמנוע הישנות מקרים מסוג זה.

עמדת הפיקוח על הבנקים, אשר נמסרה לחברת כאל, היא כי בנסיבות הנדונות החברה לא הייתה רשאית לאפשר קליטת עסקאות בחשבון לקוחותיה. פעולת החברה עומדת בניגוד לסעיף 11(א) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 470 שעניינה "כרטיסי חוב" הקובעת, כי "מנפיק לא יחייב חשבון לקוח בגין עסקאות שבוצעו לאחר סיום חוזה כרטיס חוב...".

בנסיבות בהן בוטל הכרטיס, החברה אינה צריכה להניח מיוזמתה מהם רצונותיו של הלקוח בקשר לחיוב כרטיסו המבוטל. ככל שהחברה מעוניינת לתת שירות ללקוח לאחר שהסתיים החוזה בין הצדדים, ראוי כי החברה תחדש את החוזה בצורה פורמלית לאחר שביררה את זהותו של מחזיק הכרטיס וקיבלה את הסכמתו לכך, לרבות לעניין גביית עמלות. חיוב הלקוחות בנסיבות אלה עומד בבחינת הפרת הוראות הפיקוח על הבנקים.

הואיל והפיקוח על הבנקים מצא ליקוי באופן התנהלות החברה כאמור, הוחלט על הטלת עיצום כספי על חברת כאל, בהתאם לסמכות המפקח לפי סעיף 14(ח)א(1) לפקודת הבנקאות, וזאת בסך של 650,000 ש"ח.¹

יצוין, כי בדיקת הפיקוח על הבנקים במקרה דנן החלה בעקבות איתור ליקוי רוחבי דומה בחברת "מקס איט פיננסיים בע"מ", אשר גם בגינו הוטל בתאריך 03.08.2021 עיצום כספי על החברה.²

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים פועל להגברת האכיפה בתחום הצרכני, כחלק מן היעד של הטמעת הוגנות והגינות כלפי לקוחות המערכת הבנקאית. מנקודת מבטו של הלקוח קיימת חשיבות לוודאות באשר לתחילת ההתקשרות החוזית וסיומה, כפי שנקבע במפורש בהוראות הפיקוח על הבנקים. על כן, חיוב לקוח לאחר ביטול כרטיס החיוב וסיום ההתקשרות החוזית אינו תקין ועלול לפגוע ביכולת ההסתמכות ובזכויות הלקוח. הפיקוח על הבנקים ימשיך לאכוף את קיומן של ההוראות, על מנת לוודא שלקוחות הבנקים וחברות כרטיסי אשראי מקבלים שירות ראוי והוגן".

1 סכום זה הינו לאחר הפחתה של 35% מהסכום המרבי של 1,000,000 ש"ח הקבוע בחוק. ההפחתה בוצעה משום שבחמש השנים שקדמו למועד ביצוע ההפרה, חברת כאל לא הפרה הוראה מהוראות החוקים המפורטים בכללי ההפחתה. ההפחתה היא בהתאם לסעיף 1(1) לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (שיעורי הפחתה מרביים של סכומי העיצום הכספי), התשע"א-2011: https://www.nevo.co.il/law_html/law01/500_515.htm.
2 <https://www.boi.org.il> תקשורת ופרסומים/הודעות-לעיתונות/הפיקוח-על-הבנקים-הטיל-עיצום-כספי-על-חברת-כרטיסי-האשראי-מקס-בשל-חיוב-עסקה-בכרטיס-מבוטל/

בנק ישראל מזמין את ראשי הרשויות להצטרף לפעילות להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית

15.05.2022

הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, בשיתוף מרכז השלטון המקומי, יחד עם איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית, מזמינים את ראשי הישובים הערבים לקחת חלק בפעילות ולעזור לתושבים לקבל ידע וכלים פשוטים ליצירת שינוי מיטבי בהתנהלות הפיננסית, בשפה הערבית, ללא עלות ובקרבת מקום המגורים.

התנהלות פיננסית נכונה היא אחת מהמיומנויות החשובות ביותר ומהווה חלק בלתי נפרד מ"כישורי חיים" בסיסיים, המקדמים עצמאות ורווחה פיננסית.

בעקבות תפיסה זאת, מקדם הפיקוח על הבנקים מידי שנה, בשיתוף המערכת הבנקאית ואיגוד הבנקים, פעילויות להגברת מודעות פיננסית בקרב אוכלוסיות שונות. מטרת פעילויות אלה היא צמצום פערי מידע, שיפור רווחה כלכלית, הגברת מודעות הציבור לזכויותיו, היכרות עם הבנקאות הדיגיטלית, וקבלת כלים ליצירת שינוי להתנהלות פיננסית מיטבית.

בשנים קודמות פעילות הפורום התמקדה באוכלוסיית אזרחים ותיקים, חיילי צה"ל, בני נוער, משקי בית ועוד. השנה מוקדשת פעילות הפורום לטובת החברה הערבית, בשיתוף מרכז השלטון המקומי.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים מעניק חשיבות רבה לנושא החינוך הפיננסי ומוביל פעילויות שונות אשר יקנו מגוון כלים מעשיים וטיפים להתנהלות פיננסית נכונה, יעשירו את הידע בתחום הפיננסי וסייעו ללקוחות לנהל באופן עצמאי ומושכל יותר את פעילותם הבנקאית.

במסגרת פעילות זו יותאמו ויונגשו תכנים רבים בשפה הערבית במטרה לתת ערך ולשפר את האוריינות הפיננסית. אני מודה למרכז השלטון המקומי על שיתוף הפעולה הפורה ומברך את המערכת הבנקאית על מעורבותה וזאת כחלק מהיותה חלק בלתי נפרד מהמרקם הכלכלי-חברתי בישראל".

הפעילות תתקיים בשני שלבים:

שלב ראשון - העברת עשרות הרצאות בשפה הערבית, במהלך חודש יוני 2022, בישובים ערביים שונים ברחבי הארץ, בנושא "איך להתנהל נכון עם הכסף שלי". תכני ההרצאות יהיו בפורמט אחיד ויכללו: התייחסות לניהול תקציב, הערך שניתן להפיק מתעודת הזהות הבנקאית, התנהלות מיטבית עם כרטיסי חיוב ומידע ובדגש על כרטיס הדביט וכן דגשים לגבי בנקאית דיגיטלית והיתרונות באימוצה.

שלב שני - במטרה לסייע ללקוחות להסתגל לבנקאות הדיגיטלית, יוזמנו לקוחות המערכת הבנקאית בישובים ערביים, במהלך חודש יולי וחודש ספטמבר 2022, להדרכות פרטניות בסניפי הבנקים בהם מתנהל חשבונם. במסגרת הדרכות אלו יתורגלו הנושאים הבאים: היכרות עם אתר האינטרנט של הבנק; למידה על שימוש באפליקציה של הבנק; מעקב אחר התנועות בחשבון באופן דיגיטלי; וביצוע פעולות בנקאיות במכשירים האוטומטיים (הפקדת מזומן, הפקדת שיקים ועוד). בנוסף, כל לקוח שיגיע להדרכה פרטנית יקבל עותק של תעודת הזהות הבנקאית שלו, ללא עלות.

הרישום נמצא בימים אלו בעיצומו. ראשי רשויות ומועצות מקומיות אשר טרם נרשמו לפעילות, מוזמנים לעשות כן.

מצ"ב קול קורא בעברית ובערבית, הכולל קישור להרשמה.

ניתוח חשיפת מערכת הבנקאות לסיכון המעבר במסגרת סיכונים האקלים

17.05.2022

תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2021 שתפורסם בקרוב:

ניתוח חשיפת מערכת הבנקאות לסיכון המעבר במסגרת סיכונים האקלים

- המודעות הגלובלית לקיומם ולהיקפם של סיכונים סביבה גוברת בשנים האחרונות. על רקע תופעות אקלימיות שמתרחשות בעולם ולנוכח נתונים מדעיים שממחישים את היקפם של סיכונים האקלים ואת הדחיפות לטפל בהם, גוברת במיוחד הדאגה באשר לסיכונים שנובעים משינויי אקלים. מבין כלל הגופים שחשופים בפני סיכונים סביבה משמעותיים ובכלל זה סיכונים אקלים, מצויה גם מערכת הבנקאות.
- על רקע משבר האקלים מוצג בתיבה זו ניתוח של היקף החשיפה של מערכת הבנקאות ללוחיים גדולים¹ עם היקפים גבוהים של פליטות גזי חממה (במונחים של פליטות שקולות CO₂), חשיפה שעלולה לטמון בחובה סיכונים לנוכח המעבר לכלכלות מאופסות פליטות.³ ניתוח זה מושג על-ידי הצלבתם של שני מאגרי מידע פרטניים – מרשם הפליטות של מפעלים תעשייתיים שמנוהל על-ידי המשרד להגנת הסביבה (להלן, המפל"ס) ומאגר חשיפות אשראי גדולות שמבוסס על דיווחי הבנקים לפיקוח על הבנקים. ההצלבה בין מאגרי המידע הללו מהווה ניתוח ראשוני וחלקי של מידת החשיפה של מערכת הבנקאות לסיכונים שקשורים למשבר האקלים, שכן מאגרי המידע כוללים כרבע מתיק האשראי הבנקאי וכ-60% מהיקף פליטות גזי החממה בישראל (איור 1) ולכן אינם משקפים את תמונת המצב המלאה של היקף הסיכונים. הלוחיים שנכללו בניתוח במסגרת זו מהווים את המקור לכ-89% מסך הפליטות שמדווחות במאגר המפל"ס.
- מהניתוח עולה כי יתרת סיכון האשראי הכולל ברוטו⁴ (להלן, יתרת סיכון האשראי) ללוחיים גדולים עם היקפי פליטות שקולות CO₂ גבוהות⁵ (להלן, לוחיים מזהמים) עמדה על כ-19.1 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2020 ומשקפת גידול של כ-57% בהשוואה לסוף שנת 2019, אז עמד היקף האשראי מסוג זה על כ-12.2 מיליארד ש"ח. יתרה זו לסוף שנת 2020 מהווה גם כ-6% מיתרת סיכון האשראי ללוחיים גדולים⁶ במערכת הבנקאות, שיעור גבוה בהשוואה לשנתיים שקדמו לה שבהן עמד שיעור זה על כ-3.8% במוצא.⁷
- הניתוח הראשוני מעלה בנוסף כי בהתאם להחלטת הממשלה שאושרה במהלך שנת 2021 בנוגע לתמחור פליטות⁸, היקף המיסוי שייגבה מלוחיים מזהמים יעמוד על כ-7 מיליארד ש"ח (לוח 1), שמהווים כ-37% מיתרת סיכון האשראי לאותם לוחיים.

[לתיבה המלאה](#)

1 לפי הוראת הדיווח לפיקוח על הבנקים של מערכת חשיפות אשראי גדולות (מערכת d810), היקף החבות המזערית לצורך הדיווח למערכת עומד על 20 מיליון ש"ח.

2 פליטות שקולות פחמן – CO₂ equivalent emissions

A carbon dioxide equivalent or CO₂ equivalent, abbreviated as CO₂-eq is a metric measure used to compare the emissions from various greenhouse gases on the basis of their global-warming potential (GWP), by converting amounts of other gases to the equivalent amount of carbon dioxide with the same global warming potential. Carbon dioxide equivalents are commonly expressed as million metric tons of carbon dioxide equivalents. (European Environment Agency - Glossary, based on: IPCC Third Assessment Report, 2001)

3 לראיה, "הסכם פריז", הסכם בין-לאומי בנושא שינויי אקלים, שאושר במסגרת ועידת האקלים שהתקיימה בפריז בדצמבר 2015. ההסכם כולל, בין היתר, התחייבות לנקיטת צעדים להפחתת פליטת גזי חממה במטרה להגביל את ההתחממות הגלובלית לפי יעדים שנקבעו בהסכם. ההסכם אומץ על-ידי מדינות רבות ברחבי העולם וביניהן ישראל (באפריל 2016) ונכנס לתוקף בנובמבר 2016.

4 סך האשראי המאזני והחוץ מאזני, לאחר מחיקות ולפני הפרשות להפסדי אשראי ולפני ניכויים.

5 במסגרת תיבה זו, לוחיים עם היקפי פליטות שקולות CO₂ גבוהות, הוגדרו כלוחיים שהיקף פליטותיהם עומדים בתנאי הסף המזעריים לצורך דיווח למאגר המפל"ס. בתוך כך, עבור חלק ניכר מהחברות שעומדות מעל לתנאי הסף לצורך דיווח למפל"ס, אין נתונים מדויקים בדבר היקף הפליטות שלהן. בהתייחסות עם מנהלי המאגר הנחנו כי ממוצע הפליטות שקולות CO₂ של חברה עם היקפי פליטות נמוכים הוא 500 טונות בשנה לדיווח.

6 בתיבה זו מנותחים לוחיים גדולים שהינם חברות ותאגידים רשומים בלבד (בעלי מספר ח.פ.), אלא אם נכתב במפורש אחרת.

7 נציין כי בשלב זה קיים קושי להשוות את שיעור החשיפה של מערכת הבנקאות הישראלית לאשראי מסוג זה לשיעורי החשיפה המקבילים במדינות אחרות עקב מגבלת נתונים וגילויים. אולם נראה כי בשנים הקרובות, עם כניסתם של תקנים אחידים לגילוי מידע אקלימיים, ניתוחים ברי השוואה בראייה בינ"ל יהיו ישימים יותר.

8 בהתאם להחלטה מספר 286 של הממשלה מיום 1 באוגוסט 2021, להרחבה ראו: https://www.gov.il/he/Departments/policies/dec286_2021

⏪ **תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2021 שתפורסם בקרוב: שירותי תשלום בעידן הדיגיטלי**

22.05.2022

- עתיד הפיננסים הוא דיגיטלי: צרכנים ועסקים צורכים יותר ויותר את השירותים הפיננסיים בצורה דיגיטלית. הטכנולוגיות החדשות מאפשרות שירותים חדשנים ומתקדמים ואף תורמות לשינוי המודלים העסקיים, לכניסתם של שחקנים חדשים ולשיתופי פעולה נרחבים בין גופים פיננסיים וגופים טכנולוגיים גדולים או חברות טכנולוגיות קטנות חדשניות (חברות פינטק). משבר הקורונה זירז את הפיתוח של השירותים הדיגיטליים ואת אימוצם על ידי הלקוחות בעולם הפיננסי בכלל ובפרט בעולם התשלומים- בכל העולם וגם בישראל. תיבה זו עוסקת במגוון השירותים שהתפתחו בשנים האחרונות ושמבוססים על טכנולוגיה דיגיטלית.
- שירותי תשלומים דיגיטליים, בפרט שירותים המבוססים על ארנקים דיגיטליים הופכים במהירות להיות חלופה פופולרית לתשלומים בבתי עסק פיזיים ובבתי עסק מקוונים. זאת בין היתר לאור נוחות וקלות השימוש בהם הגורמת ללקוחות לאמץ את הארנקים הדיגיטליים בקצב מהיר. העברת הארנק לטלפון החכם מציעה יותר מ'אמצעי תשלום שהולך אתך תמיד'. בנוסף לפונקציות בסיסיות כמו תשלומים וזיהוי, הארנק הדיגיטלי יוצר חוויות קניות אינטראקטיביות. הגידול בהיקף התשלומים הדיגיטליים גדל הן בשל הנוחות, חווית הקניות בכללותה שאיננה רק התשלום עצמו וגידול בסחר המקוון. בשנת 2021 חלה בישראל קפיצת מדרגה בהטמעה של EMV שהיווה תשתית לארנקים ולאמצעי התשלום הדיגיטליים, שחדרו לשוק בשנה זו. אנו צופים שבשנת 2022 תהיה התבססות רחבה יותר של הארנקים – הן במגוון הארנקים והן בשימוש בהם (בצד הלקוחות ובצד בתי העסק) והן ביכולת לבצע תשלומים חוצי גבולות.
- השינויים הטכנולוגיים וההתפתחויות בעולמות התשלומים מציבים אתגר עבור הרגולטורים בישראל לא רק לאור המבנה הרגולטורי המתפתח בישראל לעניין שירותי תשלום. אלא גם ביחס הן באשר להתאמת הרגולציה המסורתית לרגולציה המתאימה לשירותי תשלום דיגיטליים, כדוגמת אימוץ הצעדים המתגבשים והן ביחס לעידוד התפתחות פעילות הארנקים גם לתחומים נוספים.

[לתיבה המלאה](#)

25.05.2022

[לסקירה המלאה](#)

[למצגת המפקח על הבנקים במסיבת העיתונאים](#)

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

בנק ישראל מציג: מה יקרה לבנקים במקרה של מיתון עולמי?

בבנק ישראל בחנו את המערכת הבנקאית בישראל לאור תרחיש של האטה עולמית וסביבת אינפלציה גבוהה. מאחר שהתרחיש הזה אינו כה בלתי סביר, תשמח לדעת שלדעת הבנק המרכזי, המערכת חזקה. עוד מבנק ישראל: הצעדים שיהפכו את ההתנהלות הפיננסית שלנו לקלה יותר

השכר בבנקים מזנק – ומה הדליק נורה אדומה לבנק ישראל באשראי לנדל"ן

איך גדל תיאבון הסיכון של הבנקים להלוות לקבלנים, מדוע זינק השכר בבנקים ב-14.5% ב-2021, מה יקרה שם בעת התממשות תרחיש מקרו-כלכלי קיצוני – וכיצד מנצח הדיגיטל את הסניפים ■ כל הנקודות המעניינות מסקירת מערכת הבנקאות של בנק ישראל ל-2021

אשראי בלי הגבלה: בנק ישראל חושף את ההקלות המפליגות שנותנים הבנקים לקבלנים ואת הסכנות

הלוואות במינוף גבוה, דרישות להון עצמי נמוך והענקת אשראי נוסף לקבלנים שלא הצליחו למכור את כל הדירות • הבנקים מאמינים שהמימון לענפי הבינוי והנדל"ן אינו מסוכן ובדרך מוכנים ללכת הרבה יותר רחוק מאשר בעבר לקראת הקבלנים

◀ כנס מערכת נתוני אשראי בנושא "הזדמנויות בשיתוף נתוני אשראי"

29.05.2022

אגף הממונה על שיתוף בנתוני אשראי בבנק ישראל ערך כנס בחמישי שעבר (26.05.22), בנושא "הזדמנויות בשיתוף נתוני אשראי". הכנס עסק בתמורות שחלו בשוק האשראי על בסיס הניסיון שנצבר במשך שלוש שנים מהעלייה לאוויר של מאגר נתוני אשראי ועד היום, ובהזדמנויות השונות שנוצרו לחברות פינטק ולשחקנים נוספים במערכת הפיננסית.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברי פתיחה והציג את תוצאות המחקרים שבוצעו בבנק ישראל והראה את ההשפעה החיובית של שיתוף המידע בשוק האשראי הצרכני. הנגיד ציין גם רפורמות נוספות בהובלת בנק ישראל שמהוות בשורה צרכנית חשובה, כגון רפורמת השקיפות במשכנתאות שתיכנס לתוקף באוגוסט.

מנכ"לית בנק ישראל, גב' שולמית גרי, התמקדה בתרומת מערכת נתוני אשראי לקידום התחרות בשוק האשראי והדגישה את החשיבות הרבה שמעניק בנק ישראל להגברת ההוגנות בשוק. כמו כן, היא ציינה כי המערכת לשיתוף נתוני אשראי מסייעת ללקוח לבצע תיחור בין מספר נותני אשראי כדי שיקבל את הצעת האשראי המשתלמת ביותר עבורו.

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, רונ"ח אייל חדד, סקר בהרצאתו את התכניות העתידיות לפיתוח וקידום מערכת נתוני האשראי לטובת השחקנים השונים במערכת הפיננסית והציבור הרחב והתייחס גם למהלכים הרבים שקודמו לטובת הלקוחות ביניהם: הוזלת האגרה לקבלת דוח ריכוז נתונים ופרסום תזכיר חוק נתוני אשראי שתכליתו לחזק את ההגנות הצרכניות על הלקוחות, בין היתר על ידי הצרת צעדיהם של חברות המציעות למחוק נתוני אשראי.

משתתפים נוספים בכנס:

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל, הציג את תרומת עולם התשלומים כמקפצה למתן אשראי חכם ואחראי ופירט אודות המהלכים שמוביל בנק ישראל לקידום עולם התשלומים, רונ"ח אורלי קורן, מנהלת מערך שירותי מידע פיננסי ברשות לני"ע, התייחסה לסוגיית רישוי פינטקים, מר שמואל בן טובים, מנהל קהילת החדשנות FintechIL, סקר את פעילות תעשיית הפינטק בישראל והתייחס להישגי התעשייה ולאתגרים השונים העומדים לפתחה.

במסגרת הכנס התקיים פאנל בנושא "שיתוף נתוני אשראי - שיחה עם חברות הפינטק על ההזדמנויות בתחום", בהשתתפותם של רונ"ח יבגניה קרמר, שותפה במשרד KPMG, מר משה ידגר, מנכ"ל Credit DB; מר יובל קליין, מנכ"ל חברת Moneytor; מר ערן גולן, משנה למנכ"ל מימון ישר; מר טל שרון, שותף מנהל Equitech ונשיא פינטק אביב.

משתתפי הפאנל דנו בהתפתחויות הטכנולוגיות השונות של עולם האשראי, בהשפעת מערכת נתוני אשראי על השחקנים השונים, ובהיערכות של תעשיית הפינטק להתמודד עם האתגרים ולאמץ את הזדמנויות בתחום זה.

◀ הגברת מודעות פיננסית בקרב החברה הערבית סיור חברי הנהלת בנק ישראל ועדכונים מהשטח

16.06.2022

במסגרת הפעילות הארצית להגברת מודעות פיננסית בקרב החברה הערבית שמקדם הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, בשיתוף מרכז השלטון המקומי ויחד עם איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית, ביקרו מנכ"לית בנק ישראל - גב' שולמית גרי, המפקח על הבנקים - מר יאיר אבידן ומנהל חטיבת טכנולוגיית המידע - מר ליאור ג'ורגי, בהרצאות שנערכו בכפר קאסם ובטייבה, זאת במקביל להרצאות נוספות המתקיימות בישובים רבים אחרים.

מנכ"לית בנק ישראל קיימה שיח עם המשתתפים בו התייחסה לפערים באוריינות הפיננסית בחברה הישראלית בכלל ובחברה הערבית בפרט. המנכ"לית ציינה שמטרת בנק ישראל היא לצמצם את הפערים הללו במגוון דרכים ופעילויות דוגמת זו היא

אחת הדרכים לקדם זאת. המנכ"לית הדגישה בפני המשתתפים את החשיבות בהקניית כלים מעשיים להתנהלות פיננסית אחראית, שתסייע להם לנהל בצורה עצמאית ומושכלת את פעילותם הפיננסית.

המנכ"לית הדגישה את החשיבות הגדולה בהנחלת האוריינות הפיננסית בקרב הדור הצעיר ולחברה בכללותה יש אחריות לתת יד בעניין זה.

המפקח על הבנקים ציין בדבריו, כי המערכת הבנקאית עוברת שינויים רבים וכי מהלכים רבים שהפיקוח הוביל, במטרה לקדם את התחרות, קורמים עור וגידים. מהלכים אלו מחזקים את כוחו ויכולותיו של הצרכן בניהול הפיננסי, יסייעו לו לשפר את תנאיו מול הבנק ולכן חשוב שהציבור יקפיד לבצע סקר שוק, ישווה את התנאים השונים שהבנקים מציעים וינהל משא ומתן מול הבנק על תנאי החשבון ועל מוצרים פיננסיים שונים.

המפקח הוסיף כי אלפי האנשים, דוברי השפה הערבית, שנרשמו לפעילות הזו שמתקיימת השבוע בכל רחבי הארץ, הם ההוכחה לכך שיש רצון לשינוי ויש צמא לידע. הפיקוח על הבנקים ימשיך לקדם במרץ פעילויות שונות להגברת המודעות הפיננסית, כפי שעשה בשנים האחרונות, וזאת מתוך החשיבות הרבה שמעניק הפיקוח להגברת המודעות הפיננסית של הציבור הרחב.

ההרצאות מתקיימות בכ-45 יישובי החברה הערבית בכל רחבי הארץ, ומועברות באמצעות נציגי המערכת הבנקאית, במתכונת אחידה.

בתום ההרצאות הוזמנו המשתתפים לתאם, במהלך חודש יולי וחודש ספטמבר 2022, הדרכות פרטניות בסניפי הבנקים בהם מתנהל חשבונם. במסגרת הדרכות אלו יינתן דגש על הנושאים הבאים: היכרות עם אתר האינטרנט של הבנק; למידה על שימוש באפליקציה של הבנק; מעקב אחר התנועות בחשבון באופן דיגיטלי, וביצוע פעולות בנקאיות במכשירים האוטומטיים (הפקדת מזומן, הפקדת שיקים ועוד).

מצ"ב קישור לאתר הייעודי שהוקם לצורך הפעילות - <https://smartmoney.org.il>

◀ הצגת הסקירה השנתית של המפקח על הבנקים על המערכת הבנקאית בישראל (לשנת 2021) בוועדת הכלכלה של הכנסת

28.06.2022

[למצגת שהציג המפקח בוועדה](#)

[לצפייה בסקירה](#)

היום השתתף המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, בוועדת הכלכלה של הכנסת והציג את הסקירה השנתית על המערכת הבנקאית בישראל לשנת 2021, בה מפורטים שלל הצעדים שקידם הפיקוח וההתפתחויות הכלכליות המרכזיות בעולם הבנקאות הישראלי. המצגת המלאה מצורפת להודעה זאת.

מתוך דבריו של המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן:
"הלקוח במרכז היא אמירה מאוד מרכזית שלנו, יש לשרת את הלקוח בהוגנות, לתת לו את השירותים שמתאימים עבורו ולאפשר לו לעשות השוואת מחירים ומוצרים."
"התפקיד שלנו הוא להמשיך להסיר חסמים ולפעול לעידוד חדשנות. נמשיך לפעול בעולם הדיגיטציה כדי שתהיה בישראל בנקאות עכשווית ומתאימה."
"נושא רווחים שמופקים על ידי המערכת לצד השאת ערך חברתי הם בעלי ערך אסטרטגי גבוה בעיניי ולכן אנחנו נמשיך לעשות כל מאמץ כדי שהמערכת הבנקאית תיקח חלק בכך שנחיה פה בחברה טובה יותר."

בנק ישראל מקדם הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי

20.07.2022

פרופ' אמיר ירון, נגיד בנק ישראל: "הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי מצטרף לשורת צעדים שאנו מובילים בשנים האחרונות בבנק ישראל למען העסקים הקטנים והבינוניים, שהם חלק חשוב מעמוד השדרה של הכלכלה הישראלית. שיתוף של נתוני אשראי עסקי צפוי להביא להגדלת היצע האשראי לעסקים קטנים ובינוניים, להגדלת היעילות במתן אשראי מסוג זה ולהגברת התחרות בשוק זה."

המערכת לשיתוף בנתוני אשראי, שבמרכזה מאגר של נתוני אשראי צרכני, שהקים בנק ישראל ופועלת מאז אפריל 2019, היא פרויקט בעל חשיבות לאומית שנועד לצמצם את פערי המידע לגבי הלקוחות הקיימים בין נתוני אשראי, ובכך להגביר את התחרות והנגישות בשוק האשראי הצרכני. ממצאים ממחקרים שמתבצעים מתוך נתוני המאגר מהווים אינדיקציה ראשונית לתרומתו של המאגר לצמצום הפערים במחירי האשראי. (ר' דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי לשנת 2020, 23.5.2021 וכן דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי לשנת 2021, 13.4.2022).

בהמשך להמלצת בנק ישראל, בדו"ח האסטרטגי שהגיש לממשלה ביוני 2021¹, לבחון פיתוח מנגנון של שיתוף מידע פיננסי באמצעות מאגר אשראי ייעודי עבור העסקים הקטנים והבינוניים על מנת לשפר את הנגישות לאשראי לעסקים קטנים ובינוניים ולהגביר את התחרות בתחום זה, ולאחר בחינה מתמשכת ומעמיקה של מכלול השיקולים הרלוונטיים ודיונים עם משרד האוצר וגורמים רלוונטיים נוספים, ותובנות מהתקדמות פרויקט מסיל"ה², החליט נגיד בנק ישראל לעשות שימוש בסמכות שהוקנתה לו בחוק ולהרחיב את המאגר הקיים כך שיכלול נתוני אשראי לא רק לגבי יחידים אלא גם לגבי תאגידים.

החלטה זאת מהווה מרכיב משלים למהלך שעליו הודיע בנק ישראל ליצירת מאגר מסיל"ה – מאגר סטטיסטי ייעודי לאשראי עסקי שיסייע לבנק ישראל במילוי תפקידיו, לרבות בקביעת המדיניות המוניטרית ובניהולה, בתמיכה ביציבותה של המערכת הפיננסית ובפיקוח על המערכת הבנקאית.

עם גיבוש הכללים הנדרשים לשם הרחבת המאגר הקיים לנתוני אשראי של תאגידים, יקיים הנגיד התייעצות עם שר המשפטים ויביאם לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת כקבוע בחוק. זאת במקביל לקידום תיקוני חקיקה שייתכן ויידרשו לשם התאמת הוראות החוק למטרות הייעודיות של מאגר זה, לרבות הרחבת מקורות המידע והשימושים, באופן שישתתף הן את המטרה של שיתוף במידע לגבי נתוני האשראי של עסקים קטנים ובינוניים והן את המטרה של יצירת בסיס מידע פרטני לשם מילוי תפקידיו של בנק ישראל, וזאת באופן מיטבי ויעיל.

1 לינק לדו"ח, עמ' 80. <https://www.boi.org.il>/תקשורת-ופרסומים/הודעות-לעיתונות/תכנית-בנק-ישראל-להאצת-הצמיחה-במשק-ארבעה-צירי-פעולה-אסטרטגיים-מומלצים-לממשלה-ומסגרת-פיסקאלית-למימון/

2 יולי 2021: בנק ישראל מקים מאגר סטטיסטי ייעודי לאשראי העסקי ברמה פרטנית (פרויקט מסיל"ה): <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/1-7-21.aspx>

◀ דוח צוות בין-משרדי לגיבוש תכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית

25.07.2022

הצוות הבין-משרדי לגיבוש תכנית לאומית להגברת ההכלה הפיננסית, בראשות המשנה לנגיד מר אנדרו אביר והמשנה ליועמ"ש (אזרחי) עו"ד כרמית יוליס, מפרסם היום את הדוח המסכם של עבודתו. את הצוות מינו שר המשפטים, השרה לשוויון חברתי ונגיד בנק ישראל, על מנת לבחון לעומק את תמונת ההכלה הפיננסית בישראל על שלל רבדיה, להבין היכן מצויים הפערים בהכלה הפיננסית, מה היקפם, ולגבש המלצות אפקטיביות.

הכלה פיננסית משמעותה יצירת נגישות שוויונית לשירותים פיננסיים בעלויות סבירות לכלל האוכלוסייה.

בשל חשיבותם הרבה של השירותים הפיננסיים (תשלומים, אשראי, חיסכון, ביטוח, וכד') לפעילותו של משק מודרני, חשובה ההכלה הפיננסית הן לרווחתו של הפרט והן לרווחה הכלכלית. הכלה פיננסית יכולה לסייע ביצירת תנאים להוצאת הפרט ממצב של עוני, הפחתת אי-השוויון, וצמצום הכלכלה השחורה והפשעה הכלכלית והכללית, ותתרום לכך שהאזרחים יהיו מועצמים ויצרניים. ההכלה הפיננסית מעודדת הזדמנויות עסקיות ומגבירה את הצמיחה הכלכלית.

ככלל, רמת ההכלה הפיננסית בישראל הינה גבוהה, ודומה לזו שבמדינות מפותחות אחרות. במדינות כאלה, הדיון בנושא בדרך כלל מתמקד בקבוצות אוכלוסייה ספציפיות, שרמת ההכלה בהן זוהתה כנמוכה מהציבור הכללי. קבוצות האוכלוסייה המרכזיות שלגביהן נבחנו בדוח הפערים בהכלה הפיננסית בישראל הן: החברה הערבית, החברה החרדית ואוכלוסיות מוחלשות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. בהקשר זה, הצוות פעל במספר דרכים: קיום שיח ותהליכי שיתוף ציבור עם גורמים מהמגזר הציבורי, המגזר הפרטי, עמותות ופעילים חברתיים שונים; ביצוע סקרים בקרב הציבור ומחקר באמצעות קבוצות מיקוד בקרב אוכלוסיות רלוונטיות; השוואה בינלאומית, ומחקר כמותי מקיף.

ממצאי המיפוי האיכותניים והכמותיים, מראים כי פערי ההכלה הפיננסית המשמעותיים בישראל מתרכזים ברובם בחברה הערבית במוצרים פיננסיים בסיסיים. כך למשל נמצא כי בהשוואה לשאר קבוצות האוכלוסייה בישראל, בחברה הערבית יש שיעור בעלות על חשבונות בנק נמוך יותר, שיעור ושימוש באמצעי תשלום נמוך יותר, שיעור נטילת משכנתאות נמוך יותר תוך שיעור נטילת הלוואות צרכניות גבוה יותר. על אף שרמת ההכלה הפיננסית בחברה החרדית ככלל אינה נמוכה, והדבר בא לידי ביטוי, למשל, בשיעור גבוה של בבעלות על חשבון בנק או נטילת משכנתאות, בתחומים מסוימים ניתן למצוא גם פערי הכלה פיננסית בחברה החרדית. כך למשל, נמצא כי בחברה החרדית יש העדפה גבוהה לשימוש במזומן, שיעור נמוך של דיגיטציה, ושיעור חיסכון פורמלי נמוך מאשר בחברה היהודית שאינה חרדית.

הצוות זיהה מספר גורמים שמהווים חסם להכלה הפיננסית בישראל, וביניהם חסמים שפתיים, חסמים הנובעים מרמות דיגיטציה נמוכות, חסמים שמקורם ברמת אוריינות פיננסית נמוכה, חסמים הקשורים לרמת סיכון האשראי של הלקוחות, ועוד. מאחר וכל חסם מתבטא בעוצמה אחרת בקבוצות האוכלוסייה השונות, נדרשות דרכי פעולה מגוונות להגברת ההכלה הפיננסית תוך התאמת צעדי המדיניות לאוכלוסיית היעד.

בהתאם לממצאים, הצוות גיבש המלצות בחמישה תחומים מרכזיים: הגברת הנגישות לאשראי, הגברת הנגישות והשימוש באמצעי תשלום מתקדמים, תכנית רב-שנתית לחינוך הפיננסי בישראל, הסרת חסמים שפתיים תרבותיים ודתיים להכלה פיננסית, והמלצות נוספות, הכוללות בין השאר את הצורך להמשיך לעקוב אחר התפתחות ההכלה הפיננסית בשנים הבאות.

הצוות סבור כי באמצעות יישום מכלול ההמלצות, המענה לחסמים השונים להכלה הפיננסית יהיה נרחב, וכי על ידי המלצות מדיניות אלו, יצומצמו הפערים בהכלה הפיננסית בין קבוצות האוכלוסייה השונות בחברה הישראלית.

בעבודת צוות זה נבחן נושא ההכלה הפיננסית בפעם הראשונה בידי גופי המדינה בצורה סדורה, מובנית, ושיש עמה המלצות מעשיות לפעולה. נדרש המשך פעולה בתחום זה, בין השאר, לאור המציאות המשתנה.

המשנה לנגיד בנק ישראל, מר אנדרו אביר: המערכת הפיננסית היא אחת התשתיות החשובות ביותר במשק מודרני, והיא חייבת לשרת את כלל אזרחי המדינה ולתת מענה לצרכים המגוונים שלהם. מדינת ישראל נהנית ממערכת פיננסית יציבה, איתנה, ומתקדמת, שמשרתת היטב את משקי הבית והעסקים. הדוח שם זרקור על אותם מקומות בהם ההכלה הפיננסית אינה מלאה ונדרש שיפור כדי להשיג את היעדים שהוצבו בחזון של הצוות. היישום של חלק מההמלצות יוכל להתחיל באופן מיידי בעוד חלק אחר ייקח זמן ארוך יותר, אולם מעבר לחשיבות שבהמלצות, חשיבותו של הדוח נובעת גם מהתשתית העובדתית והמחקרית הרחבה שהוא מציג, והתרומה שתהיה לה לשיח ציבורי נרחב בנושאים אלה".

המשנה ליועצת המשפטית לממשלה, גב' כרמית יוליס: "מטרה חשובה מבחינתנו היא לתת מענה לכלל שכבות האוכלוסייה ולעשות מאמצים להנגיש כלים פיננסיים לכלל משקי הבית. במיוחד נכון הדבר ביחס לאוכלוסיות חלשות שהמערכת הפיננסית אינה נגישה להן. עבודת הצוות היא צעד גדול קדימה בהקשר זה באשר הדוח מניח תשתית עובדתית מקיפה, באמצעות עבודה שלא נעשתה בעבר, וממליץ המלצות מעשיות ברורות יישום בעניינים אלה. אנו מקווים שיישום ההמלצות יביא להתקדמות משמעותית בנושא ולהכלה של אוכלוסיות נוספות בשירותים שהמערכת הפיננסית מספקת, וזאת כחלק מאינטרס רחב שהמחלקה מקדמת ביחס להנגשת המשפט לאוכלוסיות מיוחדות".

[לצפייה בדוח לחצו כאן](#)

הפיקוח על הבנקים מפרסם מסמך מדיניות פיקוחית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור

26.07.2022

על רקע החשיבות הרבה של ניטור וסיכול ערוצי הלבנת הון ומימון טרור, כחלק בלתי נפרד מהמאמץ הלאומי המתמשך לסכל תופעות של הלבנת הון, פשיעה כלכלית ופעילות טרור, מפרסם היום הפיקוח על הבנקים מסמך המגדיר את תפקידי ויעדי הפיקוח בנושא, ואת האופן בו יפעל הפיקוח בכדי לעמוד במטרותיו.

ההתפתחויות הטכנולוגיות והדיגיטליות, סביבת הפעילות המשתנה והשינויים בטעמי הלקוחות וסוגי השירותים הפיננסיים יצרו מציאות בה דפוסי הלבנת הון ומימון טרור הולכים ונעשים מתוחכמים יותר ויותר. מציאות זו הובילה את הפיקוח, לפעול ולהתאים את המסגרת הרגולטורית והאכפתית בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור לסיכונים הקיימים והמתהווים.

כמו כן, במטרה להקנות למערכת הבנקאית כלים טובים יותר בהתמודדות עם הסיכונים, פועל הפיקוח לצד ובשיתוף פעולה עם גופי האכיפה והביטחון בישראל במגוון הכלים העומדים לרשותו, ודורש יישום והטמעת מדיניות מוקפדת וזהירה בנושא סיכונים הלבנת הון ומימון טרור, בדגש על אפקטיביות במערכי הניהול, הבקרה והניטור, בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור נמצאים גבוה בסדר העדיפויות הפיקוחי תוך התמקדות בתחומים המוערכים כבעלי סיכון גבוה ובתופעות שעשויות לגרום לגידול בסיכונים הפוטנציאליים. מסמך המדיניות מתווה את היעדים והעקרונות המרכזיים של הפיקוח על הבנקים בתחום זה, תוך יישום גישה מבוססת סיכון לצורך מימוש יעדים אלה ופירוט המסגרת החוקית בישראל, סמכויות הפיקוח, תפקידי ויעדי הפיקוח, תכנית עבודה וכלים פיקוחיים".

[למסמך לחצו כאן](#)

שינויים בהנהלת הפיקוח על הבנקים

03.08.2022

כחלק מהחשיבות הרבה לריענון ותזוזה של מנהלים ועובדים בפיקוח על הבנקים, הודיע המפקח כי יבוצעו חילופי תפקידים בין סגניות המפקח, גב' ריקי אליאס וגב' רויטל קיסר סטויה, המנהלות כיום את אגף מדיניות והסדרה ואגף הערכה מוסדית (בהתאמה).

בהתאם לכך, החל מתאריך 15.8.22 גב' ריקי אליאס תנהל את אגף הערכה מוסדית, המופקד על המעקב, הניתוח וההערכה השוטפים של הסיכונים והממשל התאגידי בבנקים וחברות כרטיסי האשראי, וגב' רויטל קיסר סטויה תנהל את אגף מדיניות והסדרה, האמון על גיבוש המדיניות וההסדרה של הפיקוח על הבנקים, הוראות הדיווח לפיקוח, הניתוח הכלכלי ומערך הקליטה של דיווחי הבנקים.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "אני מאמין כי שינויים מעין אלו תורמים לחיזוק הבסיס המקצועי, מסייעים לחשיבה חדשה ותורמים לשיתוף הפעולה בין יחידות הפיקוח. אני מאחל לרויטל ולריקי הצלחה רבה בתפקידן וסמוך ובטוח ששינויים אלו יסייעו לנו להמשיך בפעילותנו הברוכה לטובת הציבור והמשק".

הרפורמה הצרכנית להגברת שקיפות המידע ללקוחות הבנקים ולשיפור סביבת התחרות בשוק המשכנתאות תכנס לתוקף מחר (31.8.22)

30.08.2022

בנק ישראל מודיע, כי מחר תכנס לתוקף הרפורמה הצרכנית להגברת שקיפות המידע ללקוחות הבנקים ולשיפור סביבת התחרות בשוק המשכנתאות. במסגרת הרפורמה ייכנסו לתוקף שורה של צעדים בתחום המשכנתאות, שנועדו להקל על הלווים בתהליך נטילת המשכנתה או מחזור של משכנתה קיימת. צעדים אלו יסייעו ללקוח להגיש בקשה לקבלת הצעת משכנתה בצורה מהירה ונוחה יותר, להבין טוב יותר את תנאי המשכנתה המוצעים לו והשלכותיהם על התשלומים העתידיים, ולהשוות באופן מושכל וביתר קלות בין ההצעות השונות הניתנות לו ממספר בנקים.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "זוהי רפורמה צרכנית משמעותית, שמסייעת במישרין לכל נוטלי המשכנתאות במדינת ישראל. הרפורמה מאפשרת ללווים, שלהם זוהי לרוב ההתחייבות הפיננסית הגדולה ביותר, להבין טוב יותר את ההצעות השונות של המשכנתה לרבות ההזדמנויות והסיכונים הגלומים בכל מסלול. בפרט, הרפורמה מאפשרת ללווה להשוות בין התנאים שהציעו מספר בנקים עבור משכנתה עם מאפיינים זהים. בכך היא משפרת את כושר המיקוח של הלווה ותורמת להגברת התחרות בין נותני המשכנתאות. צעד זה מצטרף לשורה ארוכה של מהלכים שקידמנו בשנים האחרונות ועוד נמשיך לקדם, לטובת משקי הבית ולעסקים הקטנים, ולמעבר לעולם דיגיטלי, מונגש ומהיר יותר."

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "הצעדים שקידמנו במסגרת הרפורמה בתחום המשכנתאות יגבירו את התחרות בין הבנקים באמצעות פישוט והנגשה של מוצר המשכנתה באמצעים דיגיטליים ובכל ערוץ שיבחר בו הלקוח. צעדים אלו יסייעו ללקוחות בתהליך קבלת ההחלטה על נטילת משכנתה ובביצועה. הם יסייעו להתנהלותם הכלכלית של הלקוחות, יקלו עליהם לבצע סקר שוק לפני נטילת המשכנתה, ויגבירו את שליטתם על תנאי המשכנתה, לרבות על היכולת שלהם לעמוד בהתחייבויותיהם. זהו צעד נוסף במסגרת הצעדים אותם נוקט בנק ישראל להעברת הכוח ללקוח ולראייתו במרכז. אני קורא במסגרת זו ללקוחות לממש את זכותם, לבצע את ההשוואה והבחירה בהתאם לכלים העומדים לרשותם ולהעצים את יכולת הניהול הפיננסי של משק הבית."

בהתאם לרפורמה, נדרשים הבנקים להציג ללקוח אישור עקרוני (הצעת משכנתה) במבנה אחיד, בו יוצגו שלושה סלים אחידים שהוגדרו על ידי בנק ישראל, וסל נוסף אשר יותאם לצרכי ומאפייני הלקוח לבקשתו. מטרת הצגת הסלים האחידים היא לשפר את יכולת הלקוח לערוך השוואת עלויות בין הצעות המחיר השונות של הבנק, וכן מול הצעות מחיר אפשריות מבנקים אחרים.

בין המשתתפים שיוצגו באישור העקרוני: הריבית הכוללת החזויה, סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה, סכום ההחזר החודשי הראשון וסכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית. נתונים אלה מביאים בחשבון את העמלות והתשלומים החודשיים הצפויים לאורך תקופת ההלוואה על בסיס התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק, שמעודכנות ליום מתן האישור העקרוני. תחזיות אלו נועדו להמחיש תשלומים ושיעורי ריבית בעתיד. התחזיות נגזרות ממחירי אגרות החוב הממשלתיות הנסחרות בשוק ההון ומשקפות את הערכות הפעילים בשוק. כיוון שמדובר בתחזיות שנגזרות משוק ההון, בהתאם למציאות הכלכלית בעת גיבושן, אפשר שהתשלומים ושיעורי הריבית שישולמו בפועל יהיו שונים. כל הבנקים מתבססים על אותן תחזיות, המפורסמות על ידי בנק ישראל¹, כדי שבסיס ההשוואה בין הצעות המחיר השונות של הבנקים יהיה אחיד.

בנוסף, במסגרת צעדים אלו נקבע שלקוחות הבנקים יוכלו להגיש בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון ובטלפון, וכן לקבל את האישור העקרוני באופן מקוון. בנוסף, נקבע פרק הזמן בין הגשת הבקשה להלוואה לקבלת האישור העקרוני, והוא הוגבל ל-5 ימי עסקים (במקרים חריגים ל-7 ימי עסקים).

כמו כן, ההוראה מחייבת הנגשת מידע ללקוח באתרי הבנקים שיסייע לבחינת כדאיות הצעת משכנתה וביצוע מחזור של הלוואת משכנתה. לצורך בחינת כדאיות הצעת המשכנתה, יעמיד כל בנק באתר האינטרנט שלו החל מתאריך 30.9.22 מחשבון סימולציה אשר יאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים.

לצורך הנגשת הרפורמה לציבור גיבש בנק ישראל שורת צעדי הסברה:

1. קישור **לאתר יעודי** לרפורמת השקיפות במשכנתאות ובו כלל המידע הנחוץ לרבות סרטוני המחשה, חוברת הסברה, שאלות ותשובות, מילון מונחים ועוד.
2. קישור **לחוברת הסברה מקיפה** המתארת את עיקרי הרפורמה וסוקרת את כל הליך לקיחת או מחזור המשכנתה. החוברת כוללת גם טיפים צרכניים והסברי מונחים.
3. קמפיין דיגיטלי ורדיו – הקמפיין, שיעלה במהלך החודש הקרוב כולל בין היתר, סרטוני הסבר לציבור, חוברת דיגיטלית ועוד.
4. כנסים לציבור – הבנק יקיים סדרת כנסים לציבור בפלטפורמה דיגיטלית לאורך החודשים הקרובים. בשבועות הקרובים יערוך הבנק כנסי הסברה מקצועיים ליועצי המשכנתאות, ארגונים חברתיים ועוד גופים המהווים גורמי ידע לציבור נוטלי המשכנתאות.
5. סרטוני הסבר – הסברים על הסלים, הצעדים הנדרשים, ומבנה טופס המשכנתה החדש: **סרטון אנימציה** ובו הסבר מפורט על השינויים המרכזיים. **סרטון קצר** המציג את עיקרי הרפורמה.

(כלל תוצרי הבנק רצ"ב לעיונכם ושימושכם. קרדיט: בנק ישראל)

למידע נוסף ראו גם את ההודעה לעיתונות מיום 14.11.21 [קישור](#)

מחר: רפורמת השוואת המשכנתאות נכנסת לתוקף

כלכליסט

הבנקים יציגו למתעניינים הצעות מחיר לשלושה מסלולים שקבע בנק ישראל ועוד מסלול אחד לבקשת הלקוח; עם זאת, בספק אם הרפורמה תביא להוזלה במשכנתאות, וזאת מאחר שהריבית במגמת עלייה

על רקע הביקורת בעניין הפיקדונות: רפורמת המשכנתאות יוצאת לדרך

החידוש העיקרי ברפורמה שנכנסה לתוקף היום הוא שכל הבנקים יחוייבו לספק הצעות אחידות להלוואות המשכנתא, כך שיהיה קל יותר לבחור ולבחור באופציה הזולה והמתאימה. המפקח על הבנקים, שנדרש השבוע להתייחס לכך שהבנקים לא מגלגלים את עליית הריבית לפיקדונות, קרא ללווים לממש את זכותם ולהשוות

3 מסלולים קבועים לכל הבנקים: הרפורמה של בנק ישראל להגברת התחרות במשכנתאות יוצאת לדרך

במסגרת המהלך החדש יחוייבו הבנקים להציע מסלולי הלוואות קבועים ושקופים | הרפורמה אמורה להגביר את התחרות בענף, ולאפשר ללווים להשוות מחירים ועלויות בצורה פשוטה וברורה יותר

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס לשכת רואי החשבון – אתגרים בעולם פיננסי משתנה

06.09.2022

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, נשא דברים הבוקר בכנס הדירקטורים של לשכת רואי החשבון בת"א. להלן דבריו:

- "בעולם תחרותי רבולוציוני יש לבנקים יתרונות רבים. אמון הלקוחות והציבור במערכת הבנקאית, מהווה את הנכס המרכזי של המערכת, נכס אותו יש לשמר ולטפח לאורך זמן."
- "לקוחות הבנקים מצפים לסטנדרטים הגבוהים ביותר. אלו חייבים לעמוד בבסיס הצעת הערך של הבנקים והתאגידים הפיננסיים ללקוחותיהם."
- "על הבנקים להציב את הצרכנים בלב העסק; לספק מוצרים ושירותים הנותנים מענה לצרכי הלקוחות; לנהל תקשורת וקשר עם הלקוחות; לא לנצל הטיות התנהגותיות של הלקוחות; לתמוך בלקוחותיהם במימוש התועלות מהמוצרים והשירותים המסופקים; להביא בשיקוליהם דרך קבע את צרכי לקוחותיהם; ולוודא שהאינטרסים של לקוחותיהם יעמדו במרכז התרבות הארגונית"
- "בהיבט תפקידי הדירקטוריון – לוודא שהדירקטוריון והנהלה ייטלו אחריות מלאה להבטיח שהחובה לצרכן תוטמע באופן נאות בחברה על האחריות והאחריותיות המוטלת עליהם."
- "רפורמת המשכנתאות שהושקה לאחרונה מצטרפת לשורה של צעדים, יוזמות ורפורמות המיישמים הלכה למעשה את החזון שהגדרנו עבור הפיקוח על הבנקים: "להיות פיקוח מוביל מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק".
- "הציפיה החברתית מהבנקים מתעצמת ומתרחבת לנושאים המקבלים מעמד מרכזי וחשיבות עליונה לרבות הדרישה למעורבות ואחריות חברתית ענפה, לחיזוק ושמירה על ערכי השוויון, הכלה פיננסית של כלל האוכלוסיות ולחשיבה וטיפול בסוגיות כבדות משקל ביחס לעתיד החברה ולעתיד הכדור בו אנו חיים."
- "אני מבין את האתגר הטמון במימוש יעדים אלה, בוודאי כאשר חלקם אינם מניבים ערך חיובי במונחי הטווח המיידי, כמו גם, טומנים בחובם בין השקעה ובין הוצאה והקצאת משאבים נוספים. ועדין, אני רואה חובה גדולה לחשיבה במונחי הטווח הארוך, בבחינת כלל האינטרסים של בעלי העניין השונים, באמונה שיש בהם בכדי לשרת הן את תכלית החברה העסקית והן ואת תכלית החברה בה אנו חיים, על מנת שנחיה בחברה טובה יותר. אינטרסים אלה, על אף פוטנציאל להתנגשויות במונחי הטווח הקצר, יתמזגו וישיקו במונחי הטווח הבינוני ארוך."

בוקר טוב למכובדי כולם.

אני שמח מאוד להשתתף בכנס הדירקטורים של לשכת רואי החשבון.

אני מאמין כי הקשר והממשקים בין הפיקוח על הבנקים לגורמים השונים במשק הישראלי, במערכת הפיננסית, עם רגולטורים מקבילים ובעלי עניין אחרים וגם עם לשכת רואי החשבון הוא קשר חשוב ביותר ואנו מחויבים להמשיך לחזק ולטפח אותו.

בחרתי לנצל את הזמן המשותף שלנו יחד על מנת לשוחח על האתגרים שהעולם הפיננסי המשתנה מציבים לנו בכלל ועל שולחן הפיקוח והמפוקחים בפרט, ובזה, על חשיבותו של הדירקטוריון בהתמודדות עם אתגרים אלו.

בשנים האחרונות אנו עדים להתעצמות והתגברות הקצב של השינויים והתפתחויות, כאשר אלה מונעים בעיקר מהעולם הטכנולוגי. ההשפעות של שינויים אלו אינן נשארות רק בתחומי הטכנולוגיה, אלא משפיעות גם על שווקים מסורתיים יותר ובעצם באות לידי ביטוי בהיבטים רבים ומגוונים, בהם, בין היתר, פריקות שירותים, פריקות מוצרים, שינוי וגיוון מאפייני הצריכה, שרשראות הערך, שרשראות אספקה ותהליכים. אין ספק שההשפעות הכלכליות, הטכנולוגיות ובעיקר החברתיות של השנתיים האחרונות, בהן התמודדנו עם נגיף הקורונה ביתר שאת, היוו אף הם זרז משמעותי נוסף לכך.

תופעה זו לא פסחה על שוק הבנקאות והפיננסים ובמידה מסוימת אפילו ניכרת בו בצורה משמעותית יותר בהשוואה לשווקים אחרים. השמרנות המובנית בעולם הבנקאות המסורתי מהווה כר פורה לתהליכי שיבוש והפרעה משמעותיים, וכמובן אלה טומנים בחובם סיכונים אבל גם סיכויים. תהליכים אלו גרמו וגורמים לכך שבמועד זה ניתן לומר בברור ששוק הבנקאות כבר לא נמצא במסלול האיטי והיציב של אבולוציה, בו המערכת מתקדמת עקב בצד אגודל בצורה מדודה וסדורה, אלא נמצא במסלול מואץ, דינמי ותנודתי המאפיין תהליכים רבולוציוניים, המשתנה באופן דינמי ובקצב מהיר. התהליך הרבולוציוני משנה כבר היום וצפוי להמשיך ולשנות, בתוך זמן קצר יחסית, מוסכמות, תהליכים, שיטות ותרבויות שהכרנו ולייצר למעשה עולם שונה.

יש מספר רב של גורמים שיוצרים את השינויים והתמורות בעולם הבנקאות. חלקם קשורים אחד בשני באופן הדוק, חלקם בנגזרות רחוקות יותר וחלקם עומדים בפני עצמם. המכנה המשותף לכל הגורמים הוא, שיחידיו הם אלו היוצרים את האתגר האמיתי שמונח לפתחנו. אי אפשר להתעלם, ואף חשוב להזכיר, כי בדרך כלל לצדו של כל איום ואתגר נמצא גם סיכוי והזדמנות.

אני אנצל את הדקות הקרובות כדי לעמוד על כמה מהגורמים המרכזיים לשינויים שאנו עדים להם ולאתגרים שנוצרו בשל כך. בוודאי שכל אחד מהגורמים שאזכיר, מורכב ממספר רב של נושאים, נגזרות ואדוות וניתן לדבר בהם ארוכות, ולכן מקוצר הזמן אנסה לדבר בהכללה תוך התמקדות באלו המשמעותיים ביותר. וחשוב לציין ולזכור, שלעיתים לאדוות משמעותיות רבות, מהן לא נכון להתעלם.

הסביבה התחרותית משתנה לנגד עיננו. המוצרים והשירותים שהיו פעם נחלתו הבלעדית של הבנק הופכים לפריקים ומוצעים במגוון רחב של פלטפורמות וערוצים ובאמצעות טכנולוגיה מתקדמת וחדשנית. פעילויות שבוצעו בעבר באופן מסורתי על ידי הבנקים מבוצעות כיום על ידי חברות ופלטפורמות טכנולוגיות (Big Tech ו-FinTech) וגופים נוספים רבים הנותנים שירותים מגוונים כגון שירותי תשלום, שירותים בנקסי פיננסי, שירותי מטבע, שירותי מידע והיד עוד נטויה. החדשנות והתחרות, המייצרת ערך ללקוח ורווחה לצרכן, ממשיכה להתעצם ולהתפתח בקצב מהיר.

כל אלו מהווים אתגר משמעותי למודל העסקי הקיים אגב סיכון לרווחיותם של הגופים המסורתיים בעולם תוכן זה. מנגד זוהי כמובן הזדמנות לנצל את מאפייני הסביבה התחרותית לטובת שיתופי פעולה אסטרטגיים נכונים, חשיבה מחוץ לקופסה על הדרך הנכונה לאמץ את השינויים הללו לחיזוק המודל העסקי ולגיוון מקורות ההכנסה. לדירקטוריון החברה יש תפקיד מרכזי בהתמודדות עם אתגר המודל העסקי ועליו להתוות את האסטרטגיה שתשישם הנהלה.

השינויים, הטרמינולוגיה, התמורות, הקצב והמורכבות רק מחדדות את המנעד הרחב של המרקם, כישורים, יכולות, אתגרים, הכשרות, ולא פחות מכך, האחריות של כל חבר בדירקטוריון והאחריות של האורגן כמכלול.

חשוב להדגיש ולציין כי גם בעולם תחרותי רבולוציוני יש לבנקים יתרונות רבים. אמון הלקוחות והציבור במערכת הבנקאית (אגב קיום ביקורת וציניות רבה בנושא, שלעיתים בהחלט מוצדקת), מהווה את הנכס המרכזי של המערכת, נכס אותו יש לשמר ולטפח לאורך זמן. מבלי לפגוע חלילה בשחקנים אחרים, שאני מעודד בכל מקום ומעל כל במה להתפתח ולקחת חלק מרכזי בעשייה וביצירת התחרות למען רווחת הצרכן והמשק, האמון של הלקוחות והאזרחים במערכת הבנקאית מהווה את אחד הנכסים המבדלים אותה משחקנים אחרים ויש בו בכדי לייצר יתרון בעולם תחרותי משתנה ותנודתי.

בעולם השינויים והתמורות, ובוודאי בעולם הפיננסי, עולה החשיבות של טכנולוגיה ומידע. אימוץ של טכנולוגיות מתקדמות הוא הבסיס להתפתחויות שאנחנו רואים בתקופה האחרונה ומהווה אולי את השינוי המשמעותי ביותר.

אין ספק שבכוחה של הטכנולוגיה והדיגיטציה לשנות דרמטית את מאפייני הצריכה ולהוביל את השוק לכיוון של "בנקאות שקועה" Embedded Banking או Seamless Banking שיהיה בהם בכדי לחזק את חווית הלקוח והאפשרות שלו לקבל הצעות ערך מותאמות. זאת, בהיבט של הבנקאות כנדבך פעילות אחד, כאשר הטכנולוגיה והדיגיטציה ישתלבו, ישפיעו ויתממשקו ויביאו ערך בפעילויות נלוות רבות אחרות בחיי הלקוח.

וכשעסקינן בטכנולוגיה, אי אפשר שלא לעסוק במערכות הליבה הבנקאיות. מערכות הליבה הוותיקות הן עדיין עמוד השדרה והבסיס לפעילות הטכנולוגית של המערכת הבנקאית אך גם פה ניכר השינוי וההתפתחות. תהליכים של חידוש, ריענון ומודרניזציה נתפסים כיום כהכרחיים על מנת לאפשר זמני תגובה נאותים ובכדי לממש טכנולוגיות מתקדמות שונות. תהליכים אלו הופכים לחשובים אף יותר לנוכח הקשיים בגיוס ושימור כוח אדם טכנולוגי. השפעות הקורונה על עולם התעסוקה, שינויים בין-דוריים והתקדמות הטכנולוגיה יוצרים אתגר משמעותי המחייב חשיבה אחרת וגיבוש כלים ופתרונות שונים. בהקשר זה אנו רואים חשיבות במינוף וניצול מיקור חוץ, בזה, יכולות הענן ומערכות קיימות מה"מדף" ביישומים ובתשתיות לגביהם אין ערך מוסף על דרך הפיתוח באופן עצמי, וכנגזרת, להשקיע את משאבי הפיתוח היקרים במקומות בהם יקום לבנק ערך מוסף ויתרון תחרותי. ואכן, רק לאחרונה פרסמנו הסדרה המאפשרת לראשונה שימוש במערכות ליבה מרכזיות בענן. הדבר סביר שנכון בהחלט ליישום גם בתאגידים משמעותיים שאינם בנקים.

ההתקדמות הטכנולוגית מייצרת עבור התאגידים הפיננסיים הזדמנויות לחשוב מחדש, לרענן ולאגור את הדרך בה מבוצעים תהליכים עסקיים ותהליכים תפעוליים ולהגדיר מחדש באמצעות שימוש בטכנולוגיות מתקדמות ובהן, בין היתר, רובוטיקה. על ידי כך לשפר ביצועים, לצמצם ולהפחית סיכונים, לשפר את היעילות התפעולית והכל במטרה לתת שירות טוב ואמין יותר ללקוחות.

הטכנולוגיה היא זו היוצרת את השינוי, אך המידע הוא זה המניע את הטכנולוגיה. עולם ה-DATA מאפשר למערכת הבנקאית פיננסית להכיר את ציבור הלקוחות טוב יותר בכדי לעצב ולהתאים את היצע השירותים והמוצרים. עולם המידע מאפשר את קיומם של מודלים ויכולות מתקדמות מבוססי טכנולוגיה כגון בינה מלאכותית (AI), למידת מכונה (ML) נתוני עתק ואנליטיקה (Big Data) והשימושיות הרבה שבהם.

אבל, אל לנו לשכוח את האתגר העצום הנלווה ל"נכס המידע" והטיפול בו אגב שימוש נכון במידע. סוגיות כגון השימושיות המותרת במידע, הגנת הפרטיות, העדר ומניעת אפליה, אתגרי המודלים, הטיות במודלים, אבטחת המידע, ולא פחות חשוב מכך (ואף יותר) אוריינות המידע מצד הלקוח. יש שיאמרו, שלא השקל, הדולר או המטבע הקריפטוגרפי הוא המטבע העיקרי, אלא המידע.

ובמסגרת זו בכלל ובהקשר של המידע בפרט, לא ניתן שלא לציין את סיכון הסייבר. סיכון הסייבר הולך ומתעצם בשנים האחרונות והיום מהווה אחד הסיכונים המשמעותיים, אם לא המשמעותי ביותר. השימושיות הגבוהה במידע ומהפכת הדיגיטציה מגדילים משמעותית את משטח התקיפה ואת הסיכון המובנה בפעילות. מרכיב נוסף המעצים את הסיכון הוא אי-הלינאריות שמאפיינת אותו. סיכונים פיננסיים מוכרים בדרך כלל מתפתחים ומתממשים בצורה לינארית ולאורך זמן. לא כך הוא סיכון הסייבר שיכול להתממש כתרחיש קיצון מעשיו לעכשיו. ניהול סיכון סייבר מושכל הוא חובה לכל ארגון חפץ חיים, בוודאי לגופים פיננסיים ותאגידים בנקאיים. ואם עסקינן בארגז הכלים של הדירקטור המייצג וביכולות המצרפיות של שולחן הדירקטוריון, אין ספק לחשיבות הקיימת בהבנת מרכיבי האיום והסיכון ואמצעי התאגיד להתגוננות ולאיפחות הסיכון.

אתגרי המידע, כמו גם אתגרים אחרים שצוינו ויצוינו כאן היום, אינם פרי נחלתנו בלבד. אלה סוגיות מורכבות ואתגרים עמם מתמודדים גופים רבים הפועלים בשווקים שונים. אך צרת ואתגרים של רבים איננה מלווה בנחמה כלשהי. בנושא זה עלינו להמשיך ולפעול כדי לתקוף אתגרים אלו ולרתום את כוחו של המידע לטובתנו. וכשאני אומר "עלינו", אינני מוציא את הרגולטור מכלל זה. הטיפול והאסדרה בנושא, בהחלט מקבלים תשומת לב רבה על מנת לבחון כיצד לאפשר מתן שירותי בנקאות לצד התפתחות העיסוקים המותרים והשירותים הנלווים.

בשל חשיבותו של עולם הטכנולוגיה והמידע, האתגרים והסיכונים שזה מציב בפני הארגונים השונים, דרשנו לפני מספר שנים כי לפחות דירקטור אחד בהרכב הדירקטוריון יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחומי טכנולוגית המידע. כמו כן הגדרנו ועדת משנה חובה נוספת לדירקטוריון הנקראת ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית. הגדרנו במפורש רשימת נושאים ותחומים מינימליים בהן תעסוק הוועדה. אנחנו יכולים להעיד שדרישות אלו השפיעו רבות על עיסוקם של דירקטוריוני הבנקים בתחומי הטכנולוגיה וחיזקה משמעותית את הידע והניסיון הקיים בקרב חברי הדירקטוריון בנושא.

במקביל לסביבה התחרותית המתפתחת ולמקום המרכזי של הטכנולוגיה והמידע בחינוך, אנו חייבים להסתכל על השינויים בדעת הקהל וטעמי הציבור ועל תפיסת הפיקוח בנושא להעברת הכוח ללקוח ומיקומו במרכז האקו-סיסטם.

הלקוחות של המערכת הבנקאית תמיד ציפו ודרשו אמון והוגנות כתנאי בסיסי אך נראה כי רמת האמון וההוגנות הנדרשת הולכת וגדלה. לקוחות מצפים לסטנדרטים הגבוהים ביותר, כאלו הניתנים לעיתים במוצרים ושירותים אחרים. אלו חייבים לעמוד בבסיס הצעת הערך של הבנקים והתאגידים הפיננסיים ללקוחותיהם.

חשיבות ראיית הלקוח במרכז מקבל משנה תוקף לנוכח עליה בתוחלת החיים, היבטים חברתיים ואתניים שונים, כל זאת לצד מנעד שירותים ומוצרים ההולך ומתרחב. העצמת השירותים הדיגיטליים הניתנים על ידי המערכת הבנקאית ללקוחותיה תרמו רבות לגידול ברווחת הצרכן ובחויית השירות לצרכן הבנקאי.

ובמסגרת במה זו ברצוני לקרוא ולהגדיר את הציפיות במסגרת החובה לצרכן. על הפירמות להציב את הצרכנים בלב העסק; לספק מוצרים ושירותים הנותנים מענה לצרכי הלקוחות; לנהל תקשורת וקשר עם הלקוחות; לא לנצל הטיות התנהגותיות של הלקוחות; לתמוך בלקוחותיהם במימוש התועלות מהמוצרים והשירותים המסופקים; להביא בשיקוליהם דרך קבע את צרכי הלקוחותיהם; ולוודא שהאינטרסים של לקוחותיהם יעמדו במרכז התרבות הארגונית.

ובהיבט תפקידי הדירקטוריון – לוודא שהדירקטוריון והנהלה ייטלו אחריות מלאה להבטיח שהחובה לצרכן תוטמע באופן נאות בחברה על האחריות והאחריותיות המוטלת עליהם.

ועדיין, הדרך ארוכה היא ורבה רבה. רק בימים אלה המערכת הבנקאית חובה ביקורת רבה שלא פוסחת גם על המפקח על הבנקים בהיבטים של קצב גלגול העלאת ריבית בנק ישראל למוצרי פיקדונות הציבור בהשוואה לקצב הגלגול של עליית הריבית בצד ההלוואות.

אנו ממשיכים לפעול במטרה לחזק את כוחו של הלקוח בפעילותו במערכת הבנקאית. רק לפני מספר ימים יצאה לדרכה רפורמה משמעותית בתחום המשכנתאות שצפויה לפשט ולהנגיש את מוצר המשכנתא, אחד המוצרים המורכבים והמשמעותיים למשק הבית, ולאפשר יכולת השוואה פשוטה וקלה בין ההצעות השונות, והכל בצורה טכנולוגית מתקדמת ובלוחות זמנים מוגדרים וקצרים. וכאשר עסקינן בשולחן הדירקטוריון, הרכבו וכישוריו, בהחלט יכול לציין את החשיבות בהבנת היבטים של כלכלה התנהגותית, מושגים ותהליכים מעולמות חוויית לקוח, מסעות לקוח, ממשקים עם לקוחות ועוד.

רפורמת המשכנתאות מצטרפת לשורה של צעדים, יוזמות ורפורמות המיישמים הלכה למעשה את החזון שהגדרנו עבור הפיקוח על הבנקים: "להיות פיקוח מוביל מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק".

לא אמנה כאן את כל אלו אך חשוב לציין לפחות את רפורמת הבנקאות הפתוחה שעתידה לייצר מהפכה אמיתית בענף הבנקאות הישראלי. הרפורמה בפשטות אומרת שהמידע על הפעילות הפיננסית של הלקוח הוא "נכס" השייך לו ולכן הוא יכול להחליט למי הוא נותן את הזכות לעשות בו שימוש. כלומר, הרפורמה מאפשרת ללקוחות לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי הקיים בחשבון הבנק או בחברות כרטיסי האשראי, ובכך לאפשר לשחקנים החדשים, לרבות חברות פינטק, להציע שירותים פיננסיים בעלי ערך, אשר מותאמים לצרכי הלקוח. הרפורמה תתרום רבות לחיזוק כוחו של הצרכן ותסייע להגביר את התחרות ע"י יצירת שקיפות אודות נכסי המידע של הלקוח. כמו כן, היא מחזקת את פתיחת השוק לתחרות ופריקות מוצרים. עוד אציין את המיזם של "מעבר מבנק לבנק בקליק" שעלה לאוויר לפני כשנה. המיזם מאפשר ללקוחות להעביר את מרבית פעילות העובר ושב הענפה של הלקוח מחשבון אחר לחשבון אחר, באופן מסונכרן בין הבנקים ובצורה ידידותית ומהירה. חשוב לציין, כי חיזוק כוחו של הלקוח והגברת התחרות בין הבנקים אינם באים לידי ביטוי בהכרח בהגדלת שיעורי המעבר בין הבנקים. לעיתים מתן אפשרות בחירה אמיתית וקלה ליישום ללקוח היא זאת שמחזקת את כוחו ומשפרת את התחרות. בעבר, טרם רפורמת הניוד, בהחלט היו לקוחות שנמנעו מה"מסע והחוויה" לעבור בנק כנגזרת מהמורכבות והסרבול שהיה כרוך בתהליך. ואילו כיום, עם רפורמת הניוד, הכוח עובר ללקוח בין אם על מנת לשפר את תנאיו והשירות המתקבל, לבין מעבר לבנק אחר בחוויית ומסע לקוח פשוט וקל. הידיעה של השחקנים בדבר יכולתו וכוחו של הלקוח יש בהם בכדי להביא מראש לשיפור חווית השירות ותנאי הלקוח.

הפעילות הדיגיטלית והיעילות התפעולית יוצרים מתח מובנה אל מול הפריסה והזמינות של מערך הסניפים והשירותים המסורתיים, הבאה לידי ביטוי בעיקר בקרב אוכלוסיות שונות. הדבר מחייב את כולנו לתשומת לב לכך שאיננו משאירים מאחור ציבור שאינו זוכה לקבל את השירות המגיע לו.

התפתחות המוצרים הפיננסיים, העולם הטכנולוגי דיגיטלי והיבטי המידע, מאתגרים מאד את הממשק עם הלקוח והעצמת האוריינות הפיננסיות, דיגיטליות ואוריינות המידע שלו. אלה בהחלט, בין היתר, יושבים גם על שולחן הדירקטוריון. חשיבות גבוהה שלא נשאר ולא נייצר אוכלוסיות מוחלשות.

הנושא מתכתב עם תפקידה ואתגריה של המערכת הבנקאית במרקם הכלכלי-חברתי והחשיבות שלה להיות גורם משפיע. ההשפעה חייבת להיות מתפסה של ערכים והטמעת תרבות שכזו. תפיסה זו יש בה משהו רחב בהרבה מהפעילות השולית או מהרווחיות הרגעית. יש בה מין החזון, תפיסה ארוכת טווח, המחייבת השקעה וכזו היוצרת השפעה עמוקה ואמיתית על הקהילות בהן אנו פועלים.

תפיסה שכזו יש בה בכדי לבדל את המערכת הבנקאית מסביבת התחרות המתפתחת, ולנצל את ה"הפרעה" לחיזוק ומינוף הקשר עם הלקוחות והחברה כולה תוך הגברת הנאמנות והאמון.

הציפיה החברתית מהבנקים מתעצמת ומתרחבת לנושאים המקבלים מעמד מרכזי וחשיבות עליונה לרבות הדרישה למעורבות ואחריות חברתית ענפה, לחיזוק ושמירה על ערכי השוויון, הכלה פיננסית של כלל האוכלוסיות ולחשיבה וטיפול בסוגיות כבדות משקל ביחס לעתיד החברה ולעתיד הכדור בו אנו חיים.

אני מבין את האתגר הטמון במימוש יעדים אלה, בוודאי כאשר חלקם אינם מניבים ערך חיובי במונחי הטווח המיידי, כמו גם, טומנים בחובם בין השקעה ובין הוצאה והקצאת משאבים נוספים. ועדין, אני רואה חובה גדולה לחשיבה במונחי הטווח הארוך, בבחינת כלל האינטרסים של בעלי העניין השונים, באמונה שיש בהם בכדי לשרת הן את תכלית החברה העסקית והן את תכלית החברה בה אנו חיים, על מנת שנחיה בחברה טובה יותר. אינטרסים אלה, על אף פוטנציאל להתנגשויות במונחי הטווח הקצר, יתמזגו וישיקו במונחי הטווח הבינוני ארוך.

ובהקשר זה, אי אפשר שלא לציין את תחום ה-ESG שהולך ותופס תאוצה וגם אנו בפיקוח משקיעים רבות בלימוד וצבירת ניסיון בתחומים של אחריות תאגידית וסיכונים סביבה ואקלים. אנו פעלנו וממשיכים לפעול להרחבת הגילוי כגילוי מנדטורי שהבנקים נותנים בנושא ומתקדמים לקראת הסדרה מחייבת של סיכונים אקלים. כפי שצינתי, לדירקטוריון חלק משמעותי בגיבוש האחריות החברתית של החברה הלוקחת בחשבון, בראייה ארוכת טווח, את כל בעלי העניין באופן שייטיב עם החברה וגם עם הציבור והמשק בו פועלת החברה.

מוטלת על כולנו החובה לתמוך ולסייע בטיפול בסוגיות אלו. זוהי המשמרת של כולנו, שלי כרגולטור המפקח על המערכת הבנקאית, שלכם כדירקטורים ונושאי משרה בכירים בחברות ושל כולנו כאזרחים וכבני אדם.

הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות עצומה לפעילותו של הדירקטוריון והשפעתו על החברה. בשל תפיסתנו זאת התחלנו לפרסם חוזרים והוראות לפעילותו של דירקטוריון בתאגיד בנקאי כבר בשנת 1985 ומאז ביצענו למעלה מ-30 שינויים, תיקונים והתאמות.

ההוראה המרכזית שלנו בנושא הינה הוראה רחבה ומקיפה המתייחסת לתפקידו של הדירקטוריון, סמכויותיו, הרכבו ונוהגים לתפקודו היעיל. ההוראה גם מתייחסת לכשירותם של דירקטורים ולמאפייני עבודתו של יושב ראש הדירקטוריון. ההוראה בעצם מוסיפה ומרחיבה על הקיים בחוק החברות, וכל זה במטרה להבטיח כי דירקטוריון בתאגיד בנקאי יפעל באופן מיטבי וידאג לענייניו של הבנק ולקוחותיו.

הדירקטוריון הינו חלק מרכזי במבנה הממשל התאגידי של הבנקים. לתפקוד תקין וברמה גבוהה של הדירקטוריון חשיבות עצומה לניהולו התקין של הבנק. לא ניתן להפריז בתיאור החשיבות של פעילות הדירקטוריון, בפרט בכל הקשור בהתוויית אסטרטגיה ומדיניות, בפיקוח ובבקרה הדוקים אחר הנעשה בחברה.

למרות שתפקידו המסורתי של הדירקטוריון לא השתנה משמעותית בשנים האחרונות, האתגרים בפניהם הוא ניצב השתנו לא מעט. הסיכונים המתעצמים והמתפתחים, שאת חלקם הזכרתי קודם לכן, לצד הסיכונים ופיתוח אסטרטגיה ומדיניות עסקית מתאימה, מחייבים כישורים השכלה וניסיון נוספים. אלו מחייבים גם את תשומת ליבו של הדירקטוריון והקפדה על הרכב, מגוון ואיכות שיוכל ליצור מגוון דעות מלומדות סביב שולחן הדירקטוריון. ואגב מגוון, ראי לציין ולהזכיר את חשיבות ערך השוויון בכלל והשוויון המגדרי בפרט, בבואנו להעריך, בין היתר, את הרכב הדירקטוריון.

בעברי כיהנתי כחבר דירקטוריון הן בארץ והן בחו"ל ואף שימשתי כיו"ר דירקטוריון של תאגיד בנקאי. אני מכיר מקרוב ובאופן מעמיק את אופן פעילותו והתנהלותו של דירקטוריון ואת החשיבות של פעילות זה לחברי ההנהלה של הארגון ולארגון כולו. לשיטתי, התרבות הארגונית כולה, בוודאי זו הקשורה לסביבת הבקרה, נובעת מאופן פעילותו של הדירקטוריון, ומכאן חשיבותו המכרעת.

אני מאחל לכם המשך כנס מהנה ופורה.

תודה.

מכתב המפקח על הבנקים למנכ"ל המערכת הבנקאית בנושא: "הוגנות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה"

07.09.2022

מצורף מכתבו של המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, למנכ"ל התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי בנושא "הוגנות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה".

בין היתר הודיע המפקח במכתב כי "בהמשך לרפורמות השונות שהוביל בנק ישראל בתקופה האחרונה במטרה להגביר את השקיפות ולחזק את כוחו של הלקוח, אציין כי בכוונת הפיקוח על הבנקים לפעול לפרסום שיעורי הריבית הן המשולמים בפועל על-ידי כל אחד מהתאגידים הבנקאיים בעד פיקדונות שקליים, והן הנגבים בפועל בעד מתן אשראי (מכוח סעיפים 16 ו-4 לחוק הבנקאות שירות ללקוח התשמ"א-1981), זאת כדי לתת ללקוחות כלי פשוט שיסייע להם להשוות בקלות בין התנאים המוצעים בתאגידים הבנקאיים השונים ולבחור את המוצר המתאים להם."

[לצפייה במכתב לחצו כאן](#)

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות" שקידם בנק ישראל

08.09.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון נשא דברים בכנס בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות" שקידם בנק ישראל, להלן דבריו

שלום לכולם,

אני גאה ושמח לדבר אתכם, יועצות ויועצי המשכנתאות בכנס מיוחד בנושא רפורמת השקיפות במשכנתאות שיזמנו בבנק ישראל וקידמנו במרץ בחודשים האחרונים. ברשותכם, אומר כמה מילים כלליות על הרפורמה וחשיבותה, ועל התפקיד המרכזי שאני רואה בכם, יועצי המשכנתאות, בהוצאתה לפעול בצורה מיטבית. לא אכנס לכל הפרטים, שכן בהמשך היום אתם תעמיקו בכל אחד מסעיפיה.

רפורמת המשכנתאות היא רפורמה צרכנית משמעותית, אולי מהמשמעותיות שראינו בשנים האחרונות. כפי שידוע לכולנו, משכנתה היא לרוב ההתחייבות הפיננסית הגדולה ביותר שמשק בית נוטל על עצמו. לצד זאת, בניגוד למצב במרבית המדינות המפותחות, מבנה המשכנתאות בישראל מאופיין במידה גבוהה מאוד של מורכבות. מצב זה, מקשה מאוד על היכולת של הלווה להשוות בין הצעות שהוא מקבל ממלווים שונים ולהתמקח על תנאיהן, ומוביל לכך שהכוח מצוי בעיקר בידי המלווים.

גיבשנו את צעדי הרפורמה תוך התייעצות עם מספר גורמים, ביניהם מומחים בעלי שם עולמי מתחום הכלכלה ההתנהגותית, ואתכם - יועצי המשכנתאות. צעדים אלו נועדו להעביר את הכוח לידי הלקוח ולסייע לכל נוטלי המשכנתאות במדינת ישראל להבין טוב יותר את ההצעות השונות של המשכנתה, להבין את ההזדמנויות, אך לא פחות חשוב מכך גם את הסיכונים הגלומים בכל מסלול במשכנתה. הרפורמה תהפוך את כולנו לצרכנים פיננסיים נבונים יותר.

בפרט, הרפורמה מאפשרת ללקוח להשוות בין התנאים שהציעו מספר בנקים עבור משכנתה עם מאפיינים זהים. בכך היא משפרת גם את כושר המיקוח שלו. הפישוט וההנגשה של מוצר המשכנתה - בעיקר באמצעים דיגיטליים, מה שהיה חסר מאד בעולם הדיגיטלי בו אנו חיים - תגביר את התחרות במערכת הבנקאית, ותוביל להגברת כוחו של הצרכן הפיננסי.

בהתאם לרפורמה, נדרשים הבנקים להציג ללקוח אישור עקרוני במבנה אחיד, בו יוצגו שלושה סלים אחידים שהוגדרו על ידי בנק ישראל, וסל נוסף אשר יותאם לצרכי ומאפייני הלקוח לבקשתו. מטרת הצגת הסלים האחידים היא לשפר את יכולת הלקוח לערוך השוואת עלויות בין הצעות המחיר השונות של הבנק, וכן מול הצעות מחיר אפשריות מבנקים אחרים.

בין המשתנים שיוצגו באישור העקרוני: הריבית הכוללת החזויה, סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה, סכום ההחזר החודשי הראשון וסכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית.

נתונים אלה מביאים בחשבון את העמלות והתשלומים החודשיים הצפויים לאורך תקופת ההלוואה על בסיס התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק, שמעודכנות ליום מתן האישור העקרוני. תחזיות אלו נועדו להמחיש תשלומים ושיעורי ריבית בעתיד.

דאגנו לכך שכל הבנקים יתבססו על אותן תחזיות, המחושבות על בסיס נתונים משוק ההון ומפורסמות על ידי בנק ישראל, כדי שבסיס ההשוואה בין הצעות המחיר השונות של הבנקים יהיה אחיד.

בנוסף, במסגרת צעדים אלו נקבע שלקוחות הבנקים יוכלו להגיש בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון ובטלפון, וכן לקבל את האישור העקרוני באופן מקוון.

כמו כן, במסגרת הרפורמה אנחנו מחייבים את הבנקים להנגיש מידע ללקוח באתרי הבנקים שיסייע לבחינת כדאיות הצעת משכנתה וביצוע מחזור של הלוואת משכנתה. לצורך בחינת כדאיות הצעת המשכנתה, יעמיד כל בנק באתר האינטרנט שלו מחשבון סימולציה אשר יאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים.

זה לא היה פשוט להיערך לרפורמה הזו. הכרזנו עליה בנובמבר אשתקד ותוך מספר חודשים ספורים, לאחר היערכות מאומצת מצד המערכת הבנקאית והנחישות שלנו - אנחנו יוצאים לדרך. ברור לנו שהיה חבלי לידה. אנו כאן כדי להקשיב לשטח, לשמוע מה חסר, לאתר מהם הקשיים הקיימים ולשפר תוך כדי תנועה. היה לנו חשוב לצאת במהרה לשוק גם אם לא הכל מושלם ולא להתמהמה בעניין.

כפי שכבר ציינתי, רכישת דירה היא ההוצאה הגדולה ביותר בחייו של משק בית ממוצע, ומטבע הדברים מוצר המשכנתה יהיה מורכב בכל מצב. כאן, נכנס תפקידכם הקריטי, יועצות ויועצי המשכנתאות, ביישום הרפורמה בצורה מיטבית.

דרככם, יוכלו הלקוחות לממש את זכותם, לבצע את ההשוואה ולבחון בהתאם לכלים העומדים לרשותם לבחור את סל המשכנתה ההולם באופן המיטבי את מאפייניהם וצרכיהם ובכך להעצים את יכולת הניהול הפיננסי שלהם. הצעדים שציינתי יסייעו לכם להתבסס על נתונים אחידים, ועל תחזיות ברורות ללא צורך לחשבם בצורה עצמאית. למעשה, הדרישות שלנו מהבנקים מהוות פלטפורמה עליה תוכלו אתם להתבסס ולהעניק ללקוחות שלכם מוצר איכותי, ברור ומונגש יותר.

לאור חשיבות הרפורמה הכנו גם חומרי הסברה נגישים לציבור: יש אתר מיוחד, סרטונים, חוברת הסברה מקיפה שסוקרת את תהליך לקיחת המשכנתה מתחילתו ועד סופו, שאלות ותשובות, קיום כנסי הסברה דוגמת זה היום, ובהמשך נשקול להעלות גם מחשבוני. זו הזדמנות לומר תודה להתאחדות יועצי המשכנתאות והיועצים הנוספים על הסיוע והתיקוף שלכם בהכנת

החומרים, השיח הזה הוא חשוב ומשפר את התוצרים. אתם מוזמנים כמובן לעשות גם שימוש בחומרי ההסברה הללו ולתווך אותם ללקוחות.

רפורמת המשכנתאות מהווה צעד נוסף במסגרת הצעדים אותם נוקט בנק ישראל לקידום התחרות בשווקים הפיננסיים באמצעות העברת הכוח ללקוח וראייתו במרכז ושיפור כושר המיקוח שלו זאת, יחד עם רפורמת הבנקאות הפתוחה, המעבר המהיר בין הבנקים, הקמת הבנק הדיגיטלי ועוד.

שוב, ברצוני להודות לכם על השתתפותכם בכנס, ועל שיתוף הפעולה במהלך בניית הרפורמה, ובציפייה גם ביישומה.

תודה לכולם והמשך יום פורה לכולנו

◀ כנס בנק ישראל בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות" התקיים היום

08.09.2022

בנק ישראל ערך היום כנס לנציגי התאחדות יועצי המשכנתאות וליועצי המשכנתאות במטרה להציג ולהרחיב על "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות". בכנס, שארגנה מחלקת התקשורת בבנק, במסגרת אירועי "מתחברים לקהילה", הוצגו בהרחבה הפעולות שנקט בנק ישראל במסגרת קידום הרפורמה והתקיים שיח פתוח סביב השקת הרפורמה.

את הכנס פתח נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון – קישור לדברים אותם נשא

לאחריו נשאו דברים והרחיבו על הרפורמה והשינויים בשוק, המפקח על הבנקים מר יאיר אבידן, מנהלת יחידת האסדרה (בנק-לקוח) בפיקוח על הבנקים הגב' גרניט אופק, מנהל האגף הפיננסי בחטיבת המחקר, ד"ר יוסי סעדון. המצגות שהציגו מצורפות להודעה זו.

בהמשך הכנס קיימה מנהלת מחלקת תקשורת, קהילה וממשל הגב' נורית פלטר-איתן, מושב ובו הועלו שאלות ותשובות על נושאים שונים והוצפו דוגמאות מהשטח בנוגע להטמעת הרפורמה בימיה הראשונים.

בתום הכנס התקיים סיור במרכז המבקרים של הבנק בהדרכתו של מנהל מרכז המבקרים, ד"ר צדוק עלון.

[לצפייה במצגת אותה הציג יוסי סעדון](#)

[לצפייה במצגת אותה הציגה גרניט אופק](#)

[לצפייה בכנס](#)

הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, לשנת 2021

13.09.2022

הפיקוח על הבנקים מגיש היום לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי לשנת 2021 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווח התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי על עמלות שנגבו במהלך שנת 2021.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "אגב הדיווח לוועדה, ברצוני לעדכן כי בימים אלו הוכנסו לפיקוח מספר שירותי עו"ש בסיסיים, במטרה לאפשר לציבור לצרוך שירותים בנקאיים חיוניים ובסיסיים אלו, הן בסניפי הבנקים והן בערוצים הדיגיטליים השונים, במחיר הוגן.

כבר היום שירות "מסלול בסיסי" הינו שירות מפוקח שמאפשר קבלת חבילת שירותים בסיסיים במחיר מוזל של עד 10 ש. כעת החלטנו להכניס לפיקוח 4 שירותי חשבון עובר ושב נוספים: "פעולה על ידי פקיד", "פעולה בערוץ ישיר", "מסלול מורחב" ו"מסלול מורחב פלוס". משמעות הטלת הפיקוח היא קיבוע של רמת המחירים הקיימת והיא נועדה להבטיח שמחירי שירותים אלו לא יעלו.

צעד זה הינו נדבך נוסף בראייה הכוללת של הפיקוח אשר שמה דגש על הצבת הלקוח במרכז ועל העברת הכוח ללקוח. במסגרת זו אני שב וקורא לציבור לעשות שימוש בערוצים ישירים ובאמצעים דיגיטליים שהם זולים יותר מביצוע פעולות באמצעות פקיד, ולבחון את כדאיות שירות המסלולים עבורם, ובכך לחסוך בעלויות.

כמו כן, בימים אלה בהם אנו חווים עליה ביוקר המחיה במגוון רחב של שירותים ומוצרים. אני קורא למערכת הבנקאית לנקוט ביתר רגישות, בפרט בעיסוק בנושאים צרכניים שהינם בלב הרגישות הציבורית, כדוגמת מחירי השירותים הבנקאיים ולהתאים את גובה העמלות לערך שהלקוח מפיק מהשירות הניתן לו, בגיבן הן נגבות. על המערכת הבנקאית להמשיך ולדאוג במגוון דרכים לאוכלוסיות שעלולות לגלות קשיים בתפעול האמצעים הישירים, כדי לשמור על רמת שירות גבוהה גם עבורן. במטרה לסייע בצרכנות נבונה מצד לקוחותיה, המערכת הבנקאית נדרשת להמשיך בתהליך פישוט השירותים והמוצרים והנגשתם, לצד מתן יכולת נאותה להשוואת מאפייני ומחירי המוצרים והשירותים השונים."

להלן עיקרי הדוח:

- בשנת 2021 נמשכה מגמת הירידה ביחס סך ההכנסות מעמלות לנכסי המערכת הבנקאית. מגמת ירידה זו החלה לאחר הרפורמה בשנת 2008, ועד היום נרשמה ירידה בשיעור מצטבר של כ-47%. ירידה זו מיוחסת, בין היתר, למכלול המצטבר של פעולות הפיקוח בנושאי עמלות בשנים האחרונות. הירידה בשנת 2021 ממשיכה מגמה זו, אך גם מושפעת במידה רבה ממסבר נגיף הקורונה אשר המשיך לתת את אותותיו בפעילות המשק ומשקי הבית במחצית השנה הראשונה.
- העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חוב לחשבון בשנת 2021 מורכבת מ:
 - עלות ניהול העו"ש - הסתכמה ב-10.8 ש, ירידה של כ-4.7% בהשוואה ל-2020 הנובעת בעיקר מירידה של כ-17% בכמות פעולות של החזרת חוב מסיבת "אין כיסוי מספיק" (בשל החזרת שיק, הוראת קבע או הרשאה לחוב חשבון).
 - כמו כן, המשיכה מגמת המעבר לביצוע פעולות בדיגיטל, שתורמת גם היא להוזלת העלות. בעשור האחרון ירדה עלות ניהול העו"ש מ-20.4 ש ל-10.8 ש, שינוי המשקף ירידה בשיעור של 47% אחוזים.
 - עלות כרטיסי חוב - הסתכמה ב-13.8 ש, עלייה של כ-7.7% בהשוואה ל-2020. העלייה נבעה בעיקר מגידול בהכנסות מעמלות עסקאות ומשיכות במט"ח, זאת עקב חזרת המשק לשגרה מסוימת בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד שבה פרץ משבר הקורונה.
 - בסך הכל עלתה העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חוב לחשבון בשיעור של כ-1.9% ביחס לעלות הממוצעת בשנת 2020 והיא עומדת כעת על 24.6 ש לחודש. עלות זו ירדה בכ-8.6% ביחס לעלות ב-2019, לפני פרץ משבר נגיף הקורונה, עת עמדה על 26.9 ש.

[לדוח המלא](#)

[איורים דוח משקי בית](#)

שקיפות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה - פרסום שיעורי הריביות של התאגידים הבנקאיים - השלמת השלב ראשון

02.10.2022

במכתבו של המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, מה-7/9/22 למנכ"ל המערכת הבנקאית, ציין המפקח כי בכוונת הפיקוח על הבנקים לפעול לפרסום שיעורי הריביות של משקי הבית המשולמים בפועל על-ידי כל אחד מהתאגידים הבנקאיים בעד פיקדונות שקליים, והנגבים בפועל בעד מתן אשראי.

אנו שמחים לבשר כי הושלם השלב הראשון בתהליך וכעת יוגשו נתוני גובה הריביות הממוצע של כל אחד מהבנקים שניתנו בפועל בגין פיקדונות (בריבית קבועה ומשתנה) ואשראי (בריבית משתנה) במטבע ישראלי שאינו צמוד למדד, באמצעות דף ייעודי באתר הבנק, בתדירות חודשית, ויעודכן לחודש האחרון שהסתיים בתום גיבוש הנתונים.

כבר במהלך הרבעון הראשון של 2023 צפויה הרחבה נוספת של המידע המוצג באתר ויתווספו נתונים שירחיבו את ההשוואה. המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "כחלק מהרפורמות הצרכניות הרבות שקידם הבנק בשנים האחרונות, אנו מפרסמים היום מידע אודות שיעורי הריביות של מוצרי הפיקדונות והאשראי למשקי הבית, בחלוקה לבנקים השונים. אני מאמין כי צעד זה יסייע בחיזוק כוחו של הלקוח ומתן היכולת לקבל החלטה מושכלת, לאחר בחינת מכלול הנתונים באופן פשוט, נגיש ונוח."

רפורמה בעמלות משקי בית ועסקים קטנים: הפיקוח על הבנקים מוציא להתייעצות טיוטה ראשונה של עדכון לכללי העמלות

06.11.2022

הפיקוח על הבנקים מתכנן שורה של צעדים משמעותיים לטובת ציבור משקי הבית והעסקים הקטנים, במטרה לשפר את שיטת הגבייה ולאפשר ללקוחות רבים יותר ליהנות מתעריפים מוזלים.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים פועל לקדם מספר צעדים משמעותיים בתחום עמלות המערכת הבנקאית, שמטרתם להקל על הציבור ולשפר את מנגנוני התשלום עבור שירותים בנקאיים בסיסיים, כך שיהיו מותאמים יותר לפעולות הלקוח בפועל ויביאו לתשלום הזול ביותר האפשרי עבור הלקוח. במסגרת זו אנו מקדמים שיטת חיוב חדשה עבור פעולות עו"ש, לפיה בכל סבב חיוב יגבה מהלקוח המחיר המוזל ביותר האפשרי באופן אוטומטי, וכן מספר צעדים נוספים אשר יאפשרו ליותר עסקים קטנים ליהנות מתעריפון העמלות המוזל. צעדים אלו הם חלק מסט צעדים יזומים שאנו מקדמים לטובת ציבור הלקוחות ואשר יעבירו אליהם את הכוח ויאפשרו להם לצרוך שירותים בנקאיים בסיסיים במחיר הוגן. אני קורא ללקוחות לעשות שימוש בשלל האפשרויות העומדות לרשותם לטובת השוואה בין נותני השירותים הפיננסיים השונים, בין אם מבנקים ובין אם מגופים מפוקחים אחרים."

עיקרי השינויים שמקודמים בתחום העמלות (הפירוט יוצג בהמשך):
במטרה להקל על כלל לקוחות המערכת הבנקאית ולשפר את מנגנון החיוב הקיים עבור פעולות עו"ש שוטפות, מקדם הפיקוח את הצעדים הבאים:

1. עדכון שיטת החיוב בעמלות עו"ש ("מנגנון המסלול המיטבי")
במטרה לסייע לעסקים קטנים, מקודמים בטייטה שני צעדים משמעותיים חדשים:
2. הרחבת קבוצת העסקים הקטנים שהתעריפון המוזל יחול עליהם
3. שינוי ברירת המחדל בצירוף עסק קטן לתעריפון המוזל
4. במטרה ליצור אפשרויות נוספות עבור לקוחות עם פעילות בנקאית ענפה, מקודם הצעד הבא

עדכון מסלול מורחב פלוס

להלן פירוט על כל אחד מהצעדים:

1. עדכון שיטת החיוב בעמלות עו"ש ("מנגנון המסלול המיטבי")

על פי שיטת התשלום הקיימת היום, לקוחות הבנקים משלמים עבור כל פעולת עו"ש באופן נפרד, אלא אם בחרו להצטרף לאחד משירותי המסלולים הקיימים - מסלול בסיסי במחיר ממוקד של 10 ש"ח בחודש או מסלול מורחב שמחירו שונה מבנק לבנק, ונע בין 20-30 ש"ח (ראו להלן נספח).

על פי שיטת התשלום החדשה, הלקוח לא יידרש להצטרף למסלול באופן אקטיבי, אלא הבנק יחשב עבור הלקוח מהי שיטת התשלום הזולה ביותר עבורו מידי חודש, בהתאם לפעולות העו"ש (פעולה על ידי פקיד ופעולה בערוץ ישיר) שבוצעו על ידו בפועל באותו חודש, והתשלום שיגבה ממנו יהיה בהתאם.

2. הרחבת קבוצת העסקים הקטנים שהתעריפון המוזל יחול עליהם

הגדרת "עסק קטן" הורחבה, מעסק שמחזור העסקים² שלו הוא עד 5 מיליון ש"ח, לעסק שמחזור העסקים שלו עד 10 מיליון ש"ח. באופן זה עסקים רבים יותר יוכלו ליהנות מתעריפון העמלות הקמעונאי המוזל.

3. שינוי ברירת המחדל בצירוף עסק קטן לתעריפון המוזל

עד כה, עסק נדרש להעביר דוח שנתי לתאגיד בנקאי לצורך צירופו לתעריפון המוזל. בהתאם לטיוטת ההנחיות החדשה, שונתה ברירת המחדל. כל התאגידים יוגדרו כ"עסק קטן", והתאגיד הבנקאי יהיה רשאי לבקש דוח שנתי במקרים בהם יש לו יסוד סביר להניח כי מחזור העסקים של התאגיד עולה על 10 מיליון ש"ח. על מנת למנוע ניצול לרעה של ההטבה נקבע כי במקרים בהם דרישת התאגיד הבנקאי למסירת דוח שנתי לא נענתה תוך 90 ימים ניתן יהיה לסווג את העסק כ"עסק גדול".

4. עדכון מסלול מורחב פלוס

מסלול זה נותר כמסלול שלקוח יכול לבחור להצטרף אליו באופן וולונטרי, ולא נכלל בחישוב שתואר לעיל.

מסלול זה מיועד ללקוחות שמקיימים פעילות בנקאית ענפה ומעוניינים במסלול אשר נותן להם ערך נוסף, מעבר לשירותים הבסיסיים (פעולה בערוץ ישיר ופעולה באמצעות פקיד).

כיום כולל מסלול זה את כמות פעולות העו"ש הנכללות במסלול המורחב וכן שירותים נוספים לבחירת התאגיד הבנקאי. בהתאם לטיוטת העדכון, מסלול זה יורחב, כך שכמות פעולות הפקיד והישיר שנכללות בו יהיו ללא הגבלה וזאת במטרה לייחד אותו משני המסלולים האחרים כך שיהווה מוצר ייחודי ותחרותי.

נציין כי על מחירי פעולות העו"ש ומחירי המסלולים, ובכלל זה מסלול מורחב פלוס, הוטל לאחרונה פיקוח, כך שלא ניתן יהיה להעלות את מחירם ללא אישור הפיקוח על הבנקים.

1 הדוגמאות המוצגות נכונות ליום ההודעה, עבור לקוח שמחזיק ברשותו כרטיס למשיכת מזומנים, ואשר שאינו אזרח ותיק או לקוח בעל מוגבלות בשיעור של 40% ומעלה. ניתן לשנות הגדרות אלו במחשבון העמלות באתר בנק ישראל:
<https://www.boi.org.il/he/ConsumerInformation/ToolsAndCalculators/Pages/CommissionsCalculator.aspx>

2 "מחזור עסקים" – מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי.

האם הבנקים יפסיקו לקרוע בעמלות את בעלי החשבונות הקטנים?

בני אשכנזי
עורך לאחרונה: 6.11.2022 / 14:45

רפורמה בעמלות משקי בית ועסקים קטנים: הפיקוח על הבנקים מפרסם טיוטה ראשונה של עדכון לכללי העמלות הפיקוח על הבנקים מתכנן שורה של צעדים משמעותיים לטובת ציבור משקי הבית והעסקים הקטנים, במטרה לשפר את שיטת הגבייה ולאפשר ללקוחות רבים יותר ליהנות מתעריפים מוזלים

בקרב נשלם פחות לבנק? בנק ישראל מפרסם טיוטה לרפורמה בעמלות

הפיקוח על הבנקים הוציא טיוטה ראשונה לרפורמה מרחיבה בתחום העמלות • משקי בית יקבלו באופן אוטומטי את מסלול העמלות המשתלם ביותר עבורם, ויש גם הטבות לעסקים הקטנים • כל הפרטים

בשורה עבור 2 מיליון ישראלים: הבנק יחייב אותם מדי חודש בעמלה הזולה יותר

הפיקוח על הבנקים פירסם היום טיוטה של עדכון עמלות הבנקים, הכוללת שינוי ברירת המחזל בגביית עמלות עו"ש - כך שיותר מרבע מהלקוחות הבנקים שמשלמים עמלות גבוהות, יצורפו אוטומטית למסלול המשתלם ביותר עבורם ■ הטיוטה צפויה להיכנס לתוקף רק בעוד כשנה

סקירת פניות הציבור של הפיקוח על הבנקים לשנת 2021 ומבט על מחצית ראשונה 2022

09.11.2022

בנק ישראל מפרסם היום את סקירת פניות הציבור של הפיקוח על הבנקים לשנת 2021, הכוללת מבט על מחצית ראשונה 2022.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הציפייה הפיקוחית הינה שהתאגידים הבנקאיים יקדמו פעילות שמחזקת את הטמעתה של תרבות ההוגנות ואת ביסוסה של תפיסת "הלקוח במרכז". מתן שירות ומענה הולם ללקוחות הינו נדבך מרכזי בתפיסה זו. התאגידים הבנקאיים צריכים לפעול לקידום והתאמה של מוצרים ושירותים פיננסיים שונים בהתאם לצרכים המשתנים של הלקוחות. פעילותנו להבטחת שירות ומענה הולמים ללקוחות התאגידים הבנקאיים, נשענת על הנחת המוצא הבסיסית כי האמון של הלקוחות ושל הציבור במערכת הבנקאות מהווה את הנכס המרכזי שלה, שאותו יש לשמר ולטפח לאורך זמן".

הטיפול בתלונות הציבור - כלי מרכזי שבאמצעותו מקדם הפיקוח על הבנקים את חזונו ופועל לביסוס יחסים המושתתים על אמון והוגנות, בין התאגידים הבנקאיים ללקוחותיהם הוא מנגנון הטיפול בתלונות לקוחות מערכת הבנקאות.

הכרעתה של היחידה לפניות הציבור והעמדות המתגבשות במסגרת הטיפול בתלונות של לקוחות מסתמכות על הוראות הדין, וזאת בשים לב לפערי כוחות ומידע המצריכים, במקרים מסוימים, הגנה מוגברת על הלקוח. דגש מיוחד ניתן לדינים אשר מבוססים על עקרונות צרכניים, כגון גילוי מידע, הוגנות, חובת נאמנות, תום לב וזהירות. להרחבה ופירוט ראו פרק ד' לדוח בנושא בירור תלונות פרטניות ובמסגרתו מפורסמת גם אזהרה לציבור מפני הונאות על ידי התחזות לבנק ישראל או לתאגיד בנקאי.

על בסיס המידע המצטבר בפיקוח על הבנקים מהציבור, תהליך הליווי שלהן וניתוח המסקנות המתקבלות בתום הטיפול בהן פועל הפיקוח לקידום טובת הלקוחות באמצעות אסדרה חדשה הכוללת רפורמות ויוזמות חברתיות-צרכניות, פיקוח ואכיפה צרכנית והטלת עיצומים כספיים.

בשנת 2021 ניתן מענה לכ-10,200 תלונות ובקשות לקבלת מידע אשר הוגשו לפיקוח על הבנקים בנושא צרכנות בנקאית מהן כ-4,350 הועברו לטיפולן הישיר של נציבויות תלונות הציבור בתאגידים הבנקאיים למיצוי הליך הבירור טרם התערבות הפיקוח על הבנקים.

להלן נתונים מרכזיים העולים מתוך הדוח:

- 1.9 מיליון ש"ח - הוחזרו בשנת 2021 ללקוחות במסגרת טיפול בתלונות פרטניות בפיקוח על הבנקים
- כ-26% מהפניות קיבלו סעד - במקרים בהם הפיקוח על הבנקים החליט לפנות לתאגיד הבנקאי לבירור עניינם.
- כ-21% מהתלונות נמצאו מוצדקות - מתוך הפניות שבהן הכריע הפיקוח על הבנקים.
- כ-66% מהתלונות שהתקבלו בפיקוח על הבנקים עסקו באיכות השירות הבנקאי, באמצעי תשלום, באשראי ובחשבון עובר ושב. תיבה מספר 1 בדוח מוקדשת לצעדי הפיקוח לנושא חשיבות מתן שירות הולם ללקוחות המערכת הבנקאית וכוונת הפיקוח לחזק את האסדרה באמצעות הוראת ניהול בנקאי תקין ייעודית לנושא זה.

איתור ותיקון ליקויים רוחביים - הטיפול בפניות ציבור מייצר הזדמנויות לתיקונם של פגמים ושל ליקויים, לטיפול רוחבי בבעיות קיימות ולהפקת לקחים שמביאים לשיפור משמעותי בשירות שניתן על ידי התאגידים הבנקאיים ללקוחותיהם. גם בתקופה הנסקרת בדוח נתן הפיקוח דגש על הטיפול בליקויים רוחביים ובאכיפה צרכנית, שבאו לידי ביטוי בהחזרים כספיים משמעותיים. (להרחבה ופירוט התיקים הרוחביים ראו פרק ג' לדוח).

- סך של כ-12.3 מיליון ש"ח הוחזרו לקבוצות של לקוחות בעקבות הטיפול בליקויים רוחביים.
- ארבעה עיצומים כספיים צרכניים הוטלו על תאגידים בנקאיים בעקבות הפרה של הוראות צרכניות.

הטיפול בתלונות הציבור בתאגידים הבנקאיים - התאגידים הבנקאיים פועלים לטיפול בתלונות לקוחותיהם, בין היתר, באמצעות נציבויות תלונות הציבור המהוות כתובת ראשונית לבירור תלונות ויישוב מחלוקות עבור לקוחות מערכת הבנקאות. במסגרת זו, בשנת 2021 טופלו מעל ל-50,000 בקשות ותלונות על ידי נציבויות תלונות הציבור. הפיקוח על הבנקים מפקח גם על נושא זה ומקבל דיווחים שוטפים אודות תהליך ותוצאות הטיפול בנציבויות ומהווה כתובת ערכאה לבירור תלונות שלא הגיעו לפתרון על ידן.

בדוח זה מפורסמים מדדים מרכזיים להערכת טיפולם של חמשת הבנקים הגדולים במחלוקות עם לקוחות וזאת מתוך מטרה להגביר את שקיפות הנתונים ולשם שיפור איכות הטיפול בתלונות הציבור.

להלן נתונים מרכזיים העולים מתוך הדוח:

- כ-75% מהלקוחות אשר פנו לנציבויות התאגיד הבנקאי קיבלו מענה בתוך 30 ימים ממועד פנייתם.
- כ-9.4 מיליון ש"ח הוחזרו לציבור במסגרת טיפול בתלונות ובקשות על ידי התאגידים הבנקאיים.

היחידה לפניות הציבור שבפיקוח על הבנקים עומדת לרשות הציבור בכל נושא שקשור לענייניו עם הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

לקבלת מידע או להגשת תלונות בנושאי צרכנות בנקאית ניתן לפנות אל היחידה באמצעים הבאים:

- טופס מקוון באתר האינטרנט של בנק ישראל:
<http://www.boi.org.il/he/ConsumerInformation/Pages/Default.aspx>
- מוקד טלפוני: 02-6552680 או 9086*

איזה בנק מוביל בתלונות מוצדקות מהציבור?

הפיקוח על הבנקים פרסם כי בשנת 2021 התקבלו לא פחות מ-10,200 תלונות מלקוחות הבנקים על התנהלותם • דווקא אחד הבנקים הגדולים ביותר זכה לשיעור התלונות המוצדקות הנמוך ביותר • כ-1.9 מיליון שקלים הוחזרו לציבור בתיקים פרטניים, ו-12.3 מיליון שקלים בליקויים הרוחביים

N12

גם אשתקד זינקו התלונות נגד הבנקים – מי עומד בראש הרשימה?

בשנת 2021 הוגשו יותר מ-51 אלף תלונות נגד הבנקים, זינוק של 30% לעומת 2020. בראש הרשימה עומד בנק הפועלים - עם 584 תלונות ואחריו בנק לאומי, דיסקונט ומזרחי טפחות

כלכליסט

שירותי הבנקים ב-2021: כמה כסף הוחזר לציבור ועל מי התלוננו הכי הרבה?

הפיקוח על הבנקים פרסם את דוח פניות הציבור, ממנו עולה כי אחת מכל חמש פניות נמצאו מוצדקות • עיקר הפניות הן בתחומי איכות השירות, אמצעי תשלום ואשראי • וגם: מי הבנק שהחזיר יותר כסף למרות שמצא שהפנייה לא הייתה מוצדקת?

גלובס

סקירת פניות הציבור של הממונה על שיתוף בנתוני אשראי בשנת 2021

15.11.2022

בנק ישראל מפרסם היום סקירה שנייה על אודות הטיפול בתלונות הציבור במערכת לשיתוף נתוני אשראי בישראל. מערך הלקוחות מקשר בין מקורות המידע, לשכות האשראי והמשתמשים בנתוני אשראי לבין הציבור בישראל. המערך מקבל פניות מציבור הלקוחות במגוון של אמצעים, מברר אותן מול הגופים השונים ופועל כדי להבטיח את הגינות המערכת ואת שלמות הנתונים.

מערכת נתוני אשראי נותנת ללקוחות, ציבור צרכני האשראי, את הכוח להכיר את המידע הפיננסי שלהם טוב יותר ולהחליט מי רשאי לקבל אותו. המידע הפיננסי מהווה מנוף רב כוח שמאפשר ללקוחות להתמקח על תנאי האשראי שהוצעו להם ולבחור את ההצעה הטובה ביותר עבורם. עיקרי הנושאים המפורטים בסקירה הם: נתונים ופניות ציבור בתקופה הנסקרת, מידע על זכויות הלקוח, וכלים יישומיים כדי לשפר דירוג האשראי. כמו כן הקדשנו פרק לשאלות נפוצות שעלו במהלך הפעילות של היחידה בשנה החולפת תחת הכותרת "כאן בשבילך".

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, רו"ח אייל חדד: "אני גאה להציג בפניכם את הסקירה השנייה של פעילות יחידת פניות הציבור הפורטת את הפעילות הענפה של מערך הלקוחות. עובדי היחידה מבררים מידי יום עשרות רבות של בקשות ופועלים למען הלקוחות באמצעות הכלים השונים העומדים לרשותם. אני רואה חשיבות רבה בשימוש בתלונה הבודדת כמנוף לביור כללי ורוחבי המשפיע ומסייע לציבור לקוחות רחב".

דרכי התקשורת עם היחידה:

אתר אינטרנט:

www.creditdata.org.il

המוקד הטלפוני:

*6194

סקירת המפקח על הבנקים למחצית הראשונה של שנת 2022

16.11.2022

בנק ישראל מפרסם היום את סקירת מערכת הבנקאות בישראל למחצית הראשונה של שנת 2022. הכלכלה העולמית לרבות המערכות הפיננסיות מתמודדות עם שורת אתגרים שהתעוררו לאחר משבר הקורונה, ושהתעצמו בעקבות מלחמת רוסיה – אוקראינה. השיבושים בשרשראות האספקה, הביאו לעליית מחירי הסחורות בכל העולם, והאינפלציה החלה לעלות לרמות שלא נראו בעשור האחרון. בתגובה לעליית סביבת האינפלציה, בנקים מרכזיים בעולם, ובזה גם בנק ישראל, החלו תהליך של צמצום הדרגתי במדיניות המוניטרית והעלאת הריביות.

תוצאות הבנקים כפי שמשקפות בדו"חות הכספיים מציגים תמונת מצב חיובית – תשואות להון גבוהות, שיפור ביחסי היעילות, יחסי הון ונזילות נאותים, צמיחה בפעילות ואיכות אשראי טובה. עליית הריבית והאינפלציה מטיבה עם הבנקים בטווח הקצר, נוכח עליה בהכנסות הריבית, מה שהשפיע בין היתר על התשואה להון שרשמה מערכת הבנקאות בתום המחצית הראשונה לשנת 2022 ועמדה על 15.8%. עם זאת, במבט צופה פני עתיד, ישנה אי-ודאות לגבי המשך ההתפתחויות הכלכליות, שעלולות להשפיע לרעה בהמשך גם על רווחיות מערכת הבנקאות בשל חשש לפגיעה באיכות האשראי נוכח פגיעה ביכולת הלווים להמשיך ולעמוד בהחזרי הלוואותיהם. על רקע האמור, נדגיש כי כלל הבנקים במערכת שומרים על יחסי הון גבוהים מדרישות ההון המזעריות שקבע הפיקוח על הבנקים.

בצד חסכוניות הציבור, עליית ריבית בנק ישראל תורגמה גם לעליה מסוימת בריבית על פיקדונות הציבור, עליה המסבירה בחלקה את בחירת משקי הבית בתקופה זו להעביר חלק הולך וגדל מכספיהם שהופקדו בחשבונות העו"ש (שאינם נושאי

ריבית), לפיקדונות הנושאי ריבית. משכך, ובהמשך לרפורמות השונות שהוביל בנק ישראל בתקופה האחרונה במטרה להגביר את השקיפות ולחזק את כוחו של הלקוח, החל בנק ישראל לפרסם את שיעורי הריבית המשולמים בפועל על-ידי כל אחד מהבנקים בעד פיקדונות שקליים, ואת שיעור הריבית על אשראי לזמן קצוב בריבית משתנה למשקי הבית, זאת כדי לתת ללקוחות כלי פשוט שיסייע להם להעריך את כדאיות התנאים המוצעים להם בבנקים השונים. נדגיש, כי התנהלות פיננסית נבונה של משקי הבית, בה בחינת המוצרים המתאימים להם והשוואת הצעות ומחירים, יש בה בכדי להגדיל את כוח המיקוח שלהם ובכך לשפר גם את הריבית על פיקדונותיהם. (הרחבה על נושא זה מצויה בתיבה יעודית בסקירה).

[מרכז איורים סקירה חצי שנתית 2022](#)

[להורדת ה-PDF לחצו כאן](#)

הפיקוח על הבנקים מזמין את הציבור לקחת חלק בפעילות ייחודית להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית

27.11.2022

הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, בשיתוף מרכז השלטון המקומי, יחד עם איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית, קידם בחודש יוני 2022 פעילות נרחבת להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית שהתקיימה בעשרות ישובים ברחבי הארץ ובהשתתפות אלפי אזרחים.

לאור חשיבות הנושא והצלחת הפעילות, ובמטרה לאפשר לאזרחים נוספים מהחברה הערבית לרכוש כלים להתנהלות פיננסית אחראית, יתקיים בחודש דצמבר 2022 סבב נוסף של הפעילות שיכלול הרצאות בשפה הערבית, בנושא "איך להתנהל נכון עם הכסף שלי" והדרכות פרטניות בסניפי הבנקים.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "לאור החשיבות הרבה שאנו מעניקים לנושא הגברת המודעות הפיננסית בכלל ובחברה הערבית בפרט, אנו מרחיבים את הפעילות להגברת המודעות הפיננסית בחברה הערבית ומקיימים סבב נוסף בעשרות ישובים. אני מזמין את אזרחי החברה הערבית להשתתף בהרצאות ובהדרכות הפרטניות בסניפי הבנקים אשר יסייעו להם בניהול אחראי של הפעילות הבנקאית ויעשירו את הידע הפיננסי שלהם".

להלן הרחבה על שני שלבי הפעילות:

שלב ראשון - העברת הרצאות בשפה הערבית, בין התאריכים 5-15.12.2022, בעשרות ישובים שונים ברחבי הארץ, בנושא "איך להתנהל נכון עם הכסף שלי". תכני ההרצאות יהיו בפורמט אחיד ויכללו: התייחסות לניהול תקציב, הערך שניתן להפיק מתעודת הזהות הבנקאית, התנהלות מיטבית עם כרטיסי חיוב, בדגש על כרטיס הדביט, וכן דגשים לגבי יתרונות הבנקאות הדיגיטלית.

שלב שני - במטרה לסייע ללקוחות להסתגל לבנקאות הדיגיטלית, יוזמנו לקוחות המערכת הבנקאית בישובים ערביים, במהלך חודשים ינואר-פברואר 2023, להדרכות פרטניות בסניפי הבנקים בהם מתנהל חשבונם. במסגרת הדרכות אלו יתורגלו הנושאים הבאים: היכרות עם אתר האינטרנט של הבנק; למידה על שימוש באפליקציה של הבנק; מעקב אחר התנועות בחשבון באופן דיגיטלי; וביצוע פעולות בנקאיות במכשירים האוטומטיים (הפקדת מזומן, הפקדת שיקים ועוד). בנוסף, כל לקוח שיגיע להדרכה פרטנית יקבל עותק של תעודת הזהות הבנקאית שלו, ללא עלות.

הטלת עיצום כספי על מקור מידע המדווח למאגר נתוני אשראי - בנק לאומי לישראל בע"מ

27.11.2022

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי הפעיל את סמכותו בחוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016 ("החוק"), והטיל עיצום כספי על בנק לאומי לישראל בע"מ.

העיצום הכספי הוטל על בנק לאומי לישראל בע"מ מאחר שזה לא העביר למערכת נתוני אשראי דיווחים המחויבים על פי החוק בגין התראות יומיות ושיקים שלא כובדו מסיבת אין כיסוי מספיק בגין כעשרת אלפים לקוחות.

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי הטיל היום עיצום כספי על בנק לאומי לישראל בע"מ, בסכום של 796,419 ש"ח, בהתאם לסמכותו לפי חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016, וזאת בשל הפרת חובתו להעביר מידע למערכת נתוני האשראי כנדרש על פי החוק.

סכום העיצום נקבע לאחר הפחתה של 70% מגובה העיצום נוכח העובדה כי עד להפרה זו, ב-3 השנים האחרונות לא הפר הבנק את הוראות החוק נתוני אשראי והרגולציה הנובעת ממנו ולאור קולת העובדות המהוות את ההפרה ונסיבות עובדתיות אחרות אשר הובאו בפני הממונה. זאת, בהתאם לכללי נתוני אשראי, התשע"ח-2018.

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, ר"ח אייל חדד: "המידע המדווח למאגר נתוני אשראי משפיע על מיליוני לקוחות ועליו מסתמכים נתוני אשראי בבואם להחליט האם להתקשר בעסקת אשראי עם לקוח. החוק מייחס חשיבות רבה לדיוק ולמהימנות של נתוני האשראי שמעביר מקור מידע למאגר. שלמות המידע ואמינותו חשובות לאין שיעור, לכן החלטתי להטיל על בנק לאומי עיצום זה. כולי תקווה שהפרות כאלה לא ישנו ותישמר רציפות הדיווח, איכותו ודיוקו על ידי כלל מקורות המידע המדווחים למאגר נתוני אשראי".

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון בכנס הפיקוח 2022 "אפקטיביות המידע בסביבת פיקוח משתנה"

29.11.2022

בוקר טוב לכולם,

ראשית, אני רוצה לברך את הפיקוח על הבנקים על הכנס הזה, ואת באי הכנס המכובדים. עולם המידע הפיננסי החדש הוא נושא מרתק הנמצא במרכז העיסוק היומיומי של גופים פיננסיים, של המערכת הבנקאית ושל בנק ישראל.

את דבריי אפתח בתיאור חשיבותו של מושג ה"מידע" בכלכלה; לאחר מכן אציג בקצרה את הצעדים שנקטנו בבנק ישראל בכדי לשפר את זרימת המידע, ובכך לייעל את המערכת הפיננסית, ובעיקר כדי להעביר לציבור את השליטה במידע הקיים עליו – לידיים שלו. לבסוף אומר כמה מילים לסיכום הנושא וחשיבה קדימה.

מידע הוא מוצר בסיסי בעולם הכלכלה. במובנים רבים, מידע הוא הבסיס לקיומו של העולם הפיננסי. תיווך פיננסי נועד – בין היתר – לגשר על א-סימטריה באינפורמציה בין חוסכים ולוויים, ולהתאים את אופק ההשקעה בין הצדדים. יתרה מכך, הטכנולוגיה מייצרת עבורנו בסיסי מידע חדשים שבתורם מאפשרים לפתח מודלים עסקיים חדשים ולשפר את הקיימים. כך שהמידע לא רק מאפשר לפעול במישור הפיננסי הקיים בצורה טובה יותר – הוא גם מאפשר במובנים מסוימים, לפתח מציאות חדשה.

כמעט כל פעילות בעולם הפיננסי כרוכה באי-ודאות וסיכון. הכלכלן Frank Knight, חידד את ההבדל בין שני מושגים חשובים אלה, שלעיתים בשגרת הלשון נוטים לערבב ביניהם.

סיכון הוא מושג בסיסי עבור כל מי שעוסק בעולם המימון: ביצוע השקעה, הענקת הלוואה וכו' הם צעדים שנועדים להגביר רווח, אבל כמעט תמיד נושאים לצידם סיכון: הרווח העתידי אינו ידוע מראש, ועלול להיות נמוך מהצפוי, או אפילו שלילי.

Knight מבחין בין מצב של סיכון – מצב בו העתיד אינו ודאי, אבל אנחנו יכולים לחשוב על ההסתברויות השונות לקיומם של מצבי טבע שונים. כך, ניתן לדרג מצבים שונים בהתאם לרמת הסיכון שלהם.

לעומת זאת, המושג "Knightian Uncertainty" מתאר מצב בו אין לשחקנים מספיק מידע כדי שיוכלו כלל להעריך את הסבירות של כל אחת מהאפשרויות.

במצב של "סיכון", השחקנים בכלכלה יכולים לבצע ניהול סיכונים, וכתוצאה מכך מתקיים שיווי משקל בו יש יותר בהירות עסקית לגבי ההשקעות והסיכונים הנלקחים ואז מתקבלות החלטות תוך בחינה של התשואה הצפויה אל מול הסיכון הגלום בה.

לעומת זאת, במצב של אי-ודאות אותה מתאר Knight – של אי ידיעה בנוגע לאופי הסיכון של כל מצב עולם – כל שחקן מעניק משקל מירבי להימנעות ממצב העולם הגרוע ביותר, ונוטה לפעול על פי עיקרון ה-"Worst Case Scenario". מבחינה כלכלית, התוצאה היא שיווי משקל בו פרמיית הסיכון גבוהה יותר מעולם בו האינפורמציה מאפשרת לתכלל סיכון. במצב כזה, השקעות רבות – גם אלו שהיו מבוצעות אילו הייתה קיימת היכולת לאמוד כיאות את הסיכון שבהן – ייתכן ולא יהיו מבוצעות כלל, מה שפוגע בכלכלה וברווחה.

ניתן לחשוב על כך כמו על חציית כביש: יש הבדל בין חציית כביש תוך הסתכלות על התנועה לבין חציית כביש עם כיסוי על העיניים. ברור כי כל אחד היה נמנע ככל האפשר מלחצות את הכביש כשעיניו מכוסות.

הבחנה זו מחדדת את החשיבות שיש בעולם הכלכלה למידע. ככל שיש בידי השחקנים בכלכלה יותר אינפורמציה, כך הכלכלה עוברת ממצב של "אי-ודאות", למצב של "הערכת סיכון" – היכולת שלהם להעריך סיכונים, ולקבל החלטות השקעה מושכלות עולה. בשנים האחרונות אנחנו עדים לעלייה עצומה בכל הנוגע לעולמות האינפורמציה: בין אם מדובר על היכולת לאסוף ולאחסן מידע – BIG DATA, ובין אם מדובר על היכולת לנתח אותו בצורה איכותית יותר – כלי ניתוח מתוחכמים להוצאת תובנות מהנתונים – AI, ML וכו'. ככל שבידי הגוף הפיננסי יש אינפורמציה נרחבת יותר כך גדלה היכולת שלו להעריך נכון את הסיכון, ולקבל את ההחלטה היעילה – מבחינה כלכלית, ביחס להענקת האשראי, הקצאת מקורות ושימושים ועוד. לסיכום, מידע הוא הכוח המאפשר לעבור ממצב של אי-ודאות – למצב של ניהול סיכונים.

ההבחנה שהצגתי בין "אי-ודאות" ל"סיכון" אולי נשמעת מופשטת ותאורטית, אך היא מעשית מאד ומשפיעה על חיי היום-יום של כולנו. כל משק בית שניגש לקחת הלוואה מבנק או מלווה אחר, או יזמים עסקיים המנסים להשיג מימון – יקבלו תנאים ההולמים באופן מיטבי יותר את המאפיינים שלהם אם יהיה בידיהם ובידי הבנק כמה שיותר אינפורמציה. זאת, משתי סיבות: ראשית, ככל שבידי הגוף המציע את האשראי תהיה יותר אינפורמציה על הלווה – היסטוריית הלוואות שלקח הלווה, מוסר התשלומים שלו, הרגלי הצריכה שלו, מצבת הנכסים שלו ועוד – אי-הוודאות תרד, ולכן פרמיית הסיכון שהבנק ייקח תפחת. שנית, ככל שהלווה יוכל להנגיש את המידע הפיננסי הרלוונטי לגביו לגופים פיננסיים נוספים, והמידע לא יהיה בבעלות בלעדית של ספק האשראי אליו הוא משתייך כעת, יכולת התייחור שלו תעלה, ובכך כוח המיקוח שלו יגדל, וההצעה שיקבל תהיה משתלמת יותר.

הדבר נכון לא רק לצד המעניק אשראי, אלא גם לצד הצורך אותו. ככל שהצרכן יהיה בעל מידע רב יותר בנוגע לאפשרויות העומדות לפניו – היצע הגופים, כלי ההשקעה השונים, מסלולי ההלוואה המגוונים וכו' – הוא יקבל החלטות נבונות יותר, המותאמות יותר עבורו.

אנחנו בבנק ישראל מבינים היטב את חשיבות הגברת ושקיפות המידע במערכת הפיננסית, וזו הסיבה לכך שמאז תחילת כהונתי פעלתי בצורה אינטנסיבית להגברת כוחו של הצרכן הפיננסי, בדגש על העברת השליטה על המידע שלו – לידי.

כך למשל בנק ישראל קידם בשנים האחרונות את רפורמת הבנקאות הפתוחה. אנו צפויים להיות אחת המדינות הראשונות בעולם שמחייבת ברגולציה אפשרות להעברת מידע בין הגופים הפיננסיים בנוסף לעו"ש ואשראי, וכולל גם פיקדונות, חסכונות,

הלוואות וניירות ערך של הלקוחות – כל זאת כדי לחזק את השליטה של הלקוחות במידע שלהם.

בהקשר הזה אני סבור כי חשוב שיתקיים "עולם פיננסי פתוח" (Open Finance), עם נגישות של כל השחקנים הפיננסיים – לכלל האינפורמציה הנדרשת, כפי שמקובל בעולם. גופים אלה יוכלו לספק מידע יחד עם זאת להציע שירותים מתקדמים.

דוגמא נוספת היא הקמת מאגר נתוני האשראי בבנק ישראל. כבר כעת, זמן לא רב לאחר עליית המערכת לאוויר מורגשת התועלת שלה להגברת התחרות ולהעצמת כוחו של הצרכן: מערכת נתוני האשראי שיפרה את היכולת של חברות כרטיסי האשראי להציע הצעות אטרקטיביות ללקוחות חדשים, עליהם לא היה להן מידע טרם הקמת המאגר ונמצאו כבר עדויות מחקריות ראשוניות לירידת המרווח על האשראי הצרכני.

בנוסף, בשבועות האחרונים החלנו לפרסם לציבור מידע אודות שיעורי הריבית של מוצרי הפיקדונות והאשראי למשקי הבית, בכל אחד מהבנקים השונים.

כך מגבירים את זרימת המידע במשק, כך מייצרים תחרות, כך נותנים עוד כוח ללקוח. נמשיך לעשות זאת.

צעד משמעותי נוסף שנקטנו בבנק הוא רפורמת המשכנתאות - רפורמה צרכנית משמעותית, אשר תשפיע במישרין על כל נוטלי המשכנתאות בישראל. נכון להיום, בעיקר הודות לחוסר במידע, נוטלי המשכנתאות מתקשים בהבנת ההצעות ובהשוואה ביניהן. שורת הצעדים שאנו מקדמים נועדה להעניק כוח רב יותר ללקוחות ולהקל עליהם לקבל באופן מושכל את אחת ההחלטות הפיננסיות המשמעותיות ביותר עבורם ואף יסייעו להתנהלות הכלכלית של משק הבית בהווה ובעתיד.

צעדים אלה מצטרפים לרפורמות נוספות שקידמנו בשנים האחרונות להגברת כוחם של הצרכנים בישראל - מעבר בין בנקים בקליק, הסרת חסמים לשחקנים חדשים והקמת בנק דיגיטלי חדש, קידום תשלומים מידיים, כניסת תשלומים חכמים ללא מגע באמצעות תקן EMV, ועוד.

יתרה מכך, אנחנו ממשיכים לפעול בתחומים אלו. הטמעת שיקים דיגיטליים, הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי, קידום CROSS-BORDER FASTER PAYMENT. כמו כן, אנחנו בוחנים הנפקה אפשרית של CBDC – שקל דיגיטלי, זאת תוך שיתוף פעולה עם בנקים מרכזיים מכלכלות מובילות כמו הונג-קונג, נורבגיה ושבדיה, ויישומים נוספים של טכנולוגיית הבלוקצ'יין ו-DLT במערכת הפיננסית.

המשותף לכל אלה שציינתי הוא המוטיב המרכזי שלהם - חדשנות, קידמה ושימוש בדיגיטציה ובמערכות מידע שהעידן הנוכחי מציע לנו בשפע כה רב.

בנק ישראל צועד אל העתיד ואל הקידמה הטכנולוגית ובוחן כל העת מהלכים נוספים אשר מקדימים בחלקם אפילו את הגופים הבנקאיים במדינות המפותחות בעולם, וזאת במטרה להציע את הטוב ביותר, כמה שיותר מהר וליהנות מיתרונות ההתפתחות הטכנולוגית.

אומר בכנות, כי נוכח ההתפתחות הטכנולוגית המואצת בשנים האחרונות בתחומי ה-BIG DATA, הבינה המלאכותית, טכנולוגיית ה-DLT והבלוקצ'יין, נכסים דיגיטליים ועוד – גם אנחנו כרגולטורים ניצבים בפני עולמות משתנים. אלו יוצרים, ללא ספק, אפשרויות רבות: אוטומציה של תהליכים שהיו נעשים בעבר רק בידי אדם, ייעול תהליכים פיננסיים כמו חיתום, ומודלים פיננסיים ועיסקיים חדשים.

במובן מסוים, החלוקה שהצגתי, בין סיכון לאי-ודאות – נכונה גם בסביבה הרגולטורית ובדרישות החוקים אליהם כפופים הגופים הפיננסיים. כבנקאי מרכזי, המשמש גם כיועץ כלכלי לממשלה, זיהוי והתמודדות עם הסיכונים הניצבים בפני במגזר הפיננסי בעת הנוכחית הוא מאתגר במיוחד. עלינו להבין לעומק את השינויים הדרמטיים העוברים על המשק והעולם ולהכין את עצמנו לאתגרים הקיימים והעתידיים. זאת, תוך איזון בין קידום החדשנות ועיצוב רגולציה מתאימה בצד היציבות והצרכני.

ובחזרה לסוגיית חשיבות המידע למערכת הפיננסית ודרכה, למשק. מחקרים רבים נכתבו על התופעה הכלכלית לפיה משברים כלכליים נוטים להיות ארוכים ועמוקים יותר אם במקביל למשבר ריאלי מתחולל גם משבר פיננסי. לאחרונה ניתן פרס נובל על זיהוי התופעה בתחום לנגיד ה-FED לשעבר בן ברננקי.

אחד ההסברים לתופעה נובע מחשיבות המידע הנמצא במרכז הקשר בין הלקוח וספק האשראי שלו. בבסיסה, המערכת הפיננסית בנויה על מפגש בין שלוש קבוצות: אלו המעוניינים לחסוך ולהשקיע; אלו המבקשים מימון; והצד השלישי המתווך ביניהם. מה שמייצר את הקשר בין הגופים הוא המידע ההדדי המבוסס על היכרות רבות שנים.

כידוע, אמון הוא דבר שנבנה בצורה איטית וזהירה לאורך זמן. לכן, כאשר בנוסף למשבר בכלכלה הריאלית - גם המערכת הפיננסית חווה זעזוע, המשבר כולו מתארך בעקבות הצורך לשקם חזרה את האמון והמידע שאבדו, תהליך שכאמור לוקח זמן - ומכאן חשיבות היציבות.

לקראת סיום דברי, ברצוני לפנות לנציגי המערכת הבנקאית היושבים פה ומשתתפים בכנס מכובד זה. ציינתי כמה אנחנו בבנק ישראל פעלנו להגברת השקיפות והתחרות במערכת הפיננסית. אני אומר כעת בפה מלא: אנחנו נמשיך ונפעל להגברת התחרות במערכת הפיננסית - כמובן תוך שמירה על יציבותה - ולהגברת כוחו של הצרכן.

הלקוח של שנת 2022 הוא חכם יותר, מודע יותר, וכפי שאמרתי גם מצויד ביותר מידע. ללקוחות ברצוני לומר: נצלו את הכלים השונים שעושה המידע והטכנולוגיה מאפשרת והשתמשו בהם כדי לקבל את ההצעה המשתלמת והמתאימה לכם ביותר.

לכם הבנקאים, ושאר נציגי המערכת הפיננסית, ראו בעולם החדש בו המידע הופך לכה דומיננטי - הזדמנות. יצרו ואמצו מודלים עסקיים חדשים, שישמשו אתכם להציע ללקוחות את ההצעות המשתלמות ביותר ואת השירות האמין ביותר.

העלייה בסביבת האינפלציה והריבית בתקופה האחרונה הובילו לרווחיות גבוהה של הבנקים. בהקשר זה, הזכרתי את חשיבות האמון במערכת הפיננסית ואני מצפה מכם, לגלגל לציבור את עליית הריבית לא רק דרך ייקור האשראי אלא גם דרך עליית הריבית על הפיקדונות. אנחנו רואים שישנו שיפור מהותי בכיוון זה ואני מצפה שתהליך זה ימשיך ביתר שאת.

אומר גם משהו על האינפלציה. ב"י נחוש להחזירה ליעד. אנחנו תמיד פועלים בראייה מתכללת של כל הנתונים והשפעתם על הכלכלה, העסקים, ומשקי הבית. הריבית היא כלי רוחבי והכלי המרכזי להורדת האינפלציה, והיא תמשיך להיות כזו, ככל שצריך, כדי לוודא שהאינפלציה חוזרת ליעדה. יציבות מחירים היא תנאי ליציבות כלכלית. אינפלציה קודם כל פוגעת בשכבות החלשות ולכן הכאב שכרוך בהעלאת הריבית הוא מובן ונלקח בחשבון אבל נועד כדי למנוע כאב גדול יותר בעתיד - מי שאינו מבין זאת ומנסה למצוא פתרונות פלא בראש ובראשונה עלול לפגוע דווקא בשכבות החלשות.

יתרה מכך שינויים תכופים או יצירתיות יתר חקיקתית, שאין לה אחורע בעולם המערבי, יוצרים סיכונים - הן לבנקים והן ללקוחות הפרטיים והעסקיים - בערעור הסביבה העסקית והמשפטית.

שינויים אלה עלולים בסופו של דבר להחמיץ את מטרות החקיקה או האסדרה. חוסר ודאות כזה עלול לפגוע בכניסה של שחקנים חדשים, בפיתוח מוצרים מתקדמים ובתפיסה הבינלאומית כלפי השוק הישראלי ועצם היותו משק מתקדם המושתת על כלכלה חופשית.

ישראל עשתה כבר דרך ארוכה ומבורכת להפוך למדינה מתקדמת עם כלכלה מתקדמת - אל לנו לזלזל בכך או לאפשר צעדים שייפגעו בכך.

אל לנו גם לקחת כמובן מאליו את אמון השווקים והגורמים השונים בכלכלה העולמית במשק הישראלי. מדינות שבהן פגע הדרג הפוליטי בעצמאות הבנק המרכזי גילו שאת אמון השווקים והמוסדות הבינלאומיים מרוויחים בעבודה קשה ומאומצת לאורך עשרות שנים, אך ניתן לאבד אותו בהרף עין.

אני מאחל לכולם כנס פורה ומלמד,

תודה רבה.

דברי המפקח על הבנקים מריאיר אבידן בכנס הפיקוח 2022 "אפקטיביות המידע בסביבת פיקוח משתנה"

29.11.2022

בוקר טוב.

אני נרגש לפתוח הבוקר את כנס הפיקוח על הבנקים לשנת 2022. עבורי זו השנה השנייה, אך עבור הפיקוח על הבנקים זו כבר מסורת ארוכת שנים. אני שמח מאוד לראות פה היום את כולכם: את נציגי המערכת הבנקאית, נציגי רגולטורים נוספים, גורמים רבים נוספים שפועלים במארג הפיננסי המקומי וכמובן את נציגי בנק ישראל והפיקוח על הבנקים.

תודה רבה לנגיד בנק ישראל, שכיבד אותנו בהרצאת הפתיחה המעניינת. אני בטוח שדברי הנגיד סיפקו לכולנו חומר למחשבה להמשך הכנס וגם הרבה אחריו.

בשנה שעברה עסק כנס הפיקוח על הבנקים ב"אתגרים ובהזדמנויות בראיה צופה פני עתיד". בהרצאת הפתיחה דברתי על הסביבה הכלכלית המשתנה, על הסרת חסמי התחרות והתגברות הסביבה התחרותית, הזכרתי את השינוי בתנאי השוק הקיימים, נוכח ההתפתחויות הטכנולוגיות וכניסתן של חברות טכנולוגיה לתחום השירותים הפיננסיים. עסקנו בהרחבה בשינויים באופן בו מסופקים ונצרכים שירותים פיננסיים ודברנו על האתגרים וההזדמנויות ששינויים אלו מייצרים עבור המודלים העסקיים של הבנקים.

השנה בחרנו למקד את כנס הפיקוח ב"עולם המידע", שהוא ללא ספק אחד האתגרים המרכזיים עבור חברות וארגונים רבים, ובכלל זה עבור המערכת הפיננסית והבנקאית.

העיסוק שלנו בעולם המידע לא היה מתאפשר היום, אלמלא המהפכה הטכנולוגית והדיגיטלית המאפיינת את העידן בו אנו חיים. עולם המידע הביא איתו בשורה של ממש לעולם העסקי בכלל והפיננסי בפרט תודות לפיתוחים הטכנולוגיים בתחום אגירת מידע ובתחום עיבוד המידע. פיתוחים אלו מאפשרים צבירה של מידע רב ("big data") בעלויות נמוכות יחסית, ומאפשרים תרגום של המידע העצום הזה לכדי נכס בעל ערך כלכלי אודות מוצרים, ביצועים, פעילויות, סיכונים, העדפות צרכנים והקשרים ביניהם. החדשנות הטכנולוגית מאפשרת למערכת הפיננסית לשלב את המידע והתובנות העולות ממנו בתהליכי העבודה ובתהליכי קבלת ההחלטות היומיומיים ועל ידי כך לקבל תמונת מצב עדכנית ואמינה באשר למציאות הפיננסית של הבנק ושל לקוחותיו. תמונת מצב זו מאפשרת לבצע התאמות באסטרטגיה ובמדיניות העסקית ולספק מענה ושירות טובים יותר ללקוחות, על ידי עיצוב מחדש של המוצרים הפיננסיים והתהליכים הקיימים והפיכתם לטובים יותר, זולים יותר, נגישים יותר ומותאמים טוב יותר לצרכים ולמאפיינים שלהם.

באשר לכלי עיבוד המידע, קיימות היום יכולות מתקדמות המבוססות טכנולוגיה, דוגמת בינה מלאכותית (AI), למידת מכונה (ML) ותקשורת בין מחשבים (API). על פי חלק מהתחזיות, צפויות טכנולוגיות אלו להפוך בעשורים הקרובים מאמצעי תומך לגורם מרכזי ודומיננטי בתהליכי קבלת ההחלטות בעולמות תוכן שונים, ובכלל זה בעולם הפיננסי.

שימוש במידע לצורך פעילות עסקית של שיווק, חיתום, בקרה, ניטור ומעקב אינו משהו חדש עבור המערכת הבנקאית וגופים פיננסיים אחרים. להפך. זוהי הפרקטיקה המקובלת כבר תקופה ארוכה. עם זאת מערכות ומודלים העושים שימוש בבינה מלאכותית ובמידת מכונה, צפויים להעצים ולשכלל מאוד פעילויות אלו, ולמעשה יוצרים מנעד רחב של הזדמנויות ואפשרויות: תהליכי קבלת החלטות מהירים וחכמים יותר; זיהוי תבניות, קשרים ואנומליות המאפשר פעילות יזומה כלפי לקוחות; ואוטומציה של תהליכים תפעוליים ותהליכי קבלת החלטות שבעבר חייבו מעורבות אנושית. אפשרויות אלו, ורבות נוספות, צריכות לבוא לידי ביטוי בשיפור השירות ובחוויות השירות ללקוח, ביכולת תגובה מהירה יותר, בהתאמה ובשיפור של המוצרים הפיננסיים, בחיזוק יכולות ניהול הסיכונים, בחיזוק המודל העסקי, בייעול תהליך קבלת ההחלטות ובהתייעלות תפעולית. כל אלו צפויים להעצים ולהאיץ את תהליך פריקת המוצרים והשירותים, להכניס שחקנים חדשים, להגביר את התחרות, וכל זאת במטרה להיטיב את מצבו של הלקוח והמשק.

היתרונות של שימוש במידע ובמודלים מתקדמים ברורים ולא מוטלים בספק. עם זאת, פעילות זו איננה נטולת קשיים וסיכונים ועל כן יש להטמיע את הטכנולוגיה ולעשות בה שימוש באופן זהיר ואחראי. הספרות המקצועית והניסיון שכבר נצבר מעידים על סיכונים בשימוש במידע ובמודלים מתקדמים. אחד הסיכונים המשמעותיים קשור לנושאים אתיים של אפליה, והטיות שונות שעלולות להיווצר במודלים. אלו עלולים לבוא לידי ביטוי באפליה אסורה של לקוחות. לצד זה ישנם סיכונים נוספים כגון תכנון שגוי של מנגנוני קבלת החלטות עסקיות, יצירה של "קופסה שחורה" ואובדן שקיפות, פגיעה בהגנת הפרטיות וסוגיות נוספות.

סיכונים אלו אינם מתגמדים לנוכח התועלות והערכים הצפויים, והגופים הבוחרים לעשות שימוש בכלים אלו נדרשים להתמודד עמם בצורה יסודית ומעמיקה. שימוש מושכל ונכון במודלים מבוססי נתונים עשוי למעשה לצמצם אפליה והטיות אחרות. הטכנולוגיה המתקדמת מביאה עמה אתגרים והזדמנויות שיחייבו אותנו לאמץ תבניות ואיזונים משפטיים חדשים, בפרט בין השימוש הנרחב במידע לעולם הפרטיות. למערכת הבנקאית תפקיד חשוב במשק הישראלי ובמרקם הכלכלי-חברתי. ככזו ישנה חשיבות להיותה גורם משפיע חיובי המשמש דוגמה בנושא זה, כמו גם בנושאים חשובים אחרים בחברה הישראלית.

גם לנו כרגולטור יש תפקיד בעולם המתפתח של אגירת מידע ושימוש בטכנולוגיות מתקדמות לטובת ניתוח ועיבוד של מידע. תפקידנו בעולם זה הוא כפול. פעם כגורם המאסדר את פעילותה של המערכת הבנקאית ופעם שניה כרגולטור העושה בעצמו שימוש בנתונים וטכנולוגיות מתקדמות לצורך תפקידו.

בראש ובראשונה, כגורם האחראי על הרגולציה במערכת הבנקאית, מוטלת עלינו החובה להיות גורם המאפשר את השימוש המוגבר במידע לצורך קידום ואימוץ של טכנולוגיות, מודלים ושיטות חדשות ומתקדמות. זאת במטרה להגביר את רווחתו של הצרכן ולשפר את מצבו. לצד זאת, מוטלת עלינו אחריות כבדה לפקח ולבקר כי פעילות זו נעשית באופן הגון, מושכל ואחראי תוך ניהול הסיכונים הכרוכים בכך.

במילים אחרות, גישת הפיקוח בתחום המידע מורכבת מארבעה יסודות משלימים: לבחון במקצועיות – לאפשר – לפקח – ולבקר. זו הגישה שאימצנו לנו בתחומים רבים המושפעים מהתפתחות הטכנולוגיה. כך פעלנו בכל הקשור לשימוש בשירותי ענן, כך אנחנו נוהגים בימים אלו בכל הקשור לפעילות במטבעות קריפטוגרפים וכך נעשה גם בתחום המידע ובטכנולוגיות מתקדמות. זה לא תמיד פשוט. כולנו פועלים בעולם של אילוצים ומגבלות, ולפעמים נדרש זמן ואורך רוח עד להגעה לתוצאה הרצויה. אך זוהי המשמרת שלנו ועלינו מוטלת החובה לעשות את מה שנדרש. עלינו להמשיך ולקדם שיתוף פעולה ושיח בין הרגולטורים השונים, השותפים העסקיים כמקורות מידע, צרכני מידע והמגזר העסקי, וממשקים עם יוזמות ממשלתיות שונות בנושא בכדי לאפשר את התפתחות הפעילות במגרש משחקים אחיד, הוגן ושוויוני. הרגולטורים השונים יצטרכו להרחיב את ארגז הכלים שלהם ולהשתמש יותר בכלי נסיינות, יוזמות "סנדבוקס" וכדומה. זאת במטרה לייצר סביבה רגולטורית המאפשרת את מינוף המידע באופן אחראי לטובת הציבור והמשק.

גם עלינו, כרגולטור המחוייב לפקח ולנטר אחר הנעשה במערכת הבנקאית, מוטלת החובה לעשות שימוש בתשתית נתונים נרחבת ובטכנולוגיות מתקדמות לצורך ביצוע תפקידנו. הנגישות למידע, שימוש במודלים מתקדמים והחדשנות הטכנולוגית מסייעים גם לרגולטור לגבש מדיניות נכונה ומבוססת, להתייעל ולשפר את השקיפות והמידע המונגש לציבור הרחב. בנוסף, מצופה כיום מרגולטורים מתקדמים לעשות שימוש בנתוני עתק לצורך בחינת הסיכונים השונים במערכת הבנקאית וקשרי הגומלין ביניהם, ועל ידי כך לזהות ולהתריע על סיכונים מתפתחים ומתעצמים ולהתמודד עמם.

בכדי למלא את תפקידנו, הפיקוח על הבנקים אוסף מידע רב אודות פעילות המערכת הבנקאית. בשנה האחרונה, בחנו את שיטות איסוף המידע של הרגולטורים המתקדמים בעולם, במטרה לבצע חשיבה מחדש על אופן איסוף המידע ולבחון שיטות מתקדמות שיאפשרו לנו לשפר תהליכים ולקבל נתונים באופן מהיר ומפורט יותר. במקביל אנו מטמיעים מתודולוגיות ושיטות חדשות לניתוח ושימוש במידע במטרה להשיג תובנות חדשות מהנתונים הקיימים.

זמינות המידע והשימוש בו אינו נחלתם של גופים פיננסים בלבד. ההפך הוא הנכון. המידע הנאסף שייך בראש ובראשונה ללקוחות עצמם. אפשרות השימוש בנכסי מידע אלו מסייעת להפחתת האסימטריה בבעלות על המידע ובכך מחזקת את מעמדו של הצרכן ומעבירה את הכוח אליו. פרויקט הבנקאות הפתוחה שיזמנו בשנת 2016, והחקיקה שהצטרפה לפני כשנה מאפשרת כעת לגופים נוספים לעשות שימוש במידע של הלקוח, בהסכמתו, ובכך להביא לו ערך, להציע לו שירותים טובים

וזולים יותר. לפני פחות מחודש עלה לאוויר שלב משמעותי נוסף של הבנקאות הפתוחה וכעת גם מידע על פעילות האשראי והפיקדונות מונגש וזמין. זאת, כמובן, בנוסף למידע על תנועות בחשבון העו"ש ובכרטיסי אשראי, שזמינים כבר תקופה ארוכה יותר.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה מאוד עם כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. לאחר כל פעימה, בה משולב מידע חדש, נדרשים מקורות המידע הבנקאיים להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב המערכת ותיקון בעיות שעלו. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים, נדרשת סבלנות. נדרשת סבלנות כי ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאופיינות בבעיות של תחילת הדרך. ישנה חשיבות עצומה לזמינות גבוהה של הנתונים ולזמיני טיפול נאותים בתקלות ובעיות מצד כלל השותפים באקו-סיסטם החשוב הזה. ולכן, רק לאחרונה פניתי לכל מקורות המידע במערכת הבנקאית ודרשתי כי תוגדר מדיניות לרמת שירות נאותה, רמת זמינות וזמיני טיפול בתקלות. כמו כן, אנו מצויים בתהליכי אסדרה שיביאו את רמת השירות והזמינות לסטנדרטים הגבוהים ביותר. אלו, לצד יישום של הליכי ביקורת ובקרה צפויים להבטיח שיתוף מידע ברמה הגבוהה ביותר.

המערכת הבנקאית מהווה מקור נתונים משמעותי ביותר ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת "עולם פיננסי פתוח", עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו כלל הגופים הפיננסיים משמשים כמקורות מידע ומאפשרים לנותני שירותי המידע אפשרויות נרחבות להציע הצעות ערך מותאמות ללקוחות, שלא היו אפשרויות עד לא מזמן. בהמשך עלינו לפעול יחד לעולם של "כלכלה פתוחה". עולם של אקו-סיסטם דיגיטלי בו מידע נאגר, מסודר ומשותף על ידי גורמים רבים ומגוונים במטרה לייצר ערך משמעותי. אעדכן כי משלחת של הפיקוח על הבנקים יצאה לאחרונה לסינגפור ולאוסטרליה בכדי ללמוד ולדון על הנעשה בתחום זה, לצד נושאים חשובים נוספים. למדנו כי באוסטרליה אכן קיים שיתוף מנדטורי של מידע גם בסקטורים נוספים כדוגמת סקטור האנרגיה והתקשורת, וכי בכוונתם להמשיך ולהרחיב את המידע הפיננסי מעבר למערכת הבנקאית עצמה, לרבות מידע מגופי אשראי חוץ בנקאיים, חברות ביטוח וקרנות פנסיה.

ולצד כל האתגרים, השימושיות והתועלת ללקוחות יושפעו רבות מהמודל העסקי ומהערך שיוצק על ידי השחקנים במערכת הבנקאית ומחוצה לה. והחשוב ביותר, האמון שיתנו הצרכנים בהתפתחות של האקו-סיסטם על רבדיו השונים, הינו חלק מכריע בהתפתחותו.

את הניצנים של המהפכה הזו, לצד יוזמות חשובות שבנק ישראל והפיקוח על הבנקים קידם בשנים האחרונות, לרבות האפשרות לעבור מבנק לבנק בקליק, ניתן לראות כבר היום ואנו בטוחים כי נראה השפעות מבורכות נוספות כבר בעתיד הקרוב.

בהקשר זה חשוב להזכיר גם את הלקוחות עצמם. אין ספק שכחברה אנחנו ניצבים בפני אתגר משמעותי בכל הקשור לאוריינות הפיננסית, לאוריינות הדיגיטלית ולאוריינות המידע. זאת לצד הנגשת השירותים הבנקאיים בכל ערוץ ובכל מגע עם הלקוחות, אגב ראיית הלקוח במרכז. נדרש מענה ציבורי רחב ומקיף שיאפשר להורינו, לנו ולילדנו להיות צרכנים נבונים ומעורבים יותר. על כולנו מוטלת המשימה לפתח ולחזק את תחושת האחריות של הציבור למצבו הפיננסי ולעודד אותו לגלות יוזמה ומעורבות. הפיקוח על הבנקים קידם רפורמות רבות בשנים האחרונות שמטרתן העיקרית היא חיזוק כוחו של הלקוח והגברת יכולת המיקוח שלו באמצעות המידע והכלים החדשים שרפורמות אלו יצרו. בכדי להפיק ערך משמעותי מרפורמות אלו, הלקוחות חייבים לעשות שימוש ולהפעיל את כוחם התחרותי המוגבר באמצעות מעורבות, יוזמה וצרכנות נבונה.

לפני כשנה, בכנס הפיקוח הקודם, הצבתי לעצמי ולכולנו מטרה. לעשות את הנדרש על מנת שנקיים את תפקידנו הנכון במארג החברתי-כלכלי במשק הישראלי כדי שכולנו נוכל לחיות בחברה טובה יותר, הוגנת יותר, שוויונית יותר. אני מאמין שהתקדמנו לא מעט בשנה בהשגת מטרה זו אך ישנה עוד כבדת דרך ארוכה. דוקטור סוס לימד אותנו שאם יוצאים, מגיעים למקומות נפלאים. אז אנחנו כבר יצאנו לדרך וביחד נמשיך להתקדם, לעשות ולפעול.

כנס מעניין ומגוון לפנינו. אנחנו נשמע בהמשך הכנס בהרחבה על השימוש בבינה מלאכותית, על החיבור בין אדם ומכונה, על ההיבטים השונים של פרסונליזציה של המידע והמחיר האפשרי שנגרם מאובדן הפרטיות.

אני מעוניין לנצל את ההזדמנות ולהודות לדוברים, למשתתפי הפאנל, לכל מי שטרם וסייע בארגון הכנס ולכל עובדי הפיקוח על הבנקים.

וכמובן תודה לכולכם שבחרתם להגיע ולקחת חלק.

רק לפני שנמשיך בכנס, רציתי לנצל את ההזדמנות ולחלוק עמכם, על קצה המזלג, קצת מהעבודה המרשימה שנעשתה בפיקוח על הבנקים בשנה האחרונה.

תודה.

◀ כנס הפיקוח על הבנקים בנושא "עולם המידע הפיננסי החדש"

29.11.2022

כנס הפיקוח על הבנקים בנושא "עולם המידע הפיננסי החדש" שנערך היום, עוסק בהיבטים השונים של המידע הפיננסי אשר הביא איתו בשורה של ממש לעולם העסקי בכלל והפיננסי בפרט תודות לפיתוחים הטכנולוגיים בתחום אגירת מידע ובתחום עיבוד המידע, המאפשרים להפיק מהשימוש במידע תועלות רבות לטובת הציבור הרחב.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, פתח את הכנס בתיאור חשיבותו של מושג ה"מידע" בכלכלה; והציג את הצעדים שננקטו בבנק ישראל בכדי לשפר את זרימת המידע, ובכך לייעל את המערכת הפיננסית, ובעיקר כדי להעביר לציבור את השליטה במידע הקיים עליו – לידיים שלו. הנגיד ציין כי מידע הוא הבסיס לקיומו של העולם הפיננסי. תיווך פיננסי נועד – בין היתר – לגשר על א-סימטריה באינפורמציה בין חוסכים ולווים, ולהתאים את אופק ההשקעה בין הצדדים. יתרה מכך, הטכנולוגיה מייצרת עבורנו בסיס מידע חדשים שבתורם מאפשרים לפתח מודלים עסקיים חדשים ולשפר את הקיימים. כך שהמידע לא רק מאפשר לפעול במישור הפיננסי הקיים בצורה טובה יותר – הוא גם מאפשר במובנים מסויימים, לפתח מציאות חדשה. בהמשך דבריו התייחס הנגיד גם להתפתחויות האחרונות בכלכלה וכיצד עושר המידע מאפשר לבנק ישראל לפתח כלים חדשים שמסייעים להעביר את הכוח ללקוח ולגופים העסקיים וללקוחות לעשות בכך שימוש ובכך להגביר את התחרות והחדשנות בשווקים הפיננסיים.

לקריאת דבריו המלאים

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן התייחס בהרצאתו "אפקטיביות המידע בסביבת פיקוח משתנה", לכך שעולם המידע הינו ללא ספק אחד האתגרים המרכזיים עבור חברות וארגונים רבים, ובכלל זה עבור המערכת הפיננסית והבנקאית.

המפקח ציין כי החדשנות הטכנולוגית מאפשרת למערכת הפיננסית לשלב את המידע והתובנות העולות ממנו בתהליכי העבודה ובתהליכי קבלת ההחלטות היומיומיים, וכך לקבל תמונת מצב עדכנית ואמינה באשר למציאות הפיננסית של הבנק ושל לקוחותיו. תמונת המצב הזו מאפשרת לבנק לבצע התאמות באסטרטגיה ובמדיניות העסקית ולספק מענה טוב יותר ללקוחות.

המפקח הדגיש כי כגורם האחראי על הרגולציה במערכת הבנקאית, מוטלת על הפיקוח על הבנקים החובה להיות גורם המאפשר את השימוש המוגבר במידע לצורך קידום ואימוץ של טכנולוגיות, מודלים ושיטות חדשות ומתקדמות, זאת במטרה להגביר את רווחתו של הצרכן ולשפר את מצבו. לצד זאת, מוטלת על הפיקוח אחריות כבדה לפקח ולבקר כי פעילות זו נעשית באופן הגון, מושכל ואחראי תוך ניהול הסיכונים הכרוכים בכך.

לקריאת דבריו המלאים

מר דני חחיאשוילי סגן המפקח על הבנקים ומנהל אגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים, שוחח עם אלוף (מיל') פרופ' יצחק בן ישראל, ראש סדנת יובל נאמן למדע, טכנולוגיה וביטחון וראש מרכז הסייבר באוניברסיטת ת"א, ולשעבר יו"ר סוכנות החלל הישראלית, על בינה מלאכותית ובנקאות ועל האופן בו בינה מלאכותית יכולה להוביל לשינוי עולם הבנקאות. פרופ' בן ישראל ציין כי האתגרים בפיתוח הבינה המלאכותית רבים, אך בנק שישכיל להתמודד עם אתגרים אלו ולאמץ תהליכים חדשניים ופורצי דרך יפיק ערך רב עבורו ועבור לקוחותיו. תפקיד הרגולטור בעולם זה, הוסיף פרופ' בן ישראל, הוא לקבוע את גבולות הגזרה, בשים לב לסיכונים הקיימים, שיאפשרו לבינה המלאכותית להתפתח בישראל.

אל"מ ג', מפקד מרכז אמני המידע ביחידה 8200, הסביר על האתגרים הקיימים במתן המענה לצורך במידע במסגרת משימות אגף המודיעין, הדורשות דיוק בפרטים ובזמן עם השלכות ישירות על חיי אדם וביטחון המדינה. אל"מ ג' ציין, כי האתגר המרכזי בהקשר זה הינו למצות מידע עתק במגוון סוגי חומרים ולהנגישו באופן המותאם לצריכה המבצעית, כאשר לב הפתרון לאתגר זה מושתת על חיבור אדם ומכונה. בהרצאתו הציג אל"מ ג' את יסודות התשתית, המקצועות והתרבות הארגונית הנדרשת כדי לעמוד באתגר והוסיף כי השיטות והטכנולוגיות הנדרשות לשם כך הן בעלות פוטנציאל גבוה גם לשגשוג בעולם העסקי.

במסגרת הכנס התקיים פאנל בנושא "פרסונליזציה של המידע" בהנחיית פרופ' דן עמירם, דיקאן הפקולטה לניהול באוניברסיטת תל-אביב ובהשתתפות עו"ד לימור שמרלינג מגנזיק, מנהלת המכון הישראלי למדיניות וטכנולוגיה, מר שלומי כהן, מנהל אגף מידע ואנליטיקה בבנק הפועלים, מר עופר קלאוזנר, מנהל הגנת הסייבר בבנק ירושלים, ומר דוראל בליץ, סמנכ"ל אסטרטגיה ופיתוח עסקי בחברת פרסונטיקס. משתתפי הפאנל דנו בערך העסקי בפרסונליזציה של המידע ללקוח ולבנק, מהן המגבלות לשימוש בדאטה ואנליטיקה בעידן הדיגיטציה המואצת בבנקים הגדולים ובבנקים הקטנים והאם קיימים חסמים רגולטורים ואחרים בתחום זה.

משתתפים נוספים בכנס:

גב' נועה גרנות, מנהלת היחידה לניהול המידע בפיקוח על הבנקים וגב' מורן כהן, מנהלת יחידת הפיקוח על הבנקים בחטיבת טכנולוגיית המידע בבנק ישראל, התייחסו בהרצאתן לאופן בו הפיקוח על הבנקים ממנף את המידע הנאסף על ידו שהפך להיות גורם מרכזי ומניע בתהליכי קבלת החלטות. בנוסף, הן שיתפו באתגרים העומדים בפני הרגולטור באיסוף המידע והשימוש בו, ובדרכי ההתמודדות עם אתגרים אלו.

מר עוז שנהב, מנהל מחלקת חדשנות ופיתוח מדיניות ברשות להגנת הפרטיות במשרד המשפטים, הרצה על מחיר הפרטיות וציין כי בעידן הדיגיטלי היבטים רבים של חיינו משתנים בכך שבתמורה לקבלת שירותים פיננסים, אשר יש בהם כדי לשפר את איכות חיינו, אנו מוותרים, במודע או שלא במודע, על רובד מהפרטיות שלנו.

שנהב הוסיף, כי הפרטיות היא זכות יסוד בסיסית של כל אדם, שעליה חייבים להגן ואל לנו לתת לזכויות בסיסיות להיבלע בתוך הקידמה. עלינו לשמור על איזון בין איסוף ועיבוד מידע, לצד עידוד השימוש בטכנולוגיות מתקדמות, לבין השמירה על פרטיות המשתמשים בהן.

מר דודי בבלי, מנהל יחידת ביקורת ניהול סיכונים מודלים בפיקוח על הבנקים ציין בהרצאתו, כי בעולם רווי מידע, האנשה של רובוטים היא כבר לא מדע בדיוני. הפיקוח על הבנקים, כמו גם העולם, שוקד על קביעת כללים ונורמות שיתנו רוח גבית להתפתחות אחראית של מודלים מבוססי בינה מלאכותית במערכת הבנקאית, תוך ניהול סיכונים נאות להגשמתן של ערכי החברה הישראלית ולקוחות המערכת הבנקאית.

מר יוסי איבינדר, מנהל פרויקט אתר הבנק בחטיבת טכנולוגיית המידע בבנק ישראל וגב' דר גוטסמן, מנהלת הקשר עם הציבור בחטיבת מידע וסטטיסטיקה בבנק ישראל, הציגו את החידושים בהנגשת מידע לציבור באתר בנק ישראל החדש שצפו לעלות לאוויר בסוף השנה.

הנגיד נגד הצעת גפני: "פתרונות פלא עלולים לפגוע בשכבות החלשות"

כלכליסט

נגיד בנק ישראל פרופ' אמיר ירון ביקר היום במרומז את הצעת יו"ר ועדת הכספים גפני להקפיא את עליית הריבית במשכנתאות לרוכשי דירה ראשונה, וקרא לבנקים: "לגלגל לציבור את עליית הריבית לא רק דרך ייקור האשראי, אלא גם בעליית הריבית על הפיקדונות". גפני בישיבת ועדת הכספים: "לא מתכוון לרדת מהעניין"

הנגיד על ההצעה של גפני: "יצירתיות יתר חקיקתית, שאין לה אח ורע בעולם המערבי"

N12

הנגיד ירון ביקר בחריפות את ההצעה להקפיא את הריבית על המשכנתאות: "מי שמנסה למצוא פתרונות פלא עלול לפגוע דווקא בשכבות החלשות". הנגיד הסביר כי התערבות פוליטית בהחלטות הבנק המרכזי היא מסוכנת. גפני השיב: "לא מתכוון לרדת מהעניין הזה"

הנגיד מזהיר מהח"כים: "את אמון השווקים והמוסדות הבינלאומיים ניתן לאבד בהרף עין"

TheMarker

בכנס של הפיקוח על הבנקים התייחס פרופ' אמיר ירון להצעות שעלו מצד חברי הכנסת להתערב בחוק העצמאות של בנק ישראל: "אין לכך אח ורע בעולם המערבי" ■ יו"ר ועדת הכספים, משה גפני: "אני לא מתכוון לרדת מהעניין. לעמוד מהצד ולתת נימוקים מלומדים למה אי-אפשר להתערב בריבית זה לא מעניין בכלל"

רפורמת מעבר מבנק לבנק – הפיקוח על הבנקים מעדכן בחלוף שנה להשקת הרפורמה

06.12.2022

בחודש ספטמבר 2021 נכנס לתוקף, בהובלת בנק ישראל ומשרד האוצר, תיקון לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981, אשר חייב את המערכת הבנקאית לאפשר ללקוחות הבנקים מעבר מבנק לבנק, בצורה קלה, מהירה, בטוחה וללא עלות (להלן – רפורמת מעבר מבנק לבנק). מטרת הרפורמה הן להגביר את התחרות בין הבנקים; לאפשר לשחקנים חדשים להציע שירותים פיננסיים; להקל על יכולת המעבר בין בנקים; ולאפשר ללקוחות לשפר את תנאי ההתקשרות שלהם, בין באמצעות הבנק הקיים ובין באמצעות הבנק החדש, באמצעות חיזוק כוח המיקוח של הלקוחות.

קידום הרפורמה הצריך הירתמות מוחלטת מצד הבנקים וחברות כרטיסי האשראי למציאת פתרון טכנולוגי מתאים (להלן – מערכת מקוונת), באמצעות חברת מס"ב, אשר הוביל לכך שכיום ציבור לקוחות הבנקים יכולים להעביר את מרבית פעילותם הפיננסית – הכוללת העברת יתרת זכות וחובה, הוראות קבע, הרשאות לחיוב חשבון, חיובים בכרטיס אשראי, נ"ע, שיקים ועוד – מחשבון בבנק אחד לחשבון בבנק אחר, באופן מסונכרן ובצורה ידידותית ומהירה. כמו כן, הרפורמה הטמיעה פתרון חדשני של שירות "עקוב אחרי" בהעברת פעילות בין בנקים, אשר משפר משמעותית את חווית המעבר, שכן בעקבותיו כל חיוב או זיכוי

אשר מגיע לחשבון הישן, מנותב אוטומטית לחשבון החדש. בכך נחסכת מהלקוח גם הטרדה שהייתה כרוכה בצורך להתמודד עם חיובים וזיכויים שחזרו מסיבת "חשבון סגור" ופניה לאותם גופים לעדכון בפרטי חשבון הבנק החדש.

בחלוף שנה מהשקת הרפורמה, מפרסם הפיקוח על הבנקים מידע נוסף אודות רפורמת מעבר מבנק לבנק הכולל: נתונים שהתקבלו אגב שימוש במערכת המקוונת¹; פעולות בקרה שמבוצעות על ידי הפיקוח על הבנקים וממצאי סקר שביעות רצון לקוחות שבוצע בחלוף שנה מהשקת המערכת.

פירוט הנתונים שהתקבלו אגב שימוש במערכת המקוונת:

- **סך הבקשות שהוגשו במערכת המקוונת וסך ובקשות שהושלמו בפועל** - החל מהשקת המערכת המקוונת ועד לתאריך 30.11.22 הוגשו סה"כ כ - 96,000 בקשות למעבר מבנק לבנק, כאשר בפועל כ - 67,000 לקוחות עברו בנק באמצעות המערכת המקוונת. בנוסף למעברים באמצעות המערכת המקוונת, ישנם מעברים בין בנקים שמתבצעים שלא באמצעות המערכת המקוונת, בעקבות סגירת חשבונות, כאשר במחצית הראשונה של שנת 2022, כ-125,000² לקוחות סגרו חשבונות עו"ש.
- **ביטול נידוד ביוזמת לקוח**³ - מתוך כ-28 אלף בקשות הנידוד שהוגשו אולם לא הושלמו בפועל (נכון ל-30.9.22) - 35% בוטלו ביוזמת הלקוח. ביטולים אלו נבעו בעיקרן מפעולות שימור של הבנקים ומהצעות לשיפור תנאי ניהול החשבון שהובילו את הלקוחות לבטל מיוזמתם את בקשת המעבר.
- **סיבות עיקריות לביטול נידוד ביוזמת הבנקים**⁴ - בהתייחס ל- 65% מהבקשות לנידוד שבוטלו ביוזמת הבנקים, כ- 47% מהן נדחו מסיבות טכניות שונות (כגון אין זהות בעלים, מספר חשבון אינו קיים או חשבון אינו פעיל וכיו"ב), כ- 38% נוספים נדחו מכיוון שהלקוח לא הסדיר את התחייבויותיו בבנק שאותו הוא מעוניין לעזוב וכ- 11% נוספים הינם מקרים בהם קיימת מניעה או מורכבות משפטית לביצוע הנידוד באמצעות המערכת המקוונת.
- **שירות "עקוב אחרי" (ניתובים במערכת המקוונת)**⁵ - במסגרת שירות "עקוב אחרי", אשר מאפשר ניתוב של חיובים וזיכויים (להלן - תנועות) באופן אוטומטי לאחר העברת הפעילות, מהבנק הישן לבנק החדש, בוצעו כ - 1,000,000 תנועות, מתוכן הועברו אוטומטית כ - 425,000 זיכויים (משכורות, העברות כספים וכיו"ב), כ- 540,000 חיובים (חיובי כרטיסי אשראי בנקאיים, הוראות לחיוב חשבון וכיו"ב) וכ - 37,000 שיקים. יצוין, כי ניתוב התנועות באופן אוטומטי, אשר מתבצע ברובו בהצלחה וללא תקלות, מהווה פתרון לחסם המשמעותי שהיה למעבר בין הבנקים טרום השקת המערכת המקוונת, בכך שהלקוחות נדרשו לפנות למוטבים השונים כדי לעדכן אותם בפרטי הבנק החדש.

הפיקוח על הבנקים מקיים מעקב הדוק אחר ביצועי המערכת המקוונת ובוחן את אופן התנהלות הבנקים ויישום הרפורמה, במטרה לחזק את אמון הציבור במערכת המקוונת ולהגביר את השימוש בה.

בחלוף שנה מעליית המערכת המקוונת לאוויר, נמצאו שני נושאים אשר בעניינם נעשתה פניה לבנקים אשר נדרשו לשפר ולבחון את המדיניות וההתנהלות בפועל, לצד פעולות בקרה נוספות שהפיקוח על הבנקים מבצע בנושא זה.

עיקרי ממצאי הבקרה הראשונית:

1. **בקשות מעבר מבנק לבנק אשר כרוכות בפירעון הלוואה בבנק המקורי** - מדיווחי הבנקים לפיקוח אודות סיבות הסירוב לביצוע מעבר מקוון עלה, כי בחלק מהבקשות למעבר שסורבו, סיבת הסירוב הנוגעת לקיומו של אשראי בבנק המקורי היא סיבה בולטת. לאור זאת, הבנקים התבקשו לבחון את התנהלותם בעת טיפול בבקשות מעבר מבנק לבנק שבהם קיימת הלוואה בבנק המקורי (בדגש על נידוד עסקאות נושאות ריבית בכרטיס אשראי בנקאי), ואת יישום האפשרויות השונות שברשותם במטרה לאפשר את ביצוע המעבר, על אף קיומו של האשראי.
2. **העברת פעילות מבנק לבנק שלא באמצעות המערכת המקוונת** - הבנקים התבקשו לבחון את התנהלותם בנושא עדכון הלקוחות אודות האפשרות לביצוע מעבר מבנק לבנק באופן מקוון, בדגש על העברת פעילות מבנק לבנק המבוצעת בסניף הבנק (למשל, בסמוך להליך פתיחת חשבון חדש בסניף), לאור העובדה כי שירות זה מן הראוי שיינתן לכל לקוח, בשל יתרונותיו הרבים, וזאת בכל ממשק שיש ללקוח עם הבנק שלו, לרבות ללקוחות שאינם דיגיטליים.

במטרה להעלות את שיעור המעבר באמצעות המערכת המקוונת ועל מנת לשפר את חוויית הלקוח מהמעבר המקוון, פנה הפיקוח על הבנקים לבנקים על מנת שיבחנו היבטים נוספים שעשויים להרחיב ולשפר את השימוש במערכת המקוונת, באופן שישיע על שיפור שביעות רצון הציבור מהרפורמה, כמפורט להלן:

1. **הזנת פרטים שגויים בבקשת הניוד המקוונת** - הבנקים התבקשו לבחון את שיפור המערכת המקוונת, כך שתזהה את הקלדת הפרטים השגויים עוד טרם סיום הגשת בקשת המעבר, בניגוד למצב כיום בו בדיקת הפרטים השגויים מתבצעת בחלוף 1-2 ימי עסקים. שיפור זה עשוי להפחית את שיעור סירובי המעבר באופן משמעותי, שכן הליך זיהוי השגיאה ותיקונה יהיה מיידי, ללא צורך בהמתנה לתשובה, קבלת סירוב נידוד והגשת בקשת נידוד מחדש.
2. **הנגשת השימוש במערכת המקוונת באמצעות הטלפון הנייד** - הבנקים התבקשו לבחון הנגשת אפשרות לביצוע מעבר מבנק לבנק באופן מקוון גם באמצעות האפליקציה של הבנק בטלפון הנייד. יצוין, כי כבר כיום קיימים מספר בנקים המאפשרים זאת.

בנוסף לאמור, הפיקוח על הבנקים נמצא בקשר עם הציבור במגוון דרכים במטרה לשמוע עדכונים לגבי השימוש במערכת, ולצורך כך ערך הפיקוח, בין היתר, סקר שביעות רצון לקוחות.

ממצאים עיקריים מסקר שביעות רצון לקוחות:

- שביעות הרצון מהטיפול בהעברת החשבון ע"י הבנק שאליו עברו גבוהה יותר בקרב המתניידים באופן מקוון;
- מרבית המשתמשים במערכת המקוונת לא חוו קשיים בעת ביצוע המעבר מבנק לבנק;
- ציון ההמלצה הממוצע על מעבר בין בנק לבנק גבוה יותר בקרב אלו שעברו בנק באמצעות המערכת המקוונת מאשר אלו שעברו בנק שלא באמצעות המערכת המקוונת;
- כמחצית מהציבור עדיין לא מודע לקיומה של המערכת המקוונת;
- מרבית המשיבים לסקר מסכימים כי מעבר באמצעות המערכת המקוונת מהיר יותר;
- מרבית הלקוחות שעברו בנק עשו זאת מסיבות יזומות ובאופן אקטיבי. הסיבות העיקריות שהניעו לקוחות לעבור בנק היו שיפור בתנאים המסחריים ושיפור בשירות.

במטרה להמשיך ולהגביר את המודעות של הציבור הרחב לאפשרות המעבר באמצעות המערכת המקוונת, קידם הפיקוח על הבנקים במהלך חודש נובמבר קמפיין הסברה נוסף, שמפרט את תהליך המעבר באמצעות המערכת המקוונת ומציג את היתרונות בביצוע מעבר באופן זה. הקמפיין הציג גם את האופן בו עצם האפשרות לבצע מעבר מקוון באופן נוח וידידותי מסייעת לחזק את כוח המיקוח של הלקוחות בהתנהלות מול הבנק.

מידע נוסף אודות תהליך המעבר מבנק לבנק ומענה לשאלות נפוצות, ניתן למצוא בכתובת:

<https://www.switchbank.org.il>

1 לאור חובת הסודיות, הנתונים הקיימים בהודעה מפורסמים ברמת המערכת הבנקאית וכדי לאפשר את פרסום הנתונים בחלוקה לפי בנק, נדרש לקדם תיקון חקיקה ובכוונת הפיקוח לפעול לכך.

2 נציין שסגירת חשבון נובעת ממגוון סיבות, לרבות סגירה לצורך מעבר אך לא רק. המספר מופיע כאינדיקציה לפעילות שבכללה מעבר בין בנקים שלא דרך מערכת הניוד המקוונת.

3 נתונים מעודכנים לתאריך 30.9.22

4 כנ"ל

5 כנ"ל

שנה לתוכנית "מעבר בקליק": כמה ישראלים החליפו בנק?

הפיקוח על הבנקים מפרסם את סיכום השנה הראשונה לפעילות המערכת, ממנו עולה כי כ-67 אלף לקוחות עברו בנק בעזרת הרפורמה • לעומת זאת, כ-10,000 לקוחות ביטלו את הבקשות כתוצאה מפעולות שימור של הבנק הקיים • הבנקים התבקשו למצוא פתרון שיאפשר מעבר גם אם ללקוח קיימת הלוואה

שנה לאחר הרפורמה: 67 אלף לקוחות עברו בנק ו-10,000 לקוחות שיפרו תנאים ונשאר

הרפורמה של בנק ישראל שמאפשרת מעבר מקוון בין חשבונות בנק יצאה לדרך לפני שנה ■ לפי הפיקוח על הבנקים הסיבות העיקריות שהניעו לקוחות לעבור בנק היו שיפור בתנאים המסחריים ושיפור בשירות ■ כשליש מהבקשות שהוגשו לא יצאו לפועל

בנק ישראל: יותר מ-67 אלף ניידו חשבון בקליק מבנק לבנק

רפורמת מעבר מבנק לבנק – הפיקוח על הבנקים מעדכן בחלוף שנה להשקת הרפורמה | כ-96,000 בקשות למעבר מבנק לבנק הוגשו מאז ספטמבר 2021, כאשר בפועל, נכון לסוף ספטמבר 2022, כ-67,000 לקוחות עברו בנק באמצעות המערכת המקוונת | זאת בנוסף למעברים שלא באמצעות המערכת | במחצית הראשונה של שנת 2022, כ-125,000 לקוחות סגרו חשבונות עו"ש

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בוועידת השלטון המקומי (Muni Expo)

07.12.2022

בוקר טוב.

אני שמח מאוד להשתתף פה היום בכנס החשוב הזה.

פעילותו של השלטון המקומי משפיעה ונוגעת באופן ישיר בחייהם של כלל תושבי מדינת ישראל. מכאן החשיבות הרבה לפעילותו התקינה, להיקף הסמכויות שניתנו לו ולאחריות לרווחתם של תושבי הישובים השונים.

כולנו ראינו את החשיבות של פעילות השלטון המקומי בתקופת הקורונה ואת ההשפעה האדירה שיש לו על חיי התושבים.

אני מאמין גדול בכך שלמערכת הבנקאית תפקיד חשוב ומשמעותי במשק הישראלי והיא חלק מהמארג החברתי-כלכלי במדינה. המערכת הבנקאית מספקת שירותים לחלק ניכר מהחברה הישראלית והיא תומכת ומאפשרת את התנהלות הכלכלית של משקי הבית.

רציתי לנצל את הבמה המכובדת הזו ולהציג לכם בפעם הראשונה מידע שנאסף בפיקוח על הבנקים אודות השימוש בדיגיטל במחוזות וביושבים השונים. חשוב לי לציין כבר עכשיו שאנחנו לא מסתפקים בלהציג את המידע והחל מהיום בכוונתנו להרחיב את המידע התקופתי שאנו מפרסמים לציבור כך שנתונים אלו יהיו זמינים לכל דורש.

אני מניח שכולכם כבר הרגשתם הלכה למעשה את מהפכת הדיגיטציה שעוברת בשנים האחרונות על המערכת הבנקאית. אני בטוח שכולם כבר יצא להפקיד שיק באפליקציה, להתכתב עם בנקאי, לבצע פעולות באתר האינטרנט והכל באופן נגיש ונוח. המילה מהפכה בהקשר הזה איננה הגזמה. כולנו חשים את הנוחות, היעילות והשיפור בזמינות השירות, שהפעילות הדיגיטלית הביאה עמה. הדיגיטציה גרמה לכך שלרובנו יש היום נגישות וגישה ישירה לבנק ולמערכותיו באמצעות הטלפון הנייד ובאמצעים דיגיטליים אחרים.

בחמש השנים האחרונות ראינו שינוי דרמטי בהעדפות הצרכנים ובדרך בה הם צורכים שירותים בנקאיים. אם בשנת 2017 כ- 55% בלבד מהפעילות של משקי הבית נעשה בדיגיטל הרי שבשנת 2021 כבר למעלה מ- 87% מהפעולות מבוצעות בדיגיטל. הנתונים למחצית השנה הראשונה של 2022 כבר בידנו והם מציגים המשך של מגמת הגידול בפעילות בדיגיטל.

ערוצי השירות שניתנים היום בדיגיטל הם רבים ומגוונים, ניתן לבצע פעולות ולצפות במידע במנעד רחב של פלטפורמות וערוצי שירות.

אמצעי הפעילות המועדף על לקוחות המערכת הבנקאית הוא האפליקציה, יישומון בעברית. האמצעי הנוח הזה שכולנו התרגלנו אליו לא היה קיים עד לפני מספר שנים לא רב, והבנקים משקיעים רבות על מנת שהפעילות באפליקציה תספק שירות טוב ומאובטח ללקוחות ואנו בפיקוח פועלים על מנת לקבוע רגולציה מאפשרת ומסירת חסמים. חשוב לציין כי הפיקוח על הבנקים מקיים סקרי שביעות רצון בקרב משקי הבית בשנים האחרונות וכולם נרשמה שביעות רצון גבוהה מאוד מנוחות השימוש והזמינות של האפליקציות הבנקאיות.

כפי שניתן לצפות, האימוץ של הפעילות הדיגיטלית אינו אחיד בקרב הציבור. השימוש באפליקציות הבנקאיות לדוגמה מאוד רווח בקרב לקוחות צעירים עד גיל 25 וגם בקרב לקוחות עד גיל 50, אך האימוץ של אוכלוסייה מבוגרת יותר הינה איטית יותר. אנחנו גם רואים שפעילות הדיגיטל ובפרט הפעילות באפליקציה נמוכה יותר בקרב לקוחות הסניפים המצויים ביישובים בעלי דירוג סוציו-אקונומי נמוך בהשוואה ללקוחות הסניפים המצויים ביישובים בעלי דירוג סוציו-אקונומי גבוה.

יש לציין כי הפעילות הדיגיטלית והיעילות התפעולית יוצרים מתח מובנה אל מול הפריסה והזמינות של מערך הסניפים והשירותים המסורתיים. המתח הזה, הגם שאינו חריג בהשוואה לעולם, מחייב את המערכת הבנקאית לתשומת לב ורגישות לאוכלוסיות שונות שאינן מעוניינות או המתקשות לעשות את המעבר לפעילות דיגיטלית. הגברת החינוך הפיננסי והאוריינות הדיגיטלית הינו כלי חשוב ביותר בהתמודדות הזו. על כולנו מוטלת החובה להמשיך לחזק, לפתח וללמד את עקרונות היסוד לצרכנות נבונה, מודעת ואקטיבית.

נתון מעניין נוסף שניתן לציין הוא דווקא ביחס לעמדות האוטומטיות לשירות עצמי. ראשית, העמדות הללו כבר מזמן מאפשרות מגוון שירותים מעבר לשירות משיכת כסף מהכספומט הישן והמוכר. זהו ערוץ שירות נגיש ומגוון שגם בעולם נעשה בו שימוש נרחב. בישראל כ- 17% מהפעולות הבנקאיות של משקי הבית נעשים באמצעות עמדות אוטומטיות. אנחנו עוד רואים שהיקף השימוש במכשירים הללו בסניפים הנמצאים בחברה הערבית וביישובים בדירוג סוציו-אקונומי נמוך, גבוה משמעותית מהיקף השימוש בהם ביתר האוכלוסייה. מעבר למאמצי החינוך הפיננסי והאוריינות הדיגיטלית אליהם התייחסתי לפני רגע, הנתונים הללו מדגימים את חשיבות התאמת השירות למאפייני האוכלוסייה הצורכת את אותו השירות. המערכת הבנקאית נדרשת להתאים את ערוצי השירות ואת פריסת הסניפים לטעמי הצריכה ולמאפייני הפעילות של הלקוחות אותם היא משרתת. זוהי נקודה קריטית. הלקוחות בוחרים לנהל את פעילותם במערכת הבנקאית ולתת בה אמון וחובתה של המערכת לשמור על האמון הזה, לשרת באופן מיטבי את הלקוחות ולעמוד בציפיות שלהם. השירות המיטבי מהווה תמהיל של חינוך ולימוד שוק תוך מתן מענה מיטבי לצרכי ומאפייני הלקוחות.

אנחנו כן רואים שהדיגיטציה במערכת הבנקאית מחלחלת באופן נרחב ויפה בכל רחבי המדינה וזוהי בהחלט תמונה חיובית וטובה. הפערים בין המחוזות אינו משמעותי ואנחנו רואים שבכולם נעשית פעילות בנקאית דיגיטלית בשיעורים גבוהים.

חשוב לי לחלוק עמכם כי רק השבוע קיימנו פעילות משמעותית לחיזוק החינוך הפיננסי בחברה הערבית, וזאת בשיתוף פעולה הדוק עם הרשויות המקומיות, המערכת הבנקאית ואיגוד הבנקים. מלבד הפעילות עם החברה הערבית שקיימנו השנה, קיימנו

בשנים קודמות פעילויות נוספות להקניה של חינוך פיננסי לטובת עסקים קטנים ותלמידים בחטיבות הביניים. אך אין זה מספיק. זוהי משימה לאומית מהמעלה הראשונה. אני בטוח שבאמצעות שיתופי פעולה בין משרדי הממשלה, הרגולטורים הפיננסיים והרשויות המקומיות ניתן לעשות המון דברים טובים לטובת הציבור והחברה בישראל ואני קורא מפה לכולנו להרים את הכפפה, לפעול ולהוביל קדימה.

תודה והמשך כנס פורה.

לצפייה במצגת אותה הציג המפקח

הפעילות הבנקאית של משקי הבית בערוצים הישירים של המערכת הבנקאית בפילוחים שונים, לרבות חלוקה לפי גיל וישוב

07.12.2022

במסגרת צעדי הפיקוח על הבנקים להגברת שקיפות המידע הפיננסי, הורחב מערך הנתונים שמפרסם הפיקוח והתווסף פרסום נתונים אודות פעילות משקי הבית בערוצי בנקאות בתקשורת¹. אלו כוללים שלל אפשרויות ביצוע פעולות בנקאיות באופן דיגיטלי, באמצעות מכונה וללא צורך בביצוע פעולה מול פקיד:

- ערוצי האינטרנט לרבות: אתר האינטרנט, יישומון (אפליקציה), דואר אלקטרוני, תוכנה למשלוח מסרים מידיים.
- ערוצי טלפוניה קווית וסלולרית, לרבות: מענה אנושי, מענה קולי אינטראקטיבי, מסרונים
- עמדות אוטומטיות לשירות עצמי.

מערך הנתונים שיפורסם החל מהיום ובהמשך באופן שוטף אחת ל-6 חודשים, כולל מידע על ביצוע פעולות² של משקי בית בערוצים ישירים, ביחס לפעולות בסניפים בחלוקה לסוגי השירותים ולגילאי הלקוחות, ומתפרסמים על בסיס דיווחי הבנקים לבנק ישראל³ המעודכנים למחצית הראשונה של שנת 2022.

בנוסף, מפורסם גם המידע על פעילות הלקוחות בערוצי הפעילות הבנקאית השונים בשנת 2021, בחלוקה לפי ישוב הסניף. חלוקה זו מאפשרת בחינה וניתוח של הבדלים בהתנהגות הלקוחות לפי מאפייני הישובים⁴.

המפקח על הבנקים דיבר על כך היום בוועידת השלטון המקומי (Muni Expo).

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "כחלק מצעדי הפיקוח לקידום השקיפות, אנו מפרסמים היום מידע נרחב אודות הפעילות הבנקאית של משקי הבית בערוצים הישירים. הפיקוח על הבנקים מעודד את הבנקים להנגיש יותר שירותים בערוצים הישירים במטרה לאפשר ללקוחות לבצע פעולות בנקאיות בצורה נוחה וזולה יותר, כמו גם, לגוון ולהתאים את השירותים על מאפייניהם לצרכי ולפלחי האוכלוסייה השונים, תוך הגברת ראיית הצרכן במרכז והעברת הכוח אליו. אנו עוקבים מקרוב אחר הנתונים והפעילויות בחתכים השונים על מנת לוודא שניתן מענה מספק ומתאים לצרכי אוכלוסיות שונות".

ממצאים עיקריים

- החל משנת 2019 ועד המחצית הראשונה של 2022, קיימת עלייה בשיעור הפעולות המתבצעות בערוצים הישירים **(תרשים 1)**, כאשר הגידול בביצוע פעולות בערוצים ישירים בשנתיים האחרונות מתבצע בעיקר בהפקדת/משיכת פיקדונות ובנטילת אשראי **(תרשים 2)**.
- מתוך הנתונים עולה, כי כ-97% מהפעולות הבנקאיות של משקי הבית עד גיל 25 מבוצעות בערוצים הישירים.
- מרבית הלקוחות עד גיל 70, מעדיפים לבצע את הפעולות הבנקאיות שלהם באמצעות האפליקציה.

- בהתייחס לקבוצת הלקוחות מעל גיל 71, 93% מהפעולות הבנקאיות שלהם מבוצעות בערוצים ישירים, ורק כ- 7% באמצעות הבנקאי בסניף (תרשים 3).
- מהנתונים המפורסמים ברמת ישוב, ניתן לראות כי ביישובים יותר פריפריאליים, מבוצעות יותר פעולות בסניף או באמצעות מכשירים אוטומטיים ביחס ליישובים פחות פריפריאליים^{5,6} (תרשים 4).
- בסניפים הממוקמים ביישובי המגזר הלא-יהודי, אחוז השימוש במכשירים האוטומטיים גבוה ואילו השימוש באפליקציות נמוך באופן יחסי (תרשים 5).
- בחלוקה לפי דירוג סוציאקונומי⁷, ניתן לראות את ההבדלים בהעדפות הלקוחות בשימוש בערוצים השונים (תרשים 6).

לצפייה בהודעה המלאה הכוללת גרפים ונתונים לחצו כאן

- 1 "שירותי בנקאות בתקשורת" – שירותים בנקאיים הניתנים באחד או יותר מהערוצים הבאים: ערוצי האינטרנט לרבות: אתר האינטרנט, יישומון (אפליקציה), דואר אלקטרוני, תוכנה למשלוח מסרים מידיים. ערוצי טלפוניה קווית וסלולרית, לרבות: מענה אנושי, מענה קולי אינטראקטיבי, מסרונים, פקס, עמדות אוטומטיות לשירות עצמי
- 2 "פעולה" – כל פנייה ייזומה של לקוח/בית עסק לצורך קבלת שירותים בנקאיים, למעט: "עסקה", כהגדרתה בהוראת הדיווח לפיקוח מספר 869 "כרטיסי חיוב". משיכת מזומנים שבוצעו בישראל באמצעות כרטיס חיוב. קבלת מידע. קבלת התראות. קבלת "גורם אימות" כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367, לרבות לטובת שינוי פרטים.
- 3 בהתאם להוראה 842 "דיווח על בנקאות בתקשורת (חצי שנתי)" להוראות הדיווח לפיקוח, עבור חמשת הבנקים הגדולים.
- 4 מידע זה מתבסס על דיווחי הבנקים לפיקוח על הבנקים לפי הוראה 846 "דיווח מפורט על סניפים (שנתי)".
- 5 סיווגי פריפריאליות, דת יישוב וסיווג סוציו-אקונומי לקוחים מנתוני הלמ"ס.
- 6 סיווגי פריפריאליות, דת יישוב וסיווג סוציו-אקונומי לקוחים מנתוני הלמ"ס.
- 7 סקלת הדירוג: 1-2 מציג דירוג סוציאקונומי נמוך, 9-10 מציג דירוג סוציאקונומי גבוה

הפיקוח על הבנקים מפרסם את ממצאי הסקר השנתי בנושא שביעות הרצון של לקוחות משקי הבית ובעלי עסקים מהשירות הניתן להם מהבנקים

20.12.2022

הפיקוח על הבנקים מבצע סקרים¹, שמטרתם לשקף את תפיסת הלקוחות בנוגע לאיכות השירותים המתקבלים מהבנק בו הם מנהלים את חשבונם, בהשוואה לבנקים אחרים.

המטרות בביצוע סקר שביעות רצון ובפרסום ממצאיו לציבור הרחב הינן: לקבל תמונת מצב מנקודת ראות של לקוחות המערכת הבנקאית אודות השירות הניתן על ידי המערכת הבנקאית; לכוון זרקור על נושאים הדורשים שיפור; להוות תמריץ לבנקים לשפר את השירות שניתן למשקי בית; ולהגביר את התחרות בתחום השירות ללקוח.

להלן ממצאים עיקריים שעולים מסקר שביעות רצון של משקי הבית לשנת 2022, בין היתר בהשוואה לממצאי הסקר שבוצע בשנת 2021:

- שביעות הרצון מהשימוש באתרי האינטרנט של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה (88%).
- שביעות הרצון מהשימוש באפליקציות של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה (88%).
- X חלה ירידה בשביעות הרצון משירות המוקדים הטלפוניים (69% לעומת 75% בסקר קודם).
- X חלה ירידה בשביעות הרצון מהשירות הניתן בסניף (77% לעומת 81% בסקר הקודם).
- X לא חל שיפור בתפיסת ההוגנות כלפי הלקוחות של הבנקים (55% לעומת 57% בסקר הקודם).

להלן ממצאים עיקריים שעולים מסקר שביעות רצון של עסקים עצמאים, זעירים וקטנים² (להלן - **בעלי העסקים**) לשנת 2022:

- **שביעות הרצון מהשימוש באתרי האינטרנט של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה (85%).**
- **שביעות הרצון מהשימוש באפליקציות של הבנקים ממשיכה להיות גבוהה (89%).**

- א **חלה ירידה בשביעות הרצון מהאפשרויות להפקדת מזומן או שיקים (67% לעומת 70% בסקר קודם).** הסיבה העיקרית שצוינה לשביעות הרצון הנמוכה הינה תקלות במכונות להפקדת מזומן.
- א **שביעות הרצון מזמינות הבנקאים הינה נמוכה (54%).**
- א **שביעות הרצון מהיכרות הבנקאים את פעילותם העסקית וצרכיהם הינה נמוכה (34%).**
- א **שביעות הרצון מרמת הליווי בקבלת החלטות פיננסיות הינה נמוכה (29%).**

יצוין כי זמינות ויחס אישי סומנו כשני הצרכים המהותיים בקשר עם הבנק.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "לקוחות המערכת הבנקאית זכאים לקבל שירות איכותי, הגון ובעל סטנדרטים גבוהים, שמהווה מרכיב מרכזי בהתנהלות הוגנת. במסגרת זו מצופה מהמערכת הבנקאית להבטיח את זמינותם של השירותים הבנקאיים ולהעניק ללקוחות שירות הולם, איכותי ומקצועי, בתוך זמן סביר ובכל פלטפורמה אפשרית. בשנים האחרונות קידמנו מגוון של כלים להעצמת כוחו של הלקוח לרבות מערכת ניווד הלקוחות, רפורמת העמלות, הרפורמה במשכנתאות, רפורמת שקיפות המידע ויכולת השוואת ריביות ועוד. ככל שהשימוש בכלים הללו יהיה נרחב יותר, כך יתחזק כוחו של הלקוח.

לצד הצעדים השונים שננקטים לאחרונה על ידי הפיקוח על הבנקים בתחום השירות, אנו מצויים בתהליך גיבוש של הוראה חדשה שתעסוק כל כולה בנושא השירות הבנקאי ותקבע עקרונות מחייבים בתחום זה. אני מצפה מהמערכת הבנקאית, לפעול כבר עכשיו לשינוי הנדרש ברמת השירות בתחומים בהם נמצא כי ישנה שביעות רצון נמוכה בדגש, בין היתר, בשירות המוקדים הטלפונים, זמינות הבנקאים והשירות הסניפי".

להלן ממצאים נבחרים מסקרי שביעות הרצון (הממצאים מופיעים ביתר פירוט במצגת המצורפת להודעה זו):

שביעות הרצון הכוללת מהבנקים:

כ - 56% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר היו ממליצים לחבר או לבן משפחה לנהל את החשבון בבנק בו הם מנהלים את חשבונם, לעומת כ - 57% בסקר 2021.

כ- 52% מבעלי העסקים שענו על הסקר היו ממליצים לבעל עסק אחר לנהל את החשבון בבנק בו הם מנהלים את חשבונם, לעומת כ- 54% בסקר 2019.

שביעות רצון מערוצי התקשורת השונים עם הבנקים:³

כ - 88% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באתר האינטרנט שלו, לעומת כ- 90% בסקר 2021.

כ- 85% מבעלי העסקים שענו על הסקר בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באתר האינטרנט שלו, לעומת 87% בסקר 2019.

כ - 88% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באפליקציה שלו, לעומת כ- 90% בסקר 2021.

כ - 89% מבעלי העסקים שענו על הסקר בממוצע מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם באפליקציה שלו, זהה לתוצאה בסקר 2019.

כ - 83% מהלקוחות שענו על הסקר במוצא מרוצים מרמת השירות שהבנק מציע להם במכשירים האוטומטיים לעומת כ - 84% בסקר 2021.

כ - 67% מבעלי העסקים שענו על הסקר במוצא מרוצים מהאפשרויות להפקדת מזומן או שיקים, שמציע הבנק ללקוחותיו העסקיים⁴ לעומת כ - 70% בסקר 2019. הסיבה העיקרית שצוינה לשיעור הרצון הנמוכה הינה תקלות במכונות להפקדת מזומן (29%).

כ - 77% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר במוצא מרוצים מהשירות שניתן להם בסניף הבנק שלהם, לעומת 81% בסקר 2021.

כ - 67% מבעלי העסקים שענו על הסקר במוצא מרוצים מהשירות שניתן להם בסניף הבנק שלהם, לעומת 68% בסקר 2019.

כ - 69% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר במוצא מרוצים מהשירות שניתן להם במוקד הטלפוני של הבנק, לעומת כ - 75% בסקר 2021.

כ - 68% מבעלי העסקים שענו על הסקר במוצא מרוצים מהשירות הטלפוני שהבנק מספק להם. שאלה זו שולבה לראשונה בסקר הנוכחי.

רק - 46% מלקוחות משקי הבית שענו על הסקר במוצא מרוצים מזמן ההמתנה עד לקבלת שירות מבנקאי בסניף, לעומת כ - 48% בסקר 2019.

כ - 54% מבעלי העסקים שענו על הסקר במוצא מרוצים מזמינותם של הבנקאים העסקיים לעומת כ - 56% בסקר 2019.

הממשק העיקרי עם המערכת הבנקאית

סקר לקוחות משקי הבית מצביע על המשך מגמת הירידה בהגעה לסניף כערוץ ההתקשרות העיקרי של הלקוחות עם הבנקים. בסקר 2021, 8% מהלקוחות ציינו כי הגעה לסניף היא האמצעי העיקרי שלהם ליצירת קשר עם הבנק, ואילו בסקר 2022 רק 7% מהלקוחות ציינו כי זהו האמצעי העיקרי שלהם.

מסקר בעלי העסקים עולה כי רק 3% מהלקוחות השיבו כי הביקור בסניף הוא האמצעי העיקרי ליצירת הקשר עם הבנק.⁵ ערוצי התקשורת העיקריים ליצירת קשר עם הבנק ממשיכים להיות הערוצים הדיגיטליים כאשר אפליקציית הבנק היא דרך ההתקשרות המובילה ליצירת הקשר.

תפיסת ההוגנות

מסקר לקוחות משקי הבית עולה כי 55% מכלל לקוחות הבנקים סבורים שהבנק שלהם מתנהל כלפיהם בהוגנות, לעומת 57% בסקר 2021. ממצאים אלו מצביעים על שביעות רצון נמוכה בנושא ההוגנות. הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות עליונה בהטמעת תרבות הוגנת בין הבנק לבין לקוחותיו, אשר באה לידי ביטוי בין היתר בשירות הניתן ללקוחות המערכת הבנקאית. ועל כן, מגבש בימים אלה הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה נוספת, שתעסוק בנושא ההוגנות כלפי לקוחות במערכת הבנקאות ותקבע עקרונות על בתחום זה.⁶

הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב ולוודא שהמערכת הבנקאית תדאג לשפר את התנהלותה בתחומים בהם עלה בסקר כי שביעות רצון לקוחות הבנקים מהם נמוכה. להודעה מצורפים:

המתודולוגיה של הסקרים – נספח א'

ממצאי הסקרים – במצגת המצורפת בקישור

נספח א' - המתודולוגיה של הסקרים

הסקרים בוצעו על ידי מכון המחקר רושניק.

בסקר לקוחות משקי הבית נערכו שני מדגמים במקביל:

במדגם הראשון 2,002 משיבים, המהווים מדגם אקראי ארצי מייצג, של האוכלוסייה הישראלית בגילאי 18 עד 74, המחוברת לאינטרנט.

במדגם השני נוספו 61 משיבים באמצעות סקר טלפוני על מנת להשלים את ייצוג האוכלוסייה בגילאי 65 עד 74 שאינה מחוברת לאינטרנט.

כדי לשמור על ייצוגיות המדגם, הוקפד על מכסות של מגדר וגיל לפי הפרופורציות שלהן באוכלוסייה (על פי נתוני הלמ"ס) וכן על ייצוג מגזרי וגאוגרפי. בשני פרמטרים נוספים: ברמה המגזרית, נשמר ייצוג ארבעה מגזרים: כללי, חרדי, ערבי ורוסי. ברמה הגיאוגרפית נשמר הייצוג של שמונה מחוזות: צפון, חיפה, השרון, תל אביב, המרכז, ירושלים, הדרום ויו"ש.

מתוך כלל המשיבים המשיכו לשאלון המלא 2,042 משיבים שדיווחו כי יש להם חשבון עו"ש פרטי, יחיד/ עיקרי באחד הבנקים. כדי להגביר את מהימנות הממצאים באמצעות נטרול הטיות זמן אקראי, פוצל המדגם לארבע תתי מדגמים שונים, שנערכו בפער של כשבוע זה מזה. איסוף הנתונים בוצע בין ה- 2 ל- 30 באוגוסט, 2022.

בסקר בעלי עסקים נדגמו 2,605 משיבים המהווים מדגם אקראי ארצי מייצג של בעלי עסקים עצמאיים, זעירים וקטנים (מעסיקים עד 20 עובדים), המחוברים לאינטרנט.

מתוך כלל המשיבים המשיכו לשאלון המלא 2,000 משיבים שדיווחו כי החשבון העסקי היחיד/ העיקרי שלהם מנהל כיום באחד הבנקים.

כדי להגביר את מהימנות הממצאים באמצעות נטרול הטיות זמן אקראי פוצל המדגם לארבע תתי מדגמים שונים, שנערכו בפער של כשבוע זה מזה. איסוף הנתונים בוצע בין ה- 29 באוגוסט ל- 3 באוקטובר, 2022.

פתיח השאלון נבנה בצורה כזו שהמשיבים אינם יכולים לדעת מי הגוף העומד מאחורי השאלון, זאת על מנת למנוע הטיית חוקר. הטיית חוקר עלולה להיווצר בשלוש סיטואציות עיקריות: כאשר המשיב רוצה במודע או שלא במודע, להרשים את המראיין; כאשר המשיב רוצה במודע או שלא במודע, למלא את ציפיות המראיין; כאשר המשיב חושש במודע או שלא במודע להשיב בכנות, שהמידע יימסר לגורמים חיצוניים ויזיק לו. לכן בפתיח השאלון אין אזכור של בנק ישראל ובנוסף, יש ניסוח המספק לגיטימציה להשיב מנעד רחב של תשובות.

בדוח המחקר הוצגו תאים סטטיסטיים של לפחות 60 משיבים – לדוגמא: אם באחד הבנקים יהיו פחות מ-60 לקוחות, ממצאי התשובות של לקוחות אותו בנק יחושבו רק בממוצעים הכלליים ולא הוצגו בנפרד.

למצגת ממצאי הסקר לחצו כאן

- 1 הודעה לעיתונות סקר 2018
- 2 הודעה לעיתונות סקר 2019
- 3 הודעה לעיתונות סקר עסקים קטנים
- 4 הודעה לעיתונות סקר 2021
- 5 כאמור בהערה 1, ובסיכום עד 20 עובדים.
- 6 האחוז בפרק זה משקף את אלו שבחרו בתשובה – "מרוצה" או "מרוצה מאוד".
- 7 באמצעות כספומטים, מכונות אוטומטיות ייעודיות לפעילות עסקית, תיקי ממסרים ועוד.
- 8 שאלה זאת נשאלה לראשונה בשנת 2022.
- 9 עניין זה פורסם לאחרונה מסמך של רשות לפיקוח על התנהלות פיננסית באנגליה (FCA) בנושא Consumer Duty. מסמך זה מפרט עקרונות על בנושא התנהלות הוגנת של התאגידים הבנקאיים מול לקוחותיהם בתחומים השונים.

בנק ישראל מפרסם הנחיות לעניין ביצוע חוק עקרונות האסדרה

27.12.2022

בנק ישראל מפרסם את הנחיותיו לעניין אופן ביצוע דוח בקביעת אסדרה בהתאם לחוק עקרונות האסדרה.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "אסדרה הינה אבן יסוד מרכזית בפעילות הפיקוח על הבנקים ואנו רואים בחוק עקרונות האסדרה הזדמנות לטיוב ולשיפור תהליכים. החוק מדגיש את החשיבות של בחינת עלות- תועלת של אסדרה, את שיתוף הציבור והשקיפות בתהליכי אסדרה. נדבכים אלו הם חלק מתהליך האסדרה הקיים בפיקוח, אך הם חוזקו בעקבות החוק, ובכוונתנו להמשיך לעשות זאת, בתהליך למידה מתמשך."

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, מר אייל חדד: "אנו במערכת נתוני אשראי רואים חשיבות רבה בשיפור תהליכי העבודה והאסדרה, ובפרט כדי להגן על עניינים ופרטיותם של משקי הבית במדינת ישראל ועל מנת לוודא שהנתונים המדווחים למערכת אמינים ומטובים. תהליכי אסדרה מקצועיים ושקופים לציבור הם נר לרגלנו ואנו שואפים לשיפור מתמיד בעבודתנו. אני סבור כי עבודת האסדרה תהיה טובה יותר הודות לחוק זה."

חוק עקרונות האסדרה, התשפ"ב-2021 (להלן- החוק) אשר יכנס לתוקף ב-1 בינואר 2023 חל על בנק ישראל כתאגיד ציבורי לעניין הפעלת סמכויותיו בכל הנוגע לאסדרת תחומי הבנקאות, הסולקים ושיתוף בנתוני אשראי. מטרת חוק זה לקדם אסדרה מיטבית של גורמי ממשלה ותאגידים ציבוריים, שנועדה להשיג יעד ברור ומעוגן בסמכויות המאסדר, ולהוות אסדרה איכותית אשר לא משיתה נטל רגולטורי עודף.

כחלק מהגברת השקיפות בפעילות בנק ישראל, הבנק מפרסם את ההנחיות שקבע לעניין אופן ביצוע דוח בקביעת אסדרה, המהווה נדבך מרכזי בדרישות החוק. ההנחיות מקיפות את הנחיות הפיקוח על הבנקים לעניין אסדרה בתחומי הבנקאות והסולקים ואת הנחיות מערכת נתוני אשראי לעניין השיתוף בנתוני אשראי.

ההנחיות מעגנות חלקים מרכזיים בתהליך האסדרה אשר יבואו לידי ביטוי בדוח קביעת האסדרה, ובכלל זה מענה על השאלה למה נועדה האסדרה, מי הגורמים המושפעים ממנה, האם היא מבוססת על אסדרה מחו"ל, מהן החלופות שנשקלו, מהן ההשפעות הצפויות של החלופה שנבחרה וכיצד שותפו בעלי העניין והציבור בתהליך האסדרה.

בנק ישראל מייחס חשיבות רבה לתהליכי אסדרה מקצועיים ושקופים לציבור והוא נערך מאז חקיקת החוק לעמידה בכל החובות המוטלות עליו, ובכלל זה בחן מחדש וטייב את תהליכי האסדרה שלו.

[להורדת מסמך ההנחיות של הפיקוח על הבנקים](#)

[להורדת מסמך ההנחיות בעניין שיתוף נתוני אשראי](#)

הקצאת קוד זיהוי חדש לגוף פיננסי - חברת אופק אגודת אשראי שיתופית בע"מ

26.10.2022

זיהוי המשתתפים במערכת הפיננסית בישראל מבוצע באמצעות קוד זיהוי ייחודי לכל גוף (מוכר כיום כ"קוד בנק") המורכב משני תווים. כדי שגוף פיננסי יוכל לפעול במערכות התשלומים השונות ולספק מספרי חשבון ללקוחותיו, עליו להיות מזוהה בכלל המערכות הקשורות לעניין במשק.

בנק ישראל אישר לחברת **אופק אגודת אשראי שיתופית בע"מ** לקבל קוד זיהוי במערכות התשלומים בישראל ומפרסם היום את מספר קוד הזיהוי שהוקצה כמפורט להלן:

קוד הזיהוי המוקצה לחברת **אופק אגודת אשראי שיתופית בע"מ** הינו 15.

עולם התשלומים והדיגיטל

בנק ישראל האיץ בשנים האחרונות את קידום מערך התשלומים בישראל, וחלק מאותם צעדים הבשילו בשנת 2022 לכדי שינויים משמעותיים בשוק.

בהובלה של תעשיית התשלומים המקומית לחזית העולמית ובעידוד של שחקנים בין-לאומיים נוספים וחברות פינטק ישראליות לפעול בארץ. בבנק ישראל כקובעי המדיניות והמפקחים של המערכת הבנקאית ומערך התשלומים אנו בוחנים אילו צעדים עלינו לנקוט כדי להסיר את חסמי כניסה ולאפשר לשחקנים בתחום, הקיימים והפוטנציאליים, לפעול. בנוסף, הבנק הבינלאומי לסילוקין (Bank for International Settlements - BIS) והבנקים המרכזיים של נורבגיה ושבדיה, השיקו יחד עם בנק ישראל את פרוייקט "Icebreaker" - ניסוי בינ"ל משותף שיבחן כיצד ניתן יהיה להשתמש במטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים (Central Bank Digital Currencies - CBDCs) לצורך ביצוע תשלומים חוצי גבולות על ידי משקי בית ובתי עסק. עם זאת, חשוב לדעת כי בנק ישראל טרם החליט האם בכוונתו להנפיק שקל דיגיטלי. בגזרת המטבעות והשטרות שעל הנפקתם לציבור אמון בנק ישראל, הופצו לראשונה מעות למחזור בערכים 10 ש"ח, 5 ש"ח, 1/2 ש"ח ו-10 אגורות משנת ההטבעה "התשפ"ב", בהן עודכן הכיתוב של המילה "שקלים" בשפה הערבית והאנגלית: המילה SHEQALIM עודכנה למילה SHEKELS, וכן נוספו בערבית המילים "שקל חדש" בערך 1/2 ש"ח והמילה "אגורות" בערך 10 אגורות.

עמדת בנק ישראל לנוכח ההתפתחויות בתחום התשלומים ופעילות ארנקים דיגיטליים – עדכון לאחר סיום עבודת הוועדה הפנימית לתשלומים בנייד

11.01.2022

כניסת הארנקים הדיגיטליים לתחום התשלומים בבתי עסק העלתה שאלות ביחס למבנה שוק התשלומים העתידי ולשירותים שיתפתחו אגב השימוש במידע שנצבר על הלקוחות והעסקאות שביצעו. בחודש פברואר 2021 פרסם בנק ישראל עמדה ביחס להפעלת ארנקים דיגיטליים לצורך ביצוע תשלומים בבתי עסק^[1], ולפיה יש במיזמים החדשים של התאגידים הבנקאיים כדי לעודד את התחרות, לפתח את עולם התשלומים ולהביא ערך לצרכן הישראלי, ועל כן, אין מקום לעכבם, ובלבד שבאותה עת, הפעילות תהיה כפופה למספר מגבלות, וביניהן כי לא יעשה שימוש במידע שנאסף במסגרת ארנק דיגיטלי לשם מתן שירותים פיננסיים או מכירה של מוצרים פיננסיים אחרים ללקוחות בעלי כרטיסי חיוב שהנפיקו עבורם מנפיקים שאינם בעלי הארנק, וזאת עד אשר תיבחן סוגיה זו על כלל היבטיה.

לצורך בחינת הנושא הקים נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, ועדה פנימית לתשלומים בנייד בראשות המשנה לנגיד, אנדרו אביר. הוועדה פרסמה בחודש יוני 2021 "קול קורא" לקבלת מידע מהציבור בעניין השימוש במידע על ידי הארנקים ובעניין האפשרות להקמת ממשק בין אפליקציות (יישומני P2P). התקבלו 17 התייחסויות מהציבור והתקיימו בעקבותיו שיחות עם הגופים השונים. הוועדה אף עקבה אחר השינויים הרבים בשוק זה, לרבות כניסתן של שחקניות גלובליות לתחום הארנקים הדיגיטליים לישראל לאחרונה.

להלן עמדת בנק ישראל ביחס לנושאים שנבחנו על ידי הוועדה:

מידע

- התפיסה העקרונית של בנק ישראל לעניין המידע אשר נוצר ונאסף בגופים הפיננסיים השונים אודות לקוח היא כי המידע שייך ללקוח, כך שיש בידיו את הזכות להחליט אילו גורמים יחשפו למידע האמור ואילו שימושים יעשו בו. תפיסה זו אינה נותרת רק בגדר אמירה עקרונית, אלא שבנק ישראל פועל מזה מספר שנים לקידומה הלכה למעשה. זאת הן במסגרת מאמצי הבנק לקדם עולם פיננסי פתוח (Open Finance), הן בקידום יישום פרויקט "הבנקאות הפתוחה" במערכת הבנקאית והן במעורבות מקצועית משמעותית בגיבוש ובחקיקת חוק שירות מידע פיננסי, התשפ"ב-2021. תפיסה זו מבוססת גם על תפיסה רחבה של דיני הגנת הפרטיות.
- בהתאם לגישה זו, בנק ישראל סובר שיש לאפשר לגופים פיננסיים להשתמש במידע שקיבלו בהסכמה של לקוחותיהם לשימושים שהסכימו הלקוחות, והכל בכפוף לדין.
- מידע שנאסף בשירותי ה-P2P באפליקציות התשלום הבנקאיות הינו בעל ערך תחרותי כאשר מדובר במידע על תשלומים לרכישת מוצרים ושירותים בבתי עסק, אך בעל ערך תחרותי נמוך כאשר מדובר במידע על העברות בין אנשים פרטיים.
- לעניין זה, נציין כי היקפי הפעילות בתשלומים בבתי עסק באמצעות P2P הינם נמוכים מאד בהשוואה לאמצעי תשלום אחרים, במידה שאינה מחייבת התערבות בשוק זה בעת הזו.
- צעד נוסף שצפוי לקדם את הגישה למידע שנוצר בעת השימוש באפליקציות התשלום ובכך להקטין את הדומיננטיות של השחקנים הקיימים כעת בשוק, ומתחבר לרפורמת הבנקאות הפתוחה, הוא הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה שמקדם הפיקוח על הבנקים, כך שלפיה המידע הקיים באפליקציות הבנקאיות – הן העברות בין אנשים פרטיים והן תשלומים בבתי עסק – יהיה חלק מסלי המידע של הבנקאות הפתוחה, ומשכך נגיש גם לצדדי ג', וזאת בלוחות הזמנים שנקבעו בחקיקה בנושא.
- באשר לשירות של גופים המציעים ארנק דיגיטלי תוך טוקניזציה של כרטיסי אשראי שהונפקו על ידי גופים פיננסיים אחרים – השימוש במידע הנצבר מפעילות זו יהיה כפוף, מעבר להסכמת הלקוח, גם להסכם שייחתם בין הגוף שמציע ארנק דיגיטלי לבין מנפיק הכרטיס. בשלב זה, בנק ישראל לא מתכוון להתערב בשוק זה בשל היקף הפעילות השולי של הבנקים המפעילים ארנקים כאמור.
- לבסוף, היות ונושא המידע הוא נושא מורכב שנדון בכל העולם וביחס לסקטורים עסקיים שונים, ראוי כי תעשה בחינה משקית לכל הסקטורים ויבחנו השאלות השונות הנוגעות לאיסוף מידע שעושים גופים שונים לגבי הלקוחות. ביניהן

– הצורך בתיקון חוק הגנת הפרטיות והתאמתו למקובל באירופה; חידוד שאלות בנוגע להסכמה כללית או מפורשת; התניית מתן שירותים בדרישה לאישור איסוף מידע וכו'.

הקמת מאגר לממשק בין חשבונות תשלום

- בשירותי ה-P2P, בהיבט של העברות בין פרטים התפתח שחקן דומיננטי מאד בשוק. כדי לשכלל את השוק בהיבט זה, בנק ישראל סובר שיש לעודד את השוק והשחקנים שבו להקים תשתית בתצורת מאגר שיאפשר העברות כספים וביצוע תשלומים בין אפליקציות וחשבונות תשלום מסוגים שונים, כאשר המאגר יקשר בין מספר הטלפון הנייד (או מזהה אחר כמו כתובת מייל) לבין פרטי אמצעי התשלום לזיכוי (כגון חשבון תשלום).
- מאגר כאמור, יתרום להתפתחות השוק ככלל ולתחרות בו בפרט, ויפשט את יכולתם של שחקנים קיימים להציע שירותים נוספים ללקוחותיהם וכן לשחקנים חדשים להשתלב בשוק ולהציע חוויות לקוח חדשניות ומתקדמות בקלות יחסית תוך התממשקות קלה למשתמשים פוטנציאליים רבים.
- בעולם ישנן דוגמאות לסוגים שונים של תשתיות לממשק בין אפליקציות תשלום. תשתיות אלה עשויות להתבסס על מאגר מרכזי, חיבור בין מאגרים קיימים או סוג של שירות קישור או ממשק, כאשר הזיהוי של הלקוחות הוא תמיד על ידי ערך חד חד ערכי כמו למשל מספר זיהוי ייחודי (למשל ת"ז) או מספר טלפון. השיקולים המנחים להקמת תשתית ראוי שייקחו בחשבון את היכולת להקמתה בקלות ובמהירות, התאמתה לשחקנים השונים בשוק, מהירות הטמעת התשתית והעמדתה לשימוש השחקנים בשוק והכל כמובן תוך הבטחת גבולות האחריות, שמירת המידע ופרטיות לקוחות הקצה.
- לעניין זה, למאגר מספר יתרונות ביחס לממשק טכנולוגי בין אפליקציות תשלום, ובעיקר, הפשטות בהתממשקות למאגר, עלות הקמתו והפוטנציאל לחדשנות שיש בו.
- עוד נציין, כי במקביל לפעילות הוועדה של בנק ישראל, הוקם צוות בין משרדי בהשתתפות משרד האוצר, רשות ניירות ערך, רשות שוק ההון, רשות התחרות ובנק ישראל, שבוחן לעומק את הסוגיות השונות העולות מהקמת תשתית כאמור.

בנק ישראל ימשיך לקדם את שוק התשלומים ולעקוב אחר התפתחותו, לרבות בחינת השאלות הפתוחות ביחס למידע כאמור לעיל.

1 <https://www.boi.org.il> /תקשורת-ופרסומים/הודעות-לעיתונות/עמדת-בנק-ישראל-לנוכח-ההתפתחויות-בתחום-התשלומים-ופעילות-ארנקים-דיגיטליים/

◀ השפעות פוטנציאליות של הנפקת שקל דיגיטלי על מערכת הבנקאות בישראל

02.03.2022

במסגרת בניית תכנית הפעולה להנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי, ובדומה לבנקים מרכזיים אחרים, בנק ישראל ניתח את ההשפעה האפשרית של הנפקת מטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי על יציבות המערכת הבנקאית, ועל יכולתה להמשיך ולבצע את תפקידה כמתווכת הפיננסית במשק.

הניתוח שביצע בנק ישראל מראה שתחת הנחות מקובלות לגבי היקף התחלופה בין פיקדונות הציבור לבין השקל הדיגיטלי, הפגיעה ברווחיות לא צפויה להביא לשחיקה משמעותית בתוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות, ביציבותה, או ביכולתה להעניק אשראי ולמלא את התפקידים הקלאסיים של מערכת בנקאות במשק מודרני.

מעבר של היקף מסוים של פיקדונות הציבור אל השקל הדיגיטלי מייצר השפעות שונות על המאזנים של מערכת הבנקאות ושל בנק ישראל. תחת הנחה שמערכת הבנקאות תנסה לשמור על תיק האשראי לציבור בהיקף שטרם הנפקת השקל הדיגיטלי, יחסי הנזילות של הבנקים נשחקים בצורה מסוימת, ומעבר של היקפים גדולים מפיקדונות הציבור לשקל הדיגיטלי יחייב את מערכת הבנקאות לנקוט בצעדים שונים כדי לשמור על יחסי נזילות נאותים. הירידה בהיקף פיקדונות הציבור צפויה להביא לגידול מסוים בהוצאות הריבית, ולשחיקה ברווח הנקי של מערכת הבנקאות.

נדגיש, כי בדומה לבנקים מרכזיים רבים אחרים, בנק ישראל טרם החליט האם בכוונתו להנפיק מטבע דיגיטלי.

בדומה לבנקים מרכזיים רבים בעולם, בנק ישראל בונה תכנית פעולה להנפקה אפשרית של מטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (CBDC) או שקל דיגיטלי (להלן – 'שק"ד'). בחודש מאי 2021 פרסמה ועדת ההיגוי של בנק ישראל להנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי את המסמך – "שקל דיגיטלי של בנק ישראל – תועלות אפשריות, טיוטת מודל וסוגיות לבחינה", שתיאר את המוטיבציות שזיהתה ועדת ההיגוי להנפקה אפשרית של שק"ד, הציג טיוטת מודל לדיון, ופירט את הסוגיות העיקריות העומדות לבחינה. אחת מסוגיות אלו הינה ההשפעה של הנפקת שק"ד על יציבות המערכת הפיננסית בכלל, ועל יציבות מערכת הבנקאות בפרט, כמו גם על יכולתה להמשיך ולבצע את תפקידה כמתווכת פיננסית במשק.

ככל שהציבור יאמץ את השק"ד כתחליף למזומן, לא צפויות להיות לכך השפעות מהותיות על מערכת הבנקאות. אולם, למעבר אפשרי של חלק מפיקדונות הציבור אל השק"ד עשויה להיות השפעה מהותית על: (1) המבנה והאיכות המקורות של מערכת הבנקאות; (2) עלויות המימון של מערכת הבנקאות; (3) היקף האשראי הבנקאי לציבור ומחירו; ועוד. ליציאה של פיקדונות הציבור אל השק"ד ישנן גם השפעות ישירות והשפעות פוטנציאליות על מאזן בנק ישראל. סוגיות אלו נבחנות בימים אלו בבנק ישראל, ובמסגרת זו המסמך המתפרסם היום מציג גישה אפשרית אחת לבחינתן. מסמכים דומים פורסמו על ידי בנקים מרכזיים מובילים בעולם.

במסגרת המסמך מוצגים תרחישים כלליים המנתחים את ההשפעות הפוטנציאליות מהנפקת שק"ד על מאזן מערכת הבנקאות בישראל, ובהתאם גם על מאזן בנק ישראל. בנוסף, מוצגת במסמך סימולציה אשר גובשה במטרה לבחון את אופי ואת עוצמת ההשפעות האפשריות על התוצאות העסקיות ועל מדדים עיקריים של מערכת הבנקאות. המסמך אינו לוקח בחשבון שינויים אפשריים שמערכת הבנקאות יכולה לעשות כדי להתאים את המודל העסקי שלה לעולמות הכסף המתחדשים. בנוסף, ראוי להדגיש כי הוא אינו מהווה ניתוח כולל של מכלול ההשפעות האפשריות של הנפקת שק"ד על מערכת הבנקאות, המערכת הפיננסית והמשק כולו. רוב הנתונים עליהם מתבסס המסמך הם נתונים שנתיים של שנת 2020, האחרונים שהיו זמינים במועד ביצוע הניתוח. חשוב לציין כי שנת 2020, בה החל משבר הקורונה, הינה שנה ייחודית הן מבחינת הצעדים המוניטאריים שנקט בנק ישראל, והשלכותיהם על מאזן בנק ישראל ומאזני מערכת הבנקאות, והן מבחינת שוק האשראי והתוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות. תוצאות התרחישים והסימולציה מושפעות מכך, ויש לקחת זאת בחשבון בעת ניתוח התוצאות המוצגות במסמך. גם סביבת הריבית הנמוכה משליכה על תוצאות הניתוח.

עיקרי הממצאים:

מעבר של היקף מסוים של פיקדונות הציבור אל מערכת השק"ד מייצר השפעות שונות על המאזנים של מערכת הבנקאות ושל בנק ישראל; המאזן של מערכת הבנקאות מצטמצם, בשל ירידה בסעיף "פיקדונות הציבור" בצד ההתחייבויות, וירידה בסעיף "פיקדונות בבנק ישראל" בצד הנכסים. הניתוח בנייר מראה כי התפתחויות אלו במאזן, תחת הנחה שמערכת הבנקאות מנסה לשמור על תיק האשראי לציבור בהיקף שטרם הנפקת השק"ד, שוחקות בצורה מסויימת את יחסי הנזילות של הבנקים. למעבר של היקפים גדולים יותר מפיקדונות הציבור אל השק"ד קיים פוטנציאל לשחיקה משמעותית ביחסי הנזילות, אשר מחייב את מערכת הבנקאות לנקוט בצעדים שונים כדי לשמור על יחסי נזילות נאותים; במסמך מוצג ניתוח של צעדים אפשריים, וכן מוצגות ההשלכות של צעדים אלו על התוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות.

הנפקת השק"ד מביאה גם לשינוי בהרכבו של מאזן בנק ישראל: לצד ההתחייבויות יתווסף סעיף שק"ד (שהינו למעשה תוספת לסך המזומן במחזור), ובמקביל קטן סעיף הפיקדונות המוניטאריים; בהיקפים גדולים יותר של מעבר של פיקדונות הציבור אל השק"ד, בנק ישראל עשוי לנקוט בצעדים שיביאו להתרחבות המאזן שלו; למשל, מוצג במסמך תרחיש בו בנק ישראל מעניק הלוואות למערכת הבנקאות.

הירידה בהיקף פיקדונות הציבור מביאה לגידול בהוצאות הריבית - ועל כן לשחיקה ברווח הנקי במערכת הבנקאות - וזאת ממספר סיבות: צעדי שימור פיקדונות באמצעות העלאת הריבית המשולמת עליהם, גיוס אג"ח בשוק ההון, קבלת הלוואות מבנק ישראל, או תמהיל של צעדים אלו. הניתוח במסמך מראה שתחת הנחות מקובלות לגבי היקף התחלופה בין פיקדונות הציבור לבין שק"ד, הנפקת שק"ד תפגע ברווחיות (איור 1), אולם לא צפויה להביא לשחיקה משמעותית בתוצאות העסקיות

של מערכת הבנקאות, ביציבותה (בפרט, יחס הון עצמי רובד 1 נשאר ברמה גבוהה), או ביכולתה להעניק אשראי ולמלא את התפקידים הקלאסיים של מערכת בנקאות במשק מודרני.

בנקים מרכזיים בעולם דנים בתכונות שמטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי נדרש לקיים ובמאפייניו. בין השאר, נידון הצורך בהגבלות שונות שניתן יהיה להטיל על היקף השימוש במטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי. קביעת הגבלה כזו יכולה להאיר באור חדש את הבחינה המוצגת במסמך זה וכן את הדיון בסוגיית banking disintermediation בכללותה. בנק ישראל ממשיך לבחון סוגיות נוספות שעולות במסגרת המחקר וההכנה לקראת הנפקה אפשרית של שק"ד בעתיד. נדגיש, כי בדומה לבנקים מרכזיים רבים אחרים, בנק ישראל טרם החליט האם בכוונתו להנפיק מטבע דיגיטלי.

[לניתוח המלא](#)

בנק ישראל: מעבר לשקל דיגיטלי עשוי לפגוע ברווחיות הבנקים

לפי דו"ח שמפרסם היום הבנק, המעבר לשקל דיגיטלי יפגע ברווחיות הבנקים בשיעור של 3.8% עד 12.7%. הסיבה - הבנקים יפסידו את מקור האשראי הזול ביותר שלהם, כספי הציבור בעו"ש. יחד עם זאת, בבנק ישראל מעריכים שיציבותה של המערכת הבנקאית והפיננסית לא תיפגע

כלכליסט

Digital currency unlikely to harm Israel's banking system, says central bank

Bank of Israel: Digital shekel would erode bank profitability

GLOBES

בנק ישראל מודיע על פרסום טיוטת אסדרה בתחום ניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור הנובע מממתן שירותי תשלום אגב פעילות לקוחות במטבעות וירטואליים

10.03.2022

על רקע הגידול בהיקפי הפעילות של לקוחות במטבעות וירטואליים וכנגזרת לכך הגידול בבקשות הלקוחות להעביר את הכספים שמקורם בפעילות זו אל חשבונות תשלום המנוהלים במערכת הבנקאית, הפיקוח על הבנקים פרסם היום טיוטת חוזר העוסק בניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור הנובע מממתן שירותי תשלום ללקוחות אגב פעילות שמקורה במטבעות וירטואליים.

הפעילות במטבעות וירטואליים הינה בעלת פוטנציאל סיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור. בפעילות במטבעות וירטואליים ניתן לעשות שימוש באנונימיות המובנית במטבע עצמו, או בארנקים דיגיטליים שנפתחים בלי שזוהה כלל הלקוח המחזיק בהם. כמו כן, בדרך זו עלולים להיות מועברים סכומים משמעותיים בין מדינות, ללא פיקוח או רגולציה. יחד עם זאת, פעילות במטבעות וירטואליים כוללת גם פוטנציאל לייעול תשלומים והעברות בינלאומיות.

נכון לעת הזו, הרגולציה והפיקוח אחר נותני שירות במטבע וירטואלי עדיין נמצאים בשלבי התהוות במרבית המדינות בעולם, כמו גם בישראל.

בהתאם לטיטוטת אסדרה זו, התאגידים הבנקאיים:

1. יידרשו לבצע הערכת סיכונים ולקבוע מדיניות ונהלים להעברות כספים שמקורם או יעדם קשור במטבעות וירטואליים בשים לב לגישה מבוססת סיכון ולזהות נותן השירות במטבע הווירטואלי. במקרים בהם נותן השירות קיבל רישיון למתן שירות בנכס פיננסי מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ושחל על פעילותו צו איסור הלבנת הון, יידרשו התאגידים הבנקאיים לבחון כל מקרה לגופו ולא יתאפשר לקבוע סירוב גורף למתן השירות.
2. התאגידים הבנקאיים נדרשים לברר את מקור הכספים ששימשו לרכישת המטבע הווירטואלי ואת הנתיב שעבר המטבע הווירטואלי ממועד רכישתו ועד להמרטו למטבע פיזי¹ והפקדתו בחשבון בתאגיד הבנקאי.

טיטוטת התיקון המוצעת הופצה היום לוועדה המייעצת לענייני בנקאות ולהערות הציבור. הנחיה סופית תגובש לאחר דיון בהערות הוועדה המייעצת לענייני בנקאות ובהערות הציבור.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים עוקב אחר הפעילות במטבעות וירטואליים והרגולציה המקומית והבינלאומית המתפתחת בתחום. על רקע הגידול בהיקפי הפעילות של לקוחות במטבעות אלו ובשל הפוטנציאל לייעול תשלומים והעברות בינלאומיות, גובשה טיוטת אסדרה זו. הפעילות במטבעות וירטואליים טומנת בחובה סיכון גבוה בהיבטי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. בשל כך, טיוטת האסדרה קובעת מספר עקרונות לניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור הגלום בפעילות זו אשר יסייעו ללקוחות התאגידים הבנקאיים המבקשים לממש כספים שמקורם בפעילות במטבעות וירטואליים, תוך ניהול הסיכונים הגלומים למערכת הבנקאית במסגרת פעילות זו".

[לטיטוטת האסדרה](#)

◀ **בנק ישראל ורשות ניירות ערך קיימו כנס בנושא פעילות הפינטק בעולם פיננסי פתוח**

15.03.2022

רשות ניירות ערך, בראשות יו"ר ענת גואטה והפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, בראשות המפקח יאיר אבידן, קיימו היום כנס משותף בנושא רפורמת הבנקאות הפתוחה כצעד לקידום מערכת פיננסית פתוחה. הכנס מתקיים לקראת כניסתו לתוקף של חוק שירותי מידע פיננסי בחודש יוני 2022, המועד בו יוכלו חברות להציע שירותי מידע פיננסי לציבור הרחב.

הרפורמה מבוססת על העיקרון כי המידע האישי של כל לקוח ולקוחה שייך להם והם רשאים להחליט לאן לנייד מידע זה. הלקוח רשאי לפתוח את המידע האישי בפני שחקנים חדשים במערכת הפיננסית, על מנת לקבל מחברות פינטק (טכנולוגיה פיננסית) הצעות לשירותים פיננסיים מותאמים אישית לצרכיהם והכל באופן דיגיטלי, נגיש ומתקדם. הטמעת שירותים חדשים אלו נועדו להגדיל את התחרות במערכת הפיננסית, להרחיב את מגוון השירותים הפיננסיים המוצעים ללקוחות, ולהגביר את ההכלה הפיננסית.

הרפורמה צפויה לשנות את האופן בו הציבור צורך שירותים פיננסיים יומיומיים, כגון: ריכוז המידע הפיננסי עבור הלקוח בכלל השירותים הפיננסיים שלו, השוואת עלויות של שירותים פיננסיים, קבלת הצעות ערך מתחרות, פיזור השירותים הפיננסיים בין גופים שונים בקלות וביעילות ועוד. מהלך זה וצעדים נוספים להגברת התחרות במערכת הפיננסית מאפשרים כניסת שחקנים חדשים, לרבות חברות הפינטק.

הכנס נפתח בדבריו של המפקח על הבנקים בבנק ישראל, יאיר אבידן: "אנו משוכנעים שיש מקום לקדם מערכת פיננסית פתוחה שבה הלקוח, בהתאם לבחירתו, יבחר את האופן בו יצרוך את שירותיו, כמו גם, יאפשר את השימוש בכנס המידע שבבעלותו. כך יוכלו הלקוחות לקבל הצעות ערך ומוצרים מותאמים יותר, ייעוץ טוב יותר, שירות מגוון יותר, חווית לקוח טובה יותר וכן גם הכלה פיננסית במגוון שירותים ומוצרים פיננסיים. בבנקאות פתוחה יציבה ופעילה יש בכדי להביא ערך ללקוח וגם לשחקנים הפעילים בתחום. זו הסיבה שאנחנו נרגשים לקראת הפתיחה של האקו-סיסטם מעבר לגבולות המערכת הבנקאית. נקודת המפנה צפויה בחודש דצמבר 2023, אז צפויים כל סלי המידע להיכנס לתוקף ביחס לכלל הלקוחות והתאגידים. אני מודה ליו"ר רשות ניירות ערך, ענת גואטה ולצוות הרשות על חלקם בשיתוף הפעולה הכן והפורה, לקידום האקו-סיסטם של מערכת פיננסית פתוחה בישראל."

🔗 **לדברי המפקח המלאים**

בדבריה, יו"ר רשות ניירות ערך, ענת גואטה, התייחסה ואמרה כי: "כדי להצליח ברפורמה משמעותית כמו רפורמת העולם הפיננסי הפתוח חייבים שותפות אסטרטגית חזקה ואמיצה ולכן, אני רוצה להודות למר יאיר אבידן המפקח על הבנקים ולכל צוות הפיקוח על הבנקים. יחד אנחנו מחויבים להצלחת הרפורמה וליצירת השפעה ממשית על הציבור בישראל. הציבור הישראלי ילמד איך להפוך את המידע הפיננסי הפרטי שלו לנכס שיניב לו ערך דרך אופטימיזציה של עלויות והתאמה אישית טובה יותר של חבילת המוצרים הפיננסיים הנכונה לו. שירות מידע פיננסי הוא רק הצעד הראשון ברפורמה ושירותי תשלום הם הצעד הבא והם חלק בלתי נפרד מחיי הצרכנים הפיננסיים ולכן פתיחת השוק הזה צפויה להביא להגברת תחרות במקטעים פיננסיים נוספים בעתיד. באירופה שוק התשלומים הוא זה שהניע קדימה את רפורמת שירותי המידע, בעוד בישראל התשתית החוקית והטכנולוגית בתחום שירותי המידע רחבה הרבה מעבר למידע אודות תשלומים. למעשה בכך ישראל מקדימה את אירופה".

הכנס עסק בכל ההיבטים הקשורים בעולם פיננסי פתוח ובהם יישום רפורמת הבנקאות הפתוחה, הליך הרישוי למתן שירותי מידע, שינוי דפוסי הצריכה של השירותים הפיננסיים, הרגולציה על מקורות המידע, הסטנדרט המשמש לבנקאות פתוחה, חווית הלקוח ועוד. הציגו בכנס מגוון גורמים מהארץ ומהעולם: מנהלת מערך שירותי מידע פיננסי ורישוי ברשות ניירות ערך, רו"ח אורלי קורן, הציגה את הליך הרישוי שמובילה הרשות לצורך קבלת רישיון לאספקת שירותי מידע לציבור. מנהלת יחידת החדשנות בפיקוח על הבנקים בבנק ישראל - אילנית מדמוני, הציגה את היבטי הרגולציה ויישום הרפורמה במערכת הבנקאית.

מנכ"ל ויזם משותף של חברת Ozone Financial technology - כריס מייקל, אשר הציג את האתגרים והתובנות מיישום הרפורמה של הבנקאות הפתוחה באנגליה; סמנכ"ל הטכנולוגיה של חברת Finaro - איליה דובינסקי, הציג את החזון של קבוצת ברלין, המהווה ועדה מייצגת הכוללת מומחים מכל העולם בתחום מערכת הפיננסית הפתוחה. מנהל המחקר של חברת Tink - יאן ואן וונ, הציג את הערך המוסף לצרכן כחלק מהתובנות של יישום הרפורמה באירופה. בנוסף, בכנס התקיים פאנל שעסק בפיתוח שוק הפינטק בישראל בהנחיית סגנית מערך שירותי מידע פיננסי ברשות ניירות ערך, עו"ד אביטל קרופניק, ובו השתתפו: מנהלת פעילות בלקסטון ישראל - יפעת אורון, מנהלת גלובאלית של חדשנות והשקעות בסיטי מעבדת חדשנות (Citi Innovation Lab) - אורנית שנער ושותף מנהל ב Team8 פינטק - יובל טל.

רקע: עיקרי חוק שירותי מידע פיננסי

מידע פיננסי הוא מידע על אודות הפעילות הפיננסית של הלקוח שמתנהלת אצל הגופים הפיננסיים שהוגדרו כמקורות מידע וכוללים, בין היתר: תנועות ויתרות בחשבון עובר ושב בשקלים חדשים או במטבע חוץ; מידע אודות הפעילות של הלקוח בכרטיסי חיוב; מידע על אודות האשראי של הלקוח, לרבות ריביות בגינו; מידע על החסכונות של הלקוח; מידע על תיק ניירות הערך שמחזיק הלקוח.

המידע הפיננסי של הלקוח מועבר באמצעות מערכת מקוונת מאובטחת שדרכה מחויב הגוף הפיננסי לתת גישה למידע הפיננסי. בשלב הראשון, הגופים הפיננסיים המחויבים על פי חוק להנגיש את המידע הפיננסי של לקוחותיהם הם בנקים וחברות כרטיסי אשראי. בהמשך ידרשו לכך גם נותני אשראי חוץ בנקאי, חברות ביטוח וחברות המנהלות קופות גמל ביחס למידע בנושא אשראי.

נותן שירות מידע פיננסי אשר קיבל רישיון מרשות ניירות ערך, לדוגמה חברת פינטק, יהיה רשאי לקבל, בהסכמת הלקוח, גישה מקוונת למידע פיננסי אודותיו, המצוי בידי מקורות מידע פיננסיים שונים, לדוגמה בנק. במקביל, הצעת החוק מטילה על מקורות המידע חובה לאפשר לנותני השירות גישה מקוונת למידע של לקוח, בכפוף להסכמתו, באמצעות ממשק מאובטח. על בסיס המידע האישי, יוצעו ללקוח שירותים מקוונים הכוללים, בין היתר, ריכוז מידע פיננסי המתקבל ממקורות מידע שונים; השוואת מחירים, עלויות או תשואות; העברת מידע לספקים פיננסיים לשם קבלת הצעות מתחרות; וכן ייעוץ בדבר התנהלות כלכלית.

בנוסף, הצעת החוק קובעת כי השימוש במידע פיננסי של לקוח יהיה לטובת הלקוח ולשם סיוע בהתנהלותו הכלכלית בלבד. כמו כן, במטרה למנוע ניגודי עניינים בין נותן שירות מידע פיננסי לבין לקוח, נקבעו מגבלות שונות. לדוגמה, מצב של ניגוד עניינים עלול להיווצר כאשר נותן מידע פיננסי משמש גם כיצרן של מוצרים או שירות פיננסי ולכן נקבע כי נותן שירות המצוי במצב זה, לא יוכל לתת שירות של השוואת עלויות או תיווך בנוגע למוצרים או שירותים אלה.

הצעת החוק נועדה להבטיח תחרות הוגנת ושוויונית בין הגורמים הפיננסיים הפעילים בשוק. בהתאם לכך, המידע אינו מועבר באופן חד-סטרי בין גופים המתחרים על שיווק מוצר פיננסי בעל תכליות דומות.

בנק ישראל מודיע על הסרת חסמים בשימוש בשירותי מחשוב ענן

13.06.2022

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום תיקון להוראתו בנושא "מחשוב ענן" (הוראה 362), שתכליתה הסרת חסם השימוש בשירותי מחשוב הענן (שירותים, יישומים ותשתיות) בארץ ומחוץ לגבולות המדינה לכלל שירותי המחשוב בתאגידים הבנקאיים, לרבות מערכות ליבה, כאשר העיקרון המחייב הוא הטלת האחריות וניהול הסיכון על הנהלת התאגיד הבנקאי והדירקטוריון. רוח השינוי הוא כמקובל אצל הרגולטורים המתקדמים בעולם בתחום הבנקאי.

המהלך יעשה בהתאם לעקרונות מקצועיים שנקבעו בהיבטים הבאים: ממשל תאגידי; הערכת סיכונים; רגולציה וסיכונים משפטיים; הגנת הפרטיות; אבטחת מידע וסייבר; היבטים תפעוליים והמשכיות עסקית; בדיקת נאותות לנותן שירותי מחשוב הענן וההתקשרות עימו, לרבות קיום תכנית סיום ההתקשרות. התיקון כולל דרישות לתאגידים הבנקאיים לעדכן את מדיניותם לשימוש בשירותי מחשוב ענן, להגדיר תחומי האחריות לניהול, שליטה, אישור ותייעוד של שירותי מחשוב הענן בתאגיד הבנקאי וכן להגדיר מודל סמכויות ותפקידים בתאגיד הבנקאי ואצל נותן שירותי מחשוב הענן.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "שירותי מחשוב הענן מקדמים ומעצימים את יכולות המחשוב הארגוניות ומאפשרים לארגונים ובכללם התאגידים הבנקאיים להתייעל ולהגיב במהירות לצרכי השוק. תיקון ההוראה מסיר את חסם השימוש בשירותי מחשוב ענן למערכות ליבה בנקאיות והוא מותאם לשינויים בעולם הטכנולוגיה, בו רבדים טכנולוגיים שונים ניתנים כשירות ע"י חברות טכנולוגיה. מהלך זה מצטרף לשאר הצעדים שנוקט הפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות להתאמת הבנקאות בישראל לעולם התחרותי המשתנה ולקדמה הטכנולוגית, לטובת הלקוחות, תוך שמירה על יציבות המערכת הבנקאית".

◀ דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס בנק ישראל - "הצצה לעולם התשלומים העתידי"

21.06.2022

היום התקיים כנס בנק ישראל בנושא "הצצה לעולם התשלומים העתידי: מגמות, השוק והרגולציה", מצורפים דברי המפקח על הבנקים בכנס:

בוקר טוב לכולם,

זו זכות וכבוד גדול לקחת חלק בכנס חשוב זה העוסק בעולם התשלומים העתידי.

כבר שמענו הבוקר על מספר כיוונים ומגמות בעולם התשלומים העתידי ובוודאי נשמע עוד רבות על כך בהמשך היום. אני מאמין שעולם הבנקאות הפתוחה יהווה נדבך מרכזי בכל כיוון אליו יתפתח שוק התשלומים וזו הסיבה שבחרתי להתמקד הבוקר בנושא זה.

אני לא בטוח שכולם שמו לב, אבל ביום שלישי שעבר נרשם ציון דרך היסטורי בעולם הבנקאות המקומי. במועד זה נכנס חוק הבנקאות הפתוחה לתוקף. מדובר בשלב חשוב מאוד בהגברת התחרות במערכת הפיננסית אך לא פחות חשוב – זהו צעד משמעותי בשיפור כוחו של הצרכן הפיננסי ויכולותיו להתמודד עם העולם הפיננסי.

פרויקט הבנקאות הפתוחה הוא פרויקט דגל של בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות. לא ניתן להשתמש בסופרלטיב אחר. ממש פרויקט דגל. אולי בעצם כן ניתן. פרויקט שמהווה רפורמה ממשית.

ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת עולם פיננסי פתוח, עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו משולבים גם נתונים על חסכון ארוך הטווח והעולם הפנסיוני, ובהמשך, יש לפעול לעולם של "כלכלה פתוחה", שלב בו נממש את חזון ה"מידע הפתוח" – שלב ה-Open Data, פעילות שאת ניצניה ניתן כבר לאתר בעולם.

חוק שירות מידע פיננסי, או בשמו הידוע כ"חוק הבנקאות הפתוחה", חוקק במסגרת חוק ההסדרים האחרון ופורסם בחודש נובמבר 2021, בדיוק שלוש שנים לאחר שבנק ישראל הכריז כי הוא מחייב את המערכת הבנקאית ליישם את "סטנדרט ברלין" לבנקאות פתוחה.

מדובר בחוק חשוב ביותר שכניסתו לתוקף צפויה לתרום רבות לחיזוק כוחו ומעמדו של הצרכן, לעידוד התחרות במערכת הפיננסית, לשקיפות אודות נכסי המידע של הלקוח, כמו גם, פוטנציאל משמעותי להגברת ההכלה הפיננסית וליצירת ערך רב לאזרחים כלקוחות ולמשק.

זהו נדבך נוסף בשינויים בעולם הבנקאות ובעולם הפיננסי שיש בו בכדי להזיז את המכוון ולעבור ממסלול איטי ויציב של אבולוציה, בו המערכת מתקדמת עקב בצד אגודל בצורה מדודה וסדורה, למסלול של רבולוציה, המשתנה באופן דינמי ובקצב מהיר. המעבר מתהליך אבולוציוני לתהליך רבולוציוני, גם בהיבט של הקצב וגם בהיבט של מוצרים ושירותים, מהווה פוטנציאל משמעותי להתפתחות התחרות ורווחת הצרכן. לצד זאת, ההצלחה מחייבת את כל השחקנים במערכת, בין אם רגולטורים, מחוקקים, צרכני מידע ומקורות מידע, להירתם ולתרום את תרומתם להתפתחות הראויה והמתאימה של מערכת מורכבת זו. למרות שבמועד זה, עדיין אין זה ברור מהו שיווי המשקל אליו יתכנס האקו-סיסטם, ברור לחלוטין שללא פעילותם הברוכה של כלל השחקנים לא נגיע לשיווי משקל טוב, מתפתח ובר-קיימא.

הרבולוציה המונעת, בין היתר, כנגזרת של הבנקאות הפתוחה, לצד אי הוודאות, משליכים ישירות על השתנות המודל העסקי, על השחקנים החדשים בשוק הפיננסי ועל יצירת שיתופי פעולה חדשים שמאתגרים אותנו כרגולטורים. ניתן לציין כדוגמה להמחשה, פלטפורמות בנקאיות המשתפות פעולה עם נותני שירותים פיננסיים, יצירת "מרקטפלייס" בו ניתנים שירותים על ידי גופים פיננסיים שונים ועוד היד והדמיון נטויים. ואותנו כרגולטור, בסופו של דבר, מנחה הבנת הסיכונים וניהולם, היותם של שירותים ועיסוקים אלה כמותרים, ההשפעה שלהם על המשק והתחרות בראי טובת הצרכן.

תהליך חקיקה, אף פעם אינו תהליך פשוט, אך תהליך החקיקה של הבנקאות הפתוחה היה מורכב ביותר. שכן יש פה מערכת יחסים סבוכה בין הלקוח לבין נותן השירות ללקוח, בין הלקוח לבין מקורות המידע, בין מקורות המידע לבין נותני השירות, בין נותני השירות ומקורות המידע לבין המאסדרים השונים וגם, לא פחות מורכב מכך, בין המאסדרים עצמם. חוק זה הוליד אתגרים רבים לכולנו ואני שמח להגיד בפה מלא שעמדנו באתגרים אלו בכבוד.

אין זה מקרה שהחוק שחוקק רק לפני כחצי שנה נכנס כבר עכשיו לתוקף. צריך להגיד את הדברים כהווייתם. לולא התחיל בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בתהליך גיבוש ועיצוב הרפורמה שלוש שנים קודם לכן, לא היינו עומדים כאן היום כאשר שיתוף המידע על סמך סטנדרט אחיד ובינלאומי הוא כבר עובדה מוגמרת ומיושם הלכה למעשה. להערכתי, בהיערכות המוקדמת שלנו אפשרנו את יישום הרפורמה כאן ועכשיו, שנים לפני שהייתה מיושמת לו כל התהליך היה מתחיל בחודש נובמבר האחרון.

וקצת בגאווה. נהוג לומר שרגולטורים הולכים אחרי המחנה. אני מרשה לעצמי, אגב צניעות, לומר שבמקרה זה נהגנו כרגולטור שהוא רפורמטור, פורץ דרך והולך לפני המחנה.

בנק ישראל חרט על דגלו את קידום התחרות במערכת הבנקאית ושיפור מעמד ומקומו של הלקוח. מקומו של הלקוח, אך ברור הוא – במרכז.

כבר בשנת 2016 התחלנו בצעדים רגולטורים על מנת לבסס את שיתופי המידע במערכת הבנקאית, בהתחלה כרגולטור מאפשר ובהמשך כרגולטור כמחייב. לא רק שחייבנו את הבנקים ליישום הבנקאות הפתוחה, אלא בהמשך גם פעלנו לבחירת סטנדרט בינלאומי מקובל וחייבנו את המערכת הבנקאית כולה לפעול על פי סטנדרט זה. כידוע, פעלנו, עוד בטרם הבשילו תהליכי החקיקה, פעילות שטמנה בחובה סיכון ומורכבות רבה לאורך הדרך, וגם מתחים לא פשוטים, וכל זאת על מנת ליישם את הסטנדרט לשוק הישראלי, אגב דחיפת המערכת הבנקאית להתכונן למפץ הזה שנקרא בנקאות פתוחה. כן, בהחלט מפץ. פעילות שהביטוי רפורמה משמעותית כפי שצינתי מתאימה לה בהחלט.

העלייה הראשונה לאוויר של סל המידע הראשון, מידע אודות יתרת ותנועות בחשבון העובר ושב, היתה באפריל 2021. היו בהחלט ימים מורכבים ערב העלייה לאוויר. ימים מורכבים בעיקר כנגזרת של העדר חקיקה וטענות ותלונות שונות מצד גורמים כאלה ואחרים. כל אחד והפריזמה שלו, כל אחד והאינטרסים שלו. אני מקווה שהיום לכולם ברור שזו הייתה פעילות נדרשת ומבורכת שהייתה הכרחית ליישומה של רפורמת הבנקאות הפתוחה.

בפרספקטיבה של כשנה, אני מאוד שמח שעלינו כפי שעלינו. ציפינו מראש שתהליך העלייה לאוויר עם הסל הראשון, יהווה מעין פיילוט שיסייע לבחון ולראות את "זרימת המים בצנרת". כפי שציפינו היו, ובמידה מסוימת עדיין ישנם, חבלי לידה מסוימים. חלק מאותם קשיים הינם טבעיים לחלוטין, וראינו תופעה זו גם במדינות אחרות שיישמו בנקאות פתוחה, כמו גם, בפרויקטים משמעותיים אחרים שמעריבים גורמים רבים ומערכות מגוונות ומורכבות.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה, כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים. נדרשת סבלנות. ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאופיינות כבעיות של תחילת הדרך.

באירופה הייתה פעימה אחת ולאחר העלייה לאוויר השקיעו את כל המאמצים בייצוב המערכות. בישראל לאחר כל פעימה נדרשים מקורות המידע להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב ותיקון בעיות שעלו בפעימה הקודמת. מפה גם מגיעה החשיבות של עבודה בהתאם לסטנדרט האחד שאומץ בישראל. שימוש נכון ומיטבי בשפה אחידה זו מייצר את הבהירות והקישוריות הנדרשת ליישום נכון של רפורמה זו. הסטנדרט הוא זה שיבטיח גם את קלות החיבור והממשקים של נתוני שירותי המידע ל-API. אנחנו ערים לכך שעדיין ישנה ביקורת על תהליכי שיתוף המידע ואני גאה לומר שאנחנו מפיקים ממנה ערך רב. הביקורת מסייעת לנו לגלות תקלות וכשלים, ודוחפת אותנו להשתפר ללא הרף כדי להביא למינימום את התקלות ואת משך הטיפול בהן.

נדרשת נחישות. נדרש רצון של כל המשתתפים. נדרש לקיים SLA. נדרשת אכיפה.

ואם עסקינן בפעילותם של נתוני שירותי המידע, אנחנו נמצאים בנקודה משמעותית של פתיחת האקו-סיסטם מחוץ לגבולות המערכת הבנקאית ומתן אפשרות גישה למידע לגופים נוספים. אנחנו מצפים מאוד לכניסתם של גופים חדשים שיפתחו וירחיבו את האקו-סיסטם ויסייעו לצרכן לעשות שימוש מושכל ונכון במידע שלו.

ואל לנו להתבלבל. עלינו להיות זהירים ושמרנים במיוחד. אנחנו עוסקים כאן במידע. וליתר דיוק, בשיתוף של מידע. בשיתוף מידע של לקוחות. אבטחת המידע, שמירה על פרטיות ואמון הצרכן הם אבני היסוד של האקו-סיסטם כולו. בהעדר אלו לא תתכן הצלחה ויישום מוצלח של הרפורמה. המערכת הבנקאית למודת ניסיון ומכירה מקרוב את האתגרים הכרוכים בניהול סיכונים אלו, אך אין זה מספיק. על כלל הגופים והשחקנים הפועלים בתחום מוטלת החובה לנהל באופן נאות את הסיכונים הכרוכים בשיתוף המידע ובפרט סיכוני אבטחת מידע וסייבר.

כדי לייצר את האמון הזה על כולנו לפעול בהתאם לכללים ולהקפיד על ביצוע כלל התהליכים באופן הוגן ובהתאם לחוק ולרגולציה. זאת החל משלב קבלת הסכמת הלקוח על המורכבות שבה, דרך קבלת המידע ושמירתו ועד להנגשת המידע ויצירת ערך ללקוח. כל אלו צריכים להיעשות באופן תקין ובסטנדרטים הגבוהים ביותר. זו גם הסיבה לאחריות הכבדה שניתנה לנו, המאסדרים השונים, לפקח אחר פעילותם של השחקנים השונים. הקישוריות וזרימת הנתונים יש בהם בכדי ליצור חשש לפוטנציאל הדבקה ואף כפי שציינתי, חשש לערעור ופגיעה באמון הלקוחות כלפי המערכת הבנקאית.

אנחנו מאמינים כי המידע שנאסף אודות פעילותו של הלקוח הוא מידע השייך לו וככזה, הלקוח הוא זה המחליט מי יוכל לעשות במידע שימוש ולא יזיה צורך. על בסיס תפיסה זו מושתתת רפורמת הבנקאות הפתוחה כולה. אך אסור שנסתפק בכך. יש להתחיל, כפי שעשינו, עם המידע הבנקאי, להמשיך עם מידע מכלל הגופים הפיננסיים ולכוון לשיתוף כלל המידע אודות פעילות הלקוח. בעולם הנוכחי מידע הוא כוח. וכשם שגופים עסקיים עושים שימוש במידע לפיתוח והתאמה של מוצרים ושירותים כך גם יוכל הלקוח לעשות שימוש במידע לטובתו האישית ולהגדלת רווחתו.

אופן השימוש במידע הוא אתגר בפני עצמו. מוקדם לחזות את כלל השימושים שיתפתחו כתוצאה מהרפורמה אך בהחלט ניתן כבר לומר שאלו יתמכו במגמה הקיימת ההולכת ומתגברת. מגמה זו מאופיינת בהתחזקות כוחו של הלקוח, פתיחת השוק לתחרות, פריקות של מוצרים ושירותים, מונטיזציה של מידע וכניסתם של שחקנים וחברות טכנולוגיה לעולם הפיננסי האבולוציוני. כל אלו יחייבו תשתית ופרשנות משפטית התומכת והמאפשרת את התפתחותו של עולם זה. זהו גם בהחלט אתגר משמעותי לסביבה הרגולטורית האמורה לאסדר ולפקח אחר פעילות זו.

בבנקאות פתוחה, יציבה ופעילה יש בכדי להביא ערך ללקוח וגם לשחקנים הפעילים בתחום. זו הסיבה שאנחנו נרגשים לקראת הפתיחה של האקו-סיסטם מעבר לגבולות המערכת הבנקאית. נקודת המפנה צפויה בחודש דצמבר 2023, אז צפויים כל סלי המידע להיכנס לתוקף ביחס לכלל הלקוחות והתאגידים.

אנו מצויים בתהליך גדילה והתפתחות של השוק עד למציאת נקודת שיווי המשקל הנכונה, הגם שאפשרי, שזו תהיה דינמית ותשתנה עם ההתפתחות של המערכת, הרכב השחקנים, שיתופי פעולה ועוד. אנו משוכנעים שיש מקום לקדם מערכת פיננסית פתוחה שבה הלקוח, בהתאם לבחירתו, יבחר את האופן בו יצרוך את שירותיו, כמו גם, יאפשר את השימוש בנכס המידע שבבעלותו. כך יוכלו הלקוחות לקבל הצעות ערך ומוצרים מותאמים יותר, ייעוץ טוב יותר, שירות מגוון יותר, חווית לקוח טובה יותר וכן גם הכלה פיננסית במגוון שירותים ומוצרים פיננסיים. הלקוח יכול עתה לצרוך שירותים פיננסיים בין מספר גופים מבלי לאבד את השליטה על המידע אודות התנהלותו הפיננסית.

התשתית שנבנתה לפעילות הבנקאות הפתוחה משמשת כלי גישה לחשבונות הלקוחות ומשכך ניתן לעשות שימוש בתשתית גם לצורך חדשנות בעולמות התשלומים ופעילויות נוספות.

בנק ישראל התחיל את המסע הזה בלחייב את הבנקים לאמץ את הסטנדרט של בנקאות פתוחה גם לצורך כתיבת הוראות תשלום. בשלב זה חייבנו תשלום בודד, אבל מפה השמים הם הגבול. הכביש נסלל, עכשיו יכולים לנסוע עליו. בהמשך יתווספו שירותים נוספים הקשורים לעולמות התשלומים – בין אם על ידי הרגולטורים, קבוצת ברלין שמגדירה את הסטנדרט או האקוסיסטם עצמו.

ואולם כשם, שבבנקאות הפתוחה לעניין המידע, היתה חשיבות רבה לחקיקה, כך גם פה. על מנת לבסס את שירותי התשלומים בבנקאות הפתוחה נדרשת חקיקה מקבילה בתחום התשלומים – שתסדיר את הרגולציה והרישוי של הגורמים שיוכלו לתת את השירותים האלו וכן את ההגנות על הלקוחות.

צוותי עבודה בינמשרדיים עובדים בקדחתנות בימים אלו על מנת לקדם חקיקה חשובה זו.

ובלי להזכיר את הפאן חברתי, לא ניתן להשלים את הדברים. בעשורים האחרונים הולכת ומתרחבת תודעה הכורכת את העולם העסקי ואת העולם החברתי ביחד. האחריות החברתית מעודדת את הארגונים להשיא ערך לא רק לעצמם, אלא גם לסביבה, לחברה, למדינה ולעולם בכלל. מקור החיבור הוא ההבנה שרווחים המופקים תוך מתן ערך חברתי הינם בעלי ערך אסטרטגי גבוה יותר. אני מאמין שרפורמת הבנקאות הפתוחה היא דוגמה מצוינת להזדמנות המייצרת ערך משותף הצפוי להעצים את רווחת הציבור והמשק, באופן שיעצים ויאפשר לנו לחיות בחברה טובה יותר.

ולסיום, רפורמת הבנקאות הפתוחה הינה רפורמה פורצת דרך. רפורמה המשפיעה מהותית על מאזן הכוח שבין הצרכן לנותני השירותים.

בכל מה שקשור להשקעות הנדרשות לצורך פיתוח האקו-סיסטם, אני מבקש להבהיר: אין זמן יותר טוב מההווה. עכשיו זה הזמן. זו זכות גדולה וחובה גדולה לקחת חלק ברפורמה בסדר גודל שכזה שתקבל מקום של כבוד בהיסטוריה של המערכת הבנקאית והפיננסית.

זו המשמרת שלנו ועלינו כולנו לתרום את חלקנו בכדי לממש רפורמה זו באופן מיטבי.

תודה רבה והמשך כנס מהנה.

[לצפייה בדברי המפקח](#)

עיסוק של תאגידים בנקאיים במתן שירותים בנקאיים קריפטוגרפיים פיננסיים

07.11.2022

בשנים האחרונות אנו עדים לעליה בפעילות בתחום הנכסים הקריפטוגרפיים הפיננסיים (להלן "קריפטו"), בין השאר, נכסים ושירותים חדשים וחדשניים מתפתחים בקצב מואץ, ניתנים על ידי מגוון של גופים ומופנים לקהל רחב יותר של לקוחות. בשנה האחרונה, בעולם וגם בישראל, רואים גם כניסה של גופים פיננסיים מסורתיים, ובהם בנקים לתחום זה.

הפיקוח על הבנקים סבור כי בפעילות קריפטו ובטכנולוגיה התומכת בפעילות זו יש פוטנציאל חדשנות בעולמות הפיננסיים. פעילות של גופים פיננסיים מסורתיים בתחום, לצד גופים אחרים שכבר פעילים שנים רבות, תאפשר התפתחות של מודלים עסקיים חדשים.

היות שמדובר בפעילות חדשה, הן לגופים הפיננסיים והן ללקוחותיהם, המגלמת בתוכה סיכונים יציבותיים, סיכונים פיננסיים, סיכונים תפעוליים, לרבות סיכוני סייבר, היבטי איסור הלבנת הון והיבטים צרכניים, יש חשיבות בניהול זהיר של סיכונים אלו על ידי הגופים הפיננסיים הבוחרים לפעול בתחום, כך שבין היתר השימוש בכלים פיננסיים חדשים וטכנולוגיות חדשות יהיה לטובת הלקוחות ובהתאם למותר לבנקים על פי חוק.

בהתאם, היום הוציא הפיקוח על הבנקים לוועדה המייעצת לענייני בנקאות טיוטת מכתב וטיוטת עדכון להוראת נב"ת 310 בנושא ניהול סיכונים המפנות את תשומת הלב לסיכונים המרכזיים הנגזרים בתחום זה, לרבות לדרישות הצרכניות הנובעות מהפעילות, וכן דורשות מכל תאגיד בנקאי לפנות למפקח מראש בטרם הוא נכנס לפעילות בתחום הקריפטו (מצ"ב לינק להוראה).

יאיר אבידן, המפקח על הבנקים: "פעילות הקריפטו, תחת גופים פיננסיים מסורתיים, הינה פעילות חדשה יחסית, ומשך יש חוסר-ודאות לגבי התפתחות המודלים העסקיים בתחום זה. כרגולטור המעודד חדשנות, לפיקוח על הבנקים יש אחריות דואלית. מצד אחד לא לבלום את החדשנות שבפעילות הקריפטו והטכנולוגיה התומכת בה אלא לאפשר את התפתחותה, ומצד שני, לוודא גישה זהירה ביחס לסיכונים הנובעים מפעילות זו תוך הבטחת ההגנה המירבית האפשרית על הלקוח."

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל, מר עודד סלומי, נשא דברים בכנס השנתי לעדכון דירקטורים 2022

23.03.2022

מר עודד סלומי נשא דברים בכנס השנתי לעדכון דירקטורים 2022, שנערך מטעם איגוד הדירקטורים בישראל. הרצאתו עסקה בפעולותיו של בנק ישראל לקידום חדשנות במערכת הפיננסית, במרחב התשלומים והשירותים הבנקאיים. סלומי הסביר כי כבונה ומפעיל מערכות תשתיות בנק ישראל מנהיג חדשנות במערכת הפיננסית על ידי שידרוג ופיתוח העצמאות של מערכות הליבה החיוניות באקוסיסטם של מערכות התשלומים. סלומי הוסיף כי הבנק מעודד ומקיים שירותים פיננסיים דיגיטליים על ידי הכוונת המשק לתשלומים ללא מגע, ארנקים דיגיטליים לרבות של חברות בינ"ל שהחלו לפעול במשק, הטמעת תשלומים מיידיים מחשבון לחשבון, הקמת מאגר נתוני אשראי, אישור של בנק דיגיטלי חדש, תמיכה בהקמת מרכז שירותי מחשוב לבנקים חדשים וקטנים בשיתוף פעולה עם משרד האוצר ומשרד הכלכלה, קידום פרויקט בנקאות פתוחה, העמדת רשיון לסולקים חדשים, קידום ניידות בקליק בין בנקים ועוד.

סלומי הדגיש את האתגרים שבדרך: הוא מנה מספר שאלות פתוחות לגבי מה יהיו עקרונות הפיקוח על גופים ושירותים פיננסיים חדשים, כיצד ימנע ארביטראג' רגולטורי, כיצד להגן על הפרטיות ועל ההוגנות בשימוש בנתוני הפרט תוך עידוד התחרות בתחום, כיצד לקדם תחרות לצד שימור היציבות תוך שמירה על נטל רגולטורי סביר, וכיצד לוודא שמטבעות ה"פיאט" (כמו השקל, הדולר, האירו ונוספים) ימשיכו להיות רלבנטיים בעולם עתידי של מטבעות דיגיטליים. סלומי סיים באומרו כי "המעבר לכלכלה דיגיטלית כבר בעיצומו, ולכן בנק ישראל מנהיג מדיניות ומוודא שקצב ההתקדמות יהיה בהלימה לנעשה בעולם".

[להרצאתו של עודד סלומי](#)
[למצגת - היערכות בנק ישראל לכלכלה הדיגיטלית](#)

בנק ישראל ממשיך לקדם תשלומים מידיים בישראל - הנחה את השחקנים להיערך לקבלת בקשות לתשלום (R2P) עד לסוף שנת 2023

28.02.2022

בנק ישראל פועל לקידום התשלום המידי Faster/Instant Payment בישראל על מנת לתת מענה לצרכי השוק, להתאים את התשלום המידי לסטנדרטים בין-לאומיים ולהתפתחויות בעולם וכן על מנת להסיר חסמים שזוהו במסגרת הפיקוח על התשלום המידי. במסגרת הצעדים, הפיקוח על מערכות התשלומים הנחה את השחקנים להיערך לקבלת בקשות לתשלום עד לסוף שנת 2023. זאת בהמשך להנחיות קודמות שחייבו היערכות לקבלת זיכויים מידיים ופיתוח (R2P) Request to pay (ISO 20022) התשלום המידי בסטנדרטים בין לאומיים מקובלים.

פרופ' אמיר ירון, נגיד בנק ישראל:

"פיתוח שוק התשלומים בישראל הוא יעד מרכזי מבין היעדים שהצבנו לעצמנו בבנק ישראל במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק. מדיניותנו מכוונת ליצירת שוק תשלומים מתקדם שיאפשר לשחקנים בשוק להגדיל את מגוון האפשרויות העומדות בפני הצרכנים ובתי העסק לביצוע תשלומים והצבת שוק התשלומים בישראל בשורה אחת עם המדינות המובילות בעולם. צעד זה מצטרף לשורה ארוכה של צעדים שנקטנו במטרה לשפר את רווחת הצרכן ולתרום לעידוד ופיתוח התחרות והחדשנות במערכת הפיננסית."

עודד סלומי, מנהל מחלקת תשלומים וסליקה:

"בנק ישראל מקדם חשיבה של קידמה, דיגיטציה, חדשנות ומתן מענה לצרכי שוק ועל כן רואה חשיבות רבה בקידום מגוון של אמצעי תשלום מתקדמים וחדשניים בדומה למגמות ולהתפתחויות בעולם. לצורך כך, בנק ישראל מקדם שורה של צעדים שמטרתם לבחון את השינויים הנדרשים בשוק על מנת להתיר חסמים ולהטמיע את התשלום המידי בקרב הציבור בישראל."

[רקע למהלך:](#)

תשלום מידי הינו אמצעי תשלום אשר מאפשר העברת תשלום מחשבון לחשבון, 24 שעות שבעה ימים בשבוע, בו הכסף זמין מידיית למקבל התשלום. כך למשל - זיכוי מידי מאפשר למקבל התשלום לעשות שימוש מידי בסכום הכסף שזוכה לחשבונו - בדומה לתשלום באמצעות כסף מזומן. זאת בשונה מאמצעי תשלום אחרים אשר נפוצים היום בישראל (צ'קים, העברה בנקאית, כרטיס חיוב נדחה, כרטיס נטען ועוד), שבהם הכסף אינו זמין לשימוש מידי על ידי המוטב.

בנק ישראל פועל לקידום התשלום המידי Faster/Instant Payment בישראל על מנת לתת מענה לצרכי השוק, להתאים את התשלום המידי לסטנדרטים בין-לאומיים ולהתפתחויות בעולם וכן על מנת להסיר חסמים שזוהו במסגרת הפיקוח על התשלום המידי. במסגרת הצעדים, הפיקוח על מערכות התשלומים הנחה את השחקנים להיערך לקבלת בקשות לתשלום עד לסוף שנת 2023. זאת בהמשך להנחיות קודמות שחייבו היערכות לקבלת זיכויים מידיים ופיתוח (R2P) Request to pay (ISO 20022) התשלום המידי בסטנדרטים בין לאומיים מקובלים.

בקשה לתשלום מידי (R2P) תאפשר למוטב לבקש באופן דיגיטלי תשלום מלקוח משלם, בגין סחורה או שירות, באופן פיזי (כמו בבית עסק) או און ליין/מקוון (באתר אינטרנט) באופן פשוט, קל ונוח שיאפשר את קבלת התשלום באופן מידי בחשבונו של המוטב (זיכוי מידי). יישום הנחיה זו, במקביל לצעדים נוספים שמקודמים על ידי בנק ישראל, ירחיב את סוגי העסקאות של תשלום מידי גם לעסקאות בהם מעורבים בתי העסק והממשלה, ולא יוגבל רק לעסקאות של תשלום מידי בין פרטיים, כפי שמתאפשר כיום.

בנק ישראל מזמין גופים בתחום התשלומים אשר מעוניינים לקבל מידע ולקיים שיח בנושא תשלומים מידיים לפנות אלינו בכתובת המייל: payments-oversight@boi.org.il.

סיכום וחומרי הכנס בנושא ההתפתחויות במערך התשלומים בישראל, 28.02.2022

01.03.2022

בכנס וירטואלי שהתקיים ביום שני ה-28.02.2022, הציג בנק ישראל נושאים שונים בתחום התשלומים, ביניהן הטמעת הוראת חיוב דיגיטלית המהווה תחליף דיגיטלי לשיק מנייר; צעדים להגברת השימוש בתשלומים מידיים מחשבון לחשבון, הידוע ייזום תשלומים על-ידי גופים חוץ-בנקאיים, באמצעות בנקאות פתוחה; הענקת Instant Payments או Faster Payments כ תקן עולמי להעשרת מידע במסרי תשלום; שיפור ISO רישיונות נותני שירותי תשלום לגופים חוץ-בנקאיים; הטמעת תקן 20022 לאיסוף נתונים מכל מערכות BI הקמת מערך Cross-border payments – העלות והזמן לתשלום בתשלומים חוצי-גבולות התשלומים המבוקרות; שדרוג והחלפת מערכת זה"ב; ועוד.

את הכנס הווירטואלי פתח נגיד בנק ישראל, הפרופסור אמיר ירון, אשר נשא דברים המתייחסים לעולם התשלומים הדיגיטליים כאסטרטגיה לפיתוח הכלכלה בישראל (קישור לדבריו בכנס ולכנס כולו).

כמו-כן הוצגו תהליכים שהושלמו בתחום התשלומים, ביניהן הטמעת תשלומים ללא מגע בכל המשק, באמצעות כרטיסי חיוב פלסטיים ובאמצעות ארנקים דיגיטליים, לרבות של חברות טכנולוגיה בינלאומיות; הענקת רישיונות לגופים שבקרו יפעלו במערכות התשלומים – בנק חדש, סולקים חדשים, אגודת אשראי; השקת אפליקציות תשלום בנקאיות, קמעונאיות, ובתחום התחבורה; אסדרה של נכסים דיגיטליים, ועוד.

הכנס התקיים בהמשך לסקירה מקיפה על ההתפתחויות במערך התשלומים, שפרסמה מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל בדצמבר, עם נתונים מהשנים 2018 עד 2020, ועדכונים משנת 2021. ניתן להוריד את הסקירה מאתר הבנק כאן.

[לצפייה בכנס במלואו](#)

[לחומרים והמצגות שהוצגו בכנס](#)

קול קורא להתייעצות לגבי אפיון טכנולוגי של הוראת חיוב דיגיטלית, תחליף דיגיטלי לצ'ק מנייר

23.03.2022

בנק ישראל רואה חשיבות רבה בקידום עולם התשלומים ובהטמעת אמצעי תשלום חדשים במשק. מטרתה של הוראת חיוב דיגיטלית היא להוות חלופה לאמצעי תשלום מבוסס נייר (צ'ק מנייר).

בנק ישראל רואה חשיבות בכך שהתהליך נעשה בהתייעצות עם מגוון רחב ככל האפשר של בעלי עניין מקצועיים, שאינם בשיח יומי עם בנק ישראל ומפרסם בזאת קול קורא להתייעצות בנושא האפיון הטכנולוגי הדרוש עבור אמצעי תשלום זה. מוזמנים להגיש בזאת הצעה לפתרון טכנולוגי וארכיטקטורה לאמצעי התשלום החדש, בהתבסס על הדרישות ועל התנאים המופיעים בקול הקורא.

משמעות הוראת החיוב הדיגיטלית הינה מעבר מעולם פיזי לעולם דיגיטלי והיא מהווה נדבך נוסף בדרך לכלכלה דיגיטלית יותר. אמצעי התשלום החדש יהווה פתרון יעיל ומתקדם לביצוע תנועות חיוב ישירות, כתחליף דיגיטלי מלא לצ'ק הנייר הפיזי.

מאפייני השימוש בצ'קים בישראל

א. בישראל יש שימוש ניכר בצ'קים – היקף התשלום בצ'קים בישראל עמד על ממוצע שנתי של כ-890 מיליארד ש"ח בשנים 2018-2020, כ-12.5% מהסך הכספי של התשלומים הקמעונאיים בשנים אלו; זאת בהשוואה לממוצע שנתי של כ-319 מיליארד ש"ח של תשלום בכרטיסי חיוב/אשראי, אשר שיעורו עמד על כ-4.3% מערך התשלומים הקמעונאיים בכל אחת מן השנים 2018-2020. ערכם הממוצע של הצ'קים גבוה יחסית ונמצא במגמת עליה, בשנת 2020 ערכו הממוצע של צ'ק ששולם עמד על כ-9,350 ש"ח.

ב. הצ'ק מהווה אשראי נוסף ללא מסגרת, לדוגמא אשראי לספקים – ניכיון והסבות צ'קים הן פעולות פיננסיות נפוצות. אלו מאפשרים התנהלות פיננסית גם ללא צורך בהגדלת אשראי או בניצול בטחונות בבנק.

הצורך במעבר לדיגיטל - יתרונות התהליך הדיגיטלי על פני צ'ק הנייר

א. צ'ק הנייר מחייב תהליך פיזי המקשה על ההתנהלות בביצוע תשלום – החל מן הצורך בהזמנה של פנקסי צ'קים, מילוי הפרטים על גבי הצ'ק, מסירה פיזית מן המשלם למוטב, וכן שמירת הצ'ק על ידי המוטב על למועד ההפקדה בתאריך הנקוב על גביו. פתרון דיגיטלי צפוי לייעל את התהליך, לצמצם ואף למנוע סיכונים אבדן וזיוף, ויאפשר ביצוע תשלום וסליקה מהירים ופשוטים יותר.

ב. שעור ניכר מהצ'קים החוזרים הינו מסיבות הנובעות מעצם היותו של צ'ק הנייר הפיזי – הפיכת הצ'ק למוצר דיגיטלי תאפשר לצמצם ולמנוע כמעט את כל ההחזרות הטכניות, כדוגמת מועד לא תקין, חתימה לא תואמת, חוסר התאמה בין ספרות למילים וכו', ובכך לחסוך החזרות צ'קים שערכם מסתכם בעשרות מיליארדי שקלים מדי שנה. בעשור האחרון שעור ההחזרות הכספי של צ'קים, מסיבה טכנית, נע סביב 3% מסך המחזור. בשנת 2020 מספר הצ'קים החוזרים עמד על 2.69 מיליוני צ'קים, מתוכם כ-1.79 מיליוני צ'קים חזרו מסיבה טכנית. ערך ההחזרות בשנת 2020 עמד על סכום של 30 מיליארד ש"ח ושיעורו 3.7% מסך הצ'קים; הערך הכספי של צ'קים חוזרים מסיבה טכנית עמד בשנה זו על כ-25 מיליארד ש"ח ושיעורו 3.1% מסך כלל הצ'קים שנשלחו.

ג. הוראות חיוב דיגיטליות עתידיות המאפשרות אשראי נוסף ללא מסגרת – כיום, לקוח שמקבל מוצר או שירות ומשלם עליו בצ'ק דחוי, בפועל מקבל אשראי ללא ריבית וללא מסגרת מהבנק. בחלק מהמקרים המוטב, שהינו במקרים רבים בית עסק, נהנה מהעובדה שהלקוח מקבל את האשראי וכך תקציב הרכישה שלו גדל, דבר שמאפשר את העסקה. ובכך- 99% מהמקרים, שהצ'ק מוצג, יש לו כיסוי. בנוסף, המוטב יכול להסב את הצ'ק ואף במקרים רבים לקבל מימון עבורו מחברת ניכיון צ'קים. הוראת החיוב הדיגיטלית צפויה לשמר את מאפייני ההסבות והניכיון משום חשיבותם בהתנהלות הפיננסית, בעיקר בקרב העסקים בארץ, ואף להקל על התהליך בעצם המעבר שלו מתהליך פיזי לתהליך דיגיטלי.

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה: "פיתוחו של הצ'ק הדיגיטלי ייתן מענה לצרכים רבים הקיימים בשוק התשלומים הישראלי ויאפשר לנו להשתמש באמצעי תשלום חדש ומתקדם, היכול באמצעות הוראות חיוב עתידיות לייעל ולהקל על השימוש בצ'קים, שהם אמצעי תשלום נפוץ ביותר, ולהוות אשראי נוסף ללא מסגרת שגם מגדיל את מחזורי העסקים המוטבים. קול הקורא שאנו מפרסמים היום מזמין את כל השחקנים המעוניינים בכך, לקחת חלק בתהליך של אפיון הפתרון הטכנולוגי".

[לקול הקורא](#)

בדרך לצמצום הצ'קים מנייר? בנק ישראל קורא לציבור להציע תחליפים טכנולוגיים

בנק ישראל מתכנן לאפשר העברת צ'קים באופן דיגיטלי, מה שייתר את הצורך בהצטיידות בפנקס צ'קים ובהעברה הפיזית של התשלום. בנוסף, התשלום המקוון המתוכנן יבטל את השגיאות שגורמות להחזרת צ'קים מסיבות טכניות

תם עידן: הצ'קים שהכרתם עד היום צפויים לעבור שדרוג משמעותי

בנק ישראל מתכנן לאפשר העברת צ'קים באופן דיגיטלי, מה שייתר את הצורך בהצטיידות בפנקס צ'קים ובהעברה הפיזית של התשלום. בנוסף, התשלום המקוון המתוכנן יבטל את השגיאות שגורמות להחזרת צ'קים מסיבות טכניות | במידה והמהלך יאושר הוא צפוי להיכנס לתוקף כבר בתקופה הקרובה

בנק ישראל מפרסם את עיקרי תגובות הציבור לקול הקורא בנוגע לשקל הדיגיטלי

09.05.2022

בעת פרסום המסמך "שקל דיגיטלי של בנק ישראל – תועלות אפשריות, טיוטת מודל וסוגיות לבחינה", פורסם לציבור הרחב "קול קורא" במטרה לקבל את התייחסותם של גורמים שונים ביחס לסוגיות הרלוונטיות סביב הנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי ולייצר שיח ציבורי בנושא. ה"קול הקורא" הזמין את הציבור להתייחס למספר היבטים, וביניהם: התועלות והמוטיבציות להנפקה אפשרית של מטבע דיגיטלי של בנק ישראל, טיוטת המודל שהתוותה ועדת ההיגוי, סוגיות שנבחנות על ידה, וסוגיות רלוונטיות נוספות. ל"קול קורא" התקבלו תגובות מעמיקות ומגוונות בנוגע לסוגיות הללו ממגיבים ממגזרים שונים ובהם: גופים פיננסיים, חברות טכנולוגיה ופינטק, גופי ממשלה, אנשי אקדמיה ועוד. בנק ישראל איגד את עיקרי התגובות לכדי מסמך אחיד המפרט את עמדות המגיבים במספר נושאים: שיתוף המגזר הפרטי; סוגיות מעולם התשלומים; השפעת השקל הדיגיטלי על היציבות המוניטרית והפיננסית, היבטים טכנולוגיים, ונושאים משפטיים כולל היבטים של פרטיות.

לקובץ המלא - עיבוד התגובות מהקול הקורא

פרויקט השקל הדיגיטלי - ניסוי טכנולוגי על גבי פלטפורמה מבוססת

19.06.2022

במסגרת פרויקט השקל הדיגיטלי, מתבצעת למידה של החלופות הטכנולוגיות, וההזדמנויות והסיכונים שעשויים להיות גלומים בטכנולוגיות שונות ליישום מערכת השקל הדיגיטלי. למידה זו מתבצעת הן על ידי ניתוח תיאורטי, והן במסגרת ניסויים מעשיים בהם נבחנות טכנולוגיות שונות.

בנק ישראל מפרסם היום לציבור את התיאור והתובנות העיקריות מהניסוי הטכנולוגי הראשון שערך הבנק במסגרת הפרויקט. הניסוי נערך בתנאי מעבדה, ובמסגרתו הוקמה תשתית מבוססת (DLT – Distributed Ledger Technology) בענן, עליה מומשה מערכת Quorum Blockchain המבוססת על את'ריום (Ethereum). יודגש, שהעובדה שתשתית זו נבחרה לניסוי אין בה כדי להצביע על כך שבנק ישראל מתכוון לממש את מערכת השקל הדיגיטלי - ככל שיוחלט להנפיק אותו - על גבי סביבה מבוססת, בכלל, או על גבי טכנולוגיית את'ריום בפרט. כמו כן, אין בכך כדי להצביע על כך שטכנולוגיה זו עדיפה על פני טכנולוגיות אחרות. בניסויים הנערכים על ידי בנקים מרכזיים בעולם נבחנת טכנולוגיה זו לצד טכנולוגיות מבוססות אחרות, ובמקביל נבחנות גם טכנולוגיות שאינן מבוססות. בנק ישראל בחר לערוך את הניסוי בסביבה טכנולוגית זו על מנת לאפשר לצוותים המקצועיים בבנק להתנסות בשימוש בטכנולוגיות מבוססות בכלל ובטכנולוגיית את'ריום בפרט, לאור היותה של טכנולוגיה זו פלטפורמת קוד פתוח שמאפשרת בנייה של יישומים מגוונים.

השלב הראשון של הניסוי כלל את הקמת הפלטפורמה, ובחינת היכולת לבצע בה את הפעולות הבסיסיות של הנפקת המטבע הדיגיטלי והעברתו מארנק לארנק (ביצוע פעולת תשלום). בנוסף, נבחנה היכולת להטיל מגבלות כמותיות על פעולות התשלום, ולעשות שימוש ב"חוזים חכמים" לצורך פעולת Delivery vs. Payment. הניסוי חידד שאלת מדיניות חשובה בהקשר זה - מיהו הגורם שבונה את החוזה החכם. בעוד שלא סביר שבמציאות בנק ישראל יכתוב אפליקציות לפעולות תשלום ספציפיות, קשה להניח גם שיתאפשר לכל גורם לכתוב חוזה חכם על גבי הבלוקצ'יין עצמו, משום שהדבר עשוי להוות סיכון משמעותי למערכת כולה. פתרון אפשרי הוא שספקי שירותי התשלום יהיו מורשים לכתוב חוזים חכמים, מה שמעלה שאלות אודות הפיקוח שיידרש בתחומים אלה.

השלב השני של הניסוי עסק בסוגיית הפרטיות בפעולות תשלום דיגיטליות. במערכת התשלומים הקיים היום, ישנם שני מצבים דיכוטומיים: המזומן הוא אנונימי לחלוטין, בעוד בעת ביצוע פעולת תשלום בכל אמצעי התשלום הדיגיטליים - כרטיס חיוב, העברה בנקאית, אפליקציית תשלום, וכדומה, הגופים הפיננסיים שמתפעלים את אמצעי התשלום מחזיקים במידע מלא

אודות כל פרטי העסקה. טכנולוגיות חדשות פורשות בפי קובעי מדיניות קשת של אפשרויות בין שני המצבים הדיכוטומיים האלה. למשל, בניסוי נבחנה טכנולוגיה חדשנית שפורסמה לאחרונה, המאפשרת לקובעי המדיניות להגדיר רף תקופתי מסוים של תשלומים דיגיטליים שניתן יהיה לבצע באופן אונימי, ולאחר מיצוי הרף הזה, התשלומים מתועדים במערכת. ממצאי הניסוי מתכתבים עם אחת המוטיבציות שזיהתה ועדת ההיגוי להנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי: מתן אפשרות לציבור לעשות שימוש באמצעי תשלום דיגיטלי תוך שמירה על רמה מסוימת של פרטיות, בתנאי שתובטח העמידה בכללים שקובעות רשויות המדינה בכל הנוגע לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, ולגילוי הנדרש לרשויות המס.

התשתית שהוקמה לצורך הניסוי תוכל לשמש את בנק ישראל לבחינה של יישומים וסוגיות מדיניות נוספים בעתיד, ככל שהדבר יידרש. בנק ישראל ימשיך לבחון סוגיות טכנולוגיות שונות הקשורות בהנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי.

[למסמך המלא - ניסוי על גבי פלטפורמה מבוזרת](#)

[בנק ישראל פותח את שוק התשלומים למועדוני צרכנות](#)

13.06.2022

בנק ישראל פועל נמרצות לקידום היעילות והתחרות בתחום התשלומים ומועדוד גישה של גופים חוץ בנקאיים חדשים אל מערכות התשלומים המבוקרות. במסגרת זאת מאפשר הפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל לגופים אשר אינם עוסקים בפעילות צולבת גישה ישירה למערכת כרטיסי חיוב של חברת שב"א.

מדובר בגופים המתפעלים מועדוני צרכנות אשר פועלים במודל CLP (Closed Loop Payments) שבו גוף אחד פועל הן בצד ההנפקה והן בצד הסליקה. גופים אלו מתפעלים מועדון לקוחות סגור ומבצעים גם את הנפקת הכרטיס ללקוח וגם את פעולת הסליקה וההתחשבות מול בתי העסק המכבדים את הכרטיס. עד היום כל גוף CLP נדרש לתחזק תשתית סליקה עצמאית ולפרוס אותה בבתי העסק המצטרפים למועדון, מהיום יוכלו המועדונים להתחבר למערכת כרטיסי חיוב של חברת שב"א וכך לסלוק את כרטיסי המועדון במסופים הקיימים כבר בבתי העסק.

צעד זה הוא המשך לשורה של צעדים שקידם בנק ישראל בתחום התשלומים בשנים האחרונות והוא מביא עמו בשורה למשק בכללותו; הגופים ייהנו מפתרונות טכנולוגיים קיימים שמתאפשרים בזכות הגישה למערכת התשלומים ויוכלו להציע שירותים בפריסה רחבה יותר של בתי עסק. זאת, בנוסף לטכנולוגיות מימוש הטבות הקיימות ופועלות כבר במשק. יתכן אף שיקומו מועדונים חדשים אשר יאיצו את התחרות בענף המועדונים. גם עסקים קטנים בישראל יוכלו להצטרף בקלות למועדוני צרכנות שונים ולהציע מוצרים ושירותים מתקדמים כך שהציבור בישראל ייהנה מפריסה רחבה של מועדוני הלקוחות וממגוון הטבות צרכניות.

ההחלטה לאפשר לגופים אלו גישה למערכות תשלומים התקבלה לאחר בחינה של שיקולי יעילות ויציבות במערכות התשלומים. בעקבות בחינה זו, נקבעו תנאים שמטרתם לאפשר פעילות זו.

בסקר שערך בנק ישראל עלה כי למעלה מ-50% מהמדווחים מחזיקים כיום תווי שי לא ממומשים בשווי ממוצע של כ-300 שקלים, ולמעלה מ-50% מהם מחזיקים אותם כבר מעל לחצי שנה.

היקף הסכומים הבלתי ממומשים ומצויים בקרב הציבור מוערך בכ-670 מיליון ש"ח וכ-30% מהנסקרים דיווחו כי היו מעדיפים לממש את ההטבות בבתי עסק שאינם מכבדים כיום את התווים.

בעקבות השינוי, יתאפשר למועדונים להציע את מימוש ההטבות הצרכניות בבתי עסק רבים יותר ובנגישות גבוהה יותר, מה שעשוי להוביל למימוש ההטבות השונות שיתקבלו באופן מהיר ומלא יותר¹. תהליך זה, עתיד לסייע בהורדת יוקר המחיה ובניצול יעיל של ההטבות.

בנק ישראל מעריך כי בעקבות פתיחת הגישה למערכות התשלומים לגופים אלו ולאור הטמעת תקן ה-EMV² בישראל, מועדוני הלקוחות ישתלבו בטכנולוגיה החדשה ויאפשרו את מימוש ההטבות תוך ייעול התהליך עבור הלקוחות ובתי העסק, זאת על ידי מימושם בעסקאות ללא מגע המבוצעות בכרטיסי חיוב או בארנקים דיגיטליים באמצעות קירובם למסוף בית העסק.

עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה:

"למועדוני הלקוחות בישראל מאות אלפים ולעיתים מיליוני לקוחות פעילים הנהנים מהטבות ממומנות הניתנות למימוש בעיקר ברשתות ובבתי העסק הגדולים אשר מסוגלים לממן את האינטגרציה הטכנולוגית היקרה והייחודית שנדרשת עבור ההצטרפות לאותם מועדונים. השינוי שבנק ישראל מוביל היום, יאפשר לעסקים הקטנים להצטרף למועדונים ללא אינטגרציה טכנולוגית כבדה ויקרה וליהנות אף הם מהגישה לפעילות המועדונים, תוך שימוש במסוף הקיים בבית העסק. בעקבות השינוי פעילות המועדונים תוסב למימון הטבות גם בעסקים הקטנים בהתאמה לצרכיהם. שינוי זה יוכל לסייע לבתי העסק הקטנים בהגדלת המכירות, בשיפור תזרים המזומנים, בגיוס לקוחות חדשים ובחיזוק יכולת התחרות שלהם מול הרשתות ובתי העסק הגדולים ואני מברך על כך."

1 תלוי בהתקשרות עסקית בין המועדון לבית העסק.

2 למידע נוסף על הטמעת התקן:

תקשורת-פרסומים/הודעות-לעיתונות/ישראל-עוברת-לתשלום-חכם-ומסכמת-צעד-נוסף-בהטמעת-תשלומים-מתקדמים <https://www.boi.org.il/>

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס עולם התשלומים המתקיים היום

20.06.2022

בוקר טוב וברוכים הבאים לכנס בנק ישראל שיתמקד בעולם התשלומים.

תודה רבה למארגנים ולכל מי שלקח חלק בהכנת האירוע, לאורחינו החשובים שבאו מחו"ל ולכל נושאי הדברים, שותפינו בממשלה, השחקנים בשוק הפרטי וכל המשתתפים במושבים שיתקיימו בהמשך היום.

לפני שאנחנו צוללים לדין בפעולת התשלום – העברת כסף בין אדם או עסק אחד לאחר – אני רוצה לפתוח בשאלה יותר כללית, אולי אפילו חצי – פילוסופית: מה זה בעצם כסף?

כל בוגר לימודי כלכלה ייזכר בשלושת תפקידיו המרכזיים של הכסף: אמצעי תשלום, יחידת מידה, ואמצעי לשימור ערך. אלו התפקידים של הכסף, אך אני מבקש לעסוק ברובד הבסיסי יותר, מהו הערך, המהות הכלכלית של המוצר הזה – כסף? הוא לא מוצר רגיל בכלכלה. למשל, כשכלכלנים מנסחים מודלים של בחירה בין מוצר אחד למוצר אחד, הכסף לא נחשב ל"מוצר" – הוא לא מופיע בפונקציות התועלת שנמצאות בבסיס המודלים.

במאמר מצויין שכתב הכלכלן הידוע Narayana R. Kocherlakota – חברי לספסל הלימודים בשיקגו, "Money Is Memory" – מוצגת בצורה אלגנטית הטענה לפיה כסף מהווה תחליף לזיכרון "משוכלל"; זיכרון של כל העסקאות, הטרנזאקציות והאינטראקציות הכלכליות בין כל שני סוכנים בכלכלה. Kocherlakota – לשעבר נשיא הבנק הפדרלי של מינסוטה – מראה כי עבור כל אחת מהתאוריות המוניטריות המקובלות, אם נמיר את הכסף לכדי "זיכרון" של הפעילות הכלכלית של כל סוכן בעבר – כלומר, במקום הכסף ננהל איזשהו פנקס רישום – תתקבל בסופו של דבר אותה תוצאה: הפעילות הכלכלית תהיה בדיוק אותה פעילות שהיינו מקבלים בעולם שיש בו כסף. ההפך אגב, אינו נכון: במודל שבו יש רק את אותו "זיכרון" ייתכנו תוצאות כלכליות שלא יתקבלו בשיווי משקל בו יש כסף במקום. המסקנה הכמעט בלתי נמנעת, אולי אפילו נבואית משהו, היא שכסף עלול להפוך למיותר כאשר לשחקנים בכלכלה יש גישה לתיעוד היסטורי של כל הפעולות שבוצעו בעבר על ידי השחקנים האחרים. כלומר, השימוש בכסף אינו אידיאלי, ו"תחליפי זיכרון" משוכללים יותר, עשויים להוביל לתוצאות כלכליות טובות יותר.

נדלג להיום, ההתקדמות הטכנולוגית, בדגש על עולמות ה-DLT ובלוקצ'יין, מאפשרים לחשוב ברצינות – אם כי אנחנו עדיין רחוקים מיישום אפשרי – על הרעיון של מאזן, או "זיכרון" מלא של עסקאות עבר – בצורה דיגיטלית. DLT ובלוקצ'יין מאפשרים לאחסן כמויות ידע עצומות, ו"לזכור" היקפים אדירים של פעולות שנעשו לאורך זמן – בצורה דיגיטלית ומאובטחת ובכך עשויים לערער בצורה מסוימת על האופן שבו אנחנו חושבים על כסף, ועל המונופוליה של הממשלה בבעלות עליו, ואם נשוב ל-Narayana: "The government's monopoly on seignorage might be in some jeopardy as information access-and storage costs decline".

אירועי הימים האחרונים מלמדים שאנחנו עוד רחוקים מאד מאימוץ מלא של המערכת הדיגיטלית כמוצר "רגיל" בכלכלה, ואנחנו רחוקים מאד מהיום שבו הכסף יעלם מחינו, אם בכלל, אבל אין ספק שההתקדמות הטכנולוגית המואצת מאתגרת את החשיבה שלנו ככלכלנים על מוסכמות רבות.

אחרי הפתיחה החצי-פילוסופית הזו, אני רוצה לעבור לדון בהיבט המעשי של השינויים הטכנולוגיים האחרונים: שוק התשלומים, קריפטו, חוזים חכמים, מטבעות וירטואליים ו-CBDC.

כשהגעתי לבנק ישראל, המצב בשוק התשלומים בישראל היה שונה מהמצב היום. אחד מהיעדים המרכזיים שלי היה לפתח את שוק התשלומים בישראל ולהציב בשורה אחת עם המדינות המובילות בעולם. לכן זה גם היה אחד מהעוגנים המרכזיים בתכנית האסטרטגית שגיבשנו בבנק עם כניסתי לתפקיד.

בשנים האחרונות נקטנו בשורת צעדים לקידום החדשנות, היעילות והתחרות בשוק התשלומים לטובת כלל הציבור בישראל. צעדים אלו אף סייעו לנו לצלוח טוב יותר את משבר הקורונה, בכך שאפשרו מעבר מהיר ויעיל לתשלום ללא מגע פיזי, והם יסיפו לסייע לפיתוח הכלכלה עוד הרבה מעבר למשבר.

מדינת ישראל היא סטארט-אפ ופינטק ניישן, והתערוכה מחוץ לאולם בשיתוף קהילת הפינטק הממשלתית היא דוגמא קטנה ליכולות. אבל, חלק גדול מהפיתוחים הטכנולוגיים שחברות ישראליות מיישמות בעולם לא מגיע לשוק הישראלי. יש לכך סיבות מבניות, כגון העובדה שישראל היא משק קטן ועוד. עם זאת, יש גם חסמים שקשורים לרגולציה ולמבנה תמריצים, ובהם אנחנו יכולים לטפל. הטכנולוגיה הישראלית בעולמות התשלומים לא צריכה להיות רק מכוונת לחו"ל, ובהחלט צריך לעודד את החברות השונות להטמיע גם בישראל את קידמת הטכנולוגיה שהן מפתחות. חשוב לנו לשמוע את התעשייה ואת קהילת הפינטק, להבין מהם את החסמים ולנסות לפתור אותם.

היום, יוצגו בפניכם מספר תוכניות לשיפור הרגולציה על תחום הפינטק, כזו שתתרום להעמקת והרחבת פעולתו גם אצלנו בישראל.

בעולם הכלכלה והעסקים מקובל להשתמש במונח TIME IS MONEY. עולם התשלומים ממחיש זאת בצורה פנטסטית. לפני מספר שנים, התחלנו להניע שינויים משמעותיים בשוק התשלומים, עשינו כברת דרך בשנים האחרונות לצמצום הפערים מול העולם, וזה הזמן להמשיך להסתכל קדימה. עלינו להניח את התשתית הנדרשת לכך שישראל תהיה מהמובילות בשוק התשלומים, ובכך תאפשר כאן שוק פיננסי מפותח יותר ובסיס לקידום הכלכלה ויכולת עשיית העסקים, בעיקר של אלו הקטנים יותר, ואף להוזיל את העלויות לצרכן.

בנק ישראל קידם בשנים האחרונות את רפורמת הבנקאות הפתוחה. אנו צפויים להיות אחת המדינה הראשונות בעולם שמחייבת ברגולציה אפשרות להעברת מידע בין הגופים הפיננסיים שהוא מעבר לעו"ש ואשראי, וכולל גם פיקדונות, חסכונות, הלוואות וניירות ערך של הלקוחות – כל זאת כדי לחזק את השליטה של הלקוחות במידע שלהם. חשוב לי לציין כי אנחנו דוגלים בקידום של "עולם פיננסי פתוח" שיכלול את כלל היצרנים של כלל המוצרים הפיננסיים, ולא רק את המערכת הבנקאית. בהקשר הזה חשוב שתהיה נגישות לכל השחקנים הפיננסיים – לכלל האינפורמציה הנדרשת, כפי שמקובל בעולם. גופים אלה יוכלו לספק מידע ויחד עם זאת להציע שירותים מתקדמים.

בשנה האחרונה השימוש בארנקים דיגיטליים בישראל עלה בצורה משמעותית. חלק גדול מהתפתחות החדשנות בעולם הזה מקורו בצעדים שנקטנו על מנת לדחוף את מערך כרטיסי החיוב לתקן מתקדם יותר, EMV, מתוך הבנה, שכניסה של שחקנים חדשים ושירותים חדשים בתחום התשלומים תייצר בהכרח חדשנות נוספת ותגביר את הערך ללקוח.

כמה מילים על המטבעות הדיגיטליים.

חשוב לייצר הבחנה ברורה בין שני סוגי המטבעות הדיגיטליים: היציבים ושאינם. מטבע יציב, הוא מטבע שהשער שלו מתיימר להיות צמוד באופן מלא לשער של נכס אחר. זה יכול להיות מטבע פיאט, כלומר כזה שמנפיקה ממשלה כמו הדולר האמריקאי, זה יכול להיות נכס פיננסי כמו "אג"ח ממשלתי, וזה יכול להיות נכס ריאלי, כמו זהב. הייחודיות של מטבעות יציבים על פני מטבעות דיגיטליים אחרים נעוצה בעודה שהם מבטיחים – לא תמיד מקיימים, כמו שתכף אסביר – למחזיק אותו שווי של המטבע אליו הוא צמוד. אחת הסיבות המרכזיות לעלייה המשמעותית שראינו בשווי השוק של המטבעות היציבים – עד לאחרונה – היא שהם מהווים מעין גשר, gateway מהעולם הפיננסי ה"רגיל" – לעולמות הקריפטו. כמעט ולא ניתן לבצע פעולות בעולמות ה-Defi בכסף "רגיל", לכן השלב הראשון יהיה בדרך כלל המרתו למטבע יציב. בהתאמה, כשרוצים לפדות רווחים שנעשו בפעולות ב-Defi, ההמרה חזרה לכסף רגיל תתבצע באמצעות מטבעות יציבים.

למרות שיש פה פן "תשלומי" – אם התהליך הזה נשמע לכם מוכר, אתם לא טועים – זה תהליך דומה להפקדת פיקדון בבנק מסחרי "רגיל". ההקבלה הזו, בין מטבע יציב לכסף ובנקאות, מחדדת את ההבדל בין מטבעות יציבים לאלה שאינם: המטבעות שאינם יציבים, כמו ביטקוין ודומיו אמנם נראים דומים ל-stablecoins במבט ראשון – שני הסוגים "וירטואליים", מבוססי טכנולוגיית קריפטו ונסחרים בפלטפורמות דומות – אך ההבדל ביניהם מהותי: ביטקוין הוא נכס ספקולטיבי: מחירו יכול לזנק, ליפול או להישאר קבוע, אבל בניגוד לתחזיות האופטימיות, או אפילו אוטופיות שנלוו להנפקת הקריפטו לפני למעלה מעשור – הוא לא משמש לאף אחד מתפקידיו היסודיים של הכסף. הוא אינו אמצעי תשלום, לא יחידת מדידה (מישהו לאחרונה ביקר בסופרמרקט שבו המחירים נקובים בביטקוין?), ולאור התנודתיות הגבוהה במחירו שאנו רואים – הוא ממש לא משמר ערך. מטבעות יציבים לעומת זאת עשויים להתקרב לעולמות הכסף והבנקאות. במידה והמטבע היציב אכן צמוד לשער של מטבע פיאט – הוא יכול להיות "משמר ערך" כמו אותו המטבע, ואולי גם לשמש אמצעי תשלום של ממש.

לצד התכונות של המטבעות היציבים שציינתי, שגורמים לנו לחשוב עליהם יותר במובן של "כסף", ומבדילים אותם מהמטבעות שאינם יציבים, עלינו לשים לב גם לאתגרים ששימוש במטבעות אלה עלול לעורר. למשל, כאשר stablecoins מהווים נתח שוק משמעותי מכלל הנכסים המגבים, המסחר באותם נכסים, שנעשה על מנת לשמר את ערך ה-stablecoin, עשוי להשפיע על היציבות של המערכת הפיננסית. לשם המחשה, מכירת כמות גדולה של "אג"ח ממשלתי בבעלות מנפיק stablecoins הנקלע למשבר נזילות כתוצאה מנטישה המונית של ה-stablecoin, עשוי לערער את היציבות של שוק האג"ח.

בהקשר הזה כדאי לשים לב לעובדה הפשוטה: כשהם לא מפוקחים כנדרש, מטבעות יציבים הם, ובכן, לא בהכרח יציבים. רק לא מזמן מטבע היציב לכאורה, טרה USD – אחד המטבעות הגדולים מבחינת היקף שווי השוק שלו – קרס ואיבד את שווי בתוך מספר ימים. בהינתן שזה קרה, טוב שזה קרה בשלב די מוקדם של התפתחות העולם הזה, בעודו שווה מיליארדים, ולא טריליארדים של דולרים, מה שעלול היה להשפיע על המערכת המוניטרית כולה.

לכן אני סבור, כי עלינו כבנק מרכזי להיות אמונים על הפיקוח וההסדרה של מטבעות יציבים, ככל שנעריך שהדבר נדרש לצורך שמירה על היציבות הכלכלית. זאת בניגוד למטבעות שאינם יציבים, עליהם הפיקוח צריך להתמקד בהיבטים צרכניים כמו שקיפות, ניהול תקין וכו'.

בשנים האחרונות מתחילה התפתחות נוספת, מעניינת, היסטורית, וכזו שעשויה לשנות לחלוטין את כללי המשחק בעולמות התשלומים בפרט והמערכת הפיננסית בכלל. אני מדבר כמובן על מטבעות דיגיטליים של הבנק המרכזי - cbdc, או מה שאנחנו בישראל מכנים שקל דיגיטלי, ואם תרצו בכינוי חיבה - שק"ד.

CBDC הוא אמצעי תשלום דיגיטלי המהווה התחייבות של הבנק המרכזי כלפי המחזיק בו. מעין שילוב של שני סוגי הכסף שציינתי: "מזומן דיגיטלי". בנוסף, באמצעות CBDC, ניתן יהיה "להנות" מיתרונות של מטבע דיגיטלי, תוך הורדת הסיכון

הכרוכה בכך. למשל, CBDC יוכל לשמש כ- gateway לעולמות ה-Defi במקום המטבעות היציבים הפרטיים.

CBDC עשוי גם לאפשר תשלומים חוצי גבולות מהירים ויעילים יותר. בעוד שמערכת התשלומים הקיימת הגיעה ליעילות גבוהה יחסית בכל הנוגע לתשלומים מקומיים, כאשר לקוחות במדינות רבות מסוגלים לבצע תשלומים מהירים, זולים ואמינים, עסקאות חוצות גבולות נותרות מסורבלות, יקרות מאד, ולא יעילות. ככל שתהיה קישוריות (interoperability) בין מערכות CBDC של מדינות שונות – תשלומים חוצי גבולות עשויים להפוך לזולים ומהירים יותר. יש לשים לב, כי קישוריות שכזו גם עלולה לייצר אתגרים לכלכלות קטנות, שיהפכו את המדיניות המוניטרית שלהן למובלעת בכוחה ביחס לגדולות.

לפני כשנה וחצי החלטתי שעלינו להתחיל לבחון את הנושא גם אצלנו באופן אופרטיבי. מוקדם להגיד אם בסופו של דבר נחליט להוציא את התכנית הזו לפועל, או לא, אבל אני יודע שני דברים: אם בנק ישראל יחליט להנפיק שקל דיגיטלי, זה יהיה שינוי עצום, ומן הראוי שנהיה ערוכים אליו. ואם נחליט שלא, כל הידע שאנחנו צוברים בפרוייקט השקל הדיגיטלי ישרת אותנו גם בחשיבה על רפורמות אחרות בעולם התשלומים.

בהקשר הזה, בישרנו לציבור בסוף השבוע שעבר כי בנק ישראל, מרכז החדשנות של ה-BIS והרשות המוניטרית של הונג קונג ישתפו פעולה בניסוי מיוחד בו תתבצע בדיקת היתכנות של CBDC, כולל הגנת סייבר. הפרוייקט מתוכנן לצאת לדרך ברבעון השלישי של 2022, וממצאיו מתוכננים להתפרסם עד סוף השנה. שילובה של ישראל בפרוייקט בינלאומי שכזה מעידה על ההערכה שרוכשים לנו בעולם, ועל ההתקדמות שעשינו בנושא.

לסיום, אנחנו נמשיך לעבוד, לצד השותפים שלנו לעבודה במגזר הציבורי, במגזר הפרטי, בבנקים מרכזיים ובארגונים בינלאומיים, כדי לעצב את המערכת הפיננסית העתידית באופן שירתם טכנולוגיות לשירות כל הציבור. עולם התשלומים הוא כבר מזמן לא רק מערכת "אינסטלציה", אלא חלק אינטגרלי של העולם הפיננסי.

אני מבטיח שבמהלך היום נראה, נלמד ונשמע על ההתפתחויות בעולמות התשלומים, ששינוי, משנות וישנו את חוויות התשלום של כולנו, ויהפכו אותה לנוחה, יעילה, בטוחה, ונגישה יותר.

אני מודה לכם על שהגעתם לכנס, ומאחל לכולנו כנס פורה ומפריה.

[לצפייה בדברי הנגיד](#)

כנס בנק ישראל בנושא "הצצה לעולם התשלומים העתידי"

20.06.2022

כנס בנק ישראל, בנושא "הצצה לעולם התשלומים העתידי", שמתקיים היום, עוסק בהרחבה בהתפתחויות בעולמות התשלומים, שמשפיעות על חוויות התשלום והופכות אותה לנוחה, יעילה, בטוחה, ונגישה יותר.

בכנס מוצגות הפעולות שנקט בנק ישראל כחלק מהתכנית האסטרטגית שלו לקידום תשתיות פיננסיות ואמצעי תשלום דיגיטליים במשק הישראלי ולעידוד התחרות והחדשנות במערכת הפיננסית. בנוסף, מוצגת בכנס החזית הטכנולוגית העולמית המתקדמת בתחום, והצעדים הנוספים שמתכנן בנק ישראל בהמשך לקידום עולם התשלומים על מנת לשאוף לעמוד בחזית זו.

לכבוד הכנס נערך סקר למדגם מייצג של הציבור על הרגלי התשלום שלהם. להרחבה על תוצאות הסקר [לחץ כאן](#).

את הכנס פתח נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, לקריאת דבריו המלאים [לחצו כאן](#), ולצפייה בהם [לחצו כאן](#). הנגיד קיים שיח עם נגיד הבנק המרכזי של שבדיה, מר סטפן אינגווס, על תפקידיו של בנק מרכזי בקידום מערך תשלומים מודרני. לצפייה בשיחה עם הנגיד השוודי [לחצו כאן](#).

נגיד הבנק המרכזי של שבדיה: It was a pleasure to participate at the Bank of Israel's "Future World of Payments" conference today, alongside my dear colleague and friend Governor Yaron, and speak to the audience of industry leaders and distinguished regulators, regarding our strategic thinking on money and payments in the digital age. Israel and Sweden have some similar characteristics: We are both relatively small countries with a sound financial system, and an innovative and vibrant technological sector. All of these should enable us to move fast but safely towards a more advanced payment sector. We will continue to closely monitor after developments in Israel in this regard.

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל הציג את מפת הדרכים של עולם התשלומים בישראל ופירט את תפקידיו של בנק ישראל בקידום מערכות תשלום הוגנות, תחרותיות ויציבות. "תחום התשלומים הוא רב מימדי. אנו נוקטים בסדרת צעדים לקדם את תחום התשלומים בארץ לפעילות ותחרות על ידי כל סוגי השחקנים, אשר צפויים בהמשך להרחיב את השירותים הפיננסיים שלהם לאשראי חכם, השקעות, חסכונות ועוד. אנו מברכים על השתתפות מגוון גופים כאן בכנס – חברות טכנולוגיה, חברות אשראי, גופים פיננסיים, תאגידים בנקאיים, אפילו אנליסטים בתחום הפינטק שהגיעו מחו"ל במיוחד עבור הכנס. האירוע היום נותן ביטוי לרב- שיח המתמיד שלנו עם כל השחקנים בתחום".

[למצגת של עודד סלומי בכנס](#)

[לצפייה בהרצאה של מר עודד סלומי](#)

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, סקר את רפורמת הבנקאות הפתוחה, ואת התפיסה עליה מושתתת הרפורמה. על פי תפיסה זו המידע שנאסף אודות פעילותו של הלקוח הוא מידע השייך לו וככזה, הלקוח הוא זה המחליט מי יוכל לעשות במידע שימוש ולא יזיה צורך. המפקח מסר "רפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת עולם פיננסי פתוח, עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו משולבים גם נתונים על חסכון ארוך הטווח והעולם הפנסיוני, ובהמשך, יש לפעול לעולם של "כלכלה פתוחה", שלב בו נממש את חזון ה"מידע הפתוח".

במושב שעסק בתפקידי הממשלה והרגולטורים בקידום חדשנות בעולם התשלומים – כמאסדרים, כקובעי מדיניות או כשחקנים, הציג כל אחד מהמשתתפים כיצד הוא פועל בגזרתו כדי לקדם את השוק במצב המורכב שבו טרם הושלמה החקיקה.

[לצפייה בהרצאת המפקח](#)

הגב' ענת גואטה, יו"ר רשות ני"ע הציגה את התשתיות הפיננסיות לקידום התחרות שקידמה רשות ניירות ערך. "נכון להיום שוק התשלומים מופעל על ידי המערכת הבנקאית. גופי טכנולוגיה אמנם חדרו לשוק בשנים האחרונות, אבל השירות עדיין מבוסס כרטיס אשראי. זו נקודה משמעותית, כיוון שמטרת העל בפתיחת שוק התשלומים לתחרות היא הפחתת עלויות לבתי העסק ולציבור הצרכנים, וגם גיוון של אמצעי תשלום דיגיטאליים. אחד החסמים הקריטיים בפתיחת שוק התשלומים לתחרות הוא החיבור ל"שיבר", כלומר למערכות התשלומים: מס"ב, וזה"ב, בהן המשתתפים הישירים היום הם בנקים וחברות כרטיסי האשראי. כבר בהמלצות וועדת שטרם הודגש התפקיד הקריטי של מערכות התשלומים והצורך בפתיחתן לשחקנים שהם NON BANKS. בחלוף כשבע שנים אנחנו עדיין לא שם. אבל, כאן באולם הזה, נמצאים הכוחות הדרושים כדי להשלים את המשימה בהצלחה בהקדם".

[לצפייה בהרצאת יו"ר רשות ני"ע](#)

משה ברקת, הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון פירט על פינטק, אינשורטק וכלכלת ישראל בראי רשות שוק ההון. "ראשית אני רוצה להודות לחברי מבנק ישראל בראשות הנגיד, על ההזמנה ועל שיתוף הפעולה המעולה לאורך השנים האחרונות, למען קידום ושכלול המערכת הפיננסית בישראל. אמון הציבור במערכת הפיננסית בישראל הינו חשוב ביותר, הוא האחראי לחלק נכבד מחוסנה של המערכת הפיננסית בישראל. על כל הרגולטורים הפיננסיים לעבוד יחד על מנת להבטיח את אמון הציבור במערכת, אני חושב שגם בנושאי נותני שירותי התשלום והמידע, עלינו לעמוד בסטנדרטים גבוהים ביותר

על מנת להמשיך ולהבטיח את אמון הציבור במערכת. בנוגע לעולם הרישוי בפינטק, נכון להיום גוף שרוצה לקבל רישיון צריך להגיע לרשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. יש קצת דיסאינפורמציה בנושא, אבל היום זה המצב. גופים שיגיעו ולהם הידע הנדרש לעבודה מול רגולטורים, יקבלו רישיון תוך שלושה חודשים. הוכחנו את זה בעבודתנו בעבר ואנחנו נוכיח את זה גם בהמשך. אני מאמין שעם הרגולציה הנכונה, אנחנו נמשיך ונבטיח את חוסנה של המערכת הפיננסית ואת אמון הציבור בה".

לצפייה בדברי הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון

- מושבים מקבילים ארחו גורמים בכירים בתעשיית התשלומים בארץ ובחו"ל: במושב בהשתתפות בכירים העוסקים בהיבטי תשלום בחברות booking, uber, Fiverr – ודנו כיצד חברות אלו מציעות שירותי תשלום ושירותים פיננסיים בעולם ומתי פעילות זו תתקיים גם בישראל.. חברי הפאנל שיתפו את ראיית התחום שלהם בנוגע להזדמנויות לחדור לעולם הפיננסי באמצעות עולם התשלומים.
- במושב בהשתתפות גורמים בכירים בתעשיית התשלומים, הפינטק וארגונים חברתיים עסקו באתגרים בהנגשת עולם התשלומים והחדשנות הפיננסית לקהל הישראלי. הפאנל דן בשאלות האם כל שכבות האוכלוסייה נהנות מהחדשנות הפיננסית בעולם התשלומים? מי נשאר מאחור? ומדוע כל כך קשה לחדור לקהל הישראלי?
- במושב נוסף הציג ד"ר מילי פריזמר ניר קוריס טכנולוגיות תשלום מתקדמות והסבירו לאן מתקדם עולם התשלומים. במושב הסבירו מושגים חדשניים בתחום כגון: טכנולוגיית הבלוקצ'יין, Metaverse, i-Devices ו-DAO והדגישו, כיצד אלו באות לידי ביטוי בעולם תשלומים עתידי. לצפייה לחצו כאן. בנוסף, סגן המפקח על הבנקים ומנהל אגף טכנולוגיה וחדשנות, מר דני חחיאשווילי שוחח עם מר Sam Everington מ-Starling bank שסיפר את סיפורו של אחד ה- Neobanks המובילים בבריטניה שקידם שם מהפכה. לצפייה בשיחה ביניהם לחצו כאן.

את הכנס חתם המושב האחרון שעסק במטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים. אחד הנושאים המרכזיים שמעסיקים היום את עולם התשלומים ואת הבנקים המרכזיים ברחבי העולם שבוחנים את הנושא לעומק לפני שיקבלו החלטה אם להנפיק מטבע דיגיטלי. לצפייה במושב לחצו כאן.

את המושב פתח פאנל של מומחים בילנאומיים מהשורה הראשונה העוסקים בתחום ששיתפו מניסיונם העולמי לקידום CBDC במדינות שונות והאתגרים עמם מתמודדים.

לאחריו הציג היועץ למשנה לנגיד ומנהל פרויקט השקל הדיגיטלי בבנק ישראל, מר יואב סופר, את הפרוייקט, ואת המשמעות של ניהול פרויקט של בחינה והכנת תכנית, מבלי שהתקבלה החלטה האם להוציא את התכנית לפועל. סופר תיאר את ארבעת היעדים של פרויקט השקל הדיגיטלי לשנה הקרובה: הכנת תכנית מבוססת תרחישים להחלטה על הנפקה אפשרית של השקל הדיגיטלי, ניתוח מעמיק של ההשלכות הכלכליות, בניית מסמך מאפיינים מפורט לשקל הדיגיטלי, וניתוח ולימוד של החלופות הטכנולוגיות והאתגרים וההזדמנויות בתחום זה. סופר סיכם "השקל הדיגיטלי, אם יונפק, ינגיש את הכסף של בנק ישראל בטכנולוגיה מודרנית, ויבטיח את המשך היכולת להשתמש בו בעשורים הבאים, לצד הכסף המזומן ואמצעי התשלום האחרים. ההשלכות הכלכליות, המאפיינים העסקיים והמשפטיים, וההזדמנויות והסיכונים הטכנולוגיים מצריכים ניתוח מעמיק, כך שהרבה עבודה עוד לפנינו".

לצפייה בהרצאת מר יואב סופר

את הכנס חתמה הרצאה של ליאור ג'ורג', מנהל חטיבת טכנולוגיית המידע בבנק ישראל, תומר מזרחי, CTO של הבנק ומרכז הצוות הטכנולוגי של הפרוייקט שסיפקו לראשונה הצצה לניסויים ולמחקר הטכנולוגי אודות השקל הדיגיטלי בבנק ישראל. ליאור ג'ורג', מנהל החטיבה לטכנולוגיית המידע בבנק ישראל: "כמנהל החטיבה לטכנולוגיית המידע בבנק והיועץ הטכנולוגי של הנגיד, אני סבור שהחטיבה חייבת להיות בחזית הטכנולוגית בכל התחומים הטכנולוגיים שמעסיקים את הבנק, ובפרט בנושא מרתק זה. עלינו להבין את היתרונות והחסרונות, את הסיכונים השונים, את הסטנדרטים שקיימים בתחום ואת היכולות שכרוכות במימוש מטבע דיגיטלי של בנק מרכזי".

לצפייה בהרצאה של מר ליאור ג'ורג' ומר תומר מזרחי

לפירוט נוסף על הניסויים הטכנולוגיים של פרויקט השקל הדיגיטלי לחץ כאן. בהרצאה גם השתתף דניאל עידן, ממרכז החדשנות של הבנק הבינלאומי לסילוקין (BIS), הונג קונג (BIS Innovation Hub) שסיפר על ניסוי משותף ב"פרויקט סלע" עם הרשות המוניטרית של הונג קונג לבדיקת היתכנות למטבע דיגיטלי קמעונאי של בנק מרכזי.

דניאל עידן, Adviser and Solution Architect at the BIS, מסר: "ה-BIS ירתם להמשך שיתוף הפעולה עם בנק ישראל לקידום התשתית הפיננסית של מדינת ישראל בבית ובעולם. אני שמח להיות פה היום ולשאת את הדגל של פרויקט סלע ב-BIS ואשמח לחזור ולבשר על הצלחת הפרויקט ומעבר לשלבים הבאים."

להרחבה על שיתוף הפעולה "בפרויקט סלע" בין ישראל להונג קונג וה-BIS לחץ כאן.

- בנוסף, בכנס ניתן היה להתרשם גם מתערוכות שהוכנו במיוחד עבורו:
- תערוכה של חברות פינטק שהציגו מוצרים מתקדמים בעולם התשלומים, פרי שיתוף פעולה עם קהילת Fintech.il ומשרד הכלכלה.
 - מיצג של עמותת נגישות ישראל הממחיש את האתגרים בתשלומים במסופי תשלום שאינם נגישים ומעלה את המודעות לנושא החשוב הזה.
 - תערוכה של בנק ישראל על התפתחות אמצעי התשלום מאז ועד היום הממחישה את הקשר החזק של ההיסטוריה של העם היהודי השזור באמצעי התשלום של המדינה.

הגב' נורית פלטר איתן, מנהלת מחלקת תקשורת, הסברה וקשרי קהילה שהייתה אחראית על הפקת הכנס סיכמה: "לראשונה לאחר תקופה ממושכת שלא היו כנסים פיסיים, קיים בנק ישראל כנס בסדר גודל כזה עם מאות משתתפים מהמערכת הפיננסית, מתעשיית התשלומים, פינטקים, אקדמיה ותקשורת. כל אלו מדגישים את החשיבות שבנק ישראל מייחס לניהול שיח פתוח עם התעשייה, הממשל, השוק והקהילה, כדי להתקדם יחד, לפתור חסמים, אך גם לשמור על היציבות ולנהל סיכונים כדי להצמיד את עולם התשלומים קדימה לטובת כלל הציבור בישראל."

[לצפייה בהרצאות, נאומים ומושבים מהכנס, בפלייליסט ייעודי](#)

"בנק ישראל חייב להיות בחזית הטכנולוגיה"

עודד סלומי, ראש חטיבת תשלומים וסליקה בבנק ישראל, הוא האיש שאחראי להטמיע את הטכנולוגיה בבנק המרכזי ולגשר בין השחקנים המרכזיים בשוק הפינטק לבין 1.3 טריליון שקל שעוברים כל יום במערכות ומשויעים לקצת חדשנות. עתיד התשלומים שהוא מצייר נראה מלהיב: תשלום מיידי, תשלום באמצעות זהות ללא מתווכים ואפילו הציקים הקשישים עומדים להשתדרג

<tech12>

נייר זה העבר: בנק ישראל ביצע ניסוי ראשוני ב"שקל דיגיטלי"

המטבע השואב השראה ממטבעות קריפטו יציבים הוא למעשה כסף מסורתי שמונפק על ידי הבנק המרכזי ונחשב ל"מטבע מדינה". אולם בשל היותו דיגיטלי הוא בעל פוטנציאל לצמצם עלויות תיווך ולהאיץ את העברת הכספים

כלכליסט

האתגרים של השקל הדיגיטלי: מי כותב את החוזים החכמים, איך תתנהל הפרטיות

הניסוי שערך בנק ישראל במסגרת פרויקט השקל הדיגיטלי הציף מספר סוגיות, ביניהן שאלת הפרטיות בעת ביצוע עסקאות ועניין החוזים החכמים בבלוקצ'יין, שללא פיקוח מתאים עלולים להוות סיכון משמעותי למערכת כולה • בבנק ישראל מצינים כי הם מעוניינים שיהיה ניתן לעשות שימוש באמצעי תשלום דיגיטלי, בתנאי שתובטח עמידה בחוק

גלובס

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס בנק ישראל - "הצצה לעולם התשלומים העתידי"

21.06.2022

[לצפייה בדברי המפקח](#)

בוקר טוב לכולם,

זו זכות וכבוד גדול לקחת חלק בכנס חשוב זה העוסק בעולם התשלומים העתידי.

כבר שמענו הבוקר על מספר כיוונים ומגמות בעולם התשלומים העתידי ובוודאי נשמע עוד רבות על כך בהמשך היום. אני מאמין שעולם הבנקאות הפתוחה יהווה נדבך מרכזי בכל כיוון אליו יתפתח שוק התשלומים וזו הסיבה שבחרתי להתמקד הבוקר בנושא זה.

אני לא בטוח שכולם שמו לב, אבל ביום שלישי שעבר נרשם ציון דרך היסטורי בעולם הבנקאות המקומי. במועד זה נכנס חוק הבנקאות הפתוחה לתוקף. מדובר בשלב חשוב מאוד בהגברת התחרות במערכת הפיננסית אך לא פחות חשוב – זהו צעד משמעותי בשיפור כוחו של הצרכן הפיננסי ויכולותיו להתמודד עם העולם הפיננסי.

פרויקט הבנקאות הפתוחה הוא פרויקט דגל של בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות. לא ניתן להשתמש בסופרלטיב אחר. ממש פרויקט דגל. אולי בעצם כן ניתן. פרויקט שמהווה רפורמה ממשיית.

ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת עולם פיננסי פתוח, עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו משולבים גם נתונים על חסכון ארוך הטווח והעולם הפנסיוני, ובהמשך, יש לפעול לעולם של "כלכלה פתוחה", שלב בו נממש את חזון ה"מידע הפתוח" – שלב ה-Open Data, פעילות שאת ניצניה ניתן כבר לאתר בעולם.

חוק שירות מידע פיננסי, או בשמו הידוע כ"חוק הבנקאות הפתוחה", חוקק במסגרת חוק ההסדרים האחרון ופורסם בחודש נובמבר 2021, בדיוק שלוש שנים לאחר שבנק ישראל הכריז כי הוא מחייב את המערכת הבנקאית ליישם את "סטנדרט ברלין" לבנקאות פתוחה.

מדובר בחוק חשוב ביותר שכניסתו לתוקף צפויה לתרום רבות לחיזוק כוחו ומעמדו של הצרכן, לעידוד התחרות במערכת הפיננסית, לשקיפות אודות נכסי המידע של הלקוח, כמו גם, פוטנציאל משמעותי להגברת ההכלה הפיננסית וליצירת ערך רב לאזרחים כלקוחות ולמשק.

זהו נדבך נוסף בשינויים בעולם הבנקאות ובעולם הפיננסי שיש בו בכדי להזיז את המכוון ולעבור ממסלול איטי ויציב של אבולוציה, בו המערכת מתקדמת עקב בצד אגודל בצורה מדודה וסדורה, למסלול של רבולוציה, המשתנה באופן דינמי ובקצב מהיר. המעבר מתהליך אבולוציוני לתהליך רבולוציוני, גם בהיבט של הקצב וגם בהיבט של מוצרים ושירותים, מהווה פוטנציאל משמעותי להתפתחות התחרות ורווחת הצרכן. לצד זאת, ההצלחה מחייבת את כל השחקנים במערכת, בין אם רגולטורים, מחוקקים, צרכני מידע ומקורות מידע, להירתם ולתרום את תרומתם להתפתחות הראויה והמתאימה של מערכת מורכבת זו. למרות שבמועד זה, עדיין אין זה ברור מהו שיווי המשקל אליו יתכנס האקו-סיסטם, ברור לחלוטין שללא פעילותם הברוכה של כלל השחקנים לא נגיע לשיווי משקל טוב, מתפתח ובר-קיימא.

הרבולוציה המונעת, בין היתר, כנגזרת של הבנקאות הפתוחה, לצד אי הוודאות, משליכים ישירות על השתנות המודל העסקי, על השחקנים החדשים בשוק הפיננסי ועל יצירת שיתופי פעולה חדשים שמאתגרים אותנו כרגולטורים. ניתן לציין כדוגמה להמחשה, פלטפורמות בנקאיות המשתפות פעולה עם נותני שירותים פיננסיים, יצירת "מרקטפלייס" בו ניתנים שירותים על ידי גופים פיננסיים שונים ועוד היד והדמיון נטויים. ואותנו כרגולטור, בסופו של דבר, מנחה הבנת הסיכונים וניהולם, היותם של שירותים ועיסוקים אלה כמותרים, ההשפעה שלהם על המשק והתחרות בראי טובת הצרכן.

תהליך חקיקה, אף פעם אינו תהליך פשוט, אך תהליך החקיקה של הבנקאות הפתוחה היה מורכב ביותר. שכן יש פה מערכת יחסים סבוכה בין הלקוח לבין נותן השירות ללקוח, בין הלקוח לבין מקורות המידע, בין מקורות המידע לבין נותני השירות, בין נותני השירות ומקורות המידע לבין המאסדרים השונים וגם, לא פחות מורכב מכך, בין המאסדרים עצמם. חוק זה הוליד אתגרים רבים לכלולו ואני שמח להגיד בפה מלא שעמדנו באתגרים אלו בכבוד.

אין זה מקרה שהחוק שחוקק רק לפני כחצי שנה נכנס כבר עכשיו לתוקף. צריך להגיד את הדברים כהווייתם. לולא התחיל בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בתהליך גיבוש ועיצוב הרפורמה שלוש שנים קודם לכן, לא היינו עומדים כאן היום כאשר שיתוף המידע על סמך סטנדרט אחיד ובינלאומי הוא כבר עובדה מוגמרת ומיושם הלכה למעשה. להערכתי, בהיערכות המוקדמת שלנו אפשרנו את יישום הרפורמה כאן ועכשיו, שנים לפני שהייתה מיושמת לו כל התהליך היה מתחיל בחודש נובמבר האחרון. וקצת בגאווה. נהוג לומר שרגולטורים הולכים אחרי המחנה. אני מרשה לעצמי, אגב צניעות, לומר שבמקרה זה נהגנו כרגולטור שהוא רפורמטור, פורץ דרך והולך לפני המחנה.

בנק ישראל חרט על דגלו את קידום התחרות במערכת הבנקאית ושיפור מעמד ומקומו של הלקוח. מקומו של הלקוח, אך ברור הוא – במרכז.

כבר בשנת 2016 התחלנו בצעדים רגולטורים על מנת לבסס את שיתופי המידע במערכת הבנקאית, בהתחלה כרגולטור מאפשר ובהמשך כרגולטור כמחייב. לא רק שחייבנו את הבנקים ליישום הבנקאות הפתוחה, אלא בהמשך גם פעלנו לבחירת סטנדרט בינלאומי מקובל וחייבנו את המערכת הבנקאית כולה לפעול על פי סטנדרט זה. כידוע, פעלנו, עוד בטרם הבשילו תהליכי החקיקה, פעילות שטמנה בחובה סיכון ומורכבות רבה לאורך הדרך, וגם מתחים לא פשוטים, וכל זאת על מנת ליישם את הסטנדרט לשוק הישראלי, אגב דחיפת המערכת הבנקאית להתכונן למפץ הזה שנקרא בנקאות פתוחה. כן, בהחלט מפץ. פעילות שהביטוי רפורמה משמעותית כפי שצינתי מתאימה לה בהחלט.

העלייה הראשונה לאוויר של סל המידע הראשון, מידע אודות יתרת ותנועות בחשבון העובר ושב, היתה באפריל 2021. היו בהחלט ימים מורכבים ערב העלייה לאוויר. ימים מורכבים בעיקר כנגזרת של העדר חקיקה וטענות ותלונות שונות מצד גורמים כאלה ואחרים. כל אחד והפריזמה שלו, כל אחד והאינטרסים שלו. אני מקווה שהיום לכולם ברור שזו הייתה פעילות נדרשת ומבורכת שהייתה הכרחית ליישומה של רפורמת הבנקאות הפתוחה.

בפרספקטיבה של כשנה, אני מאוד שמח שעלינו כפי שעלינו. ציפינו מראש שתהליך העלייה לאוויר עם הסל הראשון, יהווה מעין פיילוט שיסייע לבחון ולראות את "זרימת המים בצנרת". כפי שצפינו היו, ובמידה מסוימת עדיין ישנם, חבלי לידה מסוימים. חלק מאותם קשיים הינם טבעיים לחלוטין, וראינו תופעה זו גם במדינות אחרות שיישמו בנקאות פתוחה, כמו גם, בפרויקטים משמעותיים אחרים שמעריבים גורמים רבים ומערכות מגוונות ומורכבות.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה, כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים. נדרשת סבלנות. ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאופיינות כבעיות של תחילת הדרך.

באירופה הייתה פעימה אחת ולאחר העלייה לאוויר השקיעו את כל המאמצים בייצוב המערכות. בישראל לאחר כל פעימה נדרשים מקורות המידע להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב ותיקון בעיות שעלו בפעימה הקודמת. מפה גם מגיעה החשיבות של עבודה בהתאם לסטנדרט האחד שאומץ בישראל. שימוש נכון ומיטבי בשפה אחידה זו מייצר את הבהירות והקישוריות הנדרשת ליישום נכון של רפורמה זו. הסטנדרט הוא זה שיבטיח גם את קלות החיבור והממשקים של נותני שירותי המידע ל-API. אנחנו ערים לכך שעדיין ישנה ביקורת על תהליכי שיתוף המידע ואני גאה לומר שאנחנו מפיקים ממנה ערך רב. הביקורת מסייעת לנו לגלות תקלות וכשלים, ודוחפת אותנו להשתפר ללא הרף כדי להביא למינימום את התקלות ואת משך הטיפול בהן.

נדרשת נחישות. נדרש רצון של כל המשתתפים. נדרש לקיים SLA. נדרשת אכיפה.

ואם עסקינן בפעילותם של נתוני שירותי המידע, אנחנו נמצאים בנקודה משמעותית של פתיחת האקו-סיסטם מחוץ לגבולות המערכת הבנקאית ומתן אפשרות גישה למידע לגופים נוספים. אנחנו מצפים מאוד לכניסתם של גופים חדשים שיפתחו וירחיבו את האקו-סיסטם ויסייעו לצרכן לעשות שימוש מושכל ונכון במידע שלו.

ואל לנו להתבלבל. עלינו להיות זהירים ושמרנים במיוחד. אנחנו עוסקים כאן במידע. וליתר דיוק, בשיתוף של מידע. בשיתוף מידע של לקוחות. אבטחת המידע, שמירה על פרטיות ואמון הצרכן הם אבני היסוד של האקו-סיסטם כולו. בהעדר אלו לא תתכן הצלחה ויישום מוצלח של הרפורמה. המערכת הבנקאית למודת ניסיון ומכירה מקרוב את האתגרים הכרוכים בניהול סיכונים אלו, אך אין זה מספיק. על כלל הגופים והשחקנים הפועלים בתחום מוטלת החובה לנהל באופן נאות את הסיכונים הכרוכים בשיתוף המידע ובפרט סיכוני אבטחת מידע וסייבר.

כדי לייצר את האמון הזה על כולנו לפעול בהתאם לכללים ולהקפיד על ביצוע כלל התהליכים באופן הוגן ובהתאם לחוק ולרגולציה. זאת החל משלב קבלת הסכמת הלקוח על המורכבות שבה, דרך קבלת המידע ושמירתו ועד להנגשת המידע ויצירת ערך ללקוח. כל אלו צריכים להיעשות באופן תקין ובסטנדרטים הגבוהים ביותר. זו גם הסיבה לאחריות הכבדה שניתנה לנו, המאסדרים השונים, לפקח אחר פעילותם של השחקנים השונים. הקישוריות וזרימת הנתונים יש בהם בכדי ליצור חשש לפוטנציאל הדבקה ואף כפי שצינתי, חשש לערעור ופגיעה באמון הלקוחות כלפי המערכת הבנקאית.

אנחנו מאמינים כי המידע שנאסף אודות פעילותו של הלקוח הוא מידע השייך לו וככזה, הלקוח הוא זה המחליט מי יוכל לעשות במידע שימוש ולא יזיה צורך. על בסיס תפיסה זו מושתתת רפורמת הבנקאות הפתוחה כולה. אך אסור שנסתפק בכך. יש להתחיל, כפי שעשינו, עם המידע הבנקאי, להמשיך עם מידע מכלל הגופים הפיננסיים ולכוון לשיתוף כלל המידע אודות פעילות הלקוח. בעולם הנוכחי מידע הוא כוח. וכשם שגופים עסקיים עושים שימוש במידע לפיתוח והתאמה של מוצרים ושירותים כך גם יוכל הלקוח לעשות שימוש במידע לטובתו האישית ולהגדלת רווחתו.

אופן השימוש במידע הוא אתגר בפני עצמו. מוקדם לחזות את כלל השימושים שיתפתחו כתוצאה מהרפורמה אך בהחלט ניתן כבר לומר שאלו יתמכו במגמה הקיימת ההולכת ומתגברת. מגמה זו מאופיינת בהתחזקות כוחו של הלקוח, פתיחת השוק לתחרות, פריקות של מוצרים ושירותים, מונטיזציה של מידע וכניסתם של שחקנים וחברות טכנולוגיה לעולם הפיננסי האבולוציוני. כל אלו יחייבו תשתית ופרשנות משפטית התומכת והמאפשרת את התפתחותו של עולם זה. זהו גם בהחלט אתגר משמעותי לסביבה הרגולטורית האמורה לאסדר ולפקח אחר פעילות זו.

בבנקאות פתוחה, יציבה ופעילה יש בכדי להביא ערך ללקוח וגם לשחקנים הפעילים בתחום. זו הסיבה שאנחנו נרגשים לקראת הפתיחה של האקו-סיסטם מעבר לגבולות המערכת הבנקאית. נקודת המפנה צפויה בחודש דצמבר 2023, אז צפויים כל סלי המידע להיכנס לתוקף ביחס לכלל הלקוחות והתאגידים.

אנו מצויים בתהליך גדילה והתפתחות של השוק עד למציאת נקודת שיווי המשקל הנכונה, הגם שאפשרי, שזו תהיה דינמית ותשתנה עם ההתפתחות של המערכת, הרכב השחקנים, שיתופי פעולה ועוד. אנו משוכנעים שיש מקום לקדם מערכת פיננסית פתוחה שבה הלקוח, בהתאם לבחירתו, יבחר את האופן בו יצרוך את שירותיו, כמו גם, יאפשר את השימוש בנכס המידע שבבעלותו. כך יוכלו הלקוחות לקבל הצעות ערך ומוצרים מותאמים יותר, ייעוץ טוב יותר, שירות מגוון יותר, חווית לקוח טובה יותר וכן גם הכלה פיננסית במגוון שירותים ומוצרים פיננסיים. הלקוח יכול עתה לצרוך שירותים פיננסיים בין מספר גופים מבלי לאבד את השליטה על המידע אודות התנהלותו הפיננסית.

התשתית שנבנתה לפעילות הבנקאות הפתוחה משמשת כלי גישה לחשבונות הלקוחות ומשכך ניתן לעשות שימוש בתשתית גם לצורך חדשנות בעולמות התשלומים ופעילויות נוספות.

בנק ישראל התחיל את המסע הזה בלחייב את הבנקים לאמץ את הסטנדרט של בנקאות פתוחה גם לצורך כתיבת הוראות תשלום. בשלב זה חייבנו תשלום בודד, אבל מפה השמים הם הגבול. הכביש נסלל, עכשיו יכולים לנסוע עליו. בהמשך יתווספו שירותים נוספים הקשורים לעולמות התשלומים – בין אם על ידי הרגולטורים, קבוצת ברלין שמגדירה את הסטנדרט או האקוסיסטם עצמו.

ואולם כשם, שבבנקאות הפתוחה לעניין המידע, היתה חשיבות רבה לחקיקה, כך גם פה. על מנת לבסס את שירותי התשלומים בבנקאות הפתוחה נדרשת חקיקה מקבילה בתחום התשלומים – שתסדיר את הרגולציה והרישוי של הגורמים שיוכלו לתת את השירותים האלו וכן את ההגנות על הלקוחות.

צוותי עבודה בינמשרדיים עובדים בקדחתנות בימים אלו על מנת לקדם חקיקה חשובה זו.

ובלי להזכיר את הפאן חברתי, לא ניתן להשלים את הדברים. בעשורים האחרונים הולכת ומתרחבת תודעה הכורכת את העולם העסקי ואת העולם החברתי ביחד. האחריות החברתית מעודדת את הארגונים להשיא ערך לא רק לעצמם, אלא גם לסביבה, לחברה, למדינה ולעולם בכלל. מקור החיבור הוא ההבנה שרווחים המופקים תוך מתן ערך חברתי הינם בעלי ערך אסטרטגי גבוה יותר. אני מאמין שרפורמת הבנקאות הפתוחה היא דוגמה מצוינת להזדמנות המייצרת ערך משותף הצפוי להעצים את רווחת הציבור והמשק, באופן שיעצים ויאפשר לנו לחיות בחברה טובה יותר.

ולסיום, רפורמת הבנקאות הפתוחה הינה רפורמה פורצת דרך. רפורמה המשפיעה מהותית על מאזן הכוח שבין הצרכן לנותני השירותים.

בכל מה שקשור להשקעות הנדרשות לצורך פיתוח האקו-סיסטם, אני מבקש להבהיר: אין זמן יותר טוב מההווה. עכשיו זה הזמן. זו זכות גדולה וחובה גדולה לקחת חלק ברפורמה בסדר גודל שכזה שתקבל מקום של כבוד בהיסטוריה של המערכת הבנקאית והפיננסית.

זו המשמרת שלנו ועלינו כולנו לתרום את חלקנו בכדי לממש רפורמה זו באופן מיטבי.

תודה רבה והמשך כנס מהנה.

◀ השתתפות המפקח על הבנקים ומנהל מחלקת מערכות תשלומים בכנס מעבר בין בנקים של מס"ב

27.06.2022

הבוקר לקחו חלק המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, ומנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, עודד סלומי, בכנס בנושא מעבר בין בנקים שערכה מס"ב בת"א. להלן ציטוטים נבחרים מתוך דבריהם.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן:

"רפורמת המעבר בין בנקים היא מהלך פרו צרכני שגובש מתוך התפיסה שהלקוח במרכז ומהווה בשורה מהפכנית לציבור הרחב. מאז עליית המערכת לאוויר, כ-60,000 לקוחות כבר עשו שימוש במערכת וכ-40,000 עברו בנק בפועל. משמע, עשרות אלפי לקוחות הביעו אמון במערכת ומאות אלפי תנועות כבר נרשמו בה.

האתגר שעמד בפני המערכת הבנקאית ומס"ב היה לייצר פתרון הוליסטי להעברת הפעילות הפיננסית של הלקוחות תחת האילוצים התפעוליים, החוזיים והטכנולוגיים הקיימים, וכל זאת בשבעה ימי עסקים ותוך שמירה על זכויות הלקוחות. ייחודו של פרויקט זה בא לידי ביטוי לא רק באופן בו הוא התמודד עם האתגרים הללו, בין היתר על ידי שילוב שירות ייחודי, כדוגמת שירות "עקוב אחרי", במטרה לאפשר את המשכיות הפעילות השוטפת של הלקוח, אלא גם בחשיבותו לתחרות במערכת הבנקאית בישראל, בכמות השותפים לו ובהיקף המשאבים שהושקעו בו.

הרפורמה מסייעת ללקוחות לשפר את תנאי ניהול החשבון ולעבור בנק באמצעות חוויית משתמש נוחה, שקופה וידידותית. המפקח הדגיש כי חיזוק כוחו של הלקוח והגברת התחרות בין הבנקים אינם באים לידי ביטוי בהכרח בהגדלת שיעורי המעבר בין הבנקים, מכיוון שלעיתים מתן אפשרות בחירה אמיתית וקלה ליישום ללקוח היא זאת שמחזקת את כוחו ומשפרת את התחרות. המערכת מהווה נדבך מרכזי נוסף בראיית הלקוח במרכז והעברת הכוח אליו, זאת בהמשך לרפורמות אחרות המקודמות במקביל על ידי בנק ישראל."

עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה:

"בנק ישראל מוביל בשנים האחרונות שינוי משמעותי בעולם התשלומים בישראל, על סוגיו השונים ומאפשר לשוק התשלומים לנוע לעבר קידמה, חדשנות ובכך לייצר סביבה תומכת תחרות פיננסית.

גם בעולם הצ'קים הובלנו תהליך פורץ דרך ברמה עולמית. לקוחה שמניידת חשבון מבנק לבנק בקליק יכולה להשתמש בפנקס הצ'קים שהונפק על ידי הבנק הישן. עם ניידות בקליק, הצ'קים יוצגו ישירות לחשבון בבנק החדש, בקלות וביעילות.

מהלך זה מצטרף למגוון מהלכים נוספים שאנו מקדמים בתחום הצ'קים והתאמתם לעידן הדיגיטלי: הפקדת צ'ק בסלולר, הפיכת הצ'ק לאמצעי תשלום דיגיטלי, ועוד."

[לדבריו המלאים של המפקח](#)

[המצגת אותה הציג עודד סלומי](#)

הארכת תקופת קול הקורא להתייעצות בנושא אפיון טכנולוגי לתחליף דיגיטלי לצ'ק מנייר

29.06.2022

ב-23 במרץ 2022 פרסם בנק ישראל קול קורא להתייעצות בנושא האפיון הטכנולוגי של התצורה דיגיטלית של צ'קים¹.

זוהי הודעה על הארכת המועד להגשת פניות במסגרת קול הקורא עד לתאריך 15/07/2022.

תחום הצ'קים בישראל מהותי לכלכלה: בשנת 2021 מחזור הצ'קים היה 812 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-382 מיליארד ש"ח מחזור בכרטיסי חיוב. מתוכו, יותר מ-120 מיליארד ש"ח השתתפו בתעשיית ניכיון הצ'קים אשר מספקת, בין היתר, אשראי לעסקים קטנים.

בנק ישראל בוחן מתווה במטרה לשמר את התכונות החיוביות של הצ'ק הקיים, ולשפר תכונות שטעונות שיפור. התכונות הבולטות שנמצא נכון לשמר הן: אשראי ללא מסגרת אשר ניתן באמצעות צ'קים דחויים ומשרת צרכנים ועסקים, יכולת הסבת צ'ק לצרכים שונים כולל אשראי באמצעות ניכיון צ'קים, מעמד משפטי אשר נותן הגנות צרכניות ויכולת לפעול בהליך מקוצר בהוצאה לפועל, ועוד. השיפורים המרכזיים הנדרשים הם: צמצום עד כדי מניעה של צ'קים חוזרים מסיבות טכניות כגון: חתימה לא תואמת, מועד שגוי ועוד; חלופה נוחה במקום התנהלות בנייר שמחייבת העברת צ'ק פיזי; צמצום מספר ימי הסליקה; חיויים ותיעוד במהלך ההעברה, ההסבה וההפקדה; התראות לקראת מועד הביצוע לשם היערכות כספית הולמת; ועוד. זאת, בנוסף לרפורמה שכבר יישם בנק ישראל בתחום, מעבר להפקדת צ'קים באמצעות סריקה באפליקציה בטלפון הנייד².

הבנק המרכזי רואה חשיבות רבה בממשק ישיר ושיח עם ריבוי השחקנים בתחום התשלומים אשר מאפשר את הבנת צרכי השוק וקשב להתפתחויות טכנולוגיות והזדמנויות לתחום במשק. במסגרת זו, בשבוע שעבר, ב-20 ביוני 2022, בנק ישראל קיים כנס רחב-היקף אשר אפשר "הצצה לעולם התשלומים העתידי"³ שבמסגרתו השתתפו ריבוי שחקנים פיננסיים ולא פיננסיים. ביו היתר, בכנס הוצג נושא קול הקורא. גורמים שטרם העבירו פניה בנושא פתרון טכנולוגי וארכיטקטורה עבור הוראת החיוב הדיגיטלית, בהתבסס על הדרישות ועל התנאים המופיעים בקול הקורא, מוזמנים לעשות כן⁴, כמו גם גורמים אשר פנו ומעוניינים לערוך או לשנות את פנייתם.

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה: "החשיבות בפיתוחו של הצ'ק הדיגיטלי, שצפוי לתת מענה לצרכים רבים הקיימים בשוק התשלומים הישראלי ויאפשר לנו להשתמש באמצעי תשלום חדש ומתקדם, הניב פניות רבות ומגוונות מהמערכת הפיננסית, ממשרדי הממשלה, מתעשיית התשלומים, מחברות פינטק, וכן מיזמים פרטיים שונים. כל אלו מדגישים

את החשיבות שבנק ישראל מייחס לניהול שיח פתוח עם התעשייה, הממשל, השוק והקהילה, על מנת להתקדם יחד, להסיר חסמים, אך גם לשמור על היציבות ולנהל סיכונים כדי להצמיד את עולם התשלומים קדימה לטובת כלל הציבור בישראל. אנו מזמינים את הציבור המעוניין בכך לקחת חלק בתהליך פורץ הדרך."

לאור עניין רב, בנק ישראל מודיע על הארכת תקופת ההתייעצות עם בעלי עניין מקצועיים בתחום.

פניות תתקבלנה עד ליום 15 ביולי 2022.

[לקול הקורא באתר בנק ישראל](#)

1 פרטי קול הקורא, כפי שפורסם לציבור ב-23 במרץ 2022.

2 חוק סליקה אלקטרונית של צ'קים

3 פרטי "כנס התשלומים העתידי" של בנק ישראל

4 קול קורא הוראת חיוב דיגיטלית

◀ הכרזה על "פרוטוקול אשראית אי.אם.וי" כמערכת תשלומים מבוקרת

09.08.2022

נגיד בנק ישראל הכריז על מערכת "פרוטוקול אשראית אי.אם.וי" המופעלת על ידי העמותה לניהול פרוטוקול מסופי אי.אם.וי בישראל (ע"ר) כעל מערכת מבוקרת לפי חוק מערכות תשלומים, התשס"ח – 2008.

פרוטוקול אי.אם.וי מהווה את שער הכניסה לעולם כרטיסי החיוב בישראל עבור מגוון השחקנים בשוק, בנקאיים וחוץ בנקאיים, וביניהם: יצרנים, מאגדים, חברות gate-way, מתגים ומעבדים.

הפרוטוקול הינו מערכת תשלומים מרכזית במשק אשר קובעת את ההיגיון העסקי והמפרט הטכנולוגי להעברת עסקאות בכרטיסי חיוב בין הגורמים השונים בשרשרת, תוך מתן מענה לצרכים של כלל השחקנים בשוק כרטיסי החיוב. הפרוטוקול כולל אוסף של כללים המגדירים את אופן בקשת הנתונים וקבלתם ואת דרך ההעברה והביצוע של הוראות תשלום בין המשתתפים.

שוק כרטיסי חיוב יעיל, חדשני ומתקדם המותאם לסטנדרטים הבינלאומיים ולצרכי השוק תלוי בפיתוח הפרוטוקול ושכלולו כאשר הפיקוח על פרוטוקול הינו אינטרס של כלל בעלי העניין בשוק כרטיסי החיוב.

ההכרזה תאפשר לפקח על המערכת כדי לוודא את יציבותה, יעילותה ופעילותה התקינה.

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת תשלומים וסליקה: שוק התשלומים בישראל בכלל ושוק כרטיסי החיוב בפרט מצמצם את הפערים אל מול העולם בקצב מואץ. ההכרזה על פרוטוקול אי.אם.וי תאפשר להמשיך ולקדם את שוק כרטיסי החיוב ולוודא את המשך פעילותו התקינה של שוק כרטיסי החיוב, עמידה בסטנדרטים הבינלאומיים ובצרכי השוק תוך הקלה על יכולתם של שחקנים נוספים להשתלב בשוק זה.

16.08.2022

אבן הדרך האחרונה ביישום מתווה ה-EMV בה נדרשו להשלים את המעבר כל בתי העסק, כפי שהתווה נגיד בנק ישראל¹, הושלמה בסוף חודש יולי 2022 בהצלחה רבה. צעד זה מעמיד את ישראל בקו אחד עם המדינות המתקדמות בעולם, ומשדרג את תחום התשלומים המתקדמים והחדשניים אשר הפכו להיות חלק בלתי נפרד מחוויית ביצוע העסקאות בבתי העסק בישראל.

ע"פ נתוני חברת שב"א, נכון לסוף חודש יולי 2022²:

- **כ-98% ממסופי התשלום בישראל הוסבו למערכת ה-EMV³**
- כ-88% מכלל העסקאות מבוצעות במערכת ה-EMV
- כ-65% מהעסקאות במערכת ה-EMV מבוצעות ב"תשלום חכם"⁴
- כ-81% מה"תשלומים החכמים" מבוצעים בעסקאות ללא מגע

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל, מר עודד סלומי: "בתקופה קצרה מאוד, שוק התשלומים בכרטיסי חיוב בישראל שינה את פניו ומדינת ישראל ביצעה קפיצת דרך משמעותית בהתאמה לסטנדרטים הבינלאומיים ובקידום תשלומים מתקדמים. שינוי זה נעשה בשיתוף פעולה עם גורמים ושחקנים רבים, מקומיים ובינלאומיים והצלחת השלמת אבן הדרך השלישית הינה תודות למאמצים של גורמים רבים בשוק בהובלת ועדת כרטיסי חיוב. בבנק ישראל אנו ממשיכים לקדם את מערך התשלומים לטובת כלכלת ישראל ואזרחיה."

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "עם סיום אבן הדרך ומעבר התשתית בשוק הישראלי לתקן ה-EMV הושלמה הכנת התשתית לכניסה של שירותי תשלום מתקדמים ונותני שירותי תשלום חדשים. אנו רואים כי המשק הישראלי מאמץ באופן מהיר טכנולוגיות חדשות ושירותים דיגיטליים חדשניים ואנו עם הפנים קדימה אל עבר מהלכים נוספים שיקדמו את המערכת הפיננסית בכלל והבנקאית בפרט לטובת כלל אזרחי המדינה."

¹ <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/27-11-19.aspx>

² מידע נוסף בנוגע להיקפי הטמעת ה-EMV בישראל נמצא באתר האינטרנט של חברת שב"א בקישור הבא

³ <https://www.shva.co.il/%d7%a0%d7%aa%d7%95%d7%a0%d7%99-%d7%94%d7%98%d7%9e%d7%a2%d7%aa-%d7%9e%d7%a2%d7%a8%d7%9b%d7%aa-%d7%94emv>

⁴ חלק מצומצם מבתי העסק אשר החלו בתהליך המעבר ל-EMV, כ-2%, נתקלו במורכבות ביישום המעבר ועל מנת לסייע לאותם בתי עסק נקבעו מתווים ספציפיים להשלמת המעבר שלהם לתקן ה-EMV.

4 תשלום חכם - עסקאות ללא מגע (Contactless) ועסקאות שבוצעו בנוכחות הכרטיס באמצעות שימוש באימות הלקוח, כגון קוד סודי.

פרויקט משותף של בנק ישראל עם הבנקים המרכזיים של נורבגיה ושבדיה והבנק הבינלאומי לסילוקין יבחן שימוש במטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים לתשלומים חוצי גבולות

28.09.2022

פרויקט משותף של בנק ישראל עם הבנקים המרכזיים של נורבגיה ושבדיה והבנק הבינלאומי לסילוקין יבחן שימוש במטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים לתשלומים חוצי גבולות.

הבנק הבינלאומי לסילוקין (Bank for International Settlements - BIS) והבנקים המרכזיים של נורבגיה ושבדיה, משיקים יחד עם בנק ישראל את פרויקט "Icebreaker" - ניסוי בין"ל משותף שיבחן כיצד ניתן יהיה להשתמש במטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים (Central Bank Digital Currencies - CBDCs) לצורך ביצוע תשלומים חוצי גבולות על ידי משקי בית ובתי עסק.

תשלומים קמעונאיים חוצי גבולות מתאפיינים בדרך-כלל בכך שהם יקרים, איטיים, ואינם שקופים במידה מספקת עבור הלקוחות. ארגון ה-G20, שמאגד את קבוצת המדינות בעלות הכלכלות המובילות בעולם, השיק תכנית שאפתנית, שמטרתה

להביא לכך שתשלומים אלו יהיו מהירים יותר, זולים יותר, שקופים יותר ונגישים יותר ללקוחות הקמעונאיים. אחד הנדבכים של תכנית זו בוחן איזה תפקיד יוכלו המטבעות הדיגיטליים של הבנקים המרכזיים למלא בהשגת יעדים אלו. מרכז החדשנות של הבנק הבינלאומי לסילוקין (BISIH) ומוסדות בינלאומיים אחרים פועלים בשיתוף פעולה כדי לחקור נושא זה, ופרסמו דוח בנושא בחודש יולי.

בפרוייקט "Icebreaker" משתפים פעולה בנק ישראל, הבנקים המרכזיים של נורבגיה ושבדיה, והשלוחה הנורדית של BISIH כדי לפתח מרכז ("Hub") שאליו יחברו הבנקים המרכזיים את המערכות הניסיוניות של המטבעות הדיגיטליים (CBDC) שהם מפתחים בשנים האחרונות¹. המטרה היא לבחון תרחישים ספציפיים ואת ההיתכנות הטכנולוגית של חיבור בין מערכות CBDC ממדינות שונות. הארכיטקטורה תאפשר לבצע תשלומים חוצי גבולות קמעונאיים מידיים, בהם העלויות צפויות להיות נמוכות במידה משמעותית בהשוואה למערכות התשלומים הבינלאומיות הקיימות, שבדרך כלל מתבססות על תשלומים המועברים דרך מספר בנקים קורספונדנטים² עד שהם מתקבלים באופן סופי אצל מקבל התשלום.

הפרוייקט יימשך עד סוף שנת 2022, ודוח סופי אודות ממצאי הפרוייקט צפוי להתפרסם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023.

אנדרו אביר, המשנה לנגיד בנק ישראל וראש ועדת ההיגוי להנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי:

"לתשלומים חוצי גבולות יעילים ונגישים יש חשיבות גבוהה עבור משק קטן ופתוח כמו המשק הישראלי, ונושא זה זוהה כאחת המוטיבציות העיקריות להנפקה אפשרית של שקל דיגיטלי במסגרת הדוח שפרסמנו לציבור בשנת 2021. זוהי זכות גדולה עבורנו לחקור את הנושא ביחד עם שותפים שצברו ידע וניסיון רב בחקר CBDC, כמו גם בסוגיות רלוונטיות לתשלומים חוצי גבולות. לתוצאות הפרוייקט תהיה חשיבות רבה בכל הנוגע להמשך עבודתנו על פרוייקט השקל הדיגיטלי".

Mithra Sundberg, ראש אגף e-kronan בבנק המרכזי של שבדיה:

"הבנק המרכזי של שבדיה לוקח חלק בשיתוף פעולה זה כחלק מפרוייקט המטבע הדיגיטלי שלו - e-kronan. יצירת חיבור בין הפלטפורמה הניסיונית שפיתחנו עם אלו של מדינות אחרות תניב לנו תובנות חשובות בכל הנוגע ליכולת ליישם תשלומים חוצי גבולות באמצעות CBDC. בנוסף, הפרוייקט יאפשר לנו להבין טוב יותר סוגיות הנוגעות לאופן העיצוב וחלופות המדיניות שיעמדו בפנינו, בבואנו להבטיח את היכולת לתמוך בתשלומים חוצי גבולות אם נחליט להנפיק את ה-e-krona".

Torborn Haegland, ראש החטיבה ליציבות פיננסית בבנק המרכזי של נורבגיה:

"אנו שמחים ליטול חלק באחד הפרוייקטים הראשונים שבוחנים תשלומים חוצי גבולות קמעונאיים ב-CBDC, ביחד עם השותפים מה-BISIH ומהבנקים המרכזיים של שבדיה וישראל. פרוייקט זה יניב ערך רב לעבודה הניסיונית שאנו עורכים לגבי CBDC מקומי בנורבגיה".

Beju Shah, ראש השלוחה הנורדית של ה-BIS Innovation Hub:

"ניסוי זה, הראשון מסוגו, יאפשר לנו להתעמק בטכנולוגיה, הארכיטקטורה, אופן העיצוב והחלופות השונות, כמו גם לחקור סוגיות מדיניות רלוונטיות. ללקחים שנפיק תהיה תועלת רבה עבור בנקים מרכזיים ששוקלים ליישם תשלומים חוצי גבולות באמצעות CBDC".

[לצפייה במצגת המלווה את ההודעה](#)

[לפרסומים נוספים אודות השקל הדיגיטלי](#)

1 הרחבה אודות המערכת הניסיונית של בנק ישראל.

2 קורספונדנטים הם בנקים שממוקמים במדינות שונות הנותנים שירותים לבנקים אחרים ברחבי העולם, לרבות סליקת תשלומים במטבע המדינה בה הבנק יושב.

בנק ישראל ערך כנס לאור השקת מערכת התשלומים לזיכויים והעברות בזמן אמת (זה"ב) החדשה

07.11.2022

בנק ישראל השלים אבן דרך נוספת בפעילותו לקידום החדשנות בענף התשלומים, כספק תשתית טכנולוגית קריטית, עם ההשקה של מערכת זיכויים והעברות בזמן אמת (מערכת זה"ב) החדשה (ראו נספח הרחבה בסוף ההודעה). פרויקט החלפת מערכת זה"ב, בהובלת מחלקת מערכות תשלומים וסליקה וחטיבת טכנולוגיית המידע בבנק ישראל, נמשך כשלוש שנים וכלל בחינת חלופות, ניתוח הפונקציונליות הנדרשת, אפיון עסקי וביצוע התאמות טכנולוגיות. מהלך זה משדרג את הטכנולוגיה בתחום על מנת להבטיח מוכנות והיערכות לקדמה, חדשנות ודיגיטציה מוגברת ויציבה על-ידי המגזר הפיננסי. התהליך נוגע לכל התאגידים הבנקאיים, המסלקות, הסולקים, נותני שירותי תשלום חוץ בנקאיים וכל מערכות התשלומים במשק.

לרגל ההשקה הבנק ערך כנס לכלל השחקנים – הבנקים ונותני שירותי פיננסיים, חוץ-בנקאיים, כולל חברות הפינטק שיוכלו להתחבר למערכת זה"ב. בכנס שנערך היום, יום שני, 7 לנובמבר 2022, בנק ישראל קרא לחשיבה משקית אסטרטגית על הטמעת תקן ISO20022 בזה"ב החדשה, עם השלכות גם להטמעת התקן במערכות תשלומים נוספות. כנס זה מהווה הזדמנות לנהל אסטרטגית את יכולת העשרת המידע שתגיע עם התקן החדש. האירוע מציג הזדמנויות עסקיות שנוצרו על ידי מערכת זה"ב החדשה אשר הושקה לאחרונה, יכולות של התקן העולמי החדש-ISO20022 אשר יוטמע במערכת זה"ב ויאפשר, בין היתר, העשרת מידע – Data Enrichment – בהרבה היבטים. בהמשך להכרזה על מסגרת רגולטורית המאפשרת לחברות תשלומים לגשת למערכות תשלומים מקומיות בישראל ובכך לספק מגוון שירותי תשלום. בכנס התקיים שיח על האפשרות להתחבר למערכת זה"ב החדשה של נותני שירותי פיננסיים, חוץ-בנקאיים, כולל חברות הפינטק. לרגל האירוע הגיע לישראל חבר הנהלה עולמית של סוויפט, Mr. Thierry Chiossi, האחראי על האסטרטגיה של הארגון, והציג את החזון של Swift לתקן החדש.

את הכנס פתח המשנה לנגיד בנק ישראל, אנדרו אביר, שבין דבריו התייחס להשלמת תהליך הטמעת מערכת זה"ב החדשה, כחלק מתפיסה אסטרטגית כוללת של בנק ישראל בנוגע למערכות התשלומים:

"פרויקט שידרוג זה"ב, עולה בקנה אחד עם אחד העקרונות האסטרטגיים העיקריים של בנק ישראל: הצבתה של ישראל בחזית הטכנולוגית בכל הנוגע לעולם התשלומים. הדרך, כמובן, עוד ארוכה, אך יחד עם הטמעת תקן ה-EMV, ההטמעה של FASTER PAYMENTS, פיתוח התשתית לציקים דיגיטליים, הסרת חסמים לפינטקים ופעולות נוספות – אנחנו בהחלט בכיוון הנכון." (להלן קישור לדבריו המלאים של המשנה לנגיד)

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, עודד סלומי (מצורפת המצגת אותה הציג):

"מערכות תשלומים נוחות, יעילות, בטוחות ויציבות הן מרכיב חשוב בכל משק פיננסי מתקדם. בשנים האחרונות מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל מניחה את התשתית הטכנולוגית והרגולטורית הנדרשת לכך שישראל תהיה מדינה מובילה בשוק התשלומים. המחלקה נקטה בשורת צעדים לקידום החדשנות, היעילות והתחרות בשוק התשלומים לטובת כלל הציבור בישראל, במטרה לפתח את שוק התשלומים בישראל ולהציבו בשורה אחת עם המדינות המובילות בעולם. בכך, יתאפשר שוק פיננסי מפותח יותר ובסיס לקידום הכלכלה לטובת עידוד התחרות והוזלת העלויות לצרכן באמצעות שיפור יכולת עשיית העסקים, ובפרט של העסקים הקטנים. חלק מהצעדים שהמחלקה מובילה היום כולל את תחום תשתיות התשלומים, המדיניות והרגולציה הנדרשת.

פרויקט החלפת מערכת זה"ב היה משמעותי ומורכב מאוד והוא נותן מענה משופר ומותאם לעידן הטכנולוגי והסביבה העסקית המתחדשת בה אנו חיים. אני גאה במענה שהמערכת החדשה תצליח לספק וביתרונות הרבים שנוספו. אני סמוך ובטוח שהשיפורים יועילו רבות לקידום התחרות, להסרת חסמים לגופים חוץ בנקאיים, לצירוף של מסלקות חדשות, לחשיבה על פונקציות חדשניות ולהמשך תנופת ההתפתחות של תחום התשלומים בישראל.

אחת ממטרות חוק שטרם להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל היא לקדם כניסת שחקנים חדשים לתחום שירותי התשלום. החוק מכתיב פתיחת משק התשלומים לתחרות, והמשמעות היא שמסלקות צריכות לדעת לשלב

בתוכן נותני שירותי תשלום חדשים, לרבות מסלקות חדשות ומשתתפים בצורת השתתפות עקיפה. המערכת החדשה תאפשר פתיחת סוגי משתתפים חדשים, וכן השתתפות עקיפה. הטבה עתידית זו מובילה אותנו לפתיחת המשק לתחרות.

הטבה נוספת למשק הינה התאמה לתקנים בינ"ל. תקן ISO20022 הינו תקן נתונים בינלאומי חדש אשר אומץ ברחבי העולם עבור מערכות תשלומים מקומיות, תשלומים מיידיים ואף בחלק ממערכות RTGS. בשנת 2018 הוחלט ע"י SWIFT לאמץ את תקן ISO20022 כתחליף לפורמט MT, באופן הדרגתי, כאשר סיום התהליך מתוכנן לשנת 2025. בנק ישראל מעוניין להיות בנק מוביל, הנמצא בקדמה ועל כן ברצונו להיות שותף בתהליך הטמעת התקן החדש בשיתוף פעולה עם המשתתפים."

:Mr. Thierry Chllosi, Chief Strategy Officer, Member of the Executive Committee, SWIFT

"We look forward to the continued collaboration with the Israeli financial services community as they renew the foundation of their payments infrastructure. We have been impressed by the level of engagement, the catalyst role that the Bank of Israel is playing in not only modernising their domestic capabilities but also in ensuring those will seamlessly connect to the wider international infrastructures.

Connecting 4 billion bank accounts across the globe, Swift is the way the world moves money. Providing reliable, secure and efficient messaging services, we are the backbone of global financial communication. We are delighted to closely work with the Central Bank of Israel to shape the future of finance together."

[to view the presentation](#)

מנהל חטיבת טכנולוגיות המידע, מר ליאור ג'ורג'י: "החלפת מערכת זה"ב תביא לחדשנות טכנולוגית פיננסית, לקידום התחרות במערכת הפיננסית על ידי פתיחתה לגופים שאינם בנקאיים, לחיזוק יציבותה, שדרוג רכיביה ולהוספת כלים מתקדמים ויכולות חדשות למערכת, בניהם: ממשק למערכת תשלומים מיידיים (faster payments), תמיכה של המערכת בסטנדרטים בינ"ל ובניהם הכנה לתקן ISO20022, חיזוק ההגנה מפני איומי סייבר ההולכים ומתעצמים בתחום התשלומים ועוד".

ייעוץ כלכלי לממשלה

הבנק מגבש המלצות פיסקליות בנושאים אותם הבנק תופס כמשמעותיים למשק, מתוקף תפקידו כיועץ הכלכלי לממשלה. בנוסף מגיש הבנק תכנית כלכלית אסטרטגית לממשלה הנכנסת.

בשנת 2022, בנק ישראל המשיך לעסוק ולייעץ לממשלה המכהנת בנוגע ליציאה ממשבר הכלכלי העולמי שהביאה איתה מגיפה הקורונה, כמו גם לפיתוח הכלכלה הישראלית בראיה צופה עתיד. כבר בפתחה של שנת 2022 הציג הנגיד בפני ועדת הכספים של הכנסת סקירה מאקרו-כלכלית על מצב המשק, והניח את המלצות הבנק לממשלה בנוגע לתחומים הפיסקליים, בדגש על שיפור ופיתוח ההון האנושי והתשתיות במדינה. בהמשך לכך, פרסם הבנק לקראת סוף השנה תיבה מדו"ח בנק ישראל לשנת 2022 העוסקת בחוק המטרו ולהמלצות הבנק בנושא.

הנגיד בוועדת הכספים של הכנסת: סקירה מאקרו-כלכלית על מצב המשק

10.01.2022

הנגיד הציג סקירה מאקרו כלכלית של המשק, לרבות נתונים וניתוחים עדכניים והתייחס בין היתר בסוף דבריו לצורך לקדם דיון על המדיניות הפיסקלית לשנים הקרובות תוך בחינת הכללים הפיסקליים לקראת תקציב 2023 ואילך.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הופיע הבוקר בוועדת הכספים של הכנסת. המצגת אותה הציג מצורפת.

הנגיד הציג סקירה מאקרו כלכלית של המשק, לרבות נתונים וניתוחים עדכניים והתייחס בין היתר בסוף דבריו לצורך לקדם דיון על המדיניות הפיסקלית לשנים הקרובות תוך בחינת הכללים הפיסקליים לקראת תקציב 2023 ואילך.

הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, מחצית ראשונה לשנת 2021

23.02.2022

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום את הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווח ההכנסות בפועל של התאגידים הבנקאיים ושל חברות כרטיסי האשראי מעמלות שנגבו במהלך המחצית הראשונה לשנת 2021.

[לדוח המלא](#)

הפיקוח על הבנקים מגיש היום לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי למחצית הראשונה של 2021 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווח התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי על עמלות שנגבו במהלך המחצית הראשונה לשנת 2021.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "אני שב וקורא לציבור לעשות שימוש בערוצים ישירים ובאמצעים דיגיטליים ולבחון את כדאיות שירות המסלולים עבורם, ובכך לחסוך בעלויות. בתוך כך הפיקוח דואג במגוון דרכים לאוכלוסיות שעלויות לגלות קשיים בתפעול אותם האמצעים הישירים, כדי לשמור על רמת שירות גבוהה גם עבורן. כמו כן, אני קורא לציבור להשוות את איכות ועלות השירותים בין הבנקים השונים, ובכלל זאת לעשות שימוש בדוח "ת"ז הבנקאית" שצפוי להיות מוצג ללקוחות באתרי הבנקים ב-28 בפברואר. עוד ראוי לציין שלפני חודשים מספר הושקה המערכת שמאפשרת ניד לקוחות בקלות ובנוחות, עליה שקד הפיקוח במשך תקופה ארוכה. המערכת עומדת כעת לרשות הלקוחות וביכולתה לסייע לקידום התחרות ורווחת הצרכן הבנקאי. בימים אלה בהם משבר נגיף הקורונה עדיין נותן את אותותיו, אני קורא למערכת הבנקאית לנקוט ביתר רגישות, בפרט בעיסוק בנושאים צרכניים שהינם בלב הרגישות הציבורית, כדוגמת מחירי השירותים הבנקאיים."

תקופת דוח זה אופיינה בחוסר וודאות גבוהה אשר השפיעה על הפעילות הבנקאית של הציבור. בתקופה זו נמשך משבר הקורונה וחל סגר שלישי עד מרץ 2021, אשר הביא לשינוי משמעותי בשגרת החיים של הציבור. בנוסף, חל מבצע "שומר חומות" בחודש מאי 2021, אשר השפיע על אזורים נרחבים במדינה. המציאות המשתנה באופן תדיר השפיעה על צריכת השירותים של הציבור, כפי שמשקף בדוח זה.

להלן עיקרי הדוח:

- במהלך המחצית הראשונה לשנת 2021 נמשכה מגמת הירידה ביחס סך ההכנסות מעמלות לנכסי המערכת הבנקאית. מגמת ירידה זו החלה לאחר הרפורמה בשנת 2008, ועד היום נרשמה ירידה בשיעור מצטבר של כ-45%. ירידה זו מיוחסת,

בין היתר, למכלול המצטבר של פעולות הפיקוח בנושאי עמלות מגוונים בשנים האחרונות. הירידה במחצית הראשונה בשנת 2021 ממשיכה מגמה זו, אך גם מושפעת במידה רבה ממשבר נגיף הקורונה אשר המשיך לתת את אותותיו בפעילות המשק ומשקי הבית בתקופה זו.

- עיקר הסכום ששולם על ידי הציבור, יחידים ועסקים קטנים, על עמלות בנקאיות נובע מפעילות בניירות ערך (33%), ולאחריו עמלות בגין ניהול חשבון עובר ושב (19%), אשראי (16%) וכרטיסי חיוב (16%).
- העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חיוב לחשבון במחצית הראשונה בשנת 2021 עלתה בשיעור של כ-6% ביחס לעלות הממוצעת בשנת 2020 ועומדת על 23.8 ש"ח לחודש, וירדה בכ-11.5% ביחס לעלות ב-2019, טרם תקופת הקורונה, עת עמדה על 26.9 ש"ח. עלות זו מורכבת מ:
 - עלות ניהול העו"ש הסתכמה ב-10.7 ש"ח, ירידה של כ-5.5% בהשוואה ל-2020 הנובעת בעיקר מירידה של כ-35% בכמות פעולות של החזרת חיוב מסיבת "אין כיסוי מספיק". כמו כן, המשיכה מגמת המעבר לביצוע פעולות בדיגיטל, שתורמת גם היא להוזלת העלות. בעשור האחרון ירדה עלות ניהול העו"ש בכ-47% אחוזים.
 - עלות כרטיסי חיוב הסתכמה ב-13.1 ש"ח, עלייה של כ-18% בהשוואה ל-2020. העלייה נבעה בעיקר מגידול בהכנסות מעמלות עסקאות ומשיכות במט"ח, זאת עקב חזרת המשק לשגרה מסוימת בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד שבה פרץ משבר הקורונה.

סקירת המפקח על הבנקים בדיון בוועדת הכלכלה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית

06.03.2022

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, הציג היום, ה-6.3.2022, בפני ועדת הכלכלה של הכנסת, סקירה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית.

במסגרת הדיון, הציג המפקח את התפתחות הנגישות של משקי הבית בחברה הערבית לשירותי בנקאות פיזיים ודיגיטליים, ניתוח פרטני של שימוש באשראי צרכני ובאשראי לדיור בקרב הציבור הערבי וצעדים להגברת ההכלה הפיננסית של השירותים הפיננסיים השונים בישראל.

[המצגת אותה הציג המפקח](#)

דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי

13.04.2022

[הדיווח שהוגש לכנסת](#)

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הגיש היום לוועדת הכלכלה את הדוח השלישי על יישום הוראות חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016. חוק זה קובע הסדר לשיתוף נתוני אשראי בישראל ומכוחו בנק ישראל מנהל מערכת מרכזית לשיתוף נתוני אשראי ומפקח על המשתתפים בה.

מנכ"לית בנק ישראל, גב' שולמית גרי: "מערכת נתוני אשראי מסייעת להגברת התחרות בתחום האשראי ומאפשרת לכל לקוח, באמצעות הנגשת המידע אודותיו, לבקש הצעות משתלמות יותר ובכך לשפר את תנאי האשראי שלו. אני קוראת ללקוחות לעשות שימוש בכלים אלו בעת תהליכי נטילת אשראי."

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, ר"ח אייל חדד: "מרבית הלווים מקרב הציבור במדינת ישראל הם בעלי מוסר תשלומים טוב מאוד. חשוב לנהל משא ומתן על תנאי ההלוואות שברצונכם ללוות. כדאי לכל לווה לבדוק הצעות שונות ממספר נותני אשראי ולבצע תיחור לפני שמקבלים החלטה פיננסית."

הדיווח הנוכחי כולל ממצאים ממחקרים שעורך הבנק על בסיס נתוני האשראי שבמאגר, ולפיהם מערכת נתוני אשראי שיפרה את היכולת של חברות כרטיס האשראי להציע הצעות אטרקטיביות ללקוחות חדשים שעליהם לא היה להם מידע טרם הקמת המאגר.

הדוח שהוגש היום מציג, בין היתר, את פעילות הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, לרבות פעולות הפיקוח והבקרה שנעשו והטיפול בתלונות ציבור, וכן את פעילותם של המאגר, של מנהלת המאגר ושל הממונה על הגנת הפרטיות.

◀ הצגת הסקירה השנתית של המפקח על הבנקים על המערכת הבנקאית בישראל (לשנת 2021) בוועדת הכלכלה של הכנסת

28.06.2022

היום השתתף המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, בוועדת הכלכלה של הכנסת והציג את הסקירה השנתית על המערכת הבנקאית בישראל לשנת 2021, בה מפורטים שלל הצעדים שקידם הפיקוח וההתפתחויות הכלכליות המרכזיות בעולם הבנקאות הישראלי. המצגת המלאה מצורפת להודעה זאת.

מתוך דבריו של המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן:

"הלקוח במרכז היא אמירה מאוד מרכזית שלנו, יש לשרת את הלקוח בהוגנות, לתת לו את השירותים שמתאימים עבורו ולאפשר לו לעשות השוואת מחירים ומוצרים."

"התפקיד שלנו הוא להמשיך להסיר חסמים ולפעול לעידוד חדשנות. נמשיך לפעול בעולם הדיגיטציה כדי שתהיה בישראל בנקאות עכשווית ומתאימה."

"נושא רווחים שמופקים על ידי המערכת לצד השאת ערך חברתי הם בעלי ערך אסטרטגי גבוה בעיניי ולכן אנחנו נמשיך לעשות כל מאמץ כדי שהמערכת הבנקאית תיקח חלק בכך שנחיה פה בחברה טובה יותר."

[למצגת שהציג המפקח בוועדה](#)

[לצפייה בסקירה](#)

◀ הודעה לעיתונות מתוך לקט ניתוחי מדיניות-ההשפעה של הטלת המס על כלים חד-פעמיים על מחיריהם: כוסות חד-פעמיות כמקרה בוחן

27.11.2022

החל מ-1.11.21 מוטל מס על כלים חד-פעמיים מפלסטיק. עבודה שנערכה בבנק ישראל בדקה את ההשפעה של המס על מחירי אחד המוצרים הנפוצים מביניהם: כוסות חד-פעמיות מפלסטיק.

העלייה בפועל של מחירי הכוסות הייתה גבוהה ב-70% מזו הנגזרת מהטלת המס: עלייה ממוצעת של כ-22 ש"ח לק"ג לעומת עלייה של כ-13 ש"ח (11 ש"ח בתוספת מע"מ שחל גם על המס), הנגזרת מהטלת המס.

עליית המחיר מעל ומעבר לתבות המס תומכת באפשרות שהשוק אינו פועל בתחרות משוכללת בגלל מבנה צד ההיצע של השוק או משום שהמידע העומד לרשות הצרכנים אינו מלא.

העלאה עודפת של המחיר לאחר הטלת מיסים דומים היא תופעה מוכרת בעולם. במקרה הנוכחי, נראה שהקושי של הצרכנים

לזהות את ההעלאה הנגזרת מהמס – קושי הנובע מכך שהמס נקבע על בסיס המשקל, שאותו קשה לצרכן להעריך – הקל על ההעלאה העודפת של המחיר.

ההעלאה העודפת של המחירים מצביעה על הצורך לאזן בין הגדרת מס המפשטת את גבייתו ומוותאמת להשגת תכליתו, לבין הגדרה המובנת לצרכן. קביעת המס כאחוז מהמחיר לצרכן עשויה להקל על הצרכנים להשוות בינו לבין עליית המחיר בפועל, אך עלולה להציב קשיים אחרים. לחלופין, אפשר ללוות את המס הקצוב בהטלת חובה לסמן על גבי האריזה את משקלה, ואף את גובה המס החל עליה.

[למחקר המלא](#)

[אקסל לקט ניתוחי מדיניות](#)

הממשלה העלתה את המס על כלים חד פעמיים - ובחנויות הקפיצו מחירים

בדיקה של בנק ישראל במלאת שנה להעלאת המס על הכלים החד פעמיים העלה כי העלייה הממוצעת במחיר הייתה 22 שקלים לקילוגרם - 70% יותר משנקבע בהחלטת הממשלה

מעריב
online

בנק ישראל חושף: הקמעונאים ניצלו את צרכני הכלים החד פעמיים

הקמעונאים ניצלו את צרכני הכלים החד"פ בשיעור של 70%, כך חשף בנק ישראל מוקדם יותר היום • בעוד לאחר העלאת המס הצרכנים צריכים היו לשלם כ-13 שקל יותר לק"ג, הם שילמו בפועל לא פחות מ-22 שקל

עכשיו 14

מחירי הכלים החד-פעמיים זינקו הרבה מעבר למס שהוטל עליהם

מחקר שערך בנק ישראל מצא כי מחירן של כוסות חד-פעמיות זינק בשיעור כמעט כפול מזה שנדרש בעקבות הטלת המס עליהן לפני שנה ■ בבנק ישראל מציעים למצוא דרכים שיאפשרו לצרכן לדעת מהו שיעור המס החל על כל אריזה ■ הממשלה הבאה צפויה לבטל את המס על כלים חד-פעמיים

TheMarker

נאומים

מתוך דברי נגיד בנק ישראל בהחלטת הריבית, ינואר 2022: "סוף שנה ותחילת שנה חדשה זו נקודת זמן טובה לעצור, להסתכל לאחור וגם להביט קדימה... כשהסתכלתי על דבריי במסיבות העיתונאים האחרונות, ראיתי כיצד ביולי דיברנו על יציאה מהגל השלישי ובאוקטובר התייחסנו לגל רביעי. כעת, כששנת 2021 הסתיימה, ושנת 2022 עומדת בפתח אנחנו מתמודדים עם גל חמישי. המציאות הקיימת, המחזוריות והסיכונים המתמידים נשקפים בפנינו כל העת ונלקחים בחשבון בניתוח תמונת המצב הכלכלית ובקבלת החלטות המדיניות המוניטרית".

מתוך דברי הנגיד בכנס המטרו, אוקטובר 2022: "כפי שאמרתי פעמים רבות בעבר, תשתיות תחבורה איכותיות הן מרכיב הכרחי לשיפור רמת החיים בישראל, ולאורך השנים ההשקעה בהן בישראל אינה מספקת...לפיכך, למערכת מטרו איכותית יהיו השפעות חיוביות רבות על התעסוקה והתוצר במשק".

מתוך דברי המפקח על הבנקים בכנס בנק ישראל - "הצצה לעולם התשלומים העתידי", יוני 2022: "ביום שלישי שעבר נרשם ציון דרך היסטורי בעולם הבנקאות המקומי. במועד זה נכנס חוק הבנקאות הפתוחה לתוקף. מדובר בשלב חשוב מאוד בהגברת התחרות במערכת הפיננסית אך לא פחות חשוב - זהו צעד משמעותי בשיפור כוחו של הצרכן הפיננסי ויכולותיו להתמודד עם העולם הפיננסי. פרויקט הבנקאות הפתוחה הוא פרויקט דגל של בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות. לא ניתן להשתמש בסופרלטיב אחר. ממש פרויקט דגל. אולי בעצם כן ניתן. פרויקט שמהווה רפורמה ממשית".

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות המדיניות המוניטרית שהתקיים היום בבנק ישראל

03.01.2022

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

סוף שנה ותחילת שנה חדשה זו נקודת זמן טובה לעצור, להסתכל לאחור וגם להביט קדימה. החיים לצד המחזוריות בהתפשטות הנגיף היא המציאות בה אנו נמצאים וכנראה נימצא גם בעתיד הנראה לעין. כשהסתכלתי על דבריי במסיבות העיתונאים האחרונות, ראיתי כיצד ביולי דיברנו על יציאה מהגל השלישי ובאוקטובר התייחסנו לגל רביעי. כעת, כששנת 2021 הסתיימה, ושנת 2022 עומדת בפתח אנחנו מתמודדים עם גל חמישי. המציאות הקיימת, המחזוריות והסיכונים המתמידים נשקפים בפנינו כל העת ונלקחים בחשבון בניתוח תמונת המצב הכלכלית ובקבלת החלטות המדיניות המוניטרית.

איננו יכולים לדעת בוודאות כיצד הגל החמישי, "גל האומיקרון", יבוא לידי ביטוי מבחינה בריאותית וכלכלית. מסתמן שהוא הולך להיות שונה בהיקף ההדבקה ובמידת השפעתו על התחלואה הקשה. אלו משפיעים גם על אופן ההתמודדות בה הממשלה בוחרת לנקוט. עם זאת אפשר לומר, שהמשק הישראלי למד לתפקד לצד הנגיף, להסתגל אליו ולהצליח לקיים פעילות כלכלית גם כשאיומי התחלואה והסיכונים ניצבים לפניו. לכן, אנחנו נדרשים לעשות כמיטב יכולתנו לאפשר לכלכלה להמשיך לפעול תוך שמירה על הבריאות והשליטה בהיקפי התחלואה.

אעבור כעת למבט על ההתפתחויות הכלכליות המרכזיות. אנו מעריכים שהתוצר בשנת 2021 שהסתיימה לפני מספר ימים התרחב ב-6.5%. זאת על-פי תחזית חטיבת המחקר שפורסמה היום. מדובר בצמיחה מרשימה שמעידה על עוצמת ההתאוששות, ומצביעה על כך שרמת התוצר מתקרבת למגמה שהייתה צפויה לולא המגיפה. כשמסתכלים על הפעילות עצמה, אנו רואים שהמאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס חזר כבר בתחילת 2021 לתחום ההתרחבות ומאז ממשיך להימצא בתחום זה. הרכישות בכרטיסי אשראי ששימשו אינדיקטור מוביל לבחינת הפעילות במשק בשיאו של המשבר חזרו למגמות ארוכות הטווח שלהן ואף עלו מעבר להן. כמובן, שבהתאם למחזוריות התחלואה כך גם הפעילות בכרטיסי אשראי משתנה, וכרגע ניכר הקושי בענפים מסויימים ובפרט מאז התפשטות זן האומיקרון.

קשיים בשרשראות האספקה העולמיות ומגבלות בצד ההיצע הינם אתגרים נוספים שחוונו בשנה החולפת. אלו הובילו לכך שחברות דיווחו על קשיים מתגברים לאורך השנה ברכישת חומרי גלם וציוד. עם זאת, ההערכות הן שאלו יתמתנו במהלך השנה הבאה, לאחר שגל האומיקרון ידעך, והם צפויים להקל על הפעילות העסקית בארץ ובעולם. במבט על סחר החוץ, שהוא משמעותי כל-כך במשק קטן ופתוח כשל ישראל, ניכר כי יצוא השירותים המשיך להתרחב כחלק מהשינוי המבני שמתרחש במשק. שינוי זה אף הואץ בזכות מאפייני החדשנות הישראלית, ובהובלת ענפי הטכנולוגיה שהביקוש למוצריהם גבר בתקופת הקורונה. גם היבוא לישראל עלה בכל מרכיביו, על אף הקשיים בשרשראות האספקה.

בשוק העבודה ניצבנו בפני מורכבויות גם בשנה האחרונה, אך במבט על המצב הנוכחי ניתן לומר שחלה התאוששות ניכרת ואנו מתקרבים בחלק מהמדדים לרמות ששררו לפני המשבר. לכך תרמו דעיכת גל התחלואה הרביעי ואיתו המשך תהליך חזרת המשק לשגרה עסקית, וסיום מרבית תנאי רשת הבטחון בשוק העבודה. עם זאת, יש לזכור שמדובר בתהליך מורכב ויש להמשיך לבחון וללוות את תהליך ההתאוששות של שוק העבודה – בוודאי כעת עם התגברות התחלואה ואיתה פוטנציאל הפגיעה בפעילות. ברקע חלה עלייה מתמשכת במספר המשרות הפנויות ולצידה ירידה בשיעור האבטלה, מה שעשוי להעיד על הידוק מסוים של שוק העבודה. רמות השכר במשק לא חרגו מהמגמה שנרשמה לפני המשבר ובחלק מהענפים חלה לאחרונה האצה מסוימת בשכר. חשוב יהיה לעקוב אחר התפתחויות אלו בחודשים הקרובים.

ברצוני לעבור כעת לתחום הפיננסי. זוהי המערכת שמניעה את הפעילות הריאלית, ומכאן חשיבותה הרבה. אנו רואים מזה זמן שוק אשראי ישראלי שמתפקד היטב עם ריביות יציבות ונמוכות. בחינת קשיי המימון בקרב העסקים בגדלים השונים ממשיכה להצביע על רמות קושי נמוכות הדומות לאלו שהיו לפני המשבר. אני מאמין שבשנה הקרובה נוכל להמשיך ולתרום לשכלול ולפיתוח שוק האשראי עם קידום של הבנקאות הפתוחה, המעבר בין בנקים בקליק, הרפורמה בעולם המשכנתאות ועוד.

לאור מה שהזכרתי עד כה ועל סמך נתונים נוספים, חטיבת המחקר פרסמה היום תחזית מקרו-כלכלית מעודכנת. על פי התחזית, התוצר צפוי לצמוח בשנת 2022 בקצב של 5.5%. בנוסף, החטיבה פרסמה לראשונה את התחזית לשנת 2023 בה צפוי התוצר לצמוח בקצב של 5%. שיעור האבטלה הרחבה צפוי להמשיך לרדת ולהסתכם ב-4.4% בסוף שנת 2023. האינפלציה צפויה להאט ולעמוד בשנת 2022 על 1.6% ולהתייבב במרכז תחום היעד, על 2% בסוף שנת 2023. בהתייחס לסיכונים לתחזית, הסיכון מהתפתחותם של הגל הנוכחי וגלי תחלואה נוספים שישפיעו באופן משמעותי על הפעילות עודנו קיים אך פחת לאור ההתאמות שהמשק ביצע מאז פרוץ המגפה. סיכונים נוספים שקיימים הם אי-הוודאות בנוגע לאינפלציה בחו"ל בתקופה הקרובה וההתפתחויות בשוק המט"ח אשר עשויות להשפיע על האינפלציה בישראל.

באשר לאינפלציה, זו נמוכה יותר בישראל מאשר במרבית מדינות ה-OECD. למעשה, האינפלציה בישראל היא בעשירון התחתון של מדינות ה-OECD. מצב זה מאפשר לנו סבלנות בניהול המדיניות המוניטרית תוך המשך בחינה וניתוח של ההתפתחויות השונות. בנוסף, הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הקרובה ולשנים הבאות כולן נמצאות בתוך תחום היעד והן אינן משקפות ציפייה להאצה. אני רוצה להיות ברור - אנחנו במקום אחר ממדינות עם לחצים אינפלציוניים וזה יתרון חשוב של הכלכלה הישראלית כרגע.

נכון גם להזכיר שמצב זה, שהאינפלציה בישראל נמוכה ביחס לעולם מאפיין את השנים האחרונות ואינו תופעה ייחודית לתקופת הקורונה. בשנים האחרונות ניתן לציין מספר גורמים שהשפיעו על כך: כמו שינויים מבניים במשק, חלקם ביוזמת הממשלה, לצד התרחבות הרכישות באינטרנט שגורמים לגידול בתחרות וללחץ כלפי מטה על המחירים; סביר להניח שגורמים אלו ימשיכו להתקיים גם בעתיד הקרוב. בנוסף האינפלציה בישראל, בתור משק קטן ופתוח, מושפעת הן משער החליפין והן מהתפתחות המחירים העולמיים של הסחורות והאנרגיה. גם בתחום השכר ההסכם אליו הגיעה הממשלה לאחרונה צפוי לתרום למיתון הלחצים לעליית שכר.

בשכר הדירה נרשמה עלייה מתונה ברוב החודשים בשנה שחלפה, אך בתקופה האחרונה הוא עלה בקצב גבוה יותר. יהיה צורך לעקוב בהמשך עד כמה עלייה זו מתמידה על רקע העלייה במחירי הדירות. אלו כזכור אינם כלולים במדד המחירים לצרכן ועלו בשיעור גבוה מאוד בשנה האחרונה. בתחום זה על הממשלה לספק פתרונות להמשך הגדלת התחלות הבנייה ולתת ודאות לשוק הדיור שהיקפי הבנייה יהיו גבוהים לאורך זמן.

לגבי שוק המט"ח, אחזור ואומר, תכנית ה-30 מיליארדי דולר שהפעלנו בשנת 2021 הייתה תכנית מיוחדת לזמנים מיוחדים. כפי שאמרתי לא אחת לאחריה איננו מוגבלים בהתערבות. הבנק ימשיך לפעול בשוק המט"ח על-פי הצורך ובהתחשב בפעילות הכלכלית של המשק.

במבט על העולם נראה כי הכלכלה העולמית ממשיכה להתאושש והיקף הסחר העולמי עולה ומצוי ברמות גבוהות של התרחבות. עם זאת, התפשטות זן האומיקרון ברחבי העולם מגדילה את אי-הוודאות והחשש מפני מגבלות משמעותיות על הפעילות הכלכלית. התממשות של חשש זה עלולה להוביל להאטה בתהליך ההתאוששות הגלובלית ובעיקר להעיב על שחרור מגבלות הייצור והאספקה העולמיים. חרף העלייה באי הוודאות, במרבית השווקים הפיננסים נרשמו עליות בתקופה הנסקרת.

באשר למדיניות המוניטרית הגלובלית, ניכר כי הצמצום המוניטרי נמשך בהדרגה לאור התפתחות האינפלציה. בארה"ב, הפד הותיר את הריבית ללא שינוי אך הכפיל את קצב צמצום תכניות הרכישות, כך שאלו צפויות להסתיים במרץ. בנוסף הוא עדכן כלפי מעלה את תחזית קצב העלאות הריבית הצפויות. באירופה הותיר ה-ECB את הריבית ללא שינוי והודיע על צמצום הרכישות בשווקים. באנגליה, החליט הבנק המרכזי להעלות את הריבית כמו גם במספר מדינות נוספות בהן חרגה האינפלציה מיעדה.

כפי שהסברתי בתחילת דבריי, המצב בישראל שונה, מה שמאפשר לנו סבלנות בבחינת ההתפתחויות ובניהול המדיניות המוניטרית. לפיכך בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להותיר את הריבית על כנה. אנו בוחנים בכל עת את תנאי השוק והתפתחות המחירים, והמדיניות המוניטרית המרחיבה תמשיך ללוות את היציאה של המשק הישראלי מהמשבר הכלכלי.

בריאות איתנה לכולם.

◀ הנגיד בוועדת הכספים של הכנסת: סקירה מאקרו-כלכלית על מצב המשק

10.01.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הופיע הבוקר בוועדת הכספים של הכנסת. המצגת אותה הציג מצורפת.

הנגיד הציג סקירה מאקרו כלכלית של המשק, לרבות נתונים וניתוחים עדכניים והתייחס בין היתר בסוף דבריו לצורך לקדם דיון על המדיניות הפיסקלית לשנים הקרובות תוך בחינת הכללים הפיסקליים לקראת תקציב 2023 ואילך.

הנגיד לא מודאג: "האומיקרון לא גורם לפגיעה רחבה במשק. זה לא אירוע מקרו-כלכלי"

בוועדת הכספים אמר אמיר ירון כי בינתיים "רצוי להמשיך עם מנגנוני פיצוי נקודתיים שממוקדים בענפים שנפגעו" ■ להערכתו, במקרה של היקף גבוה של בידודים למשך 20 יום - המשק יפסיד 2.5 מיליארד שקל

TheMarker

ירון: האומיקרון לא אירוע מקרו כלכלי; נזק של 2.5 מיליארד ב-20 יום

בדיון בוועדת הכספים אמר הנגיד כי יש לתמוך נקודתית בעסקים שנפגעו וכי הצמיחה תתייצב על 5.5% ב-2022, אך המליץ להכין תוכנית למקרה של הידרדרות לא צפויה

Bizportal

נגיד בנק ישראל: "האומיקרון לא אירוע מאקרו כלכלי, הפעילות תחזור אחרי הגל"

פרופ' ירון אמר בכנסת כי הנזק למשק מהאומיקרון מוערך בכמיליארד שקל ב-10 הימים האחרונים, וכי אם יהיה צורך בסיוע - "הוא חייב להיות ממוקד ונקודתי"

ynet
יריעות אחרונות

◀ דברי מנהל חטיבת המחקר, פרופ' מישל סטרבצ'נסקי בכנס התעשיינים

20.01.2022

גל האומיקרון מגדיל את כמות הבידודים תוך גביית מחיר כלכלי בענפי הקרבה בחודשים דצמבר וינואר. עם זאת, מבחינת נקודת המוצא בה המשק הישראלי נמצא, שיעורי ההתחסנות הגבוהים של האוכלוסייה שבסיכון מאפשרים התמודדות טובה יותר עם הגל החמישי.

- תחזית חטיבת המחקר מניחה שלא יהיו סגרים בטווח הנראה לעין, ושהמשק יצמח השנה ב-5.5 אחוזים תוך התאוששות נוספת ב-2023.
- הנתונים האחרונים שהתפרסמו מעידים על כך שבחודשים ספטמבר ואוקטובר 2021 הייתה עלייה בפעילות הכלכלית. עם התפשטות נגיף האומיקרון בדצמבר, חלה התמתנות בהרחבת הפעילות, אך ללא השפעה משמעותית במדדי אמון הצרכנים. בחודש ינואר ניכרת ירידה בהוצאות בכרטיסי אשראי של התיירות הנכנסת.

פרופ' מישל סטרבצ'נסקי נשא היום דברים בוועידת אילת לתעשייה והייטק שנערכת על ידי התאחדות התעשיינים.

פרופ' סטרבצ'ינסקי התייחס למצב המשק ועדכן על הנתונים הכלכליים האחרונים שהתפרסמו, לפיהם חלה התמתנות בפעילות בדצמבר (איור 1 – המבוסס על סקר המגמות של הלמ"ס), אך מבלי שהדבר השתקף באופן משמעותי במדדי אמון הצרכנים. על פי אינדיקטורים ראשוניים המבוססים על ההוצאות בכרטיסי אשראי, נראה כי התפשטות זן האומיקרון הביאה לנסיגה בענפי הקרבה (במיוחד בתיירות הנכנסת) בינואר (איור 2) – אך בדומה לגלים הקודמים הפעילות המשיכה לגדול בענפים שהם לא מחייבים קרבה. סך ההוצאה בכרטיסי אשראי נאשרה יחסית יציבה בניגוד לתגובה באירועי סגר בהם נרשמה ירידה מובהקת.

ככל הנראה, השפעת ההדבקה צפויה להימשך גם במהלך המחצית השנייה של ינואר, כאשר בטווח הנראה לעין לא צפויות הגבלות נוספות ואף הוחלט לאחרונה על קיצור ימי הבידוד של מאומתים. ברקע להחלטות המתקבלות יש להזכיר את אחוז ההתחסנות הגבוה בישראל במיוחד בקבוצות הגיל המבוגרות (איור 3).

על פי הערכות חטיבת המחקר מצב זה יגבה מחיר למשק בטווח הקצר על ידי כמות משמעותית של בידודים במהלך חודש ינואר, אך בהמשך לא צפויים סגרים כלליים כפי שהתרחשו בגלי התחלואה הקודמים. על סמך הערכה זו חטיבת המחקר מעריכה כי הצמיחה תגיע ל-5.5 אחוזים בשנת 2022, תוך התאוששות נוספת ב-2023 שתקרב את המשק למגמה ששררה טרום משבר הקורונה.

[להודעה במלואה כולל האירורים](#)

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל, מר עודד סלומי, נשא דברים בכנס השנתי לעדכון דירקטורים 2022

23.02.2022

מר עודד סלומי נשא דברים בכנס השנתי לעדכון דירקטורים 2022, שנערך מטעם איגוד הדירקטורים בישראל. הרצאתו עסקה בפעולותיו של בנק ישראל לקידום חדשנות במערכת הפיננסית, במרחב התשלומים והשירותים הבנקאיים. סלומי הסביר כי כבונה ומפעיל מערכות תשתיות בנק ישראל מנהיג חדשנות במערכת הפיננסית על ידי שידרוג ופיתוח העצמאות של מערכות הליבה החיוניות באקוסיסטם של מערכות התשלומים. סלומי הוסיף כי הבנק מעודד ומקיים שירותים פיננסיים דיגיטליים על ידי הכוונת המשק לתשלומים ללא מגע, ארנקים דיגיטליים לרבות של חברות בינ"ל שהחלו לפעול במשק, הטמעת תשלומים מיידיים מחשבון לחשבון, הקמת מאגר נתוני אשראי, אישור של בנק דיגיטלי חדש, תמיכה בהקמת מרכז שירותי מחשוב לבנקים חדשים וקטנים בשיתוף פעולה עם משרד האוצר ומשרד הכלכלה, קידום פרויקט בנקאות פתוחה, העמדת רשיון לסולקים חדשים, קידום ניידות בקליק בין בנקים ועוד.

סלומי הדגיש את האתגרים שבדרך: הוא מנה מספר שאלות פתוחות לגבי מה יהיו עקרונות הפיקוח על גופים ושירותים פיננסיים חדשים, כיצד ימנע ארביטראג' רגולטורי, כיצד להגן על הפרטיות ועל ההוגנות בשימוש בנתוני הפרט תוך עידוד התחרות בתחום, כיצד לקדם תחרות לצד שימור היציבות תוך שמירה על נטל רגולטורי סביר, וכיצד לוודא שמטבעות ה"פיאט" (כמו השקל, הדולר, האירו ונוספים) ימשיכו להיות רלבנטיים בעולם עתידי של מטבעות דיגיטליים. סלומי סיים באומרו כי "המעבר לכלכלה דיגיטלית כבר בעיצומו, ולכן בנק ישראל מנהיג מדיניות ומוודא שקצב ההתקדמות יהיה בהלימה לנעשה בעולם".

[להרצאתו של עודד סלומי](#)

[למצגת - היערכות בנק ישראל לכלכלה דיגיטלית](#)

סקירת המפקח על הבנקים בדיון בוועדת הכלכלה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית

06.03.2022

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, הציג היום, ה-6.3.2022, בפני ועדת הכלכלה של הכנסת, סקירה בנושא בנקאות במשקי הבית בחברה הערבית. המצגת אותה הציג מצורפת.

במסגרת הדיון, הציג המפקח את התפתחות הנגישות של משקי הבית בחברה הערבית לשירותי בנקאות פיזיים ודיגיטליים, ניתוח פרטני של שימוש באשראי צרכני ובאשראי לדיור בקרב הציבור הערבי וצעדים להגברת ההכלה הפיננסית של השירותים הפיננסיים השונים בישראל.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בוועידה השנתית לפורום הכלכלי הערבי

10.03.2022

[לנאום הנגיד במלואו](#)
[למצגת שהוצגה](#)
[לצפייה בנאום הנגיד](#)

להלן עיקרי נאום הנגיד:

- "שיפור מצבה הכלכלי של החברה הערבית הוא רווח כפול ומכופל של כולנו. היא תתרום בראש ובראשונה למשק הבית הערבי, לחברה הערבית וגם למשק הישראלי כולו. הניתוח שאציג היום ימחיש את החשיבות המאקרו-כלכלית שיש לחברה הערבית בישראל."
- "התפתחות ההייטק, שמלווה בביקוש אדיר לעובדים מיומנים מייצרת הזדמנות חשובה לשילוב עובדים ערביים בתחום זה ואף להמשך פיתוח של חברות כאלו בחברה הערבית עצמה. אלו שיש בידם את הכישורים הנדרשים ויכלו למצוא את הדרך להשתלבות בהיי-טק, ואלו שמסתכלים אל העתיד יכולים להקנות את הכישורים הנדרשים. נכון הדבר גם ברמת הפרט וגם ברמת המערכת שאמונה על חינוך והכשרות"
- "החברה הערבית צפויה להמשיך להיות חלק משמעותי ובלתי נפרד מהחברה הישראלית, ושיעורה היחסי בכלכלה אף צפוי לגדול בשנים הקרובות. בדרך להשגת יעד זה של הגדלת ההשתתפות של החברה הערבית בכלכלה הישראלית, ובפרט בשוק התעסוקה ישנו חסם מרכזי עליו נצטרך להתגבר יחד - שיעור ההשתתפות הנמוך של נשים ערביות בשוק התעסוקה."
- "כאשר לוקחים בחשבון את מצבה הסוציו-אקונומי היחסי של החברה הערבית נתוני החינוך מעידים כי בחלוקה לחמישוני טיפות, תלמידים ערבים הנמצאים בחמישון הבינוני - חזק מגיעים להישגים גבוהים יותר מתלמידים יהודים. היסק מתבקש מחיתוך שני הנתונים הללו הינו כי שיפור מצבם הסוציו-אקונומי של התלמידים יאפשר להם לסגור את פערי החינוך בצורה מהירה."
- "הפערים בשוק העבודה, אשר נובעים בין היתר מהפערים במערכת החינוך מביאים לפערים של ממש באיכות החיים של האוכלוסייה הערבית, ביחס לזו היהודית. אלו מובילים לשיעור גבוה יותר של משקי בית ערבים מתחת לקו העוני. בעוד משקי הבית הערבים מהווים קצת פחות מ-15% מכלל משקי הבית בישראל, כפי שניתן לראות בעמודה הימנית בשקף, שיעורם בקרב משקי הבית המצויים מתחת לקו העוני גבוה בצורה ניכרת"
- "ההוצאה הממשלתית הממוצעת על חינוך הינה נמוכה יותר בחברה הערבית, הן לפי כיתה והן לפי תלמיד, בכל רמות הטיפוח. לאור זאת, יש להגדיל את ההעדפה המתקנת בשעות הלימוד בהתאם לעקרון של תקצוב דיפרנציאלי בכל שלבי החינוך על בסיס הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים, כדי לצמצם את פערי התקצוב. אמנם משרד החינוך כבר כעת מיישם מדיניות של העדפה מתקנת וחלוקה דיפרנציאלית של תקציבים, אולם בהקצאה בפועל נראה שעדיין יש פער עקבי לרעת בתי הספר במגזר הערבי."
- "בימים אלו מגבש צוות ההכלה הפיננסית שהבנק שותף לו המלצות במגוון תחומים, וביניהם שיפור האוריינות הפיננסית של כלל האוכלוסייה, תוך התמקדות בחברה הערבית ובקבוצות אוכלוסייה מעוטות הכנסה, עידוד השימוש באמצעי תשלום דיגיטליים, גיוון שפתי ותרבותי בהנגשתם ועוד. בנק ישראל ימשיך לפעול במגוון דרכים לשילוב האוכלוסייה הערבית בכלכלה הישראלית, ובתקווה כי כבר בעתיד הקרוב נראה מגמת שיפור בנושא."

דברי המשנה לנגיד בנק ישראל, אנדרו אביר, בכנס בנושא מגמות חדשות במדיניות הפיסקלית והמוניטרית

24.03.2022

המשנה לנגיד, אנדרו אביר, נשא דברים בכנס מקוון של מכון אלרוב לחקר הנדל"ן בפקולטה לניהול ע"ש קולר באוניברסיטת תל אביב בשיתוף Rutgers Center for Real Estate and The New Jersey-Israel Commission.

הכנס עסק בנושא מגמות חדשות במדיניות הפיסקלית והמוניטרית. דבריו המלאים בשפה האנגלית מצורפים להודעה זו, כמו גם המצגת אותה הציג.

מצורפים גם עיקרי מסריו של המשנה לנגיד בשפה העברית:

- הכלכלה הישראלית צלחה בצורה מרשימה את משבר הקורונה בהשוואה למדינות אחרות. זאת, בזכות לתנאים הכלכליים הטובים שהיו למשק הישראלי טרם המשבר ובזכות מגזר ההיי טק הישראלי שצמח במהירות.
- הביקוש המתחדש לשירותים ומוצרים, כחלק מהיציאה העולמית מהמשבר, נתקל בצוואר הבקבוק של ההיצע. זה הוביל, בין היתר, לעליית האינפלציה בעולם וגם בישראל. אם כי האינפלציה בישראל הייתה ועודנה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית מדינות ה-OECD.
- עם פרסום המדדים האחרונים האינפלציה בישראל עלתה מעל לטווח היעד של בנק ישראל. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה ממרבית המקורות נמצאת בקצה העליון של היעד והציפיות לטווחים הבינוניים והארוכים נמצאות בתוך היעד.
- עם ההתאוששות מהמשבר בנקים מרכזיים ברחבי העולם החלו לצמצם את מידת ההרחבה המוניטרית שהנהיגו. בנק ישראל התחיל למעשה בצמצום מוניטרי כבר במהלך שנת 2021, עם הפסקה מדורגת של תכניות ההרחבה המיוחדות שהופעלו במהלך המשבר. לנוכח ההתפתחויות האחרונות של האינפלציה והעליה בציפיות תהליך הצמצום המוניטרי עשוי להיות מהיר יותר משחשבו.
- המשבר באוקראינה מוסיף מורכבות בקביעת המדיניות המוניטרית, מאחר והוא יוצר זעזוע בצד ההיצע. הוא עלול לעכב את חזרת האינפלציה ליעד מעבר למה שהערכנו טרם פרוץ המשבר.

[לנאום המלא \(באנגלית\)](#)

[למצגת \(באנגלית\)](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדריך העיתונאים אודות המדיניות המוניטרית שהתקיים היום בבנק ישראל

11.04.2022

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות אחוז לרמה של 0.35%.

בבואנו לקבל את החלטת המדיניות המוניטרית ובדיונים המקדימים שהתקיימו לקראת ההחלטה, חברי הוועדה המוניטרית ואנוכי, ניתחנו את מצב הכלכלה וההתפתחויות השונות בישראל ובעולם. אנו ממשיכים לראות משק ישראלי איתן, שמחק כמעט לחלוטין את השפעות המגיפה. פער התוצר נסגר למעשה וגם שוק העבודה התאושש כמעט במלואו, תוך שנרשם שיעור תעסוקה גבוה לצד ביקוש ער לעובדים. הצמיחה החזקה בולטת במיוחד בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. אלו תוצאות שמאפיינות משק דינמי, עם יכולות התאמה והכלה של מצבים ואתגרים שונים. ניתחנו גם כמובן את התפתחות האינפלציה - שעולה בעולם וגם בישראל, את ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, מצב התחלואה והמצב הגיאופוליטי. על כל אלו ועוד ארחיב מייד.

גל הקורונה האחרון, לימד אותנו שהנגיף עודנו כאן וילווה אותנו עוד בהמשך. אך ניתן לומר כעת במידה גבוהה של בטחון כי המשק הסתגל למצב החדש, והציבור למד כיצד להתמודד עם הנגיף ועם התחלואה וכיצד לקיים לצידם משק פעיל וצומח.

כחלק מהתהליך העולמי של היציאה מהמשבר התחדשו הביקושים למוצרים, אך ההיצע מתקשה להגיב לביקושים בשל קשיים בחידוש פעילות הייצור בעולם. לצד אלו חלה אצל חלקים באוכלוסייה עלייה בהכנסה הפנויה ואיתה גידול בביקושים עם התרת המגבלות. תהליך זה שבתחילה העריכו ברחבי העולם כי הינו גורם זמני שצפוי לחלוף במהרה ולהתאזן, התגלה כגורם הנמשך זמן רב יותר. מציאות זו, הובילה לכך שבמדינות רבות האינפלציה חרגה מהיעד והביאה את הבנקים המרכזיים לתהליכי צמצום מוניטרי. גם אצלנו חצתה האינפלציה את טווח היעד לאחרונה, אם כי האינפלציה בישראל הייתה ועודנה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית מדינות ה-OECD. הוועדה המוניתרית החלה בתהליך של צמצום הדרגתי של ההרחבה המוניתרית, כבר במהלך המחצית השנייה של 2021. אז הכרזנו על סיום מדורג של הפעלת הכלים המיוחדים שהפעלנו בעיצומו של משבר הקורונה: ביולי 2021, לאחר שראינו כי פחת הצורך בתכנית ההלוואות הייעודית לעסקים קטנים וזעירים, הודענו על סיומה. בנובמבר 2021, כשנוכחנו כי תנאי המימון הנוחים במשק נשמרים, החליטה הוועדה המוניתרית כי תכניות רכישות האג"ח הממשלתיות והתאגידיות בשווקים יופסקו גם הן. כך גם הופסקו עסקות הריפו שהפעלנו במשבר.

האירועים הטראגיים באוקראינה משפיעים על הכלכלה העולמית ומוסיפים מורכבות בקביעת המדיניות המוניתרית. המלחמה עלולה להוביל להאטה בתהליך ההתאוששות הגלובלית ובעיקר להעבי על שחרור מגבלות הייצור והאספקה העולמיים. התפתחויות אלו משפיעות על המחירים בכל העולם ובפרט על מחירי האנרגיה, ובעקבות כך, תורמות להתגברות הלחצים האינפלציוניים. עם זאת, ראוי לציין כי כלכלת ישראל מושפעת מהתפתחויות הכאובות במזרח אירופה פחות ממדינות אחרות. זאת לנוכח היקפי הסחר הקטנים יחסית עם רוסיה ואוקראינה, ולנוכח ההשפעה הפחותה יחסית של עליית מחירי הגז על המשק הישראלי, לאור העובדה שמחירי הגז הטבעי בישראל מעוגנים בחוזים ארוכי טווח. זהו גורם מייצב חשוב שיש לו השלכות עקיפות על ההתפתחויות של מחירי מוצרים רבים. גורמים נוספים שתרמו לאינפלציה המתונה יותר בישראל לעומת העולם הם עליות שכר מתונות עד כה וייסוף השקל. התחזית המקרו-כלכלית המעודכנת שפרסמה היום חטיבת המחקר בבנק מתכללת את כל ההתפתחויות שמניתי והתפתחויות נוספות. החטיבה צופה כי התוצר יצמח בשנת 2022 בקצב של 5.5% ובשנת 2023 ב-4%. על פי התחזית, האינפלציה צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 ולחזור אל מרכז התחום בסוף שנת 2023. שיעור התעסוקה יוסיף לעלות ושיעור האבטלה צפוי להמשיך לרדת עד לסוף שנת 2023. ברצוני להדגיש כי אנו מצויים בנקודת זמן בה שוררת אי-ודאות גבוהה, ואכן החטיבה מצביעה בהתאם על מספר סיכונים עיקריים לתחזית. ראשית, ההתפתחויות עקב המלחמה באוקראינה עלולות להשליך על הצמיחה, הסחר והאינפלציה בעולם; שנית, התפתחותם של זנים חדשים של נגיף הקורונה שיובילו לגלי תחלואה נרחבים ובכך לחזרה למגבלות על הפעילות הכלכלית; ושלישית, האירועים הביטחוניים שחווינו לאחרונה, ואי הוודאות הפוליטית שהתגברה, עלולים להשפיע על התפתחות הצריכה והפעילות המשקית.

בחודשים האחרונים אנו עדים להתרחבות האינפלציה לסעיפים רבים במדד. עובדה זו מעידה כי לצד גורמי ההיצע, האינפלציה מושפעת גם מעליה ברמת הביקושים. זאת על רקע הפעילות הכלכלית האיתנה במשק, המתבטאת בסגירת פער התוצר, שוק עבודה הדוק וירידת שיעור האבטלה לרמות שהיו טרם המשבר. לאור כל אלו, הוועדה החליטה כי בשלו התנאים להתחיל בתהליך הדרגתי של העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

על רקע ההחלטה אותה קיבלנו היום, מצאתי לנכון להזכיר שחלק מהמטרה של המדיניות המוניתרית היא למתן את התנודתיות במחזורי העסקים. השינויים בריבית נעשים לרוב במסגרת תהליך מדורג שמטרתו למתן את התנודות הכלכליות. בעת החלטת המדיניות הקודמת הוועדה שיקפה לציבור את הערכתה, כי בחודשים הקרובים תבשיל העת לתהליך של העלאת ריבית. בהחלטה היום אנו ממשיכים למעשה עם קו זה, של תהליך צמצום מוניטרי מתמשך והדרגתי, תוך שימת דגש על הורדת האינפלציה. אדגיש שוב, הסתכלות הוועדה המוניתרית היא על תמונת המצב הכוללת - ברמת המקרו, גם המקומי וגם העולמי, כפי שנכון בניהול מדיניות מוניטרית.

התפקיד המרכזי של בנק ישראל הוא שמירה על יציבות המחירים, קרי שמירה על יעד האינפלציה. אך לצד התפתחות האינפלציה בישראל שבה דנו עד כה, חשוב לי לציין גם את יוקר המחיה בישראל - המתבטא ברמת מחירים גבוהה, השונה

מקצב התפתחותם, שהיא האינפלציה. יוקר המחיה הוא נושא משמעותי לחברה ולכלכלה הישראלית וחולש על תחומים רבים – מוצרי הצריכה, מחירי הדיור, התחבורה ועוד. אלו משפיעים על כולנו והטיפול בהם צריך להיעשות על ידי יישום של צעדים ורפורמות חשובות, שחלקן כבר מקודמות ומתגבשות ע"י הממשלה. מטבע הדברים תחומים שונים מצריכים פתרונות שונים ולתהליכים אלו לוקח זמן עד שהם מבשילים. אזכיר גם כי המפתח העיקרי לשיפור רמת החיים – הוא הגדלת הפריון במשק, באמצעות הקניית המיומנויות הנדרשות ושיפור משמעותי בחינוך, ובתשתיות הפיזיות והטכנולוגיות בישראל. אני מציין את כל אלו במיוחד היום, כדי להדגיש ולהזכיר כי הריבית היא כלי רוחבי ולא הכלי הייעודי לטיפול ביוקר המחיה או במגזר זה או אחר.

לקראת סיום, ארצה להתייחס גם לשוקי ההון בארץ ובעולם. בשווקים נרשמה עלייה בתנודתיות, ולאחר ירידות שנרשמו עם התגברות האינפלציה ופרוץ המלחמה באוקראינה, חלק ממדדי המניות שבו לאחרונה למגמת העלייה. עליית תשואות נרשמה באג"ח הממשלתי אצלנו וברחבי העולם, גם מכיוון ששוקי האג"ח החלו לתמחר את שינוי המגמה במדיניות המוניטרית. עליות מתונות יותר נרשמו במרווחי האג"ח הקונצרני בישראל אך אלו מוסיפים להיות נמוכים בפרספקטיבה היסטורית.

לסיכום אוסיף כמו תמיד, כי הוועדה המוניתרית בבנק ישראל, עוקבת מקרוב מאוד אחר ההתפתחויות בארץ ובעולם ונמשיך לנהל מדיניות מתאימה כדי לעמוד ביעדים ובאתגרים השונים שלפתינו.

תודה רבה לכולם על שהצטרפתם אלינו היום.

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

דברי המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, בכנס השקת ספרו של פרופ' מאיר חת במכללה למנהל

01.05.2022

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, נשא היום דברים בכנס לכבוד השקת ספרו של פרופ' מאיר חת, שנערך במרכז חת לחקר התחרות והרגולציה במכללה למנהל בראשון לציון.

מצורפים דברי המפקח במלואם:

אני מתרגש מאוד להיות פה היום בכנס המכובד הזה ולחלוק כבוד לפועלו של פרופ' מאיר חת ולרגל הוצאת ספרו האוטוביוגרפי "כך היה".

אומרים ש"מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו", אז מכיוון שפרופ' חת נמצא אתנו כאן היום והוא אדם רב זכויות ופעלים אנסה ברשותכם להתמקד בתקופתו כמפקח על הבנקים אגב התבוננות בקליפת אגוז על שולחן העבודה הפיקוחי דהיום.

פרופ' חת היה המפקח על הבנקים השלישי במספר ובמידה מסוימת בנה ופיתח את הפיקוח על הבנקים כפי שאנחנו מכירים אותו כיום. אגב, בכל יום שאני יוצא מהמשרד אני רואה את תמונתו תלויה על הקיר לצד יתר הנשים והגברים שמילאו את התפקיד החשוב והמאתגר הזה. חלק מהתהליכים, היחידות והתוצרים שנקבעו בתקופתו מלווים אותנו עד היום. לדוגמה, בספרו "כך היה" מתאר פרופ' חת שהפרק בדוח בנק ישראל המתאר את התפתחות ענף הבנקאות היה מצומצם ולכן החל משנת 1972 מפרסם הפיקוח על הבנקים סקירה שנתית רחבה ומקיפה על הנעשה במערכת הבנקאית. בחודש הקרוב נפרסם את הסקירה לשנת 2021 ובעוד שנה נחגוג את סקירת הפיקוח ה-50 במספר. זוהי רק דוגמא אחת לדברים שפרופ' חת עשה בתקופתו כמפקח, שנותנים את אותותם עד היום בפיקוח על הבנקים, בבנק ישראל ובמערכת הבנקאית כולה.

למרות שפרופ' חת היה המפקח השלישי במספר ואני המפקח השלושה עשר ויש בינינו יותר מ-50 שנות פיקוח ובנקאות מתחילת כהונתו כמפקח, זה מדהים עד כמה חלק מהנושאים והאתגרים שהיו אז עדיין קיימים ורלוונטיים גם היום.

גם כשקראתי את הפרקים הראשונים של ספרו האוטוביוגרפי של פרופ' חת לא יכולתי שלא להזדהות עם מספר נושאים שהיו מונחים על שולחן העבודה של המפקח אז ונמצאים על השולחן שלי גם היום. לצערי חלקם ממש לא השתנו עוד מתקופתו של פרופ' חת - די אם נזכיר כדוגמא להמחשה את נושא ביטוח הפיקדונות. מנגד, בהחלט יש נושאים חדשים ומאתגרים שאנחנו מתמודדים איתם היום שפעם לא היו רלוונטיים - אני מניח שפרופ' חת לא היה צריך לקיים ישיבות רבות בנושאים כגון אפליקציות תשלום, ארנקים אלקטרוניים, סיכון סייבר, מטבעות קריפטוגרפים ועוד.

בדקות הקרובות אנסה לעמוד על מספר נושאים הממחישים את הדומה והשונה בשולחן העבודה של המפקח על הבנקים, אז והיום.

פרופ' חת עסק רבות בקידומה של תשתית חקיקה מתקדמת בתחום הבנקאות וראה נכוחה את החשיבות של תשתית חקיקתית שלמה ומתקדמת להתפתחות של ענף בנקאות בריא ומפותח במשק הישראלי. האתגר בקידום תהליכי החקיקה שהיה מנת חלקו של המפקח השלישי נשאר ברמה כזו או אחרת לאורך השנים וגם בתקופתי מהווה את אחד האתגרים המשמעותיים.

ראשית, המשמעות של חוסר ההצלחה בחקיקת חוק בנקאות מתקדם, כפי שמתואר בספר, משפיע על המערכת הבנקאית והפיקוח הפיננסי עד היום. גם אנחנו היום מתמודדים ומתקשים, לעיתים עד מאד, ולא אחת גם נמנעים בשל כך, מביצוע שינויים בחקיקה הקיימת למרות שיש וחלקה מאוד מאוד ישנה ולא בהכרח תואמת את הסביבה העסקית ואת מאפייני הפעילות. רק לאחרונה היו שטענו בפנינו כי בנקים לא יכולים לתת שירותים במטבעות קריפטוגרפים כי הדבר לא נאמר במפורש ברשימת העיסוקים המותרים המופיעים בחוק הבנקאות רישוי משנת 1981. בהחלט אנו נעים ונדים בין ניסיון לתת פרשנות התואמת את תכלית החקיקה בשילוב עם השתנות ומאפייני הסביבה העסקית, ובו בעת להציג חשיבה ואתגר, ליזום חקיקה חדשה שגם לה אתגרים ומחירים. ניסיון זה מאתגר במיוחד היות ואנו גוף שאינו מחוקק.

לצד זאת, ענף הבנקאות מאופיין כיום במגמות רבולוציוניות, יש שיאמרו מהפכניות, זאת בשונה ממאפיינים אבולוציוניים שמאפיינים בדרך כלל מערכות גדולות כדוגמת המערכת הבנקאית. היבטים רבולוציוניים של פתיחת השוק לתחרות, פריקות של מוצרים ושירותים, מונטיזציה של מידע וכניסתם של שחקנים וחברות טכנולוגיה לעולם הפיננסי האבולוציוני, מחייבים, בין היתר, תשתית ופרשנות משפטית התומכת והמאפשרת את התפתחותו של עולם זה ובהחלט ניתן לומר שאיננו מצויים בשיווי משקל המאפשר זאת, ואף ניתן לחשוב שאין זה מצב טבע שניתן להגיע אליו.

בהחלט יתכן, שהשונות המרכזית בין התקופות הפיקוחיות דאז והיום, מתמקדות בקצב השינויים ובמנעד שלהם, שלחלקם כאתגרים הפיקוחיים המצויים על שולחן העבודה אתיחס בתמצית בהמשך דברי.

ומאתגרי חקיקה נעבור לחשיבותו של מתן שירות בנקאי נאות ותהליכים של המשכיות עסקית ורציפות תפקודית שיבטיחו את רמת השירות גם בעת אירועי חירום ומקרי קיצון. חשיבותה של המשכיות העסקית הייתה ברורה אז וברורה לכולנו גם היום. האירועים והתרחישים אולי השתנו אבל המהות נותרה דומה. בתקופתו של פרופ' חת המערכת הבנקאית גילתה יכולות אלתור מרשימות כאשר נדרשה להתמודד עם אירוע קשה מאוד של גיוס המוני לנוכח מלחמת יום כיפור. היה קושי באיוש הסניפים, ננקטו צעדים לדחיית תשלומי הלוואות ונעשתה הרחבה של מסגרות אשראי לחברות. ואילו אני נכנסתי לתפקיד המפקח על הבנקים במאי 2020, ביום בו יצאנו מהגל הראשון (לא ידענו אז שהוא רק הראשון). בתקופת הקורונה, קצת בדומה לתקופת מלחמת יום כיפור, המערכת הבנקאית התמודדה עם מחסור בעובדים למתן שירות, פעלה לדחיית תשלומי הלוואות בהיקפים חסרי תקדים ונדרשה להתמודדות משמעותית על מנת להמשיך ולספק שירות נאות וראוי ללקוחות, על אף המגבלות והקשיים. נכון הוא, שבתחילת שנות השבעים היכולת הממשית לתת שירותים דיגיטליים כלל לא הייתה, זאת לעומת המצב כיום, לפיו למעלה מ-80% מהפעילות הבנקאית של משקי הבית, מתבצעים באופן דיגיטלי. ראוי להדגיש שבשנות האחרונות, חלה קפיצת מדרגה משמעותית בשימושיות בערוצים אלה, כמו גם, באוריינות הפיננסית והדיגיטלית של אוכלוסיות שהתרחקו מכך עד התפרצות הקורונה.

כבר בימיו של פרופ' חת התמודד הפיקוח עם מגמה של מיזוגים בין מוסדות בנקאיים. בזמנו בנק ישראל והממשלה אף העמידו הלוואות בתנאים נוחים במטרה לעודד ולאפשר מיזוגים אלו. אין ספק שמדובר היה בענף בנקאות שונה לחלוטין ממה שאנחנו מכירים כיום וכמות המוסדות הבנקאיים הייתה גדולה, כאשר חלק מהמוסדות היו תאגידים מתמחים בעלי היקף פעילות קטן

ביותר. חלק גדול מהמיזוגים נעשה בשל איתנותם הגבולית של חלק מהבנקים. קוריוז משעשע הוא שאחת המטלות הראשונות שהיו על שולחנו של פרופ' חת היה הטיפול במיזוג של בנק המזרחי ובנק הפועל המזרחי. באופן אנקדוטלי, גם אני עוסק מיום כניסתי לתפקיד במיזוג של בנק מזרחי, הפעם עם בנק אגוד. בשנים האחרונות ראינו בענף הבנקאות העולמי וזה המקומי מגמה של מיזוגים ורכישות בין בנקים. מגמה זו בדרך כלל נעשית פחות על רקע נפילה של בנקים ויותר לנוכח היתרון לגודל המובנה שקיים בענף הבנקאות לצד האתגרים העסקיים, רגולטורים, טכנולוגים ואחרים החושפים את החסרון לקוטן של התאגידים טרם המיזוג. אגב זאת, בעידן הנוכחי של השקעות עצומות במערכות מידע, פיתוח מודלים, ניהול סיכונים אבטחת מידע וסייבר, מתחדדת החשיבות של היתרונות לגודל. מגמת הקונסולידציה הבנקאית מאוד בולטת בשוק הבנקאות האמריקאי שם זו נעשתה ממש לתופעה.

וראוי לציין ששעשע אותי במידת מה לקרוא את התיאור בספר על כך שראש הממשלה דאז הגב' גולדה מאיר שאלה אם אין הגזמה בכמות סניפי הבנקים החדשים שנפתחו באותן שנים. כיום, כפי שצינתי, למעלה מ-80% מכלל הפעולות הבנקאיות של משקי הבית נעשות באמצעים ישירים ודיגיטליים, מגמה שמסבירה ומלווה בסגירת סניפים, פעילות שבפני עצמה מעוררת ביקורת ציבורית רבה, שמזה מספר שנים מוטלת עלינו חובה לבחון כל בקשה לסגירת סניף ובמקרים רבים אנו דורשים דרישות ומציבים תנאים בטרם נאשר את הסגירה.

ומה שנכון דאז והיום – קיים שיח ציבורי נרחב וער על הפעילות הפיקוחית, שמלווה לא אחת גם בביקורת. אני רואה בכך משהו חיובי וחשוב. אנו קשובים לשיח הציבורי, למדים ממנו ואף משתפרים בזכותו. כמובן שהנסיבות, הסיבות ואמצעי הביקורת, יש בהם שונות מסוימת. כיום, הדיגיטציה הרשתות החברתיות וקצב התפתחות הדברים, יש בהם בכדי לאתגר ומחייבים את הצורך בתגובה מיידית.

לא בכדי ציינתי את נושא הטכנולוגיה. אין ספק שזהו תחום בו ניכר הפער המשמעותי בין תקופת הפיקוח על הבנקים בראשית שנות השבעים לבין הפיקוח על הבנקים כיום. המערכת הבנקאית מיישמת היום טכנולוגיה מתקדמת לצורך ניהול הפעילות וכן לצורך מתן שירות מתקדם ויעיל לקהל לקוחותיה שמבצעים היום את מרבית הפעילות בערוצים ישירים ובדיגיטל ולא באמצעות ערוצי השירות המסורתיים – הסניף והמוקד הטלפוני. מאפייני שימוש אלו מחייבים יישום של פרקטיקות מיטביות לניהול סיכונים טכנולוגיה, אבטחת מידע, מיקור חוץ וסייבר. החשיבות של ניהול סיכונים אלו מצד הבנקים אינו פחות, ולעיתים אפילו עולה, על החשיבות של ניהול סיכונים מסורתיים כגון סיכונים אשראי, ריבית ושוק. ועל מנת שלא נקל ראש באתגר הטכנולוגי, נדגיש את הפעילות המשולבת של הבנקים המסורתיים בין מערכות הליבה הבנקאיות, אותן מערכות המשרתות את המערכת בעשרות השנים האחרונות, לבין מערכות הקצה, אותן מערכות התומכות באפליקציות ומסעות הלקוח, מערכות המחויבות בעכשוויות, מהירות, גמישות, אג'יליות וכן, האפשרות לפעילות של מערכות בנקאיות בענן.

כל אלו מחייבים גם את הפיקוח על הבנקים להמשיך להתאים את פעילותו העצמית, כמו גם את פעילותו הפיקוחית, בין אם באסדרה ובין אם בהערכה, ביקורת ואכיפה. ראוי להדגיש כי הפיקוח מיישם מערכות מידע הקולטות עשרות מיליוני נתונים בכל שנה מהמערכת הבנקאית ואלו מהווים נדבך משמעותי בניטור ובמעקב של הפיקוח אחר פעילותם של התאגידים הבנקאיים ולאמידת הסיכונים להם הם חשופים.

ובמעמד מכובד זה, אני רואה לעצמי חובה וזכות לאמר מספר מילים בדבר השינויים והאתגרים בסביבת הבנקאות בימים אלה. כמובן שאין באמירות אלה בכדי להצביע על אי עשייה והתמקדות בנושאים אלה בתקופות אחרות.

סיכון המודל העסקי וסביבת התחרות המשתנה. זהו הסיכון לצד הסיכוי הנלווה לרבולוציה. הטכנולוגיה והדיגיטציה שיש בהם בכדי להסיר חסמים, התפתחותם של הפינטקים וחשיבותם הרבה של פלטפורמות הביגטקים, מייצרות "מגרש משחקים" חדש, מגרש המצריך לבחון את גיוון מקורות ההכנסה, שיתופי פעולה, פריקות שירותים ומוצרים ועוד ועוד.

הוגנות ואמון הציבור. אנו משקיעים רבות בנושא זה בראי החשיבות לצרכן ולמערכת העסקית. פיתחנו מתודולוגיה למדידת הוגנות; אנו פועלים רבות להנגשת ופישוט מוצרים; מתן מענה ושירות איכותיים בכל הערוצים והמגעים; מניעת אפליה במוצרים ושירותים ויצירת ערך ללקוח.

הרחבתי די בעולם הטכנולוגי. בהיבט זה קיימת חשיבות לציון נוסף של עולם המידע. אנו מצויים בעידן בו הכוח עובר ללקוח, וברור שנכס המידע הבנקאי הינו נכס בבעלותו של הלקוח. רפורמת הבנקאות הפתוחה הינה רפורמה משמעותית שיש בה למעשה בכדי למנף את נכס המידע לטובת הלקוח באמצעות העברתו לצד שלישי בהסכמת הלקוח. מינוף זה יש בו בכדי ייצר פריקות מוצרים ושירותים, כמו גם, להביא לשינוי הרגלי ומאפייני הצריכה. אנו בפתחה של רבולוציה זו שמייצרת הזדמנויות רבות לצד אתגרים. הנושאים המצויים על שולחן העבודה הינם: מה המשמעות של הסכמת לקוח?; למה הוא מסכים?; מהי השימושיות המותרת?; אתגר השימושים הנלווים לשימוש במידע; יכולות פיתוח מודלים על בסיס המידע; סיכוני אבטחת מידע והגנה על הפרטיות ועוד.

ובימים אלה ממש, ניתן וראוי לתת דגש ותשומת לב לסיכונים הפיננסיים ולהתפתחות סיכונים אחרים. אלה מן הסתם, על המאפיינים שלהם, קיימים בכל תקופה באשר היא אך משתנים ומתפתחים בהתאם לסביבה הכלכלית העולמית. כיום יש לתת התייחסות להשפעות הכלכליות של נגיף הקורונה; למשבר רוסיה-אוקראינה צפויות להיות משמעותיות כלכליות קצרות וארוכות טווח; נוהגים לאחרונה אף לשאול האם משבר זה מביא לסוף עידן הגלובליזציה; אנו מצויים לאחר שנים רבות של סביבת אינפלציה וריבית נמוכות ומבחינים בעליית סביבת האינפלציה ולתחזיות לעליית סביבת הריבית, שינויים שיצריכו הערכות מתאימה; אגב גלובליזציה, רבולוציה, טכנולוגיה וקצב זרימת המידע, אנו עדים, בין היתר, לתודות גבוהה מאד בשווקים, שגם לה יש את ההשלכות שלה.

ולפני שאסיים, אינני יכול שלא להתייחס להיבטי סביבה וחברה. נושא זה משמעותי עבורי גם ברמה האישית כאזרח וגם ברמה המקצועית כמפקח ואני מקדיש לו תשומת לב רבה מאז כניסתי לתפקיד. קיימת חשיבות רבה לתפקידה של המערכת הבנקאית-כלכלית למרקם החברתי במדינה. אנו בפיקוח, פועלים על מנת "לחזק שרירים" בנוגע לפעילויות אלה. הדבר מתבטא, בין היתר, בטיפול של הפיקוח באסדרת סיכוני הסביבה והאקלים; חיזוק הפעילות של המערכת הבנקאית בעולם ה-ESG; מתן משקל ומשאבים משמעותיים לעולמות ההכלה הפיננסית; לעולמות החינוך הפיננסי; לקחת חלק משמעותי יותר באחריות החברתית של התאגידים; בפעילות אקטיבית של גיוון, הכלה ושוויון הזדמנויות ועוד ועוד.

הפיקוח על הבנקים פועל לקידום בנקאות אחראית ומשפיעה ומעודד את הבנקים לראות את עצמם כשותפים לעיצוב המרקם הכלכלי-חברתי של המשק.

חשוב לציון ולהדגיש כי רווחים המופקים תוך כדי מתן ערך חברתי הם בעלי ערך אסטרטגי גבוה יותר.

ומכאן, עסקים נכון, ואף חובה, שייקחו אחריות וישפיעו באופן חיובי על סביבתם האנושית והפיזית – זה למעשה שקול ל"רישיון לפעול".

למימוש מוצלח של תהליכים אלו עשויה להיות השפעה חיובית על איכות החיים והחברה בישראל, ובמסגרת זו בתפקידי, אשתדל לתרום את תרומתי הצנועה.

לסיכום, חשוב לי לציון, וכנראה שיש די מעט אנשים במדינה שמבינים באמת, את רוחב היריעה והמורכבות שהפיקוח על הבנקים, והמפקח בראשו, מתמודדים כדבר שבשגרה. זר לא יבין זאת. מיציבות המערכת הבנקאית, דרך הגנת הצרכן הבנקאי ועד להיבטי תחרות ודיגיטציה. המנעד כה גדול עד כי נראה שהוא אין סופי. וכל סוגיה חשובה ומהותית יש בה בכדי להשפיע רבות על המערכת הבנקאית ועל לקוחותיה – מרבית אזרחי המדינה.

מאיר, ככל שאוכל להרשות לעצמי לקרוא לך בשמך הפרטי, אני מאחל לך בריאות ונחת ומקווה שתמשיך בעשייתך הפורייה והברוכה ולהחכים אותנו בספריך המעניינים עוד שנים ארוכות.

תודה רבה על הזכות שנתת לי לשאת דברים באירוע חשוב זה.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בוועידה הלאומית לאנרגיה של המכון הישראלי לאנרגיה וסביבה

17.05.2022

להלן ציטוטים נבחרים מתוך נאום הנגיד בנושא "ישראל והאקלים: נקודת מבט כלכלית", ולאחריהם מצורף הנאום במלואו.

- "נושא שינוי האקלים הוא בעל חשיבות גבוהה מאד, עם אי-ודאות גבוהה, וסיכונים מגוונים. אנו בבנק ישראל עוקבים באופן שוטף אחר הנושא ועושים זאת תוך שיתוף פעולה ותיאום עם בעלי עניין בארץ ובחו"ל."
- "עיצוב מדיניות אקלימית צריך שיעשה תוך הפנמת האיזון שבין הסיכונים הפיזיים לבין סיכונים המעבר והעלויות שיידרשו במסגרתו, תוך שאיפה ומאמץ לעמידה ביעדים אליהם ישראל התחייבה. במקביל, על מנת שלכלי המדיניות שיינקטו תהיינה השפעה של ממש על צמצום הסיכונים, ולא יביאו לשינוי קצר טווח בלבד, יש לשים דגש על האצת הטכנולוגיות מתחום האנרגיות המתחדשות."
- "הפיכת מערכת האנרגיה לנטולת פליטות היא תנאי הכרחי וחשוב לצמצום ההשפעה האנושית על הסביבה ולמיתון ההתחממות הגלובלית. יחד עם זאת, ככל שהיא תבוצע ללא תכנון כולל וארוך טווח ומהיר מדי, היא עלולה לגרום לפגיעה של ממש בביטחון האנרגטי במשק."
- "ישראל בולטת לחיוב בהשוואה לעולם בתהליך היציאה משימוש בפחם, שכן תחנת הכוח הפחמית האחרונה בישראל צפויה להסגר בשנת 2026. עם זאת, לפי שעה, ובהינתן כלי המדיניות הקיימים, אין בידיה של ישראל פתרון ישים המאפשר את המעבר משימוש בגז טבעי למקורות נטולי פליטה, בטווח הזמן הקרוב. כדי לעמוד בהתחייבויות יידרשו בשנים הקרובות צעדי מדיניות נוספים, וכן שימוש בטכנולוגיות שחלקן, לעת עתה, אינן קיימות או אינן כדאיות מבחינה כלכלית."
- "חשוב לציין כי גם במידה וישראל לא תעמוד לחלוטין ביעדים שהציבה הממשלה בתחום הפחתת הפליטות, ישנה חשיבות לביצוע המדיניות הנדרשת – כמובן בצורה מושכלת, תוך שימור ביטחון אנרגטי והמשך צמצום הפליטות. אחד הכלים הישימים להשגת נייטרליות פחמנית בישראל הינו הטכנולוגיות מתחום האנרגיות המתחדשות. ייתכן ומגזר ההייטק, שפריחתו בשנים האחרונות בישראל אף הפכה לשם דבר, גם יוכל לתרום את חלקו בנושא."
- "ככל שההסתברות להתממשות סיכונים פיזיים תגדל – צפויות גם השלכות כלכליות, כגון עלייה בפרמיית הסיכון של המשק באופן שיקשה על תנאי ועלות המימון במשק, הוצאות ענף הביטוח, ובתרחיש קיצון – אף לפגיעה ביכולת החזרת הלוואות ושחיקת השווי של תיק הבטוחות של נותני אשראי. חשוב לציין כי אנו לא רואים כיום הסתברות ממשית להתממשות תרחיש שכזה בישראל בטווח זמן הקרוב, אך עלינו לתת את הדעת על קיום האפשרות הזו."
- "דוגמה לסיכון פיננסי אחד שנובע מסיכונים המעבר הוא תמחור נמוך יותר של שווי חברות המאופיינות בעצימות בפליטות פחמן. אותן חברות חשופות לסיכון הורדה בדירוגי האשראי, ולהפסדי שוק עבור הגופים הפיננסיים החשופים לאותן חברות. כך, מניתוח ראשוני שנעשה בבנק ישראל עולה כי יתרת סיכון האשראי ללווים גדולים מזהמים עומד על כ-6% מיתרת סיכון האשראי הבנקאי ללווים גדולים, ועל כ-2.3% במערכת הבנקאית כולה. זהו אמנם שיעור קטן, אך הוא אינו זניח."
- "חוק האקלים, שבנוסחו הנוכחי מאמץ את יעד האקלים של 2050 ואת החלטת הממשלה לגבי היעד ב-2030 הוא חוק חשוב, המהווה צעד נוסף בהתקדמות של ישראל בנושא. כלי מדיניות נוסף שיכול לתרום להתקדמות נושא האקלים, באופן העולה בקנה אחד עם המלצות הארגונים הבין-לאומיים – הינו חיזוק מעמדן התחרותי של תעשיות האנרגיה המתחדשת מול תעשיות האנרגיה המבוססות על דלקים מאובנים באמצעות הטלת "מס פחמן"."
- "תחום האדפטציה הוא נושא עם אי-ודאות גבוהה מאד. לכן, חשוב לקדם הערכת מצב לאומית, שתמפה ותעריך את הסיכונים הפוטנציאליים בישראל – עבודה שלא נעשתה עד היום בישראל – ותציג כיוונים לפיתוח מענים אפשריים. חשוב שניתוח כזה יתחיל בעבודה מדעית, שיציג את השלכות הסיכונים הפיזיים של שינוי האקלים באזור על ישראל, שעל בסיסה ייערך ניתוח פרטני בתחומי המשק השונים, לצד ניתוח ההשפעות הפיננסיות והטכנולוגיות תוך יצירת ערוצי הידברות ותיאום אזוריים עם מדינות האזור."

(שקף 1) שלום לכולם,

משבר האקלים וההתחממות הגלובלית מלווה את מעצבי המדיניות בעולם כבר עשרות שנים, כאשר בשנים האחרונות הסוגיה זוכה לתשומת לב ציבורית מוגברת. לנושא האקלים השלכות רבות החוצות דיסציפלינות מגוונות, כאשר שיפור המצב דורש שיתוף פעולה בין מדינות וגופים שונים. היום, אבקש להציג ניתוח כלכלי לסוגיית האקלים, מנקודת מבט של בנק מרכזי,

האמון על יציבות המחירים, יציבות המערכת הפיננסית ועל הייעוץ הכלכלי לממשלה.

(שקף 2) הנאום שלי יתחלק למספר חלקים: ראשית אציג מספר נתונים בהקשר לפליטת גזי החממה – מה שעומד בלב השיח בנוגע להתחממות הגלובלית, ואת צעדי המדיניות שנקבעו בעולם כדי להתמודד עם הנושא; לאחר מכן אסקור את האתגרים שמשבר האקלים עלול להציב למערכת הכלכלית והפיננסית. בהמשך, אתייחס לאתגרים הייחודיים לישראל בכל הקשור לצמצום הפליטות. לאחר מכן אציג בקצרה ניתוח שנעשה בבנק ישראל המעריך את יכולתה של ישראל לעמוד בהתחייבויותיה. לבסוף, אדון בקשר שבין בנקאות להתחממות הגלובלית, ואציין את צעדי בנק ישראל שנקטו בנושא.

אבקש להתחיל בסקירה מהירה של ציוני דרך בהתפתחות העיסוק העולמי בנושאי האקלים:

(שקף 3) ב-1972 כונסה הוועידה הבינלאומית הראשונה בשטוקהולם שהביאה להקמת ארגונים לא ממשלתיים שעסקו בשימור משאבי טבע ובטיפול בבעיות סביבתיות; ב-1989 לאחר גילוי החור באוזון, נחתם פרוטוקול מונטריאול בו הוסכם על הפחתת פליטות גזים שתורמים לפירוק שכבת האוזון באופן שמדגים הצלחה, ומעניק תקווה לעיסוק בינלאומי בנושא. בשנת 1992 כונסה "וועידת כדור הארץ" הראשונה בריו דה ז'נירו, בה אושרה תכנית פעולה לפיתוח בר קיימא, ואחת ממטרותיה הייתה ליצור מסגרת עבודה בינלאומית לצמצום פליטות גזי חממה. בשנת 1997 – נחתם פרוטוקול קיוטו להפחתת פליטות של גזי חממה. ההסכם נכנס לתוקף ב-2005 אך אף מדינה לא עמדה ביעד שנקבע. ב-2015 נחתם הסכם פריז בין 196 מדינות ובו התחייבות בינלאומית להגבלת העלייה בטמפרטורה העולמית בשתי מעלות צלזיוס. גם ביעדי הסכם זה רובן המוחלט של מדינות העולם לא הצליחו לעמוד, כפי שנראה בהמשך.

בשנה שעברה, בוועידת האקלים בגלזגו, סקוטלנד, הושגו הסכמות בין לאומיות בעניין הפחתת פליטות גזי החממה, ורוב המדינות, כולל ישראל, הציגו יעדים לאומיים להפחתת ניכרת של זיהום הסביבה. מדינות רבות הצטרפו ליעד הפחתת פליטות של הגעה לנייטרליות פחמנית עד לשנת 2050 על מנת לעמוד ביעדי הסכם פריז. הכוונה בנייטרליות פחמנית היא לאיזון בין הפליטות שמקורם בתהליכים אנושיים לבין ספיחתם באמצעים שונים. בהמשך, אתייחס ליעדים שנקבעו להסכמות וההתחייבויות שנקבעו בגלזגו, ובסבירות להתממשותם.

כעת אבקש להציג מספר נתונים בנוגע למצב כיום, נתונים שחשוב להבין כרקע לדיון בנושא.

(שקף 4) בכל שנה, נפליטים כ-50 גיגה טון פחמן לאטמוספירה בתהליכים רבים ובכללם ייצור אנרגיה, ייצור פסולת, חקלאות, ייצור תעשייתי ועוד. זאת, בעוד 24 גיגה טון בלבד מתוכם נבלעים על ידי האוקיינוסים ועל ידי הביוספירה היבשתית. על כן, יש להפחית את פליטות הפחמן בעולם בהיקף של 26 גיגה טון, כלומר לצמצם למעלה ממחצית הפליטות כיום, כדי לעמוד ביעד של נייטרליות פחמנית עד ל-2050. זוהי הפחתה דרמטית, עם השלכות נרחבות.

(שקף 5) כפי שאתם יכולים לראות, חלק ניכר מפליטות גזי החממה בעולם מרוכז במספר מדינות גדולות. משקלה של ישראל בסך פליטות הפחמן הוא מזער, בעוד שיעור הפליטות מנורמל לגודל האוכלוסייה די דומה לממוצע העולמי.

(שקף 6) צעד הכרחי לעיצוב ומעקב אחר כלי מדיניות הפליטות הינו זיהוי מקורות הפליטה של גזי החממה. בגרף שלפניכם, בו מוצגת התפלגות מקורות הפליטה, ניתן לראות שכ-80% מהפליטות נובעות מתהליכי הפקת אנרגיה. מכאן עולה שצמצום הפליטות צריך להתמקד בתהליכים אלו.

העיסוק במשבר האקלים כיום כולל שני מאמצים מרכזיים ומשלימים. האחד, מאמץ ה"מיטיגציה", כלומר זה הנועד לצמצום פליטות הפחמן; השני, מאמץ "אדפטציה", מאמץ להתאמה למציאות המשתנה והעתידי. אבקש כעת להרחיב מעט על מאמץ המיטיגציה בישראל ובעולם, ולאחר מכן לדון בהשלכות האדפטציה על העולם הפיננסי.

היוזמות הפוליטיות שעמדו במרכז של ועידת גלזגו שנועדו לצורך קידום המיטיגציה, כווננו לגמילת העולם משימוש בפחם, המהווה את מקור הפליטה המשמעותי ביותר. בגרף שלפניכם – בו מוצגת התפלגות מקורות הפליטה לפי מדינות ה-OECD וחמש המדינות הפולטות הגדולות ביותר מחוץ ל-OECD, סין, הודו, רוסיה, אינדונזיה וברזיל – ניתן לראות את מרכזיותו של

הפחם בפליטות ברוב מוחלט של המדינות. בנוסף, ניתן לראות את מיקומו המרכזי של הנפט, ואף את מקומו הבלתי מבוטל של הגז הטבעי בפליטת גזי החממה.

(שקף 7) במדינות רבות, וביניהן ישראל, ישנה הבנה כי במאבק להפחתת פליטות גזי החממה, יש לפעול למעבר אנרגטי המתבסס על מקורות אנרגיה נטולי פליטות. תהליך זה צפוי להיעשות בשלושה שלבים:

השלב הראשון הינו מעבר מייצור אנרגיה באמצעות פחם לייצור אנרגיה באמצעות גז טבעי. כאמור, פחם הינו רכיב משמעותי מאוד בתהליך ייצור האנרגיה. על כן, השלמת שלב ראשון זה צפויה לקחת עוד מספר שנים וצפויה ללוות גם את וועידת האקלים בשארם א-שייח' בשנה הבאה.

אציין, כי בהקשר זה ישראל בולטת לחיוב, שכן תחנת הכוח הפחמית האחרונה בישראל צפויה להסגר בשנת 2026. הישג זה, שהודגש גם בדוח השנתי של קרן המטבע הבינלאומית, מציב את ישראל כמשק מוביל בתהליך היציאה מהשימוש בפחם.

השלב השני של המעבר האנרגטי – שבמדינות מסוימות מבוצע יחד עם זה הקודם – הינו של הפחתת השימוש בנפט, שרמת פליטתו אמנם נמוכה מזו של פחם אך עודנה גבוהה. עיקרו של שלב זה הוא צמצום השימוש בנפט להנעת רכבים, למשל על ידי מעבר לשימוש ברכבים חשמליים. יישום שלב זה ניצב בפני קשיים רגולטוריים וקשיים של העדפות צרכניות ברחבי העולם.

כחלק מקידום שלב זה ישראל חתמה בוועידת גלזגו על היוזמה הבריטית, והתחייבה שתפעל לכך שעד שנת 2035 כלל הרכבים החדשים על הכביש יהיו נטולי פליטה. הממשלה אף השיתה מגבלות של הפליטות של רכבים חדשים, כבר משנת 2030.

השלב השלישי הינו מעבר מגז טבעי למקורות אנרגיה נטולי פליטה, המכונות "אנרגיות מתחדשות". אמנם הפקת אנרגיה באמצעות גז טבעי גוררת פליטת גזי חממה בהיקף נמוך בצורה ניכרת מהחלופות הקיימות אך בכל זאת מדובר בכמות פליטות שאינה מבוטלת.

בישראל, 7% מהאנרגיה המופקת הינה אנרגיה מתחדשת, כאשר כמעט כולה מופקת על ידי אנרגיה סולארית. עם זאת, עצם הקמת ענף האנרגיות המתחדשות בישראל מהווה הישג משמעותי של הממשלה בשנים האחרונות בישראל, לאחר שנים רבות בהן הפעילות לא הצליחה להתרומם.

(שקף 8) בגרף, המתאר את התפלגות מקורות האנרגיה המתחדשת, ניתן לראות את ייחודיותה של ישראל: ישראל מאופיינת במשקלה הגדול של האנרגיה סולארית: 96% ממקורות האנרגיה המתחדשות של ישראל הינן סולאריות, בעוד יחס זה בעולם עומד על כ-11% בלבד. ההסתמכות הישראלית על אנרגיה סולארית נובעת גם מטעמי כורח, שכן ישראל דלה במשאבי רוח ומים.

יש לזכור כי השימוש באנרגיה סולארית טומן בחובו סיכון מסוים, מאחר ולפי שעה אנרגיה סולארית אינה ניתנת להעברה על פני זמן. כלומר האנרגיה נדרשת להיצרך בסמוך לייצורה ולא ניתנת לאגירה לשעות הלילה או ימות החורף. גיוון מקורות האנרגיה הינו קריטי, שכן מעבר לנקודה מסוימת, ללא תכנון כולל וארוך טווח, הסתמכות על מקורות אנרגיה מבוססי מזג אוויר, כתחליף למקורות האנרגיה המסורתיים, כרוכה בסיכונים משמעותיים לביטחון האנרגטי. כך למשל, הקיץ והסתיו האחרונים באירופה היו דלים ברוחות, דבר שגרם לתפוקה נמוכה של טורבינות הרוח – יחד עם סדרת אירועים שכונו בספרות "סופה מושלמת" (PERFECT STORM) – הוביל לפגיעה קשה בביטחון האנרגטי של אירופאים רבים.

המתח הזה, בין הצורך להגיע למשק נייטרלי מבחינה פחמנית, לבין הביטחון האנרגטי הינו אחת משאלות המדיניות המרכזיות הניצבות בפני מקבלי ההחלטות, ואיתייחס אליו בהמשך.

כעת, לאחר שהצגתי בקצרה את הבעיה לפרטיה, אבקש לחדד את הסיכונים הכלכליים הנגזרים מהסיכון הסביבתי.

(שקף 9) מנקודת מבט כלכלית, יש לנושא האקלים וההתחממות הגלובלית שני סוגי סיכונים עיקריים:

הסוג הראשון הוא קבוצת הסיכונים הפיזיים. אלו כוללים עלייה בשכירות ובעוצמת אירועי קיצון אקלימיים דוגמת גלי חום, הצפות ושריפות, וכן ושינויים הדרגתיים ארוכי טווח דוגמת עליית מפלס הים ובצורות. אירועים ושינויים אלו מהווים סכנה לתשתיות, לרכוש ואף לחיי אדם.

ככל שהסתברות להתממשות תרחישים שכאלה תגדל - צפויות גם השלכות כלכליות, כגון עלייה בפרמיית הסיכון של המשק באופן שיקשה על תנאי ועלות המימון במשק, הוצאות ענף הביטוח, ובתרחיש קיצון - אף לפגיעה ביכולת החזרת הלוואות ושיקת השווי של תיק הבטוחות של נותני אשראי. חשוב לציין כי אנו לא רואים כיום הסתברות ממשית להתממשות תרחיש שכזה בישראל בטווח זמן הקרוב, אך עלינו לתת את הדעת על קיום האפשרות הזו.

סוג הסיכון השני הוא סיכוני המעבר הנובעים מקידום מהלכים ומביצוע התאמות בתחום איכות הסביבה. סיכוני המעבר הינם חשופים בעיקר לחברות וגופים "שיתקעו" עם תשתית עודפת של מקורות מזהמים, או ימוסו בצורה משמעותית. אחד מסיכוני המעבר המשמעותיים ביותר נובע מהמעבר לאנרגיות מתחדשות, שעלול לסכן את הביטחון האנרגטי. ביטחון אנרגטי מאפשר למשקי הבית, לעסקים ולממשל לתכנן בעילות את הצריכה וההשקעה שלהם. זהו תנאי הכרחי לפעילות התקינה של הכלכלה ואני רואה בו נושא בעל חשיבות מקרו כלכלית. יתרה מכך, אנרגיה הינה מוצר ייחודי בכך ששיבוש באספקתה הסדירה מביא לפגיעה נרחבת בפעילות הכלכלית באופן חסר פרופורציה לחלקה הקטן בתוצר - כ-7% בלבד.

כאן ברצוני לחדד נקודה חשובה שיש לשים אליה לב, שלעיתים נוטה להיאבד בשיח הציבורי: הפיכת מערכת האנרגיה לנטולת פליטות, הכרוכה בהחלפת מקורות האנרגיה הראשוניים, היא כאמור תנאי הכרחי וחשוב לצמצום ההשפעה האנושית על הסביבה ולמיתון ההתחממות הגלובלית. יחד עם זאת, ככל שהיא תבוצע ללא תכנון כולל וארוך טווח ומהיר מדי, היא עלולה לפגוע בביטחון האנרגטי במשק.

למקבלי ההחלטות אתגר לא פשוט - לעסוק בנושא בצורה הלוקחת בחשבון את כלל הסיכונים, בשקלול ההסתברויות להתממשותם ולפעול במסגרת ניהול סיכונים אחראי. שכן הפחתה מהירה של יכולת ייצור אנרגיה מגורמים מזהמים בטרם יוגדל כושר הייצור, ההולכה והאגירה של אנרגיה ממקורות מתחדשים עשוי להביא לפגיעה של ממש בביטחון האנרגטי של מדינת ישראל. ככלכלנים, עלינו לשקלל במערך השיקולים את העלות של אי אספקת אנרגיה בתקופת המעבר; עלות שעלולה להיות גבוהה מאד.

כעת, לאחר שעסקתי בסיכוני האקלים באופן כללי, והצגתי את ההיבט הכלכלי שלהם, ברצוני לצלול מעט יותר לעומק ולעסוק בסיכונים הרלוונטיים למערכת הפיננסית. אני רוצה לחדד: אני עוסק בסיכונים האפשריים, שבהסתברות כלשהי עלולים להתרחש, אין בכוונתי לטעון שמדובר בתרחיש הסביר או המידי.

סיכון פיננסי אחד נוגע לצעדי מדיניות להפחתת פליטות גזי חממה שעלולים להביא לתמחור נמוך יותר של שווי חברות המאופיינות בעצמות בפליטות פחמן. אותן חברות חשופות לסיכון הורדה בדירוגי האשראי, ולהפסדי שוק עבור הגופים הפיננסיים החשופים לאותן חברות. כך, מניתוח ראשוני שנעשה בבנק ישראל עולה כי יתרת סיכון האשראי ללווים גדולים מזהמים עומד על כ-6% מיתרת סיכון האשראי הבנקאי ללווים גדולים, ועל כ-2.3% במערכת הבנקאית כולה. זהו אמנם שיעור קטן, אך הוא אינו זניח. לסיכונים פיזיים גם עלולה להיות השפעה משמעותית על חברות ביטוח דרך צד ההתחייבויות במאזנים שלהן, ככל שתדירות ועוצמת אירועי אקלים קיצוניים תגבר.

סיכון פיננסי נוסף עלול להיגרם משינויים משמעותיים בהעדפות הציבור ובדפוסי הביקוש העלולים להשפיע על הכלכלה ועל המערכת הפיננסית. למשל, עיסוק מוגבר בסוגיות משפטיות עקב התגברות הגשת תביעות וחקיקה סביבתית, או החרמות צרכנים, נגד חברות עצמות בפליטות פחמן, יכולה להוביל לעלויות גבוהות ולסיכונים מוניטין לחברות ולגופים הפיננסיים החשופים אליהן.

כעת, משהצגתי ממעוף הציפור את הסיכונים הכלכליים הכרוכים בהשלכות ההתחממות הגלובלית, אבקש לדון באתגרים ייחודיים העומדים בפני המשק הישראלי בנושא.

(שקף 10) הגרף שלפניכם מציג את תמונת המצב הנוכחית, ביחס לשינויים בהיקף הפליטות במדינות העולם השונות מאז ועידת פריז והוא עונה על השאלה: עד כמה מדינות העולם הפחיתו את הפליטות מאז ההתחייבות ועד עתה? זהו גרף מעט מורכב, אז אסביר בזריזות מה אנו רואים: הבארים הכחולים מציגים את שיעור השינוי בהיקף הפליטות בשנת 2019, ביחס לשנת 2015, כאשר הקו המקווקו האנכי מציג את הירידה בסך הפליטות. הקו הירוק מציג תחשיב של יעדי הפליטות שנקבעו בשנת 2015 עת נחתם הסכם פריז. לבסוף, הנקודות הכתומות מנרמלות את סך הפליטות במדינה לשיעור הילודה בה, כך שהנתון מציג את השינוי באותה בתקופה בפליטות לנפש.

ניתן לראות כי בפועל, בעולם, לא זאת בלבד שלא הפחתנו אלא העלינו את הפליטות ב-5% רחוק מהקו הירוק המעיד על יעד השינוי הנגזר מוועידת פריז. כמו כן, עולה כי ישראל נמצאת בערך במרכז ההתפלגות, ולא היה שינוי בסך הפליטות בשנים הנסקרות, ועל כן גם אנחנו, כמו רוב מדינות העולם רחוקים מהיעד. עם זאת, כפי שניתן לראות בגרף, שיעור ההפחתה ברמת הפליטות לנפש בישראל הינו מהבולטים בין המדינות המפותחות, מה שמוביל אותי לאתגרים הייחודיים בפניהם עומדת ישראל בסוגיית האקלים, ואפרט אותם בקצרה:

(שקף 11) ראשית - לישראל קצב ריבוי טבעי גבוה ביחס למדינות אחרות:

הגרף הנוכחי, קושר בין השינוי בפליטות גזי החממה לבין הגידול באוכלוסייה של מדינות שונות בעולם. האיור מצביע על מתאם חיובי בין גידול האוכלוסייה לבין גידול בפליטות. ככל שגידול האוכלוסייה גבוה יותר כך ביצועי ההפחתה טובים פחות.

כפי שניתן לראות, ישראל נמצאת מתחת לקו המגמה, דבר המצביע על כך שלאחר שמתחשבים בנסיבות של הריבוי הטבעי המהיר בישראל – שהיה אמור להעלות את סך הפליטות ללא נקיטת מדיניות מצמצמת – ישנה מגמת צמצום בפליטות.

המשק הישראלי ניצב בפני מספר אתגרים נוספים המקשים על יישום מדיניות אפקטיבית של הפחתת פליטות, בדרך למעבר האנרגטי. בתוך כך ניתן למנות את היותנו אי אנרגטי – דבר המקשה על יכולתה של ישראל לסחור ולבזר את מקורות האנרגיה שלה. ביזור מקורות האנרגיה היה מאפשר מרחב להסתמכות על מקורות אנרגיה תלויי מזג אוויר בעלי קשיי אגירה. כמו כן ניתן גם למנות את המלאי המצומצם של מקורות אנרגיה טבעיים נטולי פליטה – כמו מים ורוח, המגביל את יכולות ההפקה של אנרגיה מתחדשת, באופן שאינו סולארי.

(שקף 12) כעת, אציג תוצאות של ניתוח הבוחן את מידת יכולתה של ישראל לעמוד ביעדים החדשים שהוצבו בוועידת גלזגו, אליהם התחייבה המדינה. מדובר בסימולציה שבוצעה בחטיבת המחקר, וכוללת בחינה של מגוון צעדים ומגוון תרחישים. אני אציג את השורה התחתונה בלבד, ומי שמעוניין לראות זאת ביתר פירוט, מוזמן לעיין בניתוח המלא בדו"ח בנק ישראל האחרון.

ההתחייבויות הבין-לאומיות של ישראל, כוללות שני יעדים כלליים: סך הפליטות השנתי של גזי חממה ב-2030 יופחת ב-27% לעומת הפליטות ב-2015, וסך הפליטות השנתי ב-2050 יופחת ב-85% מהרמה השנתית של גזי חממה ב-2015.

בסימולציה, נבחנו שלושה תרחישי מדיניות שונים בנוגע להיקף ייצור החשמל ממקורות מתחדשים:

בראשון, תרחיש "עסקים כרגיל", ישראל ממשיכה לייצר חשמל ממקורות מתחדשים בהיקף של כ-10% מסך ייצור החשמל, בדומה למצב כיום.

בשני, ייצור החשמל ממקורות מתחדשים בישראל יעמוד על 30% מסך ייצור החשמל עד לשנת 2050.

בתרחיש השלישי, 100% מייצור החשמל יהיה ממקורות מתחדשים ב-2050.

חשוב לציין כי כלי המדיניות שנבחנו במסגרת הסימולציה אכן גורמים לשינויים מבניים לא מבוטלים, המשפיעים על קצב גידול הפליטות בטווח הקצר. אולם בטווח הארוך, גוברת השפעתן של מגמות גידול האוכלוסייה והתוצר, ועימם גידול בביקוש לאנרגיה.

מתוצאות הסימולציה עולה כי בכל התרחישים ישראל לא תוכל לעמוד ביעדים עליהם התחייבה, כאשר בשני התרחישים הראשונים, החריגה מתחילה כבר משנת 2023. כלומר לפי שעה, ובהינתן כלי המדיניות הקיימים, אין בידיה של ישראל פתרון ישים המאפשר את המעבר משימוש בגז טבעי למקורות נטולי פליטה, בטווח הזמן הקרוב.

בכדי לעמוד בהתחייבויות יידרשו בשנים הקרובות צעדי מדיניות נוספים, וכן שימוש בטכנולוגיות שחלקן, לעת עתה, אינן קיימות או אינן כדאיות מבחינה כלכלית.

אדגיש כי הפער בין יעדי הפחתת הפליטות ליכולת להשיגם בטכנולוגיות הקיימות אינו אופייני רק לישראל, וככל הנראה רק מדינות בודדות יוכלו לעמוד ביעדים. זאת, בדומה לאי העמידה הנרחב ביעדי וועידת פריז, כפי שהצגתי קודם.

עם כל זאת, חשוב לציין כי גם במידה ולא נעמוד לחלוטין ביעדים שהוצבו, ישנה חשיבות לביצוע המדיניות הנדרשת להמשך צמצום הפליטות, אך כמובן בצורה מושכלת וכפי שצינתי כזו שתשמר ביטחון אנרגטי. אחד הכלים הישימים להשגת נייטרליות פחמנית בישראל הינו הטכנולוגיות מתחום האנרגיות המתחדשות, ייתכן ומגזר ההייטק, שפריחתו בשנים האחרונות בישראל אף הפכה לשם דבר – יוכל לתרום את חלקו בנושא.

רק כדי לסבר את האוזן - בעשור האחרון חל גידול פנומנלי בהשקעות בחברות המתמחות בנושאי אקלים, והן הוכפלו פי 30. נכון לשנת 2021, השקעות של קרנות בתחומי האקלים ברחבי העולם עמדו על כ-50 מיליארד דולר. חלק הארי של ההשקעות נמצא בחברות קליימטק – שבעבר כונו "קלינטק" – השוקדות על פיתוח פתרונות טכנולוגיים לצמצום פליטת גזי החממה. מנכ"ל Blackrock, אחד מגופי ההשקעות הגדולים בעולם, אמר לאחרונה כי "1,000 היוניקורנים הבאים יהיו חברות קליימטק". בישראל, ההשקעה בתחום שברה שיא מקומי, וב-2021 סך ההשקעות בחברות קליימטק עמד על 2.2 מיליארד דולר. שילוב סקטור ההייטק במאמץ הציבורי בנושא עשוי להניב פירות שיקדמו את ישראל אל עמידה ביעדים שהציבה.

במסגרת הנעשה בישראל, לאחרונה עבר בממשלה חוק האקלים, שבנוסחו הנוכחי מאמץ את יעד האקלים של 2050 ואת החלטת הממשלה לגבי היעד ב-2030. מדובר בחוק חשוב, המהווה צעד נוסף בהתקדמות של ישראל בנושא.

כלי מדיניות נוסף שיכול לתרום להתקדמות הנושא, באופן העולה בקנה אחד עם המלצות הארגונים הבין-לאומיים – הינו חיזוק מעמדם התחרותי של תעשיות האנרגיה המתחדשת מול תעשיות האנרגיה המבוססות על דלקים מאובנים באמצעות הטלת "מס פחמן".

מס פחמן, מהווה מעין "תמחור" של פליטת גזי חממה, והוא יסייע לשוק להפנים את העלויות החיצוניות של הפליטה במחיר המוצר, ועל ידי כך לסייע בצמצום הפליטות תוך עיוות מינימלי של הקצאת המקורות במשק, ויסייע למקד את הפיתוחים הטכנולוגיים לצמצום הפליטות. על רקע אי-הוודאות לגבי סוגי ומאפייני הטכנולוגיות העתידיות שיאפשרו את הפחתת הפליטות, תמחור הפליטות באמצעות מס הפחמן הוא כלי שהשפעותיו הרחבות יוכלו להביא לתוצאה היעילה ביותר בהפחתת הפליטות לצד צמצום העלות המשקית של התהליך. מאחר שמהלך זה כרוך גם בייקור החשמל, חשוב ללוותו בצעדים משלימים לצמצום הפגיעה באוכלוסיות רגישות, וזאת בלי לפגוע בתמריצים להפחתת הפליטות.

אסיים חלק זה בהתייחסות קצרה גם לתחום האדפטציה, כלומר הסתגלות לנזקים האפשריים של שינויי האקלים. מדובר בנושא עם אי וודאות גבוהה מאד, והרבה unknowns-unknowns. לכן, חשוב לקדם הערכת מצב לאומית, שתמפה ותעריך את הסיכונים הפוטנציאליים בישראל – עבודה שלא נעשתה עד היום בישראל – ותציג כיוונים לפיתוח מענים אפשריים. חשוב שניתוח כזה יתחיל בעבודה מדעית, שתציג את השלכות הסיכונים הפיזיים של שינויי האקלים באזור על ישראל, שעל בסיסה ייערך ניתוח פרטני בתחומי המשק השונים, לצד ניתוח ההשפעות הפיננסיות והטכנולוגיות תוך יצירת ערוצי הידברות ותיאום אזוריים עם מדינות האזור.

(שקף 13) לתחום האקלים פוטנציאל לסיכונים ארוכי טווח בעולם הפיננסי, ולאור זה בישראל, מתנהל דיון ער בשנים האחרונות בדבר תפקידם של מפקחים פיננסיים ביחס לנושא האקלים. כך למשל, רשות שוק ההון פרסמה לפני כשנה טיוטת תיקון לחוזר המאוחד המורה למשקיעים ולמוסדות פיננסיים להתייחס לשיקולי ESG. הרשות לניירות ערך פרסמה באפריל האחרון סקירה והמלצות בדבר גילוי אחריות תאגידית וסיכוני ESG.

על רקע הפעילות הגוברת בעולם, גם פעילות בנק ישראל בנושא זה הולכת ומתעצמת. בשנת 2020 הצטרפנו בבנק ישראל ל-NGFS (Network for Greening the Financial System), ארגון המאגד מעל 100 בנקים מרכזיים ורגולטורים פיננסיים הפועל להפוך את המערכת הפיננסית לירוקה, כך שתסייע להתאמה ככל האפשר של המערכת הפיננסית להתמודדות עם השלכות משבר האקלים במעבר העולמי לנייטרליות פחמנית. בנוסף, המפקח על הבנקים דאז שלח כבר ב-2009 מכתב הדורש מהבנקים לזהות, לאמוד ולנהל את סיכוני הסביבה, והבנקים נדרשים לעשות זאת בשים לב לעקרונות הנהוגים בעולם. בדצמבר 2021, בנק ישראל עדכן את חובות הגילוי החלות על הבנקים בהיבטי ESG בכלל, וסביבה בפרט, והתאים אותן ל-best practice בעולם. במקביל, בנק ישראל מתכנן לגבש תרחיש קיצון אחיד לסיכוני אקלים, שיבוצע בבנק ישראל ובבנקים.

לסיכום דבריי היום, אדגיש שוב - מדובר בנושא בעל חשיבות גבוהה מאד, עם אי וודאות גבוהה, וסיכונים מגוונים. אנו בבנק ישראל עוקבים באופן שוטף אחר הידע הנצבר בעולם, המגמות והפרקטיקות המתפתחות ופועלים בנושא סיכוני האקלים. אנו עושים זאת תוך שיתוף פעולה ותיאום עם בעלי עניין בארץ ובחו"ל, לרבות דיונים וצוותי חשיבה עם משרדי הממשלה, הרגולטורים הפיננסיים האחרים, אנשי אקדמיה וגורמים רלוונטיים נוספים.

עיצוב מדיניות אקלימית צריך שיעשה תוך הפנמת האיזון שבין הסיכונים הפיזיים לבין סיכוני המעבר והעלויות שיידרשו במסגרתו. תוך מאמץ ומאמץ לעמידה ביעדים אליהם ישראל התחייבה. במקביל, על מנת שלכלי המדיניות שיינקטו תהיינה השפעה של ממש על צמצום הסיכונים, ולא יביאו לשינוי קצר טווח בלבד, יש לשים דגש על האצת הטכנולוגיות המתחדשות.

[למצגת](#)

◀ הרצאת הנגיד בכנס מכון אהרן

08.06.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בכנס מכון אהרן למדיניות כלכלית שנערך באוניברסיטת רייכמן בהרצליה.

הנגיד עסק בהרצאתו בהתפתחויות הכלכלה העולמית והכלכלה הישראלית והתמקד בשלושה נושאים עיקריים:

- ההייטק
- האינפלציה
- המדיניות הפיסקלית

[לצפייה בהרצאה](#)

[למצגת אותה הציג הנגיד](#)

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס עולם התשלומים המתקיים היום

20.06.2022

היום מתקיים כנס בנק ישראל בנושא "הצצה לעולם התשלומים העתידי: מגמות, השוק והרגולוציה", מצורפים דברי הנגיד בכנס.

בוקר טוב וברוכים הבאים לכנס בנק ישראל שיתמקד בעולם התשלומים.

תודה רבה למארגנים ולכל מי שלקח חלק בהכנת האירוע, לאורחינו החשובים שבאו מחו"ל ולכל נושאי הדברים, שותפינו בממשלה, השחקנים בשוק הפרטי וכל המשתתפים במושב שיתקיימו בהמשך היום.

לפני שאנחנו צוללים לדיון בפעולת התשלום – העברת כסף בין אדם או עסק אחד לאחר – אני רוצה לפתוח בשאלה יותר כללית, אולי אפילו חצי – פילוסופית: מה זה בעצם כסף?

כל בוגר לימודי כלכלה ייזכר בשלושת תפקידי המרכזיים של הכסף: אמצעי תשלום, יחידת מידה, ואמצעי לשימור ערך. אלו התפקידים של הכסף, אך אני מבקש לעסוק ברובד הבסיסי יותר, מהו הערך, המהות הכלכלית של המוצר הזה – כסף? הוא לא מוצר רגיל בכלכלה. למשל, כשכלכלנים מנסחים מודלים של בחירה בין מוצר אחד למוצר אחד, הכסף לא נחשב ל"מוצר" – הוא לא מופיע בפונקציות התועלת שנמצאות בבסיס המודלים.

במאמר מצויין שכתב הכלכלן הידוע Narayana R. Kocherlakota – חברי לספסל הלימודים בשיקגו, "Money Is Memory" – מוצגת בצורה אלגנטית הטענה לפיה כסף מהווה תחליף לזיכרון "משוכלל"; זיכרון של כל העסקאות, הטרנזאקציות והאינטראקציות הכלכליות בין כל שני סוכנים בכלכלה. Kocherlakota – לשעבר נשיא הבנק הפדרלי של מינסוטה – מראה כי עבור כל אחת מהתאוריות המוניטריות המקובלות, אם נמיר את הכסף לכדי "זיכרון" של הפעילות הכלכלית של כל סוכן בעבר – כלומר, במקום הכסף ננהל איזשהו פנקס רישום – תתקבל בסופו של דבר אותה תוצאה: הפעילות הכלכלית תהיה בדיוק אותה פעילות שהיינו מקבלים בעולם שיש בו כסף. ההפך אגב, אינו נכון: במודל שבו יש רק את אותו "זיכרון" ייתכנו תוצאות כלכליות שלא יתקבלו בשיווי משקל בו יש כסף במקום. המסקנה הכמעט בלתי נמנעת, אולי אפילו נבואית משהו, היא שכסף עלול להפוך למיותר כאשר לשחקנים בכלכלה יש גישה לתיעוד היסטורי של כל הפעולות שבוצעו בעבר על ידי השחקנים האחרים. כלומר, השימוש בכסף אינו אידיאלי, ו"תחליפי זיכרון" משוכללים יותר, עשויים להוביל לתוצאות כלכליות טובות יותר.

נדלג להיום, ההתקדמות הטכנולוגית, בדגש על עולמות ה-DLT ובלוקצ'יין, מאפשרים לחשוב ברצינות – אם כי אנחנו עדיין רחוקים מיישום אפשרי – על הרעיון של מאזן, או "זיכרון" מלא של עסקאות עבר – בצורה דיגיטלית. DLT ובלוקצ'יין מאפשרים לאחסן כמויות ידע עצומות, ו"לזכור" היקפים אדירים של פעולות שנעשו לאורך זמן – בצורה דיגיטלית ומאובטחת ובכך עשויים לערער בצורה מסוימת על האופן שבו אנחנו חושבים על כסף, ועל המונופוליציה של הממשלה בבעלות עליו, ואם נשוב ל-Narayana: "The government's monopoly on seignorage might be in some jeopardy as information access-and storage costs decline".

אירועי הימים האחרונים מלמדים שאנחנו עוד רחוקים מאד מאימוץ מלא של המערכת הדיגיטלית כמוצר "רגיל" בכלכלה, ואנחנו רחוקים מאד מהיום שבו הכסף יעלם מחיינו, אם בכלל, אבל אין ספק שההתקדמות הטכנולוגית המואצת מאתגרת את החשיבה שלנו ככלכלנים על מוסכמות רבות.

אחרי הפתיחה החצי-פילוסופית הזו, אני רוצה לעבור לדון בהיבט המעשי של השינויים הטכנולוגיים האחרונים: שוק התשלומים, קריפטו, חוזים חכמים, מטבעות וירטואליים ו-CBDC.

כשהגעתי לבנק ישראל, המצב בשוק התשלומים בישראל היה שונה מהמצב היום. אחד מהיעדים המרכזיים שלי היה לפתח את שוק התשלומים בישראל ולהציבו בשורה אחת עם המדינות המובילות בעולם. לכן זה גם היה אחד מהעוגנים המרכזיים בתכנית האסטרטגית שגיבשנו בבנק עם כניסתי לתפקיד.

בשנים האחרונות נקטנו בשורת צעדים לקידום החדשנות, היעילות והתחרות בשוק התשלומים לטובת כלל הציבור בישראל. צעדים אלו אף סייעו לנו לצלוח טוב יותר את משבר הקורונה, בכך שאפשרו מעבר מהיר ויעיל לתשלום ללא מגע פיזי, והם יסיפו לסייע לפיתוח הכלכלה עוד הרבה מעבר למשבר.

מדינת ישראל היא סטארט-אפ ופינטק ניישן, והתערוכה מחוץ לאולם בשיתוף קהילת הפינטק הממשלתית היא דוגמה קטנה ליכולות. אבל, חלק גדול מהפיתוחים הטכנולוגיים שחברות ישראליות מיישמות בעולם לא מגיע לשוק הישראלי. יש לכך סיבות מבניות, כגון העובדה שישראל היא משק קטן ועוד. עם זאת, יש גם חסמים שקשורים לרגולציה ולמבנה תמריצים, ובהם אנחנו יכולים לטפל. הטכנולוגיה הישראלית בעולמות התשלומים לא צריכה להיות רק מכוונת לחו"ל, ובהחלט צריך לעודד את החברות השונות להטמיע גם בישראל את קידמת הטכנולוגיה שהן מפתחות. חשוב לנו לשמוע את התעשייה ואת קהילת הפינטק, להבין מהם את החסמים ולנסות לפתור אותם.

היום, יוצגו בפניכם מספר תוכניות לשיפור הרגולציה על תחום הפינטק, כזו שתתרום להעמקת והרחבת פעולתו גם אצלנו בישראל.

בעולם הכלכלה והעסקים מקובל להשתמש במונח TIME IS MONEY. עולם התשלומים ממחיש זאת בצורה פנטסטית. לפני מספר שנים, התחלנו להניע שינויים משמעותיים בשוק התשלומים, עשינו כברת דרך בשנים האחרונות לצמצום הפערים מול העולם, וזה הזמן להמשיך להסתכל קדימה. עלינו להניח את התשתית הנדרשת לכך שישראל תהיה מהמובילות בשוק התשלומים, ובכך תאפשר כאן שוק פיננסי מפותח יותר ובסיס לקידום הכלכלה ויכולת עשיית העסקים, בעיקר של אלו הקטנים יותר, ואף להוזיל את העלויות לצרכן.

בנק ישראל קידם בשנים האחרונות את רפורמת הבנקאות הפתוחה. אנו צפויים להיות אחת המדינה הראשונות בעולם שמחייבת ברגולציה אפשרות להעברת מידע בין הגופים הפיננסיים שהוא מעבר לעו"ש ואשראי, וכולל גם פיקדונות, חסכונות, הלוואות וניירות ערך של הלקוחות – כל זאת כדי לחזק את השליטה של הלקוחות במידע שלהם. חשוב לי לציין כי אנחנו דוגלים בקידום של "עולם פיננסי פתוח" שיכלול את כלל היצרנים של כלל המוצרים הפיננסיים, ולא רק את המערכת הבנקאית. בהקשר הזה חשוב שתהיה נגישות לכל השחקנים הפיננסיים – לכלל האינפורמציה הנדרשת, כפי שמקובל בעולם. גופים אלה יוכלו לספק מידע יחד עם זאת להציע שירותים מתקדמים.

בשנה האחרונה השימוש בארנקים דיגיטליים בישראל עלה בצורה משמעותית. חלק גדול מהתפתחות החדשנות בעולם הזה מקורו בצעדים שנקטנו על מנת לדחוף את מערך כרטיסי החיוב לתקן מתקדם יותר, EMV, מתוך הבנה, שכניסה של שחקנים חדשים ושירותים חדשים בתחום התשלומים תייצר בהכרח חדשנות נוספת ותגביר את הערך ללקוח.

כמה מילים על המטבעות הדיגיטליים.

חשוב לייצר הבחנה ברורה בין שני סוגי המטבעות הדיגיטליים: היציבים ושאינם. מטבע יציב, הוא מטבע שהשער שלו מתיימר להיות צמוד באופן מלא לשער של נכס אחר. זה יכול להיות מטבע פיאט, כלומר כזה שמנפיקה ממשלה כמו הדולר האמריקאי, זה יכול להיות נכס פיננסי כמו אג"ח ממשלתי, וזה יכול להיות נכס ריאלי, כמו זהב. הייחודיות של מטבעות יציבים על פני מטבעות דיגיטליים אחרים נעוצה בעודה שהם מבטיחים – לא תמיד מקיימים, כמו שתכף אסביר – למחזיק אותו שווי של המטבע אליו הוא צמוד. אחת הסיבות המרכזיות לעלייה המשמעותית שראינו בשווי השוק של המטבעות היציבים – עד לאחרונה – היא שהם מהווים מעין גשר, gateway מהעולם הפיננסי ה"רגיל" – לעולמות הקריפטו. כמעט ולא ניתן לבצע פעולות בעולמות ה-Defi בכסף "רגיל", לכן השלב הראשון יהיה בדרך כלל המרתו למטבע יציב. בהתאמה, כשרוצים לפדות רווחים שנעשו בפעולות ב-Defi, ההמרה חזרה לכסף רגיל תתבצע באמצעות מטבעות יציבים.

למרות שיש פה פן "תשלומי" – אם התהליך הזה נשמע לכם מוכר, אתם לא טועים – זה תהליך דומה להפקדת פיקדון בבנק מסחרי "רגיל". ההקבלה הזו, בין מטבע יציב לכסף ובנקאות, מחדדת את ההבדל בין מטבעות יציבים לאלה שאינם: המטבעות שאינם יציבים, כמו ביטקוין ודומיו אמנם נראים דומים ל-stablecoins במבט ראשון – שני הסוגים "וירטואליים", מבוססי טכנולוגיית קריפטו ונסחרים בפלטפורמות דומות – אך ההבדל ביניהם מהותי: ביטקוין הוא נכס ספקולטיבי: מחירו יכול לזנק,

ליפול או להישאר קבוע, אבל בניגוד לתחזיות האופטימיות, או אפילו אוטופיות שנלוו להנפקת הקריפטו לפני למעלה מעשור – הוא לא משמש לאף אחד מתפקידיו היסודיים של הכסף. הוא אינו אמצעי תשלום, לא יחידת מדידה (מישהו לאחרונה ביקר בסופרמרקט שבו המחירים נקובים בביטקוין?), ולאור התנודתיות הגבוהה במחירו שאנו רואים – הוא ממש לא משמר ערך. מטבעות יציבים לעומת זאת עשויים להתקרב לעולמות הכסף והבנקאות. במידה והמטבע היציב אכן צמוד לשער של מטבע פיאט – הוא יכול להיות "משמר ערך" כמו אותו המטבע, ואולי גם לשמש אמצעי תשלום של ממש.

לצד התכונות של המטבעות היציבים שציינתי, שגורמים לנו לחשוב עליהם יותר במובן של "כסף", ומבדילים אותם מהמטבעות שאינם יציבים, עלינו לשים לב גם לאתגרים ששימוש במטבעות אלה עלול לעורר. למשל, כאשר stablecoins מהווים נתח שוק משמעותי מכלל הנכסים המגבים, המסחר באותם נכסים, שנעשה על מנת לשמר את ערך ה-stablecoin, עשוי להשפיע על היציבות של המערכת הפיננסית. לשם המחשה, מכירת כמות גדולה של אג"ח ממשלתי בבעלות מנפיק stablecoins הנקלע למשבר נזילות כתוצאה מנטישה המונית של ה-stablecoin, עשוי לערער את היציבות של שוק האג"ח.

בהקשר הזה כדאי לשים לב לעובדה הפשוטה: כשהם לא מפוקחים כנדרש, מטבעות יציבים הם, ובכן, לא בהכרח יציבים. רק לא מזמן מטבע היציב לכאורה, טרה USD – אחד המטבעות הגדולים מבחינת היקף שווי השוק שלו - קרס ואיבד את שווי בתוך מספר ימים. בהינתן שזה קרה, טוב שזה קרה בשלב די מוקדם של התפתחות העולם הזה, בעודו שווה מיליארדים, ולא טריליארדים של דולרים, מה שעלול היה להשפיע על המערכת המוניטרית כולה.

לכן אני סבור, כי עלינו כבנק מרכזי להיות אמונים על הפיקוח וההסדרה של מטבעות יציבים, ככל שנעריך שהדבר נדרש לצורך שמירה על היציבות הכלכלית. זאת בניגוד למטבעות שאינם יציבים, עליהם הפיקוח צריך להתמקד בהיבטים צרכניים כמו שקיפות, ניהול תקין וכו'.

בשנים האחרונות מתחילה התפתחות נוספת, מעניינת, היסטורית, וכזו שעשויה לשנות לחלוטין את כללי המשחק בעולמות התשלומים בפרט והמערכת הפיננסית בכלל. אני מדבר כמובן על מטבעות דיגיטליים של הבנק המרכזי - cbdc, או מה שאנחנו בישראל מכנים שקל דיגיטלי, ואם תרצו בכינוי חיבה - שק"ד.

CBDC הוא אמצעי תשלום דיגיטלי המהווה התחייבות של הבנק המרכזי כלפי המחזיק בו. מעין שילוב של שני סוגי הכסף שציינתי: "מזומן דיגיטלי". בנוסף, באמצעות CBDC, ניתן יהיה "להנות" מיתרונות של מטבע דיגיטלי, תוך הורדת הסיכון הכרוכה בכך. למשל, CBDC יוכל לשמש כ - gateway לעולמות ה-Defi במקום המטבעות היציבים הפרטיים.

CBDC עשוי גם לאפשר תשלומים חוצי גבולות מהירים ויעילים יותר. בעוד שמערכת התשלומים הקיימת הגיעה ליעילות גבוהה יחסית בכל הנוגע לתשלומים מקומיים, כאשר לקוחות במדינות רבות מסוגלים לבצע תשלומים מהירים, זולים ואמינים, עסקאות חוצות גבולות נותרות מסורבלות, יקרות מאד, ולא יעילות. ככל שתהיה קישוריות (interoperability) בין מערכות CBDC של מדינות שונות – תשלומים חוצי גבולות עשויים להפוך לזולים ומהירים יותר. יש לשים לב, כי קישוריות שכזו גם עלולה לייצר אתגרים לכלכלות קטנות, שיהפכו את המדיניות המוניטרית שלהן למוגבלת בכוחה ביחס לגדולות.

לפני כשנה וחצי החלטתי שעלינו להתחיל לבחון את הנושא גם אצלנו באופן אופרטיבי. מוקדם להגיד אם בסופו של דבר נחליט להוציא את התכנית הזו לפועל, או לא, אבל אני יודע שני דברים: אם בנק ישראל יחליט להנפיק שקל דיגיטלי, זה יהיה שינוי עצום, ומן הראוי שנהיה ערוכים אליו. ואם נחליט שלא, כל הידע שאנחנו צוברים בפרוייקט השקל הדיגיטלי ישרת אותנו גם בחשיבה על רפורמות אחרות בעולם התשלומים.

בהקשר הזה, בישרנו לציבור בסוף השבוע שעבר כי בנק ישראל, מרכז החדשנות של ה-BIS והרשות המוניטרית של הונג קונג ישתפו פעולה בניסוי מיוחד בו תתבצע בדיקת היתכנות של CBDC, כולל הגנת סייבר. הפרוייקט מתוכנן לצאת לדרך ברבעון השלישי של 2022, וממצאיו מתוכננים להתפרסם עד סוף השנה. שילובה של ישראל בפרוייקט בינלאומי שכזה מעידה על ההערכה שרוכשים לנו בעולם, ועל ההתקדמות שעשינו בנושא.

לסיום, אנחנו נמשיך לעבוד, לצד השותפים שלנו לעבודה במגזר הציבורי, במגזר הפרטי, בבנקים מרכזיים ובארגונים

בינלאומיים, כדי לעצב את המערכת הפיננסית העתידית באופן שירתם טכנולוגיות לשירות כל הציבור. עולם התשלומים הוא כבר מזמן לא רק מערכת "אינסטלציה", אלא חלק אינטגרלי של העולם הפיננסי.

אני מבטיח שבמהלך היום נראה, נלמד ונשמע על ההתפתחויות בעולמות התשלומים, ששינוי, משנות וישנו את חוויות התשלום של כולנו, ויהפכו אותה לנוחה, יעילה, בטוחה, ונגישה יותר.

אני מודה לכם על שהגעתם לכנס, ומאחל לכולנו כנס פורה ומפורה.

[לצפייה בדברי הנגיד](#)

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס בנק ישראל - "הצצה לעולם התשלומים העתידי"

21.06.2022

היום התקיים כנס בנק ישראל בנושא "הצצה לעולם התשלומים העתידי: מגמות, השוק והרגולציה", מצורפים דברי המפקח על הבנקים בכנס:

בוקר טוב לכולם,

זו זכות וכבוד גדול לקחת חלק בכנס חשוב זה העוסק בעולם התשלומים העתידי.

כבר שמענו הבוקר על מספר כיוונים ומגמות בעולם התשלומים העתידי ובוודאי נשמע עוד רבות על כך בהמשך היום. אני מאמין שעולם הבנקאות הפתוחה יהווה נדבך מרכזי בכל כיוון אליו יתפתח שוק התשלומים וזו הסיבה שבחרתי להתמקד הבוקר בנושא זה.

אני לא בטוח שכולם שמו לב, אבל ביום שלישי שעבר נרשם ציון דרך היסטורי בעולם הבנקאות המקומי. במועד זה נכנס חוק הבנקאות הפתוחה לתוקף. מדובר בשלב חשוב מאוד בהגברת התחרות במערכת הפיננסית אך לא פחות חשוב – זהו צעד משמעותי בשיפור כוחו של הצרכן הפיננסי ויכולותיו להתמודד עם העולם הפיננסי.

פרויקט הבנקאות הפתוחה הוא פרויקט דגל של בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות. לא ניתן להשתמש בסופרלטיב אחר. ממש פרויקט דגל. אולי בעצם כן ניתן. פרויקט שמהווה רפורמה ממשית.

ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת עולם פיננסי פתוח, עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו משולבים גם נתונים על חסכון ארוך הטווח והעולם הפנסיוני, ובהמשך, יש לפעול לעולם של "כלכלה פתוחה", שלב בו נממש את חזון ה"מידע הפתוח" – שלב ה-Open Data, פעילות שאת ניצניה ניתן כבר לאתר בעולם.

חוק שירות מידע פיננסי, או בשמו הידוע כ"חוק הבנקאות הפתוחה", חוקק במסגרת חוק ההסדרים האחרון ופורסם בחודש נובמבר 2021, בדיוק שלוש שנים לאחר שבנק ישראל הכריז כי הוא מחייב את המערכת הבנקאית ליישם את "סטנדרט ברלין" לבנקאות פתוחה.

מדובר בחוק חשוב ביותר שכניסתו לתוקף צפויה לתרום רבות לחיזוק כוחו ומעמדו של הצרכן, לעידוד התחרות במערכת הפיננסית, לשקיפות אודות נכסי המידע של הלקוח, כמו גם, פוטנציאל משמעותי להגברת ההכלה הפיננסית וליצירת ערך רב לאזרחים כלקוחות ולמשק.

זהו נדבך נוסף בשינויים בעולם הבנקאות ובעולם הפיננסי שיש בו בכדי להזיז את המכוון ולעבור ממסלול איטי ויציב של אבולוציה, בו המערכת מתקדמת עקב בצד אגודל בצורה מדודה וסדורה, למסלול של רבולוציה, המשתנה באופן דינמי ובקצב מהיר. המעבר מתהליך אבולוציוני לתהליך רבולוציוני, גם בהיבט של הקצב וגם בהיבט של מוצרים ושירותים, מהווה פוטנציאל משמעותי להתפתחות התחרות ורווחת הצרכן. לצד זאת, ההצלחה מחייבת את כל השחקנים במערכת, בין אם רגולטורים, מחוקקים, צרכני מידע ומקורות מידע, להירתם ולתרום את תרומתם להתפתחות הראויה והמתאימה של מערכת מורכבת זו. למרות שבמועד זה, עדיין אין זה ברור מהו שיווי המשקל אליו יתכנס האקו-סיסטם, ברור לחלוטין שללא פעילותם הברוכה של כלל השחקנים לא נגיע לשיווי משקל טוב, מתפתח ובר-קיימא.

הרבולוציה המונעת, בין היתר, כנגזרת של הבנקאות הפתוחה, לצד אי הוודאות, משליכים ישירות על השתנות המודל העסקי, על השחקנים החדשים בשוק הפיננסי ועל יצירת שיתופי פעולה חדשים שמאגרים אותנו כרגולטורים. ניתן לציין כדוגמה להמחשה, פלטפורמות בנקאיות המשתפות פעולה עם נותני שירותים פיננסיים, יצירת "מרקטפלייס" בו ניתנים שירותים על ידי גופים פיננסיים שונים ועוד היד והדמיון נטויים. ואותנו כרגולטור, בסופו של דבר, מנחה הבנת הסיכונים וניהולם, היותם של שירותים ועיסוקים אלה כמותרים, ההשפעה שלהם על המשק והתחרות בראי טובת הצרכן.

תהליך חקיקה, אף פעם אינו תהליך פשוט, אך תהליך החקיקה של הבנקאות הפתוחה היה מורכב ביותר. שכן יש פה מערכת יחסים סבוכה בין הלקוח לבין נותן השירות ללקוח, בין הלקוח לבין מקורות המידע, בין מקורות המידע לבין נותני השירות, בין נותני השירות ומקורות המידע לבין המאסדרים השונים וגם, לא פחות מורכב מכך, בין המאסדרים עצמם. חוק זה הוליד אתגרים רבים לכולנו ואני שמח להגיד בפה מלא שעמדנו באתגרים אלו בכבוד.

אין זה מקרה שהחוק שחוקק רק לפני כחצי שנה נכנס כבר עכשיו לתוקף. צריך להגיד את הדברים כהווייתם. לולא התחיל בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בתהליך גיבוש ועיצוב הרפורמה שלוש שנים קודם לכן, לא היינו עומדים כאן היום כאשר שיתוף המידע על סמך סטנדרט אחיד ובינלאומי הוא כבר עובדה מוגמרת ומיושם הלכה למעשה. להערכתי, בהיערכות המוקדמת שלנו אפשרנו את יישום הרפורמה כאן ועכשיו, שנים לפני שהייתה מיושמת לו כל התהליך היה מתחיל בחודש נובמבר האחרון. וקצת בגאווה. נהוג לומר שרגולטורים הולכים אחרי המחנה. אני מרשה לעצמי, אגב צניעות, לומר שבמקרה זה נהגנו כרגולטור שהוא רפורמטור, פורץ דרך והולך לפני המחנה.

בנק ישראל חרט על דגלו את קידום התחרות במערכת הבנקאית ושיפור מעמד ומקומו של הלקוח. מקומו של הלקוח, אך ברור הוא – במרכז.

כבר בשנת 2016 התחלנו בצעדים רגולטורים על מנת לבסס את שיתופי המידע במערכת הבנקאית, בהתחלה כרגולטור מאפשר ובהמשך כרגולטור כמחייב. לא רק שחייבנו את הבנקים ליישום הבנקאות הפתוחה, אלא בהמשך גם פעלנו לבחירת סטנדרט בינלאומי מקובל וחייבנו את המערכת הבנקאית כולה לפעול על פי סטנדרט זה. כידוע, פעלנו, עוד בטרם הבשילו תהליכי החקיקה, פעילות שטמנה בחובה סיכון ומורכבות רבה לאורך הדרך, וגם מתחים לא פשוטים, וכל זאת על מנת ליישם את הסטנדרט לשוק הישראלי, אגב דחיפת המערכת הבנקאית להתכונן למפץ הזה שנקרא בנקאות פתוחה. כן, בהחלט מפץ. פעילות שהביטוי רפורמה משמעותית כפי שצינתי מתאימה לה בהחלט.

העלייה הראשונה לאוויר של סל המידע הראשון, מידע אודות יתרת ותנועות בחשבון העובר ושב, היתה באפריל 2021. היו בהחלט ימים מורכבים ערב העלייה לאוויר. ימים מורכבים בעיקר כנגזרת של העדר חקיקה וטענות ותלונות שונות מצד גורמים כאלה ואחרים. כל אחד והפריזמה שלו, כל אחד והאינטרסים שלו. אני מקווה שהיום לכולם ברור שזו הייתה פעילות נדרשת ומבורכת שהייתה הכרחית ליישומה של רפורמת הבנקאות הפתוחה.

בפרספקטיבה של כשנה, אני מאוד שמח שעלינו כפי שעלינו. ציפינו מראש שתהליך העלייה לאוויר עם הסל הראשון, יהווה מעין פיילוט שיסייע לבחון ולראות את "זרימת המים בצנרת". כפי שצפינו הין, ובמידה מסוימת עדיין ישנם, חבלי לידה מסוימים. חלק מאותם קשיים הינם טבעיים לחלוטין, וראינו תופעה זו גם במדינות אחרות שיישמו בנקאות פתוחה, כמו גם, בפרויקטים משמעותיים אחרים שמעריבים גורמים רבים ומערכות מגוונות ומורכבות.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה, כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים. נדרשת סבלנות. ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאופיינות כבעיות של תחילת הדרך.

באירופה הייתה פעימה אחת ולאחר העלייה לאוויר השקיעו את כל המאמצים בייצוב המערכות. בישראל לאחר כל פעימה נדרשים מקורות המידע להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב ותיקון בעיות שעלו בפעימה הקודמת. מפה גם מגיעה החשיבות של עבודה בהתאם לסטנדרט האחד שאומץ בישראל. שימוש נכון ומיטבי בשפה אחידה זו מייצר את הבהירות והקישוריות הנדרשת ליישום נכון של רפורמה זו. הסטנדרט הוא זה שיבטיח גם את קלות החיבור והממשקים של נתוני שירותי המידע ל-API. אנחנו ערים לכך שעדיין ישנה ביקורת על תהליכי שיתוף המידע ואני גאה לומר שאנחנו מפיקים ממנה ערך רב. הביקורת מסייעת לנו לגלות תקלות וכשלים, ודוחפת אותנו להשתפר ללא הרף כדי להביא למינימום את התקלות ואת משך הטיפול בהן.

נדרשת נחישות. נדרש רצון של כל המשתתפים. נדרש לקיים SLA. נדרשת אכיפה.

ואם עסקינן בפעילותם של נתוני שירותי המידע, אנחנו נמצאים בנקודה משמעותית של פתיחת האקו-סיסטם מחוץ לגבולות המערכת הבנקאית ומתן אפשרות גישה למידע לגופים נוספים. אנחנו מצפים מאוד לכניסתם של גופים חדשים שיפתחו וירחיבו את האקו-סיסטם ויסייעו לצרכן לעשות שימוש מושכל ונכון במידע שלו.

ואל לנו להתבלבל. עלינו להיות זהירים ושמרנים במיוחד. אנחנו עוסקים כאן במידע. וליתר דיוק, בשיתוף של מידע. בשיתוף מידע של לקוחות. אבטחת המידע, שמירה על פרטיות ואמון הצרכן הם אבני היסוד של האקו-סיסטם כולו. בהעדר אלו לא תתכן הצלחה ויישום מוצלח של הרפורמה. המערכת הבנקאית למודת ניסיון ומכירה מקרוב את האתגרים הכרוכים בניהול סיכונים אלו, אך אין זה מספיק. על כלל הגופים והשחקנים הפועלים בתחום מוטלת החובה לנהל באופן נאות את הסיכונים הכרוכים בשיתוף המידע ובפרט סיכוני אבטחת מידע וסייבר.

כדי לייצר את האמון הזה על כולנו לפעול בהתאם לכללים ולהקפיד על ביצוע כלל התהליכים באופן הוגן ובהתאם לחוק ולרגולציה. זאת החל משלב קבלת הסכמת הלקוח על המורכבות שבה, דרך קבלת המידע ושמירתו ועד להנגשת המידע ויצירת ערך ללקוח. כל אלו צריכים להיעשות באופן תקין ובסטנדרטים הגבוהים ביותר. זו גם הסיבה לאחריות הכבדה שניתנה לנו, המאסדרים השונים, לפקח אחר פעילותם של השחקנים השונים. הקישוריות וזרימת הנתונים יש בהם בכדי ליצור חשש לפוטנציאל הדבקה ואף כפי שציינתי, חשש לערעור ופגיעה באמון הלקוחות כלפי המערכת הבנקאית.

אנחנו מאמינים כי המידע שנאסף אודות פעילותו של הלקוח הוא מידע השייך לו וככזה, הלקוח הוא זה המחליט מי יוכל לעשות במידע שימוש ולא יזיה צורך. על בסיס תפיסה זו מושתתת רפורמת הבנקאות הפתוחה כולה. אך אסור שנסתפק בכך. יש להתחיל, כפי שעשינו, עם המידע הבנקאי, להמשיך עם מידע מכלל הגופים הפיננסיים ולכוון לשיתוף כלל המידע אודות פעילות הלקוח. בעולם הנוכחי מידע הוא כוח. וכשם שגופים עסקיים עושים שימוש במידע לפיתוח והתאמה של מוצרים ושירותים כך גם יוכל הלקוח לעשות שימוש במידע לטובתו האישית ולהגדלת רווחתו.

אופן השימוש במידע הוא אתגר בפני עצמו. מוקדם לחזות את כלל השימושים שיתפתחו כתוצאה מהרפורמה אך בהחלט ניתן כבר לומר שאלו יתמכו במגמה הקיימת ההולכת ומתגברת. מגמה זו מאופיינת בהתחזקות כוחו של הלקוח, פתיחת השוק לתחרות, פריקות של מוצרים ושירותים, מונטיזציה של מידע וכניסתם של שחקנים וחברות טכנולוגיה לעולם הפיננסי האבולוציוני. כל אלו יחייבו תשתית ופרשנות משפטית התומכת והמאפשרת את התפתחותו של עולם זה. זהו גם בהחלט אתגר משמעותי לסביבה הרגולטורית האמורה לאסדר ולפקח אחר פעילות זו.

בבנקאות פתוחה, יציבה ופעילה יש בכדי להביא ערך ללקוח וגם לשחקנים הפעילים בתחום. זו הסיבה שאנחנו נרגשים לקראת הפתיחה של האקו-סיסטם מעבר לגבולות המערכת הבנקאית. נקודת המפנה צפויה בחודש דצמבר 2023, אז צפויים כל סלי המידע להיכנס לתוקף ביחס לכלל הלקוחות והתאגידים.

אנו מצויים בתהליך גדילה והתפתחות של השוק עד למציאת נקודת שיווי המשקל הנכונה, הגם שאפשרי, שזו תהיה דינמית ותשתנה עם ההתפתחות של המערכת, הרכב השחקנים, שיתופי פעולה ועוד. אנו משוכנעים שיש מקום לקדם מערכת פיננסית פתוחה שבה הלקוח, בהתאם לבחירתו, יבחר את האופן בו יצרוך את שירותיו, כמו גם, יאפשר את השימוש בנכס המידע שבבעלותו. כך יוכלו הלקוחות לקבל הצעות ערך ומוצרים מותאמים יותר, ייעוץ טוב יותר, שירות מגוון יותר, חווית לקוח טובה יותר וכן גם הכלה פיננסית במגוון שירותים ומוצרים פיננסיים. הלקוח יכול עתה לצרוך שירותים פיננסיים בין מספר גופים מבלי לאבד את השליטה על המידע אודות התנהלותו הפיננסית.

התשתית שנבנתה לפעילות הבנקאות הפתוחה משמשת כלי גישה לחשבונות הלקוחות ומשכך ניתן לעשות שימוש בתשתית גם לצורך חדשנות בעולמות התשלומים ופעילויות נוספות.

בנק ישראל התחיל את המסע הזה בלחייב את הבנקים לאמץ את הסטנדרט של בנקאות פתוחה גם לצורך כתיבת הוראות תשלום. בשלב זה חייבנו תשלום בודד, אבל מפה השמים הם הגבול. הכביש נסלל, עכשיו יכולים לנסוע עליו. בהמשך יתווספו שירותים נוספים הקשורים לעולמות התשלומים – בין אם על ידי הרגולטורים, קבוצת ברלין שמגדירה את הסטנדרט או האקוסיסטם עצמו.

ואולם כשם, שבבנקאות הפתוחה לעניין המידע, היתה חשיבות רבה לחקיקה, כך גם פה. על מנת לבסס את שירותי התשלומים בבנקאות הפתוחה נדרשת חקיקה מקבילה בתחום התשלומים – שתסדיר את הרגולציה והרישוי של הגורמים שיוכלו לתת את השירותים האלו וכן את ההגנות על הלקוחות.

צוותי עבודה בינמשרדיים עובדים בקדחתנות בימים אלו על מנת לקדם חקיקה חשובה זו.

ובלי להזכיר את הפאן חברתי, לא ניתן להשלים את הדברים. בעשורים האחרונים הולכת ומתרחבת תודעה הכורכת את העולם העסקי ואת העולם החברתי ביחד. האחריות החברתית מעודדת את הארגונים להשיא ערך לא רק לעצמם, אלא גם לסביבה, לחברה, למדינה ולעולם בכלל. מקור החיבור הוא ההבנה שרווחים המופקים תוך מתן ערך חברתי הינם בעלי ערך אסטרטגי גבוה יותר. אני מאמין שרפורמת הבנקאות הפתוחה היא דוגמה מצוינת להזדמנות המייצרת ערך משותף הצפוי להעצים את רווחת הציבור והמשק, באופן שיעצים ויאפשר לנו לחיות בחברה טובה יותר.

ולסיום, רפורמת הבנקאות הפתוחה הינה רפורמה פורצת דרך. רפורמה המשפיעה מהותית על מאזן הכוח שבין הצרכן לנותני השירותים.

בכל מה שקשור להשקעות הנדרשות לצורך פיתוח האקו-סיסטם, אני מבקש להבהיר: אין זמן יותר טוב מההווה. עכשיו זה הזמן. זו זכות גדולה וחובה גדולה לקחת חלק ברפורמה בסדר גודל שכזה שתקבל מקום של כבוד בהיסטוריה של המערכת הבנקאית והפיננסית.

זו המשמרת שלנו ועלינו כולנו לתרום את חלקנו בכדי לממש רפורמה זו באופן מיטבי.

תודה רבה והמשך כנס מהנה.

[לצפייה בדברי המפקח](#)

הרצאת נגיד בנק ישראל בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה

21.06.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים היום בכנס הורביץ לכלכלה וחברה של המכון הישראלי לדמוקרטיה. המצגת אותה הציג הנגיד מצורפת.

בנאומו עסק הנגיד במצב המאקרו כלכלי של המשק, תוך מיקוד במגזר ההייטק בישראל והשוואה בין מבנה ההייטק הישראלי בתחילת שנות האלפיים לזה הנוכחי. בנוסף התייחס הנגיד להתפתחויות האינפלציה בארץ ובעולם ושב והדגיש כי "הגם שסביבת האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית משל מקבילותיה בעולם, מדובר בתהליך עולמי, חלקו נובע מגורמי היצע והמשך שיבושים בשרשראות האספקה, אך חלקו נובע גם מתהליכי אינפלציה מקומיים, שבגינם המדיניות המוניטרית אפקטיבית יותר. אינפלציה גבוהה פוגעת בוודאות ובפעילות הכלכלית ובאופן יחסי פוגעת יותר בשכבות החלשות. הוועדה המוניטרית בבנק ישראל נחושה ליישם מדיניות שתחזיר את האינפלציה ליעדה."

בנוסף התייחס הנגיד לזווית הכלכלית של ההתפתחויות הפוליטיות מאמש ואמר, "כפי שאמרתי פעמים רבות בעבר, כלכלה אוהבת יציבות. לצד זאת, לשמחתי לישראל יש מערכת מוסדית שכבר ראינו שאפשרה תפקוד תקין של המשק במערכות בחירות בעבר. כלכלת ישראל הוכיחה יכולת מרשימה לצמוח ולשגשג גם בתנאי אי-ודאות, פוליטית ואחרת וכתמיד חשוב להמשיך לנהוג באחריות פיסקלית."

אני מקווה שאישור תקציב המדינה לא יתעכב בהרבה מעבר לסוף השנה. זו משימה כלכלית ראשונה במעלה של כל ממשלה ויש לכך חשיבות גדולה להמשך קידום רפורמות כלכליות שהכרחיות להאצת הצמיחה והעלאת רמת החיים. אנחנו בבנק ישראל נמשיך לנהל מדיניות כלכלית עצמאית שתתמוך ביציבות המחירים לצד צמיחת המשק ועידוד התחרות והחדשנות הפיננסית."

[לצפייה בהרצאה](#)

השתתפות המפקח על הבנקים ומנהל מחלקת מערכות תשלומים בכנס מעבר בין בנקים של מס"ב

27.06.2022

הבוקר לקחו חלק המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, ומנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, עודד סלומי, בכנס בנושא מעבר בין בנקים שערכה מס"ב בת"א. להלן ציטוטים נבחרים מתוך דבריהם.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן:

"רפורמת המעבר בין בנקים היא מהלך פרו צרכני שגובש מתוך התפיסה שהלקוח במרכז ומהווה בשורה מהפכנית לציבור הרחב. מאז עליית המערכת לאוויר, כ-60,000 לקוחות כבר עשו שימוש במערכת וכ-40,000 עברו בנק בפועל. משמע, עשרות אלפי לקוחות הביעו אמון במערכת ומאות אלפי תנועות כבר נרשמו בה."

האתגר שעמד בפני המערכת הבנקאית ומס"ב היה לייצר פתרון הוליסטי להעברת הפעילות הפיננסית של הלקוחות תחת האילוצים התפעוליים, החוזיים והטכנולוגיים הקיימים, וכל זאת בשבעה ימי עסקים ותוך שמירה על זכויות הלקוחות. ייחודו של פרויקט זה בא לידי ביטוי לא רק באופן בו הוא התמודד עם האתגרים הללו, בין היתר על ידי שילוב שירות ייחודי, כדוגמת שירות "עקוב אחר", במטרה לאפשר את המשכיות הפעילות השוטפת של הלקוח, אלא גם בחשיבותו לתחרות במערכת הבנקאית בישראל, בכמות השותפים לו ובהיקף המשאבים שהושקעו בו."

הרפורמה מסייעת ללקוחות לשפר את תנאי ניהול החשבון ולעבור בנק באמצעות חוויית משתמש נוחה, שקופה וידידותית. המפקח הדגיש כי חיזוק כוחו של הלקוח והגברת התחרות בין הבנקים אינם באים לידי ביטוי בהכרח בהגדלת שיעורי המעבר בין הבנקים, מכיוון שלעיתים מתן אפשרות בחירה אמיתית וקלה ליישום ללקוח היא זאת שמחזקת את כוחו ומשפרת את התחרות. המערכת מהווה נדבך מרכזי נוסף בראיית הלקוח במרכז והעברת הכוח אליו, זאת בהמשך לרפורמות אחרות המקודמות במקביל על ידי בנק ישראל."

עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה:

"בנק ישראל מוביל בשנים האחרונות שינוי משמעותי בעולם התשלומים בישראל, על סוגיו השונים ומאפשר לשוק התשלומים לנוע לעבר קידמה, חדשנות ובכך לייצר סביבה תומכת תחרות פיננסית.

גם בעולם הצ'קים הובלנו תהליך פורץ דרך ברמה עולמית. לקוחה שמניידת חשבון מבנק לבנק בקליק יכולה להשתמש בפנקס הצ'קים שהונפק על ידי הבנק הישן. עם ניידות בקליק, הצ'קים יוצגו ישירות לחשבון בבנק החדש, בקלות וביעילות.

מהלך זה מצטרף למגוון מהלכים נוספים שאנו מקדמים בתחום הצ'קים והתאמתם לעידן הדיגיטלי: הפקדת צ'ק בסלולר, הפיכת הצ'ק לאמצעי תשלום דיגיטלי, ועוד."

[המצגת אותה הציג עודד סלומי](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדריך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 4.7.22

04.07.2022

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.5%.

אנו נמצאים בתקופה מורכבת בה מתרחשים תהליכים משמעותיים, הן בכלכלה המקומית והן בכלכלה הגלובלית. חלקם חיוביים ומעידים על התאוששות לאחר המשבר ומסמלים את החזרה לפעילות ערה, שבחלקה אגב, אף גבוהה מזו שנרשמה טרם המשבר. אך אחרים, חיוביים פחות ומלמדים על קשיים בתפקוד השוטף של הכלכלה, התגברות אי-הוודאות, התפתחויות אינפלציוניות וכדומה.

ההתמודדות של קובעי המדיניות עם מכלול התהליכים הללו היא בעלת חשיבות לצליחתם בצורה מיטבית. למדיניות המוניטרית שבה נוקטים הבנקים המרכזיים יש משקל רב לאופן בו יעוצבו תהליכים כלכליים במשקים השונים וכיצד יבואו לידי ביטוי בחיי היום יום של כל אחת ואחד. תפקידנו המרכזי הוא לפעול להחזרת האינפלציה לתחום היעד תוך שמירה על רמה גבוהה ככל שניתן של הפעילות הכלכלית.

עליית האינפלציה הנוכחית נובעת בחלקה מגורמים חיצוניים למשק הישראלי, שאי הוודאות בגינם רבה, כגון המלחמה באוקראינה והמשך שיבושים בשרשראות האספקה העולמיות אך גם מתהליכי אינפלציה מקומיים על רקע הפעילות הכלכלית הערה במשק.

לכן אנו, בוועדה המוניטרית בבנק ישראל, ממשיכים לנקוט בתהליך של צמצום מוניטרי. אנו נחושים להחזיר את האינפלציה לתוך היעד ותהליך הצמצום המוניטרי נועד לממש זאת תוך לקיחת מכלול השיקולים וההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם.

כמובן שבנקיטת מדיניות זו איננו לבד, מדובר במגמה עולמית. במדינות רבות אחרות חרגה האינפלציה מהיעד והבנקים המרכזיים נוקטים בתהליכים דומים. ראוי לזכור שסביבת האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית בהשוואה למרבית מדינות ה-OECD. אך עם זאת אחזור ואדגיש: שמירה על יציבות המחירים היא אבן יסוד לפעילות כלכלית סדירה ולצמיחה בת קיימא. אינפלציה גבוהה פוגעת בוודאות ובפעילות הכלכלית ובאופן יחסי פוגעת יותר בשכבות החלשות.

הצעדים שאנו נוקטים בהם הינם המשך של אותו קו מדיניות שאנו נוקטים בו מזה זמן. הוועדה המוניתרית החלה בתהליך הדרגתי של צמצום ההרחבה המוניתרית כבר לפני כשנה, בתחילת המחצית השנייה של 2021. אז הכרזנו על סיום מדורג של הכלים המיוחדים שהפעלנו במשבר הקורונה, כמו רכישות האג"ח, תכניות ההלוואות המוניתריות ועוד.

בניתוח תהליכי האינפלציה, אנו נותנים משקל חשוב גם למבט קדימה – לציפיות, לתחזיות ולתמחור בשווקים השונים. עיגון הציפיות בתוך היעד הוא גורם חשוב מאוד בניהול המדיניות המוניתרית ויתרה מכך בהשפעתו על תהליכים כלכליים רבים. בהקשר זה ניתן לומר כי הציפיות בישראל לטווח הבינוני והארוך אכן מעוגנות היטב בתוך היעד ואף ירדו מאז החלטת הריבית הקודמת.

אעבור למבט על הפעילות הריאלית והקשר לאינפלציה. שוק העבודה ממשיך להיות הדוק. שיעור התעסוקה חזר לרמתו טרום משבר הקורונה ואף מעבר לכך. מספר המשרות הפנויות גבוה במרבית הענפים. שוק העבודה הדוק מוביל גם לעלויות שגר, בעיקר בענפים המאופיינים בביקוש גבוה לעובדים ולכן יש גם השפעה על התפתחות האינפלציה.

אחת הסוגיות הציבוריות החשובות היא מחירי הדיור – מחירי הדירות ושכר הדירה. מחירי הדירות ממשיכים לעלות בקצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות, אך מגמת העלייה החדה של המחירים התמתנה מעט בחודש האחרון. בנתוני הרבעון הראשון נרשם גידול חד בהתחלות ובהיתרי הבנייה, אך מנגד גמר הבנייה עודנו נמוך. בהקשר זה ראוי לציין כי ההגעה ל-20 אלף התחלות בנייה ברבעון הראשון של השנה הינה התפתחות חיובית שחשוב לשמרה, היות ושוק זה מונע גם מציפיות הרוכשים והמוכרים.

התחזית המקרו-כלכלית המעודכנת שפרסמה היום חטיבת המחקר מתכללת את ההתפתחויות השונות ומעריכה המשך צמיחה נאה לתוצר, לצד ההידוק המוניתרי. החטיבה צופה כי התוצר יצמח בשנת 2022 בקצב של 5% ובשנת 2023 בקצב של 3.5%. זהו אמנם קצב נמוך במעט מזה שהוערך בתחזית הקודמת, אך ברצוני להדגיש כי זו בהחלט צמיחה שמשקפת רמת פעילות כלכלית איתנה. התחזית מצביעה כי האינפלציה צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 אך בשנת 2023 היא צפויה לחזור אל תוך היעד ולהסתכם ב-2.4%. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 3.5% בסוף שנת 2023. עם כל זאת, חשוב להדגיש כי אי-הוודאות הגבוהה עדיין שוררת סביבנו, וחטיבת המחקר אכן מצביעה על מספר סיכונים עיקריים לתחזית: אינפלציה עולמית גבוהה שלא מצליחה להתייבב גם בשנת 2023 ומידת היכולת של הבנקים המרכזיים בעולם לרסנה מבלי לפגוע באופן משמעותי בפעילות הכלכלית. בנוסף, גם בסביבה המקומית קיימים סיכונים, כמו אי-הוודאות הפוליטית שיכולה להשפיע על ההתפתחויות הכלכליות ועל המדיניות הפיסקלית, וכן האפשרות של החמרת תחלואת הקורונה במידה כזו שתפגע בפעילות המשק.

באשר לשווקים הפיננסיים אומר, כי בשוקי ההון בארץ ובעולם נרשמו ירידות משמעותיות במדדים המובילים תוך תנודתיות גבוהה. זאת על רקע עליית אי הוודאות – המשך המלחמה באוקראינה, המדיניות הננקטת בסין לטיפול במגיפה, והתגברות האינפלציה והמדיניות המוניתרית המצמצמת בעולם. לנוכח אלו, נרשמה בעולם גם תנודתיות גבוהה באיגרות החוב הממשלתיות לצד עליות במרווחי האג"ח הקוצרני. אנו נחשפים גם לירידה בשווי חברות הטכנולוגיה בעולם וגם לאלו הישראליות. ברמת המיקרו בהחלט ייתכנו קשיים לחלק מהחברות בענף. בהקשר זה חשוב לי להדגיש כי מגזר ההייטק הישראלי בשנת 2022 לא דומה לזה של שנת 2000. מדובר במגזר הייטק עם ביזור ענפי רחב, הכנסות, נזילות ונגישות למקורות מימון.

אזכיר בדבריי גם את התפתחויות הרפואיות. מה שעד לא מזמן היינו פותחים איתו את הנאום וגם את מהדורות החדשות – נגיף הקורונה. כפי שאנו עדים בימים אלו, הנגיף על צורתיו השונות עודנו כאן וכנראה שעוד ילווה אותנו בהמשך. ניתן לומר שלאחר יותר משנתיים של מגיפה, הציבור הסתגל למציאות זו ולמד כיצד להתמודד עם הנגיף ועם התחלואה וכיצד לקיים לצידו משק פעיל וצומח.

במבט על אסכם, כי כלכלת ישראל מצויה במצב איתן בהיבטים רבים. הצמיחה גבוהה, שוק העבודה הדוק, הגירעון הממשלתי נמוך, תקבולי המס עולים והעסקים ממשיכים לדווח על שיפור במצבם. רגע לפני סבב בחירות נוסף וסביבת אי-ודאות פוליטית

חשוב לזכור כי אי ודאות בכלל ופוליטית בפרט אינן טובות לכלכלה. עם זאת, כלכלת ישראל הוכיחה יכולת מרשימה לצמוח ולשגשג בטווח הקצר גם בתנאי אי-ודאות. אך על מנת להבטיח את צמיחת המשק בעתיד חשוב להמשיך לנהוג באחריות פיסקלית בתקופה זו ושכל ממשלה שתיבחר תפעל להעברת תקציב מדינה עם כניסתה לתפקיד תוך קידום הרפורמות וההשקעות הנדרשות.

תודה רבה.

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

◀ דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס "יעד האינפלציה בישראל- עבר, הווה ועתיד"

11.07.2022

נגיד בנק ישראל, פרופסור אמיר ירון נשא דברים בפתיחת כנס יעד האינפלציה.

צהרים טובים לכולם,

לפני שנתחיל לדון בבחינה המחודשת של יעד האינפלציה בישראל ובעולם, חייבים להבין את הרקע הכלכלי סביבו החל הדיון: בשנים שלאחר המשבר של 2008, ועד למשבר הקורונה, האינפלציה במשקים מפותחים רבים, לרבות בישראל, התבססה ברמה נמוכה מהיעד. האינפלציה בעולם התאפיינה ברמות נמוכות מאד, אפילו שליליות, ולצד זאת נרשמה ירידה ברמת הריביות בפועל וכן ברמה של הריבית הטבעית – זו שתואמת מצב של תעסוקה מלאה ויציבות מחירים.

כתוצאה מכך, יכולתם של הבנקים המרכזיים לנהל מדיניות מונוטרית מרחיבה, כדי לתמוך בפעילות ולשמור על האינפלציה בתחום היעד, בפרט בתקופות של האטה משמעותית בפעילות, הפכה למאתגרת יותר. זאת כיוון שהיכולת להפחית את הריבית מתחת לאפס מצומצמת או אפילו לא מקובלת בחלק מהמדינות (ZLB).

במצב שבו הריבית בפועל תחומה מלמטה על ידי הריבית המינימלית האפשרית, האינפלציה תהיה בממוצע נמוכה יותר, ולכן גם הציפיות לה. כך, ייווצר מצב שבו גם תיווצר סטייה של האינפלציה מהיעד, וגם הריבית הריאלית תהיה גבוהה מהרצוי, זאת אף על פי שהיא שלילית במצב עולם זה. המצב הזה מחריף את האתגר, שכן ריבית ריאלית גבוהה מהרצוי מובילה להתמתנות נוספת באינפלציה, שהיא כבר מתחת ליעד.

גורמים אלו הובילו להתפתחותו של דיון בבנקים המרכזיים ובאקדמיה שמטרתו לבחון האם נדרש שינוי במשטר יעד האינפלציה הקיים. הדיון מתמקד בדרכים להתאים את יעד האינפלציה לשינויים שמתחוללים בסביבה הכלכלית ולאפשרות להפעיל בסביבה זו את הכלים של המדיניות המונוטרית.

כעת, אני רוצה להעלות מספר שאלות חשובות שישמשו אותנו להעמקת ההבנה בנושא, ושאליהן, ואל עוד רבות נוספות, יתייחסו בכנס שלפנינו ועליהם תרחיב את הדיבור ד"ר סיגל ריבון.

הגדרת משטר של יעד אינפלציה מורכבת ממספר רבדים. ברובד הראשון, נשאל האם למשל, 2 אחוזים, שהוא היעד המקובל כיום ברוב המדינות בעולם, הוא אכן הרצוי או שיש מקום להעלותו או להפחיתו? האם לקבוע אותו כנקודתי או כטווח? והאם להתייחס לסטיות כלפי מעלה ומטה מיעד נקודתי באופן סימטרי?

ברובד נוסף ניתן לדון על התקופה על פיה בוחנים את העמידה ביעד – האם טווח זמן של שנה או יותר?

בנוסף, אפשר גם לדון במצרך המחירים אליו מתייחסים – האם יציבות המחירים נבחנת על פי מדד המחירים לצרכן - ה"CPI"? או בניכוי רכיבים מסוימים? או מדד מחירים אחר, כמו למשל מדד מחירי התוצר או מחירי הצריכה הפרטית?

רבות מהמדינות מגדירות יעד נקודתי, בדרך כלל ברמה של 2%, אולם יש המוסיפות אפשרות לסטייה מסוימת לשני הכיוונים. מרבית המדינות שהגדירו את היעד במונחי טווח, בהן גם ישראל, קבעו רצועה ברוחב של 2 נקודות אחוז. מתוכן, מספר מדינות, וביניהן ישראל, מגדירות את אותו הטווח ללא ציון נקודת האמצע.

ההבדל המהותי בין יעד נקודתי לתחום הוא במידת המחויבות לערך האמצע. קיומו של טווח מאפשר לקובעי המדיניות יותר גמישות בהפעלת כלי המדיניות תוך התחשבות בזעזועים בפועל ומקורם, במצב מחזור העסקים וביכולת להפעיל את הכלים, תוך סטייה של האינפלציה מאמצע היעד.

עם זאת, קביעה של תחום ללא ערך נקודתי במרכזו מחלישה את המחויבות לערך מסוים, מגדילה את אי-הוודאות לגבי היעד שאליו מכוונים קובעי המדיניות, ועלולה להקשות על עיון הציפיות של הטווח הארוך בערך ספציפי כמרכז היעד. במסגרת משטר יעד אינפלציה, הציפיות לאינפלציה הופכות למרכיב מרכזי ביכולת להשיג את היעד: ככל שציפיות הציבור לאינפלציה מעוגנות ביעד, כך התנהגותו של הציבור, ובפרט קביעת המחירים והשכר, תואמת את היעד ומאפשרת את השגתו למעשה.

כדי לייצר את אותן ציפיות המעוגנות בתוך טווח היעד הבנק המרכזי נדרש להנהיג מדיניות מוניטרית שהיא עקבית עם השגת היעד לאורך זמן. נושא זה אף מחדד וממחיש את חשיבות ההסברה והתיקשור של המדיניות המוניטרית של הבנקים המרכזיים, תחום שהתפתח מאוד בשנים האחרונות.

כאמור, במהלך היום נשמע מספר התייחסויות לשאלות מעניינות אלה ולאחרות.

הייחודיות של כלכלות קטנות ופתוחות:
לכלכלות קטנות בעלות משק פתוח (SOEs) יש מאפיינים ייחודיים, ומכאן אתגרים נוספים:
מחירי מוצרים רבים נקבעים בצורה אקסוגנית למשק, ובנוגע למוצרים הסחירים, משק קטן ופתוח, הוא במידה מסוימת Price taker. כמו כן, ב-SOE, שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת משמעותי בהשפעתו על מחירים.

בחינה מחודשת: התהליך בעולם.
תהליך בחינת יעד האינפלציה הוא תהליך שמתרחש, או התרחש ממש לא מזמן, במדינות רבות בעולם. ארבע המדינות הראשונות שאימצו את משטר יעד האינפלציה היו ניו-זילנד, קנדה, אנגליה ושבדיה. כיום רוב המדינות המפותחות פועלות במסגרת משטר שכזה, תוך הבדלים לא גדולים בהגדרה של היעד עצמו.

ב-2019 החל הפד בארה"ב בתהליך רחב של סקירת מסגרת המדיניות שלו תוך שיתוף גורמים חיצוניים מהחברה האזרחית, על מנת להגביר את מידת השקיפות לציבור.

מסגרת המדיניות המעודכנת של הפד שהוצגה ב-2020, ממשיכה לראות בשמירה על תעסוקה מקסימלית ויציבות המחירים המוגדרת כ-2% אינפלציה בטווח הארוך, מטרות מרכזיות.

החידוש המרכזי ואולי החשוב ביותר שנוצר בעקבות תהליך זה, הוא התאמה של מסגרת המדיניות המוניטרית. כך, לאחר תקופה ממושכת של אינפלציה מתחת ליעד, הפד יפעל למשך תקופה מסוימת להשגת אינפלציה מעט מעל היעד, כך שבממוצע לאורך זמן האינפלציה תעמוד על 2%. זאת, באמצעות עיכוב העלאת הריבית, והעלאה מתונה בהמשך כך שהיא תהיה נמוכה לאורך זמן רב יותר. המסגרת הזו מכונה לעיתים (AIT- Average Inflation Targeting).

עם זאת, כפי שמסגרת המדיניות הזו תוארה על ידי הפד, היא אינה סימטרית – ההתאמה המתוארת מתייחסת רק למקרה של אינפלציה נמוכה מהיעד. בנוסף לשינוי מרכזי זה, בהתייחס לשוק העבודה, הפד בחר להחליף את המילה "סטיות" (deviations) במילה "shortfalls" על מנת להדגיש כי ניתן לשמור על שוק עבודה יציב וחזק ללא גרימה להתפרצות האינפלציה.

אחרי שדיברנו על התהליך בארה"ב, נעבור לאיחוד האירופי. עד לאחרונה הוגדר יעד האינפלציה על ידי הבנק האירופי כ"מתחת אך קרוב ל-2 אחוזים". משמעותו של יעד כזה הייתה שהבנק ייחס חשיבות גדולה יותר לסטייה של האינפלציה כלפי מעלה מעבר ל-2 אחוזים, אך מוכן לסבול במידה רבה יותר סטייה כלפי מטה. כמו הפד בארה"ב, גם הבנק המרכזי האירופי פרסם ב-2021 את תוצאותיו של תהליך של בחינה מחדש של האסטרטגיה המוניטרית שלו, לראשונה מאז 2003. ה-ECB קבע

כעת יעד סימטרי סביב 2 אחוזים כך שההתייחסות לסטיות לשני הכיוונים זהה. הבנק הסביר שכיוון שהריבית קרובה לגבול התחתון, במצב של אינפלציה נמוכה נדרשת מדיניות מרחיבה משמעותית ומתמידה יותר, וזו יכולה להתבטא בסטייה זמנית של האינפלציה מעל היעד.

התהליך בישראל:

ישראל הייתה בין המדינות הראשונות שאימצו את יעד האינפלציה כמסגרת למדיניות המונטרית, כאשר כיום מקובל לתארך את 1997 כמועד שבו יעד האינפלציה הפך לעוגן המרכזי של המדיניות. בתחילת דרכו שימש משטר יעד האינפלציה כמסגרת שסייעה בתהליך הדיסאינפלציה לאחר תכנית הייצוב ב-1985, לסביבה של יציבות מחירים. תהליך ההתכנסות לסביבה של יציבות מחירים אופיין בקביעת יעדי אינפלציה במדרגות הולכות ויורדות בהתאם להתפתחות האינפלציה בפועל.

כבר בספטמבר 2019, עוד בטרם שמענו את המילה "קורונה", הכרזתי בכנס כלכלי כי במסגרת התהליך האסטרטגי אותו יזמתי כשהגעתי לבנק לתפקידי, יוקם צוות לבחינת משטר יעד האינפלציה בישראל. כמובן, ההכרזה אז לא הייתה קשורה לגובה אינפלציה כזה או אחר, בטח שלא לעלייה החדה שאנחנו רואים בחודשים האחרונים בעולם ובישראל.

תהליך הלמידה התחיל כאמור זה מכבר – והוא עדיין נמשך. הכנס המכובד הזה הוא חלק מתהליך למידה עמוק ורציני. תהליך הבחינה כולל מצבי עולם כלכליים שונים, הן מבחינת התפתחות האינפלציה והן מבחינת הפעילות הכלכלית המקומית והעולמית הם בעלי חשיבות להצלחתו בתום הבחינה.

עד כה התקיימו מספר כנסים בינ"ל שארגן הבנק בנושא, בהם גם השתתפו נגידי בנקים מרכזיים ומומחים נוספים לתחום, נכתב ספר מקצועי בנושא בהובלת מנהל חטיבת המחקר, פרופ' סטרבצ'ינסקי, וד"ר סיגל ריבון, ראש האגף המוניטרי בחטיבת המחקר, בוצעו מספר ניתוחים מקצועיים ואף מחקרים בנושא והיום ההתכנסות שלנו במעמד זה היא אבן דרך נוספת בתהליך.

אסיים באמירה חשובה מבחינתי – אנחנו עדיין לא יודעים לומר איך התהליך יסתיים – בהחלט ייתכן שבסוף התהליך נגיע למסקנה שהמשטר הקיים הוא הנכון ואין צורך לשנות אותו, אולם אנחנו חייבים לאתגר את החשיבה מכל הכיוונים לפני שנגיע למסקנה כזו. וכך בהחלט נעשה.

תודה רבה, והמשך כנס פורה ומועיל לכולנו.

[המצגת אותה הנגיד הציג](#)

◀ דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס לשכת רואי החשבון – אתגרים בעולם פיננסי משתנה

06.09.2022

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן, נשא דברים הבוקר בכנס הדירקטורים של לשכת רואי החשבון בת"א. להלן דבריו:

- "בעולם תחרותי רבולוציוני יש לבנקים יתרונות רבים. אמון הלקוחות והציבור במערכת הבנקאית, מהווה את הנכס המרכזי של המערכת, נכס אותו יש לשמר ולטפח לאורך זמן."
- "לקוחות הבנקים מצפים לסטנדרטים הגבוהים ביותר. אלו חייבים לעמוד בבסיס הצעת הערך של הבנקים והתאגידים הפיננסיים ללקוחותיהם."
- "על הבנקים להציב את הצרכנים בלב העסק; לספק מוצרים ושירותים הנותנים מענה לצרכי הלקוחות; לנהל תקשורת וקשר עם הלקוחות; לא לנצל הטיות התנהגותיות של הלקוחות; לתמוך בלקוחותיהם במימוש התועלות מהמוצרים והשירותים המסופקים; להביא בשיקוליהם דרך קבע את צרכי לקוחותיהם; ולוודא שהאינטרסים של לקוחותיהם יעמדו במרכז התרבות הארגונית"
- "בהיבט תפקידי הדירקטוריון – לוודא שהדירקטוריון והנהלה ייטלו אחריות מלאה להבטיח שהחובה לצרכן תוטמע באופן נאות בחברה על האחריות והאחריותיות המוטלת עליהם."

- "רפורמת המשכנתאות שהושקה לאחרונה מצטרפת לשורה של צעדים, יוזמות ורפורמות המיישמים הלכה למעשה את החזון שהגדרנו עבור הפיקוח על הבנקים: "להיות פיקוח מוביל מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק".
- "הציפיה החברתית מהבנקים מתעצמת ומתרחבת לנושאים המקבילים מעמד מרכזי וחשיבות עליונה לרבות הדרישה למעורבות ואחריות חברתית ענפה, לחיזוק ושמירה על ערכי השוויון, הכלה פיננסית של כלל האוכלוסיות ולחשיבה וטיפול בסוגיות כבדות משקל ביחס לעתיד החברה ולעתיד הכדור בו אנו חיים."
- "אני מבין את האתגר הטמון במימוש יעדים אלה, בוודאי כאשר חלקם אינם מניבים ערך חיובי במונחי הטווח המיידי, כמו גם, טומנים בחובם בין השקעה ובין הוצאה והקצאת משאבים נוספים. ועדיין, אני רואה חובה גדולה לחשיבה במונחי הטווח הארוך, בבחינת כלל האינטרסים של בעלי העניין השונים, באמונה שיש בהם בכדי לשרת הן את תכלית החברה העסקית והן ואת תכלית החברה בה אנו חיים, על מנת שנחיה בחברה טובה יותר. אינטרסים אלה, על אף פוטנציאל להתנגשויות במונחי הטווח הקצר, יתמזגו וישקו במונחי הטווח הבינוני ארוך."

בוקר טוב למכובדי כולם.

אני שמח מאוד להשתתף בכנס הדיסקוסיות של לשכת רואי החשבון.

אני מאמין כי הקשר והממשקים בין הפיקוח על הבנקים לגורמים השונים במשק הישראלי, במערכת הפיננסית, עם רגולטורים מקבילים ובעלי עניין אחרים וגם עם לשכת רואי החשבון הוא קשר חשוב ביותר ואנו מחויבים להמשיך לחזק ולטפח אותו.

בחרתי לנצל את הזמן המשותף שלנו יחד על מנת לשוחח על האתגרים שהעולם הפיננסי המשתנה מציבים לנו בכלל ועל שולחן הפיקוח והמפוקחים בפרט, ובזה, על חשיבותו של הדיסקוסיון בהתמודדות עם אתגרים אלו.

בשנים האחרונות אנו עדים להתעצמות והתגברות הקצב של השינויים והתפתחויות, כאשר אלה מונעים בעיקר מהעולם הטכנולוגי. ההשפעות של שינויים אלו אינן נשארות רק בתחומי הטכנולוגיה, אלא משפיעות גם על שווקים מסורתיים יותר ובעצם באות לידי ביטוי בהיבטים רבים ומגוונים, בהם, בין היתר, פריקות שירותים, פריקות מוצרים, שינוי וגיוון מאפייני הצריכה, שרשראות הערך, שרשראות אספקה ותהליכים. אין ספק שההשפעות הכלכליות, הטכנולוגיות ובעיקר החברתיות של השנתיים האחרונות, בהן התמודדנו עם נגיף הקורונה ביתר שאת, היוו אף הם זרז משמעותי נוסף לכך.

תופעה זו לא פסחה על שוק הבנקאות והפיננסים ובמידה מסוימת אפילו ניכרת בו בצורה משמעותית יותר בהשוואה לשווקים אחרים. השמרנות המובנית בעולם הבנקאות המסורתי מהווה כר פורה לתהליכי שיבוש והפרעה משמעותיים, וכמובן אלה טומנים בחובם סיכונים אבל גם סיכויים. תהליכים אלו גרמו וגורמים לכך שבמועד זה ניתן לומר בברור ששוק הבנקאות כבר לא נמצא במסלול האיטי והציב של אבולוציה, בו המערכת מתקדמת עקב בצד אגודל בצורה מדודה וסדורה, אלא נמצא במסלול מואץ, דינמי ותנודתי המאפיין תהליכים רבולוציוניים, המשתנה באופן דינמי ובקצב מהיר. התהליך הרבולוציוני משנה כבר היום וצפוי להמשיך ולשנות, בתוך זמן קצר יחסית, מוסכמות, תהליכים, שיטות ותרבויות שהכרנו ולייצר למעשה עולם שונה.

יש מספר רב של גורמים שיוצרים את השינויים והתמורות בעולם הבנקאות. חלקם קשורים אחד בשני באופן הדוק, חלקם בנגזרות רחוקות יותר וחלקם עומדים בפני עצמם. המכנה המשותף לכל הגורמים הוא, שיחדיו הם אלו היוצרים את האתגר האמיתי שמונח לפתחנו. אי אפשר להתעלם, ואף חשוב להזכיר, כי בדרך כלל לצדו של כל איום ואתגר נמצא גם סיכוי והזדמנות.

אני אנצל את הדקות הקרובות כדי לעמוד על כמה מהגורמים המרכזיים לשינויים שאנו עדים להם ולאתגרים שנוצרו בשל כך. בוודאי שכל אחד מהגורמים שאזכיר, מורכב ממספר רב של נושאים, נגזרות ואדוות וניתן לדבר בהם ארוכות, ולכן מקוצר הזמן אנסה לדבר בהכללה תוך התמקדות באלו המשמעותיים ביותר. וחשוב לציין ולזכור, שלעיתים לאדוות משמעותיות רבות, מהן לא נכון להתעלם.

הסביבה התחרותית משתנה לנגד עיננו. המוצרים והשירותים שהיו פעם נחלתו הבלעדית של הבנק הופכים לפריקים ומוצעים במגוון רחב של פלטפורמות וערוצים ובאמצעות טכנולוגיה מתקדמת וחדשנית. פעילויות שבוצעו בעבר באופן מסורתי על ידי הבנקים מבוצעות כיום על ידי חברות ופלטפורמות טכנולוגיות (FinTech - i Big Tech) וגופים נוספים רבים הנותנים שירותים

מגוונים כגון שירותי תשלום, שירותים בנכס פיננסי, שירותי מטבע, שירותי מידע והיד עוד נטויה. החדשנות והתחרות, המייצרת ערך ללקוח ורווחה לצרכן, ממשיכה להתעצם ולהתפתח בקצב מהיר.

כל אלו מהווים אתגר משמעותי למודל העסקי הקיים אגב סיכון לרווחיותם של הגופים המסורתיים בעולם תוכן זה. מנגד זוהי כמובן הזדמנות לנצל את מאפייני הסביבה התחרותית לטובת שיתופי פעולה אסטרטגים נכונים, חשיבה מחוץ לקופסה על הדרך הנכונה לאמץ את השינויים הללו לחיזוק המודל העסקי ולגיוון מקורות ההכנסה. לדירקטוריון החברה יש תפקיד מרכזי בהתמודדות עם אתגר המודל העסקי ועליו להתוות את האסטרטגיה שתיישם הנהלה.

השינויים, הטרמינולוגיה, התמורות, הקצב והמורכבות רק מחדדות את המנעד הרחב של המרקם, כישורים, יכולות, אתגרים, הכשרות, ולא פחות מכך, האחריות של כל חבר בדירקטוריון והאחריות של האורגן כמכלול.

חשוב להדגיש ולציין כי גם בעולם תחרותי רבולוציוני יש לבנקים יתרונות רבים. אמון הלקוחות והציבור במערכת הבנקאית (אגב קיום ביקורת וציניות רבה בנושא, שלעיתים בהחלט מוצדקת), מהווה את הנכס המרכזי של המערכת, נכס אותו יש לשמר ולטפח לאורך זמן. מבלי לפגוע חלילה בשחקנים אחרים, שאני מעודד בכל מקום ומעל כל במה להתפתח ולקחת חלק מרכזי בעשייה וביצירת התחרות למען רווחת הצרכן והמשק, האמון של הלקוחות והאזרחים במערכת הבנקאית מהווה את אחד הנכסים המבדלים אותה משחקנים אחרים ויש בו בכדי לייצר יתרון בעולם תחרותי משתנה ותנדנודי.

בעולם השינויים והתמורות, ובוודאי בעולם הפיננסי, עולה החשיבות של טכנולוגיה ומידע. אימוץ של טכנולוגיות מתקדמות הוא הבסיס להתפתחויות שאנחנו רואים בתקופה האחרונה ומהווה אולי את השינוי המשמעותי ביותר.

אין ספק שבכוחה של הטכנולוגיה והדיגיטציה לשנות דרמטית את מאפייני הצריכה ולהוביל את השוק לכיוון של "בנקאות שקועה" Embedded Banking או Seamless Banking שיהיה בהם בכדי לחזק את חווית הלקוח והאפשרות שלו לקבל הצעות ערך מותאמות. זאת, בהיבט של הבנקאות כנדבך פעילות אחד, כאשר הטכנולוגיה והדיגיטציה ישתלבו, ישפיעו ויתממשקו ויביאו ערך בפעילויות נלוות רבות אחרות בחיי הלקוח.

וכשעסקינן בטכנולוגיה, אי אפשר שלא לעסוק במערכות הליבה הבנקאיות. מערכות הליבה הוותיקות הן עדיין עמוד השדרה והבסיס לפעילות הטכנולוגית של המערכת הבנקאית אך גם פה ניכר השינוי וההתפתחות. תהליכים של חידוש, ריענון ומודרניזציה נתפסים כיום כהכרחיים על מנת לאפשר זמני תגובה נאותים ובכדי לממש טכנולוגיות מתקדמות שונות. תהליכים אלו הופכים לחשובים אף יותר לנוכח הקשיים בגיוס ושימור כוח אדם טכנולוגי. השפעות הקורונה על עולם התעסוקה, שינויים בין-דוריים והתקדמות הטכנולוגיה יוצרים אתגר משמעותי המחייב חשיבה אחרת וגיבוש כלים ופתרונות שונים. בהקשר זה אנו רואים חשיבות במינוף וניצול מיקור חוץ, בזה, יכולות הענן ומערכות קיימות מה"מדף" ביישומים ובתשתיות לגביהם אין ערך מוסף על דרך הפיתוח באופן עצמי, וכנגזרת, להשקיע את משאבי הפיתוח היקרים במקומות בהם יקום לבנק ערך מוסף ויתרון תחרותי. ואכן, רק לאחרונה פרסמנו הסדרה המאפשרת לראשונה שימוש במערכות ליבה מרכזיות בענן. הדבר סביר שנכון בהחלט ליישום גם בתאגידים משמעותיים שאינם בנקים.

ההתקדמות הטכנולוגית מייצרת עבור התאגידים הפיננסיים הזדמנויות לחשוב מחדש, לרענן ולאתגר את הדרך בה מבוצעים תהליכים עסקיים ותהליכים תפעוליים ולהגדיר מחדש באמצעות שימוש בטכנולוגיות מתקדמות ובהן, בין היתר, רובוטיקה. על ידי כך לשפר ביצועים, לצמצם ולהפחית סיכונים, לשפר את היעילות התפעולית והכל במטרה לתת שירות טוב ואמין יותר ללקוחות.

הטכנולוגיה היא זו היוצרת את השינוי, אך המידע הוא זה המניע את הטכנולוגיה. עולם ה-DATA מאפשר למערכת הבנקאית פיננסית להכיר את ציבור הלקוחות טוב יותר בכדי לעצב ולהתאים את היצע השירותים והמוצרים. עולם המידע מאפשר את קיומם של מודלים ויכולות מתקדמות מבוססי טכנולוגיה כגון בינה מלאכותית (AI), למידת מכונה (ML) נתוני עתק ואנליטיקה (Big Data) והשימושיות הרבה שבהם.

אבל, אל לנו לשכוח את האתגר העצום הנלווה ל"נכס המידע" והטיפול בו אגב שימוש נכון במידע. סוגיות כגון השימושיות

המותרת במידע, הגנת הפרטיות, העדר ומניעת אפליה, אתגרי המודלים, הטיות במודלים, אבטחת המידע, ולא פחות חשוב מכך (ואף יותר) אוריינות המידע מצד הלקוח. יש שיאמרו, שלא השקל, הדולר או המטבע הקריפטוגרפי הוא המטבע העיקרי, אלא המידע.

ובמסגרת זו בכלל ובהקשר של המידע בפרט, לא ניתן שלא לציין את סיכון הסייבר. סיכון הסייבר הולך ומתעצם בשנים האחרונות והיום מהווה אחד הסיכונים המשמעותיים, אם לא המשמעותי ביותר. השימושיות הגבוהה במידע ומהפכת הדיגיטציה מגדילים משמעותית את משטח התקיפה ואת הסיכון המובנה בפעילות. מרכיב נוסף המעצים את הסיכון הוא אי-הלינאריות שמאפיינת אותו. סיכונים פיננסיים מוכרים בדרך כלל מתפתחים ומתממשים בצורה לינארית ולאורך זמן. לא כך הוא סיכון הסייבר שיכול להתממש כתרחיש קיצון מעשיו לעכשיו. ניהול סיכון סייבר מושכל הוא חובה לכל ארגון חפץ חיים, בוודאי לגופים פיננסיים ותאגידים בנקאיים. ואם עסקינן בארגז הכלים של הדירקטור המייצג וביכולות המצרפיות של שולחן הדירקטוריון, אין ספק לחשיבות הקיימת בהבנת מרכיבי האיום והסיכון ואמצעי התאגיד להתגוננות ולאיפחות הסיכון.

אתגרי המידע, כמו גם אתגרים אחרים שצוינו ויצוינו כאן היום, אינם פרי נחלתנו בלבד. אלה סוגיות מורכבות ואתגרים עמם מתמודדים גופים רבים הפועלים בשווקים שונים. אך צרת ואתגרים של רבים איננה מלווה בנחמה כלשהי. בנושא זה עלינו להמשיך ולפעול כדי לתקוף אתגרים אלו ולרתום את כוחו של המידע לטובתנו. וכשאני אומר "עלינו", אינני מוציא את הרגולטור מכלל זה. הטיפול והאסדרה בנושא, בהחלט מקבלים תשומת לב רבה על מנת לבחון כיצד לאפשר מתן שירותי בנקאות לצד התפתחות העיסוקים המותרים והשירותים הנלווים.

בשל חשיבותו של עולם הטכנולוגיה והמידע, האתגרים והסיכונים שזה מציב בפני הארגונים השונים, דרשנו לפני מספר שנים כי לפחות דירקטור אחד בהרכב הדירקטוריון יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחומי טכנולוגיה המידע. כמו כן הגדרנו ועדת משנה חובה נוספת לדירקטוריון הנקראת ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית. הגדרנו במפורש רשימת נושאים ותחומים מינימליים בהן תעסוק הוועדה. אנחנו יכולים להעיד שדרישות אלו השפיעו רבות על עיסוקם של דירקטוריוני הבנקים בתחומי הטכנולוגיה וחיזקה משמעותית את הידע והניסיון הקיים בקרב חברי הדירקטוריון בנושא.

במקביל לסביבה התחרותית המתפתחת ולמקום המרכזי של הטכנולוגיה והמידע בחיינו, אנו חייבים להסתכל על השינויים בדעת הקהל וטעמי הציבור ועל תפיסת הפיקוח בנושא להעברת הכוח ללקוח ומיקומו במרכז האקו-סיסטם.

הלקוחות של המערכת הבנקאית תמיד ציפו ודרשו אמון והוגנות כתנאי בסיסי אך נראה כי רמת האמון וההוגנות הנדרשת הולכת וגדלה. לקוחות מצפים לסטנדרטים הגבוהים ביותר, כאלו הניתנים לעיתים במוצרים ושירותים אחרים. אלו חייבים לעמוד בבסיס הצעת הערך של הבנקים והתאגידים הפיננסיים ללקוחותיהם.

חשיבות ראיית הלקוח במרכז מקבל משנה תוקף לנוכח עליה בתוחלת החיים, היבטים חברתיים ואתניים שונים, כל זאת לצד מנעד שירותים ומוצרים ההולך ומתרחב. העצמת השירותים הדיגיטליים הניתנים על ידי המערכת הבנקאית ללקוחותיה תרמו רבות לגידול ברווחת הצרכן ובחוויות השירות לצרכן הבנקאי.

ובמסגרת במה זו ברצוני לקרוא ולהגדיר את הציפיות במסגרת החובה לצרכן. על הפירמות להציב את הצרכנים בלב העסק; לספק מוצרים ושירותים הנותנים מענה לצרכי הלקוחות; לנהל תקשורת וקשר עם הלקוחות; לא לנצל הטיות התנהגותיות של הלקוחות; לתמוך בלקוחותיהם במימוש התועלות מהמוצרים והשירותים המסופקים; להביא בשיקוליהם דרך קבע את צרכי הלקוחותיהם; ולוודא שהאינטרסים של לקוחותיהם יעמדו במרכז התרבות הארגונית.

ובהיבט תפקידי הדירקטוריון – לוודא שהדירקטוריון והנהלה ייטלו אחריות מלאה להבטיח שהחובה לצרכן תוטמע באופן נאות בחברה על האחריות והאחריותיות המוטלת עליהם.

ועדיין, הדרך ארוכה היא ורבה רבה. רק בימים אלה המערכת הבנקאית חובה ביקורת רבה שלא פוסחת גם על המפקח על הבנקים בהיבטים של קצב גלגול העלאת ריבית בנק ישראל למוצרי פיקדונות הציבור בהשוואה לקצב הגלגול של עליית הריבית בצד ההלוואות.

אנו ממשיכים לפעול במטרה לחזק את כוחו של הלקוח בפעילותו במערכת הבנקאית. רק לפני מספר ימים יצאה לדרכה רפורמה משמעותית בתחום המשכנתאות שצפויה לפשט ולהנגיש את מוצר המשכנתא, אחד המוצרים המורכבים והמשמעותיים למשק הבית, ולאפשר יכולת השוואה פשוטה וקלה בין ההצעות השונות, והכל בצורה טכנולוגית מתקדמת ובלוחות זמנים מוגדרים וקצרים. וכאשר עסקינן בשולחן הדירקטוריון, הרכבו וכישוריו, בהחלט יכול לציין את החשיבות בהבנת היבטים של כלכלה התנהגותית, מושגים ותהליכים מעולמות חוויית לקוח, מסעות לקוח, ממשקים עם לקוחות ועוד.

רפורמת המשכנתאות מצטרפת לשורה של צעדים, יוזמות ורפורמות המיישמים הלכה למעשה את החזון שהגדרנו עבור הפיקוח על הבנקים: "להיות פיקוח מוביל מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק".

לא אמנה כאן את כל אלו אך חשוב לציין לפחות את רפורמת הבנקאות הפתוחה שעתידיה לייצר מהפכה אמיתית בענף הבנקאות הישראלי. הרפורמה בפשטות אומרת שהמידע על הפעילות הפיננסית של הלקוח הוא "נכס" השייך לו ולכן הוא יכול להחליט למי הוא נותן את הזכות לעשות בו שימוש. כלומר, הרפורמה מאפשרת ללקוחות לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי הקיים בחשבון הבנק או בחברות כרטיסי האשראי, ובכך לאפשר לשחקנים החדשים, לרבות חברות פינטק, להציע שירותים פיננסיים בעלי ערך, אשר מותאמים לצורכי הלקוח. הרפורמה תתרום רבות לחיזוק כוחו של הצרכן ותסייע להגביר את התחרות ע"י יצירת שקיפות אודות נכסי המידע של הלקוח. כמו כן, היא מחזקת את פתיחת השוק לתחרות ופריקת מוצרים.

עוד אציין את המיזם של "מעבר מבנק לבנק בקליק" שעלה לאוויר לפני כשנה. המיזם מאפשר ללקוחות להעביר את מרבית פעילות העובר ושב הענפה של הלקוח מחשבון אחר לחשבון אחר, באופן מסונכרן בין הבנקים ובצורה ידידותית ומהירה. חשוב לציין, כי חיזוק כוחו של הלקוח והגברת התחרות בין הבנקים אינם באים לידי ביטוי בהכרח בהגדלת שיעורי המעבר בין הבנקים. לעיתים מתן אפשרות בחירה אמיתית וקלה ליישום ללקוח היא זאת שמחזקת את כוחו ומשפרת את התחרות. בעבר, טרם רפורמת הניוד, בהחלט היו לקוחות שנמנעו מה"מסע והחוויה" לעבור בנק כנגזרת מהמורכבות והסרבול שהיה כרוך בתהליך. ואילו כיום, עם רפורמת הניוד, הכוח עובר ללקוח בין אם על מנת לשפר את תנאיו והשירות המתקבל, לבין מעבר לבנק אחר בחוויית ומסע לקוח פשוט וקל. הידיעה של השחקנים בדבר יכולתו וכוחו של הלקוח יש בהם בכדי להביא מראש לשיפור חוויית השירות ותנאי הלקוח.

הפעילות הדיגיטלית והיעילות התפעולית יוצרים מתח מובנה אל מול הפריסה והזמינות של מערך הסניפים והשירותים המסורתיים, הבאה לידי ביטוי בעיקר בקרב אוכלוסיות שונות. הדבר מחייב את כולנו לתשומת לב לכך שאיננו משאירים מאחור ציבור שאינו זוכה לקבל את השירות המגיע לו.

התפתחות המוצרים הפיננסיים, העולם הטכנולוגי דיגיטלי והיבטי המידע, מאתגרים מאד את הממשק עם הלקוח והעצמת האוריינות הפיננסיות, דיגיטליות ואוריינות המידע שלו. אלה בהחלט, בין היתר, יושבים גם על שולחן הדירקטוריון. חשיבות גבוהה שלא נשאיר ולא נייצר אוכלוסיות מוחלשות.

הנושא מתכתב עם תפקידה ואתגריה של המערכת הבנקאית במרקם הכלכלי-חברתי והחשיבות שלה להיות גורם משפיע. ההשפעה חייבת להיות מתפיסה של ערכים והטמעת תרבות שכזו. תפיסה זו יש בה משהו רחב בהרבה מהפעילות השולית או מהרווחיות הרגעית. יש בה מין החזון, תפיסה ארוכת טווח, המחייבת השקעה וכזו היוצרת השפעה עמוקה ואמיתית על הקהילות בהן אנו פועלים.

תפיסה שכזו יש בה בכדי לבדל את המערכת הבנקאית מסביבת התחרות המתפתחת, ולנצל את ה"הפרעה" לחיזוק ומינוף הקשר עם הלקוחות והחברה כולה תוך הגברת הנאמנות והאמון.

הציפיה החברתית מהבנקים מתעצמת ומתרחבת לנושאים המקבלים מעמד מרכזי וחשיבות עליונה לרבות הדרישה למעורבות ואחריות חברתית ענפה, לחיזוק ושמירה על ערכי השוויון, הכלה פיננסית של כלל האוכלוסיות ולחשיבה וטיפול בסוגיות כבדות משקל ביחס לעתיד החברה ולעתיד הכדור בו אנו חיים.

אני מבין את האתגר הטמון במימוש יעדים אלה, בוודאי כאשר חלקם אינם מניבים ערך חיובי במונחי הטווח המידי, כמו גם, טומנים בחובם בין השקעה ובין הוצאה והקצאת משאבים נוספים. ועדין, אני רואה חובה גדולה לחשיבה במונחי הטווח הארוך, בבחינת כלל האינטרסים של בעלי העניין השונים, באמונה שיש בהם בכדי לשרת הן את תכלית החברה העסקית והן את תכלית החברה בה אנו חיים, על מנת שנחיה בחברה טובה יותר. אינטרסים אלה, על אף פוטנציאל להתנגשויות במונחי הטווח הקצר, יתמזגו וישיקו במונחי הטווח הבינוני ארוך.

ובהקשר זה, אי אפשר שלא לציין את תחום ה- ESG שהולך ותופס תאוצה וגם אנו בפיקוח משקיעים רבות בלימוד וצבירת ניסיון בתחומים של אחריות תאגידית וסיכונים סביבה ואקלים. אנו פעלנו וממשיכים לפעול להרחבת הגילוי כגילוי מנדטורי שהבנקים נותנים בנושא ומתקדמים לקראת הסדרה מחייבת של סיכונים אקלים. כפי שצינתי, לדירקטוריון חלק משמעותי בגיבוש האחריות החברתית של החברה הלוקחת בחשבון, בראייה ארוכת טווח, את כל בעלי העניין באופן שייטיב עם החברה וגם עם הציבור והמשק בו פועלת החברה.

מוטלת על כולנו החובה לתמוך ולסייע בטיפול בסוגיות אלו. זוהי המשמרת של כולנו, שלי כרגולטור המפקח על המערכת הבנקאית, שלכם כדירקטורים ונושאי משרה בכירים בחברות ושל כולנו כאזרחים וכבני אדם.

הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות עצומה לפעילותו של הדירקטוריון והשפעתו על החברה. בשל תפיסתנו זאת התחלנו לפרסם חוזרים והוראות לפעילותו של דירקטוריון בתאגיד בנקאי כבר בשנת 1985 ומאז ביצענו למעלה מ- 30 שינויים, תיקונים והתאמות.

ההוראה המרכזית שלנו בנושא הינה הוראה רחבה ומקיפה המתייחסת לתפקידו של הדירקטוריון, סמכויותיו, הרכבו ונוהגים לתפקודו היעיל. ההוראה גם מתייחסת לכשירותם של דירקטורים ולמאפייני עבודתו של יושב ראש הדירקטוריון. ההוראה בעצם מוסיפה ומרחיבה על הקיים בחוק החברות, וכל זה במטרה להבטיח כי דירקטוריון בתאגיד בנקאי יפעל באופן מיטבי וידאג לענייניו של הבנק ולקוחותיו.

הדירקטוריון הינו חלק מרכזי במבנה הממשל התאגידי של הבנקים. לתפקוד תקין וברמה גבוהה של הדירקטוריון חשיבות עצומה לניהולו התקין של הבנק. לא ניתן להפריז בתיאור החשיבות של פעילות הדירקטוריון, בפרט בכל הקשור בהתוויית אסטרטגיה ומדיניות, בפיקוח ובבקרה הדוקים אחר הנעשה בחברה.

למרות שתפקידו המסורתי של הדירקטוריון לא השתנה משמעותית בשנים האחרונות, האתגרים בפניהם הוא ניצב השתנו לא מעט. הסיכונים המתעצמים והמתפתחים, שאת חלקם הזכרתי קודם לכן, לצד הסיכונים ופיתוח אסטרטגיה ומדיניות עסקית מתאימה, מחייבים כישורים השכלה וניסיון נוספים. אלו מחייבים גם את תשומת ליבו של הדירקטוריון והקפדה על הרכב, מגוון ואיכות שיוכל ליצור מגוון דעות מלומדות סביב שולחן הדירקטוריון. ואגב מגוון, ראי לציין ולהזכיר את חשיבות ערך השוויון בכלל והשוויון המגדרי בפרט, בבואנו להעריך, בין היתר, את הרכב הדירקטוריון.

בעברי כיהנתי כחבר דירקטוריון הן בארץ והן בחו"ל ואף שימשתי כיו"ר דירקטוריון של תאגיד בנקאי. אני מכיר מקרוב ובאופן מעמיק את אופן פעילותו והתנהלותו של דירקטוריון ואת החשיבות של פעילות זה לחברי ההנהלה של הארגון ולארגון כולו. לשיטתי, התרבות הארגונית כולה, בוודאי זו הקשורה לסביבת הבקרה, נובעת מאופן פעילותו של הדירקטוריון, ומכאן חשיבותו המכרעת.

אני מאחל לכם המשך כנס מהנה ופורה.

תודה.

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות" שקידם בנק ישראל

08.09.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון נשא דברים בכנס בנושא "הרפורמה להגברת השקיפות בשוק המשכנתאות" שקידם בנק ישראל, להלן דבריו.

שלום לכולם,

אני גאה ושמח לדבר אתכם, יועצות ויועצי המשכנתאות בכנס מיוחד בנושא רפורמת השקיפות במשכנתאות שיזמנו בבנק ישראל וקידמנו במרץ בחודשים האחרונים. ברשותכם, אומר כמה מילים כלליות על הרפורמה וחיבותה, ועל התפקיד המרכזי שאני רואה בכם, יועצי המשכנתאות, בהוצאתה לפעול בצורה מיטבית. לא אכנס לכל הפרטים, שכן בהמשך היום אתם תעמיקו בכל אחד מסעיפיה.

רפורמת המשכנתאות היא רפורמה צרכנית משמעותית, אולי מהמשמעותיות שראינו בשנים האחרונות. כפי שידוע לכולנו, משכנתה היא לרוב ההתחייבות הפיננסית הגדולה ביותר שמשק בית נוטל על עצמו. לצד זאת, בניגוד למצב במרבית המדינות המפותחות, מבנה המשכנתאות בישראל מאופיין במידה גבוהה מאוד של מורכבות. מצב זה, מקשה מאוד על היכולת של הלווה להשוות בין הצעות שהוא מקבל ממלווים שונים ולהתמקח על תנאיהן, ומוביל לכך שהכוח מצוי בעיקר בידי המלווים.

גיבשנו את צעדי הרפורמה תוך התייעצות עם מספר גורמים, ביניהם מומחים בעלי שם עולמי מתחום הכלכלה ההתנהגותית, ואתכם - יועצי המשכנתאות. צעדים אלו נועדו להעביר את הכוח לידי הלקוח ולסייע לכל נוטלי המשכנתאות במדינת ישראל להבין טוב יותר את ההצעות השונות של המשכנתה, להבין את ההזדמנויות, אך לא פחות חשוב מכך גם את הסיכונים הגלומים בכל מסלול במשכנתה. הרפורמה תהפוך את כולנו לצרכנים פיננסיים נבונים יותר.

בפרט, הרפורמה מאפשרת ללקוח להשוות בין התנאים שהציעו מספר בנקים עבור משכנתה עם מאפיינים זהים. בכך היא משפרת גם את כושר המיקוח שלו. הפישוט וההנגשה של מוצר המשכנתה - בעיקר באמצעים דיגיטליים, מה שהיה חסר מאד בעולם הדיגיטלי בו אנו חיים - תגביר את התחרות במערכת הבנקאית, ותוביל להגברת כוחו של הצרכן הפיננסי.

בהתאם לרפורמה, נדרשים הבנקים להציג ללקוח אישור עקרוני במבנה אחיד, בו יוצגו שלושה סלים אחידים שהוגדרו על ידי בנק ישראל, וסל נוסף אשר יותאם לצרכי ומאפייני הלקוח לבקשתו. מטרת הצגת הסלים האחידים היא לשפר את יכולת הלקוח לערוך השוואת עלויות בין הצעות המחיר השונות של הבנק, וכן מול הצעות מחיר אפשריות מבנקים אחרים.

בין המשתנים שיוצגו באישור העקרוני: הריבית הכוללת החזויה, סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה, סכום ההחזר החודשי הראשון וסכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית.

נתונים אלה מביאים בחשבון את העמלות והתשלומים החודשיים הצפויים לאורך תקופת ההלוואה על בסיס התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק, שמעודכנות ליום מתן האישור העקרוני. תחזיות אלו נועדו להמחיש תשלומים ושיעורי ריבית בעתיד.

דאגנו לכך שכל הבנקים יתבססו על אותן תחזיות, המחושבות על בסיס נתונים משוק ההון ומפורסמות על ידי בנק ישראל, כדי שבסיס ההשוואה בין הצעות המחיר השונות של הבנקים יהיה אחיד.

בנוסף, במסגרת צעדים אלו נקבע שלקוחות הבנקים יוכלו להגיש בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון ובטלפון, וכן לקבל את האישור העקרוני באופן מקוון.

כמו כן, במסגרת הרפורמה אנחנו מחייבים את הבנקים להגיש מידע ללקוח באתרי הבנקים שיסייע לבחינת כדאיות הצעת משכנתה וביצוע מחזור של הלוואת משכנתה. לצורך בחינת כדאיות הצעת המשכנתה, יעמיד כל בנק באתר האינטרנט שלו מחשבון סימולציה אשר יאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים.

זה לא היה פשוט להיערך לרפורמה הזו. הכרזנו עליה בנובמבר אשתקד ותוך מספר חודשים ספורים, לאחר היערכות מאומצת מצד המערכת הבנקאית והנחישות שלנו - אנחנו יוצאים לדרך. ברור לנו שיהיו חבלי לידה. אנו כאן כדי להקשיב לשטח, לשמוע מה חסר, לאתר מהם הקשיים הקיימים ולשפר תוך כדי תנועה. היה לנו חשוב לצאת במהרה לשוק גם אם לא הכל מושלם ולא להתמהמה בעניין.

כפי שכבר ציינתי, רכישת דירה היא ההוצאה הגדולה ביותר בחייו של משק בית ממוצע, ומטבע הדברים מוצר המשכנתה יהיה מורכב בכל מצב. כאן, נכנס תפקידכם הקריטי, יועצות ויועצי המשכנתאות, ביישום הרפורמה בצורה מיטבית.

דרככם, יוכלו הלקוחות לממש את זכותם, לבצע את ההשוואה ולבחון בהתאם לכלים העומדים לרשותם לבחור את סל המשכנתה ההולם באופן המיטבי את מאפייניהם וצרכיהם ובכך להעצים את יכולת הניהול הפיננסי שלהם. הצעדים שציינתי יסייעו לכם להתבסס על נתונים אחידים, ועל תחזיות ברורות ללא צורך לחשבם בצורה עצמאית. למעשה, הדרישות שלנו מהבנקים מהוות פלטפורמה עליה תוכלו אתם להתבסס ולהעניק ללקוחות שלכם מוצר איכותי, ברור ומונגש יותר.

לאור חשיבות הרפורמה הכנו גם חומרי הסברה נגישים לציבור: יש אתר מיוחד, סרטונים, חוברת הסברה מקיפה שסוקרת את תהליך לקיחת המשכנתה מתחילתו ועד סופו, שאלות ותשובות, קיום כנסי הסברה דוגמת זה היום, ובהמשך נשקול להעלות גם מחשבוני. זו הזדמנות לומר תודה להתאחדות יועצי המשכנתאות והיועצים הנוספים על הסיוע והתיקוף שלכם בהכנת החומרים, השיח הזה הוא חשוב ומשפר את התוצרים. אתם מוזמנים כמובן לעשות גם שימוש בחומרי ההסברה הללו ולתווך אותם ללקוחות.

רפורמת המשכנתאות מהווה צעד נוסף במסגרת הצעדים אותם נוקט בנק ישראל לקידום התחרות בשווקים הפיננסיים באמצעות העברת הכוח ללקוח וראייתו במרכז ושיפור כושר המיקוח שלו זאת, יחד עם רפורמת הבנקאות הפתוחה, המעבר מהמיר בין הבנקים, הקמת הבנק הדיגיטלי ועוד.

שוב, ברצוני להודות לכם על השתתפותכם בכנס, ועל שיתוף הפעולה במהלך בניית הרפורמה, ובציפייה גם ביישומה.

תודה לכולם והמשך יום פורה לכולנו.

◀ דברי נגיד בנק ישראל בתדרך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 3.10.22

03.10.2022

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

בתום הדיונים החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.75%.

בפתחה של שנה עברית חדשה, שנת תשפ"ג בה אנו נמצאים היום, אני יכול לומר, ממקומי כנגיד בנק ישראל ומתוך הסתכלות מקרו כוללת, כי הכלכלה הישראלית נמצאת במקום טוב, ודאי ביחס לכלכלות של משקים מתקדמים אחרים. המשק הישראלי איתן ונמצא ברמת פעילות גבוהה, ושוק העבודה הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. לצד אלו ישנם גם אתגרים לא מעטים וארחיב על חלקם בהמשך. אציין בקצרה את הבולטים שבהם: האינפלציה, שהרימה ראש בכל העולם, ובאה לידי ביטוי גם אצלנו,

גם אם במידה פחותה יחסית לעולם, היא תהליך שפוגע בכלכלה, ובעיקר באוכלוסיות החלשות*, שצריך לרסנה ולהחזירה ליעד. כולנו כאן בבנק ישראל, וחבריי לוועדה המוניתרית נחוישים לעשות זאת ונוקטים בצעדים שיביאו לכך; התמודדות המשק עם ההאטה הגלובלית הצפויה בטווח הקצר והתייקרות מוצרי האנרגיה המיובאים; סוגיית מחירי הדיור שמעבר להיותה בעיה כלכלית היא גם סוגיה חברתית מהותית; ואתגר נוסף הוא אי-הוודאות הפוליטית, שבין השלכותיה הכלכליות ניתן למנות את העיכובים בהשקעות לטווח הבינוני והארוך. מדובר בצורך לקדם השקעה בתשתיות הפיסיות והדיגיטליות החשובות לצמיחת הכלכלה ולהגדלת הפריין בשנים הבאות.

ארחיב מעט על סוגיית האינפלציה; האינפלציה בישראל, בדומה למדינות רבות בעולם, חצתה את תחום היעד שנע בין 1-3 אחוזים. כדי להתמודד עם האינפלציה, אנו בוועדה המוניתרית בבנק ישראל, ממשיכים להתקדם עם תהליך הצמצום המוניתרי, תוך נקיטת צעדים שקולים ומחויבים ובחינת מכלול ההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם. כידוע לתהליך העלאת הריבית לוקח זמן מה לתת את אותותיו. אנו נחוישים להחזיר את האינפלציה לתוך היעד והצעדים שאנו נוקטים מדגישים זאת. כאמור, אין אנו לבד בתהליך זה, במדינות רבות אחרות חרגה האינפלציה מהיעד והבנקים המרכזיים נוקטים בתהליכים דומים. עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית בהשוואה למרבית מדינות ה-OECD. אזכיר שבנק ישראל היה בין הראשונים לעבור למדיניות של צמצום מוניתרי כבר במחצית השנה שעברה. תהליך אותו האצנו בהמשך, גם לאור ההתפתחויות באוקראינה ורוסיה. הצעדים שאנו נוקטים בהם היום ובהחלטות הקודמות הינם המשך של אותו קו מדיניות שמובילה הוועדה המוניתרית מזה זמן.

האינפלציה הנוכחית נובעת גם מגורמים מקומיים הנובעים מביקוש מוגבר וגם מגורמים חיצוניים למשק הישראלי שאי-הוודאות בגינים רבה, כגון המלחמה באוקראינה והמשך שיבושים בשרשראות האספקה העולמיות. זהו מאפיין שתואם כלכלות קטנות ופתוחות, דוגמת ישראל, בהן מחירי מוצרים רבים, בעיקר המוצרים הסחירים, נקבעים בצורה חיצונית למשק. לצד ההשפעות מחוץ למשק, אנו רואים בעדכוני האינפלציה האחרונים תהליכים נוספים של האצת מחירים המונעת גם מביקושים למוצרים ושירותים מקומיים. אנחנו פועלים לרסן תהליכים אלו כדי לעגן את האינפלציה בתוך היעד. אני מדגיש זאת, חרף נתוני המדד הנמוך יחסית שנרשם באוגוסט. אזכיר שזוהי תצפית אחת בעוד המדיניות שלנו מותאמת לתהליך מתמשך.

הציפיות והתחזיות לאינפלציה נותנות לנו מבט חשוב לאופן בו השחקנים השונים בשוק רואים את המצב הכלכלי, ומהן התחזיות שלהם באשר למדיניות שלנו. כל זה משפיע על התנהגות הצרכנים והפירמות והתנהלותם בראיה צופה פני עתיד—דבר שכלעצמו משפיע על הפעילות הכלכלית והאינפלציה בפועל. הציפיות בישראל לטווח הקצר מצויות בסביבת הגבול העליון של היעד והציפיות לטווח הבינוני והארוך ממשיכות להיות מעוגנות בתוך היעד. אלו מהוות חלק מסביבת האינפלציה הכוללת - אותה סביבה בעלת משקל משמעותי שבוחנת הוועדה המוניתרית בבואה לקבל את החלטותיה. עיגון ציפיות אינפלציה בתוך יעד המחירים הוא אחד הפרמטרים המרכזיים למדיניות המוניתרית ולפעילות תקינה של הכלכלה.

שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת של המדיניות המוניתרית. בתקופה האחרונה, נרשמת תנודתיות גבוהה בשוק המט"ח תוך התחזקות הדולר בכל העולם. שער הדולר נע סביב 3.5 בתחילת הרבעון האחרון, ירד ל-3.2 במהלכו ועלה חזרה לסביבת 3.5 בתקופה האחרונה. אזכיר ששינויים בשערי החליפין הם תכופים וכיוונם גם משתנה באופן תדיר. שוק זה מושפע בישראל גם מהשקעות הגופים המוסדיים בחו"ל ומתוצאות השווקים הפיננסיים, כשמנגד ישנן השפעות מקדזות כדוגמת מגזר הייטק וההשקעות בו.

ארצה לגעת כעת בסוגיית הדיור. מחירי השכירות באים לידי ביטוי גם הם בהתפתחות האינפלציה ואנו עוקבים אחריהם באדיקות. אך מעבר להשפעתם על האינפלציה מחירי הדיור הם סוגיה כלכלית משמעותית בפני עצמה. עליית המחירים בקצב גבוה כפי שנרשם בשנה האחרונה היא בעיה למשק ולחברה בישראל. עם זאת, ברבעונים האחרונים נרשמו התפתחויות חיוביות בצד ההיצע לדיור. נתוני הבנייה האחרונים המצביעים על עליה מתמשכת של מספר התחלות הבנייה והיתרי הבנייה, שהגיעו לרמות גבוהות. לצד זאת, אנו רואים גם התמתנות מסוימת בנתוני המשכנתאות בחודשים האחרונים.

אעבור כעת למבט על מצב הפעילות הריאלית של הכלכלה הישראלית. לצד נתוני הצמיחה הטובים שדיווחה הלמ"ס לגבי הרבעונים האחרונים, אנו רואים כי האינדיקטורים השוטפים לפעילות הכלכלית הנוכחית במשק ממשיכים להעיד על רמת פעילות כלכלית איתנה. יחד עם זאת חלקם מעידים על התמתנות בצמיחה ברביע השלישי. המאזן המצרפי של סקר המגמות

בעסקים של הלמ"ס ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של עסקים ביחס למצבם; כך גם יצוא הסחורות והשירותים השוהים ברמה גבוהה; שוק העבודה ממשיך להיות הדוק, הביקוש לעובדים גבוה במרבית הענפים ושיעור התעסוקה חזר לרמתו טרום משבר הקורונה ואף מעבר לכך. עם זאת, במבט קדימה ניתן לראות כי השמיים הולכים ומתקדרים בעולם, ובפרט באירופה. ואלה עלולים לתת את אותותיהם גם על המשק הישראלי, שחשוף לפעילות הגלובלית.

את כל ההתפתחויות שמניתי עד כה, ואף נוספות, מתכללת התחזית המקרו-כלכלית העדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. החטיבה מעריכה צמיחה גבוהה בשנת 2022, כך שהתוצר יצמח ב-6%. עם זאת, החטיבה צופה כי בשנת 2023 התוצר יצמח בקצב מתון יותר של 3%, קצב שעודנו קרוב לפוטנציאל הצמיחה הטבעי של המשק. בהשוואה לצמיחה טרום משבר הקורונה, התוצר, שכבר חצה את קו המגמה החזויה ועבר להיות מעליו, צפוי בשנת 2023 לשוב קרוב אל סביבת המגמה ארוכת הטווח. בהתאם, עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק. שיעור האבטלה בגילאי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 3.5% בסוף שנת 2023. באשר לאינפלציה, על-פי התחזית היא צפויה לשהות מעבר לתחום היעד בסוף שנת 2022 אך במהלך שנת 2023 היא צפויה להסתכם ב-2.5%, קרוב יותר למרכז היעד. לצד זאת, עדיין ישנם מספר גורמי אי-וודאות עליהם מצביעה חטיבת המחקר. הסיכונים העיקריים לתחזית הינם: החרפת משבר האנרגיה באירופה העלולה לפגוע בצמיחה העולמית ובכך לפגוע בייצוא הישראלי; מדיניות מוניטרית אגרסיבית בחו"ל עקב אינפלציה עולמית גבוהה שאינה מצליחה להתייצב גם בשנת 2023; גם בסביבה המקומית ישנם סיכונים, כגון אי-הוודאות לגבי צעדי המדיניות שתנקוט הממשלה הבאה בכל תחומי פעילותה, וביניהם, הסכמי השכר שייחתמו והשפעתם על האינפלציה.

באשר למצב הכלכלי בעולם, לאחר תקופה שאופיינה בצמיחה גבוהה, הסביבה הכלכלית משתנה כפי שמשקף בתחזיות להאטה בפעילות הכלכלית וברידות בשווקים הפיננסיים. המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה וההאטה בסין, חרף הקלות מסוימות שנרשמו בשרשראות האספקה ובמחירי התובלה, משפיעות על תחזיות הצמיחה. אלו ממשיכות להתעדכן כלפי מטה ונראה כי הסיכון למיתון באירופה מתגבר בצורה משמעותית. אי הוודאות בעולם, לצד פעולות הצמצום המוניטרי של הבנקים המרכזיים, נותנות את אותותיהן על השווקים הפיננסיים אשר ממשיכים לרדת תוך תנודתיות גבוהה יחסית. אנו נחשפים גם להמשך הירידה בשווי חברות הטכנולוגיה. לנוכח הקשיים המתוארים, נרשמה בעולם גם תנודתיות גבוהה ועלייה בתשואות איגרות החוב הממשלתיות לצד עליות במרווחי האג"ח הקונצרני. עם העלייה בתנודתיות בשווקים, התגברו האתגרים ליציבות הפיננסית, כפי שראינו בזמן האחרון באנגליה. עם זאת, המערכת הפיננסית בישראל היא במצב טוב אבל אנחנו ממשיכים לעקוב אחרי ההתפתחויות בשווקים בארץ ופעילותם התקינה.

לסיכום, כלכלת ישראל נכנסת לשנה החדשה במצב איתן לצד אתגרים העומדים בפתחנו. כדי שנוכל לקדם רפורמות והשקעות חשובות למען הדורות הבאים וכדי שנצליח להבטיח את המשך צמיחת התוצר, על כל ממשלה שתבחר לדאוג לפעול למען מטרות חשובות אלו. חשוב יהיה להעביר את תקציב המדינה ולהמשיך לקדם את הרפורמות שעל הפרק ורפורמות נדרשות אחרות. כפי שכבר אמרתי אי אלו פעמים, אי ודאות אינה טובה לכלכלה וזו מתגברת לאחרונה בשלל תחומים בארץ ובעולם. לצד זאת, כלכלת ישראל חזקה והוכיחה יכולת לצמוח בטווח הקצר גם בתנאי אי-וודאות וקשיים גלובליים. אנו בבנק ישראל, עוקבים מקרוב אחר ההתפתחויות השונות בארץ ובעולם ונמשיך לנהל מדיניות מוניטרית מתאימה להתמודדות עם האינפלציה וכדי לעמוד ביעדים ובאתגרים השונים שלפתיחנו.

שנה טובה וגמר חתימה טובה לכולם

תודה רבה.

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

דברי נגיד בנק ישראל בכנס המטרו 19.10.22

19.10.2022

- תשתיות תחבורה איכותיות הן מרכיב הכרחי לשיפור רמת החיים בישראל, ולאורך השנים ההשקעה בהן בישראל אינה מספקת. ההשקעה הנמוכה יחסית בתשתיות הציבוריות בישראל, ובעיקר בתשתיות תחבורתיות, מסבירה חלק לא מבוטל מפערי הפריון בין ישראל למדינות ב-OECD.
- פרויקט המטרו הוא בעל חשיבות לאומית, שאמור לתרום רבות לכלכלה הישראלית. אני מקווה שעם קום הממשלה החדשה החוק יאושר, וקצב העבודות יואץ. אי החקיקה מעכבת את ביצוע הפרויקט, ו"TIME IS MONEY". לכן, יש השלכות לא מבוטלות גם בכל הנוגע לוודאות של העסקים, המשקיעים וגופי התכנון והבניה באזור המרכז.
- אומדן ההשפעה הפוטנציאלית להשקעה במטרו צפויה להניב בטווח של כ-10 עד 15 שנים, רמת תוצר גבוהה יותר בכשלושה עד ארבעה אחוזים. מדובר בכ-50 מיליארד ש"ח לתוצר הישראלי בכל שנה, שהם כ-5,000 ש"ח תוספת לתוצר לנפש.
- תרומה כלכלית נוספת מהמטרו עשויה לנבוע משימוש מיטבי יותר בשטחים ציבוריים על פני הקרקע שיתפנו. זאת למשל על ידי הגדלת פעילות המסחר ברחובות ושימוש רב יותר בשטחים ציבוריים לתועלת תושבי העיר והמבקרים בה.
- יצירת קשר בין המימון התקציבי השוטף לבין ההכנסות הייעודיות עלולה לגרום לקשיים ועיכובים בביצוע הפרויקט ולפגיעה באיכות המטרו כשיופעל. זאת, כי קיימת אי-וודאות רבה לגבי היקף התקבולים מההכנסות הייעודיות מפרויקט המטרו ולגבי מועד גבייתם.
- יהיה נכון יותר שהממשלה תממן את ההוצאות הנדרשות לקידום הפרויקט בכל שנה, בסכום שיידרש כדי להשלים את התקבולים מההכנסות הייעודיות. זאת, לצד גביית ההכנסות הייעודיות ודבקות במסגרת הכוללת של העלויות.

שלום לכולם,

אני שמח להיות כאן בכנס המטרו לשנת 2023. למערכת התחבורה בישראל חשיבות כלכלית רבה, והיא משפיעה על הפריון, הצמיחה, התעסוקה והרווחה של כמעט כל אחת ואחד במשק. המטרו המתוכנן במטרופולין תל אביב הוא רכיב מרכזי בעתיד המערכת הזאת (שקף 1).

כפי שאמרתי פעמים רבות בעבר, תשתיות תחבורה איכותיות הן מרכיב הכרחי לשיפור רמת החיים בישראל, ולאורך השנים ההשקעה בהן בישראל אינה מספקת. זו תובנה שכמעט כל מי שחוזר מביקור בחו"ל, גם ממדינות מתקדמות הרבה פחות מישראל, מסיק במהירות. לפיכך, למערכת מטרו איכותית יהיו השפעות חיוביות רבות על התעסוקה והתוצר במשק. בדבריי הבוקר אנמק מדוע. אתייחס בקצרה לשלושה נושאים עיקריים: התועלות הכלכליות שצפויות לנבוע מהמטרו, היבטי המימון של הפרויקט וההיבטים הרגולטוריים הקשורים אליו.

עם זאת, חשוב לי להדגיש כבר בפתח דבריי, כי בד בבד עם קידום פרויקט המטרו נדרשות השקעות רבות נוספות בתשתיות התחבורה – בעיקר הציבורית – בגוש דן וברחבי המדינה, כגון טיוב מערכי הסעת המונים כמו אוטובוסים ורכבות קלות. כמו-כן יש לנקוט במגוון צעדים נוספים לוויסות השימוש ברכב הפרטי כגון אגרות גודש, מס נסועה, והורדת התמריץ לשימוש ברכב פרטי – כל אחד במועד ובמינון המתאים לו. שילוב של צעדים אלו עם הקמת המטרו, צפויים להוביל לשיפור משמעותי בפריון העבודה ובאיכות החיים בישראל. צעדים אלו גם יקלו על ההתנהלות בשנים הארוכות של תקופת המעבר עד שהמטרו והתשתיות האחרות ייכנסו לפעולה (שקף 2).

אפתח בתיאור המצב הקיים.

תשתיות התחבורה בישראל מפגרות מאחור לעומת מרבית מדינות ה-OECD. הצפיפות בכבישי ישראל עולה בקצב מהיר והיא גבוהה מאוד בהשוואה בינלאומית (שקף 3).

בנוסף, שיעור גידול האוכלוסייה בישראל שעומד על כ-1.8% בשנה הוא הגבוה ביותר בקרב מדינות מפותחות, מה שמחייב השקעות גדולות יותר מאשר במדינות אחרות, אחרת תגדל כאן הצפיפות בכבישים ותפגע איכות השירות בתחבורה הציבורית. זאת במיוחד

מפני שביחס למקובל בעולם, השימוש בתחבורה בישראל מוטה לטובת השימוש ברכב פרטי והדבר מתבטא בשימוש נמוך בתחבורה ציבורית בכלל, ובמטרופולינים בפרט (שקף 4).

בנוסף, ההשקעה הנמוכה יחסית בתשתיות הציבוריות בישראל, ובעיקר בתשתיות תחבורתיות, מסבירה חלק לא מבוטל מפערי הפריון בין ישראל למדינות ב-OECD.

אני יכול להמשיך ולהציג נתונים וגרפים, אך אני בטוח שכל מי שהגיע לכאן באמצעות כלי רכב, לא זקוק להוכחה לכך שישנו צורך מהותי בהרחבת תשתיות הסעת המונים בכלל ובפרויקט המטרו בפרט.

אעבור עתה לתאר בקצרה את עיקרי התועלות הכלכליות שפרויקט המטרו עשוי להביא לכלכלה הישראלית, אותם אמנה בראשי פרקים (שקף 5).

ראשית, המטרו יקל משמעותית על הגידול בגודש בכבישים ועל העלות הכרוכה בהגעת עובדים למקום העבודה. בכך, תגדל הן כמות שעות העבודה במשק, והן איכותן, בעקבות הסרת העלות – במונחי זמן ובמונחי אי-תועלת אחרת מעמידה בפקקים.

כמו כן, קיצור זמן ההגעה לעבודה ירחיב את אפשרויות הבחירה הן בפני המעסיקים והן בפני העובדים, ובכך יפעל להגביר את מיצוי פוטנציאל העובדות והעובדים בהתאם ליכולות וההעדפות שלהם.

אחת הדרכים לאמוד את תרומת המטרו לכלכלה היא באמצעות מודל צמיחה ארוכת טווח, אשר באמצעותו ניתן לנפק תחזית לצמיחת התוצר, ולכמת את השפעתן של התפתחויות חיצוניות או צעדי מדיניות שונים על אותה הצמיחה. אומדן ההשפעה הפוטנציאלית להשקעה במטרו אותו אציג נעשה על סמך מודל כזה, בו נעשה בעבר שימוש בדוחות העוסקים בשיפור רמת החיים שנכתבו בבנק ישראל. מהאומדן עולה, כי - ככל שזו תהיה "תוספתית", במובן שלא תבוא על חשבון השקעה נדרשת בתשתיות אחרות, כפי שראוי שיהיה – היא צפויה להניב בטווח של כ-10 עד 15 שנים, רמת תוצר גבוהה יותר בכשלושה עד ארבעה אחוזים. כדי לסבר את האוזן, מדובר בכ-50 מיליארד ש"ח לתוצר הישראלי בכל שנה, שהם כ-5,000 ש"ח תוספת לתוצר לנפש. עלות ההשקעה במטרו, נאמדת בכ-150 מיליארד ש"ח, כך שברור שההשקעה על ההשקעה גבוהה.

אחת הדרכים בהן השיפור בפריון יבוא לידי ביטוי קשורה לתופעת ה"אגלומורציה" המתאר השפעה חיובית של התקבצות כלכלית על המשק. ההשפעה מתבטאת בגידול בפריון בין היתר באמצעות העצמת ההון האנושי בשל גלישת ידע, למידה וקשר בלתי אמצעי בין האנשים. מחקרים רבים מראים שפירמות ועובדים יעילים יותר בסביבות עירוניות צפופות. יתרה מכך, תופעת האגלומרציה מאפשרת לנצל יתרונות לגודל במרחב העירוני תוך שימוש אפקטיבי בתשומות ההון, העבודה והתשתיות הפיזיות.

השקעה בהקמת מערכת הסעת המונים מבוססת מטרו תאפשר להגדיל את צפיפות העסקים והעובדים במרחב המטרופוליני ובכך תתרום אף היא להגדלת הפריון.

כאמור, התרומה לתוצר בחישוב שהצגתי, נובעת משיפור בפריון הייצור הכולל, ואינה לוקחת בחשבון גורמים נוספים אשר קשה לכמת אותם, ולכן אציין את תרומתם בעיקר בצורה איכותנית.

תרומה כלכלית נוספת מהמטרו עשויה לנבוע משימוש מיטבי יותר בשטחים ציבוריים על פני הקרקע שיתפנו. זאת למשל על ידי הגדלת פעילות המסחר ברחובות ושימוש רב יותר בשטחים ציבוריים לתועלת תושבי העיר והמבקרים בה.

יתרה מכך, הפרויקט מעלה את הכדאיות להתחדשות עירונית ומונע התרחבות הפרברים על חשבון שטחים פתוחים. העובדה שפרויקט המטרו מלווה בתכנית תמ"א מפורטת, תסייע למיקסום הפוטנציאל של המרחב העירוני הקיים, בפרט באזור תחנות המטרו.

מעבר לאומדנים ולחישובים הכלכליים, אסכם את החלק של התועלות בתרומות נוספות המטרו לאיכות החיים של תושבי המדינה.

על ידי שיפור הנגישות והניידות של כלל התושבים ועל-ידי קיצור זמן הנסיעה, המטרו יביא לחיסכון מאד מהותי בשעות נוסעים. יתרה

מכך, המטרו לא רק מקצר את זמן הנסיעה של הנוסעים בו, אלא גם של הנוסעים בכלל אמצעי התחבורה כולל האוטובוסים והרכבות הקלות והוא גם מפנה מרחבים לאמצעי התנועה מקיימים כגון הליכה ורכיבה.

השפעה חברתית נוספת היא הגדלת ההזדמנויות הכלכליות לשכבות אוכלוסייה נוספות באמצעות שיפור הניידות והנגישות לתעסוקה, לימודים ושירותים שונים לתושבים המרוחקים יותר מתל אביב, ללא תלות בהחזקת רכב פרטי.

לבסוף, כיוון שהמטרו יהווה חלופה לנסיעה ברכב פרטי, הוא יתרום להפחתת זיהום האוויר והרעש במרחב העירוני.

כעת, לאחר שסקרתי "ממעוף הציפור" את התועלות הכלכליות של פרויקט המטרו – ואפשר כמובן להעמיק בכך עוד שעות רבות – אעבור לדבר על היבטי המימון של הפרויקט.

נכון להיום, הצעת החוק קובעת כי סך ההוצאות על הפרויקט לא יעלה על 150 מיליארד שקלים וכי כל תוספת מעבר לכך תחייב דיון נפרד בממשלה. יש בכך היגיון רב שכן עלויות הפרויקט עלולות להתבדר ללא מסגרת כזאת, כמו כן, החוק מספק לממשלה את הגמישות להתאים את התקציב על בסיס המידע שיצטבר במהלך הקמת הפרויקט.

עם זאת, הקביעה הנוספת הקיימת בחוק, לפיה מימון הפרויקט יתחלק באופן שווה בין ההכנסות הייעודיות ממנו לבין תקציב המדינה הכללי עלולה ליצור בעיות. ארחיב מעט על נקודה זו.

כפי שכבר ציינו מספר פעמים, אנו בבנק ישראל סבורים כי יצירת קשר בין המימון התקציבי השוטף לבין ההכנסות הייעודיות עלולה לגרום לקשיים ועיכובים בביצוע הפרויקט ולפגיעה באיכות המטרו כשיופעל. זאת, כי קיימת אי-וודאות רבה לגבי היקף התקבולים מההכנסות הייעודיות מפרויקט המטרו ולגבי מועד גבייתם. בתרחישים הסבירים, חלק ניכר מתקבולים אלה ייגבה רק לאחר הפעלת המטרו ובזמן הבניה לא ניתן יהיה לדעת מה היקף התקבולים שימומש בעתיד. לכן, המימון יצטרך להתבסס לאורך שנים רבות בעיקר על העברות מתקציב המדינה, שיוחזרו בעתיד באמצעות ההכנסות הייעודיות.

יצירת קשר בין המימון התקציבי השוטף לבין ההכנסות הייעודיות עלולה לגרום לעיכובים רבים בביצוע הפרויקט – בפרט אם יתבסס על חתימת חוזים נפרדים לשלבי הביצוע השונים לאורך התהליך. במצב כזה סביר שהמשקיעים הפוטנציאליים באזורי ההשפעה של המטרו יהססו לפעול, וכך יוצר מעגל בו אי-הוודאות תעכב או תקטין את התקבולים מההכנסות הייעודיות, ותתרחש האטה נוספת בביצוע, וחוזר חלילה.

לאור זאת, אנו סבורים כי יהיה נכון יותר שהממשלה תממן את ההוצאות הנדרשות לקידום הפרויקט בכל שנה, בסכום שיידרש כדי להשלים את התקבולים מההכנסות הייעודיות. זאת, לצד גביית ההכנסות הייעודיות ודבקות במסגרת הכוללת של העלויות.

בהמשך, עת יחל המטרו לפעול בצורה סדורה, יסתיימו ההוצאות מתקציב המדינה על שלב זה של פיתוחו, אך ההכנסות הייעודיות ימשיכו להתקבל במשך שנים רבות, בתקווה שישלימו את חלקן המתוכנן, ואולי אף מעבר לכך. דוגמה למנגנון כזה הוא סל הבריאות: הממשלה מגדירה את עלות הסל, ומשלימה את הפער בינה לבין תקבולי מס הבריאות.

רגע לפני סיום, אבקש להדגיש את החשיבות והדחיפות בנוגע לתשתית החוקית והרגולטורית הנדרשת כדי להסדיר את הקמת רשות המטרו ולהסיר חסמים בירוקרטיים ורגולטוריים. אי החקיקה מעכבת את ביצוע הפרויקט, ו"TIME IS MONEY". לכן, יש השלכות לא מבוטלות גם בכל הנוגע לוודאות של העסקים, המשקיעים וגופי התכנון והבניה באזור המרכז. לכן, יש לבנות את תהליכי הביצוע בצורה שתמנע סיבוכיות יתר, המוליכה בסופו של דבר לעלויות לא צפויות ולעיכובים בביצוע, וכן לבחון דרכים לתגמל את חברות הביצוע על עמידה והקדמת לוח הזמנים, תוך וידוא שזו לא תהא מלווה בפגיעה באיכות.

על כל ממשלה שתקום לפעול לקדם במהירות את השלמת חקיקת חוק המטרו, ובכך להקנות לכלל השחקנים את הודאות הנדרשת להתקדמות בפרויקט (שקף 6).

אסיים במספר מילים הנוגעות לצורך בהגדלת ההשקעה בישראל באופן כללי. כפי שאמרתי בתחילת דבריי, ישראל נמצאת בפער

פריון מהמדינות המפותחות הנגזר בעיקר מהון אנושי נמוך, ומהשקעה שאינה מספקת בתשתיות. ניתוח רחב היקף שנעשה בבנק בשנת 2019, אשר עודכן והוגש לממשלה בעת השבעתה, מחדד את הצורך להגדיל את היקף ההשקעה בתשתיות במשק בכ-שני אחוזי תוצר לשנה. מדובר בסכום לא מבוטל, אך אנו סבורים שהתשואה החברתית מההשקעה תהיה גבוהה בהרבה מעלות מימונה, זאת בפרט בהינתן רמת ההשקעה הנמוכה יחסית כיום וקצב גידול האוכלוסיה המהיר (שקף 7).

ציינתי בעבר מספר פעמים כי בכדי להגדיל את ההשקעה הממשלתית הנחוצה בתשתיות, כנראה יהיה צורך לבצע התאמות בכללים הפיסקליים הקיימים. לא אעמיק בכך כעת, רק אציין כי ישנה חשיבות רבה ליצירת מסגרת תקציב רב-שנתית להשקעות בתשתיות התחבורה. אלו יתמכו בהגדלת הפריון והאצת קצב הצמיחה.

אדגיש, כי מעבר להגדלת ההוצאה, ישנה חשיבות להעניק לדרגי תכנון התשתיות "ודאות תקציבית ותכנונית", אשר אינה תלויה במחזורי העסקים. דרך אחת לייצר ודאות שכזו הינה באמצעות קרן חוץ תקציבית לתשתיות תחבורה, אליה יופרש סכום מהתקציב בכל שנה, והיא תהווה מקור מימון להשקעות אלו כאשר יבשילו (שקף 8).

לסיכום, פרויקט המטרו הוא בעל חשיבות לאומית, שאמור לתרום רבות לכלכלה הישראלית. אני מקווה שעם קום הממשלה החדשה החוק יאושר, וקצב העבודות יואץ.

אני מאחל לכולם כנס פורה ומלמד,

תודה.

[לצפייה במצגת](#)

נגיד בנק ישראל: "להעביר את האחריות המלאה למימון המטרו לתקציב המדינה"

דבר

נגיד בנק ישראל: "המטרו יתרום רבות לכלכלת ישראל"

פרופ' ירון על פרויקט המטרו: "אומדן ההשפעה הפוטנציאלית להשקעה במטרו צפויה להניב בטווח של כ-10 עד 15 שנים, רמת תוצר גבוהה יותר בכשלושה עד ארבעה אחוזים. מדובר בכ-50 מיליארד שקל לתוצר הישראלי בכל שנה, שהם כ-5,000 שקל תוספת לתוצר לנפש"

Bizportal

תרומת המטרו: 5,000 שקל לנפש לשנה

וואלה

נגיד בנק ישראל בכנס המטרו היום: "יהיה נכון יותר שהממשלה תממן את ההוצאות הנדרשות בכל שנה", האם מדובר במס חדש?

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון בכנס השנתי של אגף השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר

23.11.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא הבוקר דברים בכנס השנתי של אגף השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר.

- עם הקמת הממשלה החדשה, צפויים להתחדש מרבית הסכמי השכר במגזר הציבורי. ההסכמים הללו מגיעים - לאחר שבשנים האחרונות נוצר פער גדול בין עליית השכר במגזר העסקי, גם ללא ההייטק שעלה בחדות, לבין עליה מתונה יותר במגזר הציבורי.
- הסכמי השכר יכסו הן את השנים מ-2020 ל-2022 בהן חידוש ההסכמים נדחה, וסביר להניח כי יכסו גם מספר שנים קדימה. בהקשר זה חשוב לשים לב שהאינפלציה הממוצעת לאורך 2020 עד 2022 הייתה בסביבות 2%, למרות נתון הקצה הגבוה.
- חשוב לי לציין - אנחנו לא מתעלמים מהצורך לייצר פיצוי עבור עובדי המגזר הציבורי ששכרם נשחק. אנו מבקשים לעשות זאת בשום שכל, בצורה שלא תאיץ את האינפלציה בהמשך.
- חשוב שהסכמי השכר שייחתמו על ידי הממשלה הקרובה לא יכילו מנגנוני הצמדה קשיחים ארוכי טווח שעלולים לפגוע בחזרת המשק לסביבת יציבות מחירים.
- ניתן לייצר מנגנוני פיצוי, מבלי לייצר מנגנוני הצמדה קשיחים שעלולים להשפיע לרעה על האינפלציה:

דרך אחת היא לקבוע מראש הסכם לטווח קצר, שיכלול התייחסות לתקופה האחרונה ופיצוי מתון על התקופה שחלפה מפקיעת ההסכם הקודם - תוך הסכמה לדון בהסכם לטווח ארוך יותר בתחילת 2024 - כשתמונת האינפלציה תתברר.

דרך נוספת היא לחתום על הסכם לטווח ארוך יותר, אבל תוך הפנמת תמונת האינפלציה הצפויה וההיסטורית וחשוב לא פחות - פריסת התשלומים, לרבות הרכיב הרטרואקטיבי, באופן הדרגתי.

- אני מכיר ומוקיר את המקצועיות והניסיון של הצדדים למשא ומתן העתידי על הסכמי השכר ובטוח שהם יגיעו להסכמות המיטיבות עם המשק כולו.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא הבוקר דברים בכנס השנתי של אגף השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר. להלן דברי הנגיד במלואם:

שלום לכולם, אני שמח להיות פה בכנס השנתי של אגף השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר.

זו הזדמנות טובה להביע את הערכתי לממונה על השכר, ידידי קובי בר נתן, שיסיים את תפקידו בקרוב. קובי מילא את תפקידו באחת התקופות המאתגרות שידע המשק הישראלי, וביצע את עבודתו במקצועיות ובמסירות רבה. שיתוף הפעולה ההדוק בין בנק ישראל ואגף השכר במשרד האוצר, תרם - ויתרום - למשק הישראלי כולו.

אתייחס לארבעה נושאים עיקריים:

אפתח בתיאור תמונת המצב הריאלית בהיבטי צמיחה, תעסוקה והתחזית להמשך.

לאחר מכן אעסוק באחד הנושאים הבוערים בשיח הציבורי, אשר באופן טבעי מעסיק אותנו רבות בבנק ישראל - האינפלציה.

אגע גם בהסכמי השכר הצפויים להיחתם במגזר הציבורי בקרוב.

ואסיים בתיאור קצר של המדיניות הפיסקלית הרצויה למשק.

תיאור תמונת המצב הריאלית (שקף 4).

המשק הישראלי נכנס למשבר בצורה טובה:

התוצר צמח בכ-3%.

יחס החוב לתוצר פחת לאורך השנים, ובערב המשבר אף ירד מ-60%, נקודה אשר ציינתי בעבר כנכס אסטרטגי עבור הכלכלה הישראלית.

הגירעון היה יחסית נמוך.

שיעור התעסוקה הלך וגדל לאורך זמן.

המשבר הוביל לפגיעה משמעותית בכלכלה – התוצר התכווץ בלמעלה מ-2%, הגירעון – ועימו יחס החוב לתוצר זינק, ושוק העבודה נפגע בצורה ניכרת.

יחד עם זאת, ההתאוששות הייתה מהירה: הצמיחה ב-2021 הייתה מהגבוהות בעולם, שוק העבודה התאושש והתייצב בסביבה גבוהה, ולמרות סיוע פיסקלי נרחב – יחס החוב לתוצר החל להתמתן חזרה.

בחודשים האחרונים הפעילות הכלכלית עברה את קו המגמה, וגם נתוני הצמיחה של הרבעון השלישי של השנה הצביעו על צמיחה, למרות ירידה ברכיב הצריכה הפרטית, שנבעה בעיקר מצריכה מוצרים בני קיימא (שקף 5).

שוק העבודה הדוק מאד. אמנם ישנה ירידה קלה בנתוני הקצה, אך שיעור התעסוקה והיקף המשרות הפנויות נמצאים ברמות גבוהות (שקף 6).

אחד הגורמים העיקריים לצמיחה המהירה ממשבר הקורונה שצינתי – הוא סקטור ההייטק שהיווה "קטר" שדחף קדימה את המשק כולו (שקף 7). בהסתכלות קדימה – תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל שפורסמה בחודש אוקטובר מעריכה כי הצמיחה השנה תסתכם ב-6%, ובשנה הבאה ב-3%, וכי שוק העבודה יוותר הדוק (שקף 8).

לסיכום חלק זה – המשק הישראלי איתן ונמצא ברמת פעילות גבוהה. המשק צמח ברבעונים האחרונים בשיעורים מרשימים ושוק העבודה עדיין הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. לצד אלו ישנם גם אתגרים ואנו רואים ניצנים של התמתנות ולא מתעלמים מהם.

האינפלציה והמדיניות המוניטרית (שקף 9):

כעת אדבר על אחד הנושאים הבוערים בסדר היום הציבורי, ונמצאים בליבת עיסוקנו בבנק ישראל – האינפלציה, והמדיניות המוניטרית.

האינפלציה בישראל מצויה מעל הגבול העליון של היעד, ועומדת בשנים-עשר החודשים האחרונים על 5.1%. עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (שקף 10). בניכוי אנרגיה ומזון, המרחק של האינפלציה בישראל מזו של המדינות המפותחות קטן (שקף 11). בפירוק רכיבי האינפלציה, ניתן לראות כי קצב העלייה של הרכיבים הלא-סחירים במדד עלה. לסעיף הדיור תרומה ניכרת לעלייה זו. גם קצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים עלה, גם בעקבות היחלשות השקל – כמו שאר המטבעות בעולם – בחודש אוקטובר, וגם בהשפעת תרומה חריגה יחסית של נסיעות ישראלים לחו"ל (שקף 12).

במבט קדימה, בחודשיים – שלושה הקרובים אנחנו צפויים להמשיך ולראות מדדים גבוהים, סביר שאף יותר מהנתון הנוכחי. חשוב לזכור כי האינפלציה היא תהליך, ויש להסתכל על התמונה הכללית, ולא על חודש כזה או אחר. להערכתנו, ולהערכת הפעילים בשוק ההון והחזאים – האינפלציה צפויה לרדת באזור סוף הרבעון הראשון של 2023, ולשוב לכיוון מרכז היעד בקיץ (שקף 13).

האינפלציה בפועל, יעדה והשינוי בריבית הבנק המרכזי בישראל ובמדינות מפותחות (שקף 14):

בשקף הזה, ניתן לראות את האינפלציה ואת גובה הריבית במדינות רבות.

ניתן לראות כי האינפלציה בישראל נמוכה בצורה ניכרת בהשוואה בין לאומית, ויחד עם זאת תגובת המדיניות המוניטרית הייתה מהמהירות בעולם – אנו החלנו בצמצום המוניטרי כבר במחצית השנייה של השנה שעברה, והעלנו את הריבית כבר בתחילת השנה, כאשר האינפלציה הייתה בסביבות 3%.

חשוב לי להדגיש – אנו בבנק ישראל נחשבים להחזיר את האינפלציה ליעדה, ולכן האצנו את תהליך העלאת הריבית בחודשים האחרונים.

ההחלטה האחרונה של הוועדה שפורסמה שלשום מהווה העלאה נוספת ומשמעותית.

יתרה מכך, בסבירות גבוהה זה גם אינו סוף התהליך - זה לא בלתי סביר שנגיע במחצית הראשונה של 2023 לסביבת ריבית הגבוהה מזו שצוינה בתחזית חטיבת המחקר האחרונה - 3.5%.

חשוב לזכור שלמדיניות מוניטרית לוקח זמן לפעול. אנחנו נמצאים כבר כעת בריבית ריאלית חיובית, ובסביבה מרסנת. עם הזמן נתחיל לראות את השפעת הריבית על הכלכלה.

השכר במשק (שקף 15):

עפ"י נתוני חודש אוגוסט - הנתונים הרשמיים המעודכנים ביותר - השכר הממוצע במשק עולה ומצוי מעל מגמתו טרום המשבר. עם זאת, במונחים ריאליים הוא מצוי כעת בסביבת המגמה החזויה על בסיס מגמת טרום המשבר (שקף 16).

אם נפרק את נתוני הממוצע למגזרים השונים במשק, נגלה כי עליית השכר במשק נובעת מהמגזר הפרטי, ובפרט ממגזר ההייטק. כלומר, בעוד שעובדי סקטור ההייטק זכו לצמיחה ניכרת בשכר, השכר הנומנלי של המגזרים האחרים במשק נותר יחסית יציב, ואף נשחק בשנה האחרונה בעקבות עליית האינפלציה (שקף 17).

כידוע לכולכם, עם הקמת הממשלה החדשה, צפויים להתחדש מרבית הסכמי השכר במרבית המגזר הציבורי. ההסכמים הללו מגיעים - כפי שזה הרגע ציינתי - לאחר שבשנים האחרונות נוצר פער גדול בין עליית השכר במגזר העסקי - גם ללא ההייטק שעלה בחדות - לבין עליה מתונה יותר במגזר הציבורי. הסכמי השכר יכסו הן את השנים מ-2020-2022, שבהן חידוש ההסכמים נדחה, וסביר להניח כי יכסו גם מספר שנים קדימה. בהקשר זה חשוב לשים לב שהאינפלציה הממוצעת לאורך 2020 עד 2022 הייתה בסביבות 2%, למרות נתון הקצה הגבוה. בנוסף, הציפיות קדימה הן להתמתנות לעבר מרכז היעד. חשוב שנתון הקצה לא יהווה עוגן להסכמים בראיה קדימה. הספרות הכלכלית גדושה בתיאורים - אנליטיים ואמפיריים - של הקשר בין שכר ואינפלציה. בתקופות בהן האינפלציה גבוהה, עליית שכר שאינה מווסתת עלולה להוביל ל"ספירלה" בה המחירים והשכר גדלים בקצב מהיר, ויציבות המחירים מתרחקת. המבוגרים שבינינו יזכרו כיצד מנגנוני ההצמדה הקשיחים שפכו שמן על מדורת ההיפר אינפלציה בשנות ה-80. אנו בבנק ישראל מתמקדים בהפחתת האינפלציה, בניסיון להשיג זאת עם פגיעה קטנה ככל שניתן בתעסוקה.

לכן, חשוב שהסכמי השכר לא יכללו הרחבה ניכרת בשנה הקרובה. זאת הן ברכיב הפיצי הרטרואקטיבי, והן בבסיס השכר לשנים הבאות (שקף 18).

חשוב לי לציין - אנחנו לא מתעלמים מהצורך לייצר פיצוי עבור עובדי המגזר הציבורי ששכרם נשחק. אנו מבקשים לעשות זאת בשום שכל, בצורה שלא תאיץ את האינפלציה בהמשך.

כך למשל ניתן לייצר מנגנוני פיצוי, מבלי לייצר מנגנוני הצמדה קשיחים שעלולים להשפיע לרעה על האינפלציה:

דרך אחת היא לקבוע מראש הסכם לטווח קצר, שיכלול התייחסות לתקופה האחרונה ופיצוי מתון על התקופה שחלפה מפקיעת ההסכם הקודם - תוך הסכמה לדון בהסכם לטווח ארוך יותר בתחילת 2024 - כשתמונת האינפלציה תתברר.

אפשרות נוספת היא לחתום על הסכם לטווח ארוך יותר, אבל תוך הפנמת תמונת האינפלציה הצפויה (וההיסטורית) וחשוב לא פחות - פריסת התשלומים, לרבות הרכיב הרטרואקטיבי, באופן הדרגתי.

לסיכום, חשוב שהסכמי השכר שייחתמו על ידי הממשלה הקרובה לא יכילו מנגנוני הצמדה קשיחים ארוכי טווח שעלולים לפגוע בחזרת המשק לסביבת יציבות מחירים.

אני מכיר ומוקיר את המקצועיות והניסיון של הצדדים למשא ומתן העתידי על הסכמי השכר ובטוח שהם יגיעו להסכמות המיטיבות עם המשק כולו. האחריות שגילה ארנון בתקופת הקורונה הייתה מרכיב חיוני ביכולת של המשק להתמודד בהצלחה עם תוצאות המשבר. ארנון, אני מכיר אותך, אתה פועל נחרצות לטובת שמירה והגנה על זכויות העובדים ובד בבד אתה גם יודע לשלב בפעילותך שיקולים רחבים.

לפני סיום, אבקש לומר מספר מילים בנוגע למדיניות הפיסקלית בישראל (שקף 19): כפי שאמרתי פעמים רבות, וצינו זאת במספר דוחות אשר הגשנו לממשלה ופרסמנו לציבור – ישראל נמצאת בפער פריון מהמדינות המפותחות הנגזר בעיקר מהון אנושי נמוך, ומהשקעה שאינה מספקת בתשתיות. ניתוח רחב היקף שנעשה בבנק בשנת 2019, אשר עודכן והוגש לממשלה בעת השבעתה, מחדד את הצורך להגדיל את היקף ההשקעה בתשתיות במשק בכשני אחוזי תוצר לשנה.

מדובר בסכום לא מבוטל, אך אנו סבורים שהתשואה החברתית מההשקעה תהיה גבוהה בהרבה מעלות מימונה, זאת בפרט בהינתן רמת ההשקעה הנמוכה יחסית כיום וקצב גידול האוכלוסיה המהיר. ציינתי בעבר מספר פעמים כי בכדי להגדיל את ההשקעה הממשלתית הנחוצה בתשתיות, כנראה יהיה צורך לבצע התאמות בכללים הפיסקליים הקיימים. עסקתי בכך בעבר ביתר פירוט, ולכן לא אעמיק בכך כעת, רק אציין כי ישנה חשיבות רבה ליצירת מסגרת תקציב רב-שנתית להשקעות בתשתיות התחבורה. אלו יתמכו בהגדלת הפריון והאצת קצב הצמיחה (שקף 20).

אדגיש, כי מעבר להגדלת ההוצאה בצורה "אד-הוקית", ישנה חשיבות להעניק לדרגי תכנון התשתיות "ודאות תקציבית ותכנונית", אשר אינה תלויה במחזורי העסקים. דרך אחת לייצר ודאות שכזו הינה באמצעות קרן חוץ תקציבית לתשתיות תחבורה, אליה יופרש סכום מהתקציב בכל שנה, והיא תהווה מקור מימון להשקעות אלו כאשר יבשילו.

אני מאחל לכולם כנס פורה ומלמד,

תודה רבה.

[למצגת אותה הציג הנגיד](#)

"עלול להקפיץ את האינפלציה": נגיד בנק ישראל מזהיר מגל העלאות שכר

אלובס

הנגיד אמיר ירון העריך בכנס של אנף השכר במשרד האוצר כי הקמת הממשלה החדשה צפויה להביא להתחדשות מרבית הסכמי השכר במרבית המגזר הציבורי • הציע לאנשי אנף השכר, לקרוא המו"מ על הסכם המסגרת מול ההסתדרות, לחתום על "הסכם לטווח קצר עם פיצוי רטרואקטיבי מתון"

בנק ישראל מתכונן: יחולקו פיצויים למאות אלפי עובדים בישראל?

נגיד בנק ישראל טען בכנס אנף השכר והסכמי העבודה במשרד האוצר: "חשוב לי לציין - אנחנו לא מתעלמים מהצורך לייצר פיצוי עבור עובדי המגזר הציבורי ששכרם נשחק. אנו מבקשים לעשות זאת בשום שכל, בצורה שלא תאיץ את האינפלציה בהמשך"

ice.

נגיד בנק ישראל: "סביר שבאמצע 2023 הריבית תהיה מעל לתחזיות של 3.5%"

TheMarker

אמיר ירון הצדיק את דרישות ההסתדרות להעלאת שכר אך הזהיר מפני השלכות חריפות של הסכמי השכר על האינפלציה ■ "חשוב כי הסכמי השכר לא יכללו הרחבה ניכרת בשנה הקרובה"

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון בכנס הפיקוח 2022 "אפקטיביות המידע בסביבת פיקוח משתנה"

29.11.2022

בוקר טוב לכולם,

ראשית, אני רוצה לברך את הפיקוח על הבנקים על הכנס הזה, ואת באי הכנס המכובדים. עולם המידע הפיננסי החדש הוא נושא מרתק הנמצא במרכז העיסוק היומיומי של גופים פיננסיים, של המערכת הבנקאית ושל בנק ישראל.

את דבריי אפתח בתיאור חשיבותו של מושג ה"מידע" בכלכלה; לאחר מכן אציג בקצרה את הצעדים שנקטנו בבנק ישראל בכדי לשפר את זרימת המידע, ובכך לייעל את המערכת הפיננסית, ובעיקר כדי להעביר לציבור את השליטה במידע הקיים עליו – לידיים שלו. לבסוף אומר כמה מילים לסיכום הנושא וחשיבה קדימה.

מידע הוא מוצר בסיסי בעולם הכלכלה. במובנים רבים, מידע הוא הבסיס לקיומו של העולם הפיננסי. תיווך פיננסי נועד – בין היתר – לגשר על א-סימטריה באינפורמציה בין חוסכים ולווים, ולהתאים את אופק ההשקעה בין הצדדים. יתרה מכך, הטכנולוגיה מייצרת עבורנו בסיסי מידע חדשים שבתורם מאפשרים לפתח מודלים עסקיים חדשים ולשפר את הקיימים. כך שהמידע לא רק מאפשר לפעול במישור הפיננסי הקיים בצורה טובה יותר – הוא גם מאפשר במובנים מסויימים, לפתח מציאות חדשה.

כמעט כל פעילות בעולם הפיננסי כרוכה באי-ודאות וסיכון. הכלכלן Frank Knight, חידד את ההבדל בין שני מושגים חשובים אלה, שלעיתים בשגרת הלשון נוטים לערבב ביניהם.

סיכון הוא מושג בסיסי עבור כל מי שעוסק בעולם המימון: ביצוע השקעה, הענקת הלוואה וכו' הם צעדים שנועדים להגביר רווח, אבל כמעט תמיד נושאים לצידם סיכון: הרווח העתידי אינו ידוע מראש, ועלול להיות נמוך מהצפוי, או אפילו שלילי.

Knight מבחין בין מצב של סיכון – מצב בו העתיד אינו ודאי, אבל אנחנו יכולים לחשוב על ההסתברויות השונות לקיומם של מצבי טבע שונים. כך, ניתן לדרג מצבים שונים בהתאם לרמת הסיכון שלהם.

לעומת זאת, המושג "Knightian Uncertainty" מתאר מצב בו אין לשחקנים מספיק מידע כדי שיוכלו כלל להעריך את הסבירות של כל אחת מהאפשרויות.

במצב של "סיכון", השחקנים בכלכלה יכולים לבצע ניהול סיכונים, וכתוצאה מכך מתקיים שיווי משקל בו יש יותר בהירות עסקית לגבי ההשקעות והסיכונים הנלקחים ואז מתקבלות החלטות תוך בחינה של התשואה הצפויה אל מול הסיכון הגלום בה.

לעומת זאת, במצב של אי-ודאות אותה מתאר Knight – של אי ידיעה בנוגע לאופי הסיכון של כל מצב עולם – כל שחקן מעניק משקל מירבי להימנעות ממצב העולם הגרוע ביותר, ונוטה לפעול על פי עיקרון ה-"Worst Case Scenario". מבחינה כלכלית, התוצאה היא שיווי משקל בו פרמיית הסיכון גבוהה יותר מעולם בו האינפורמציה מאפשרת לתכלל סיכון. במצב כזה, השקעות רבות – גם אלו שהיו מבוצעות אילו הייתה קיימת היכולת לאמוד כיאות את הסיכון שבהן – ייתכן ולא יהיו מבוצעות כלל, מה שפוגע בכלכלה וברווחה.

ניתן לחשוב על כך כמו על חציית כביש: יש הבדל בין חציית כביש תוך הסתכלות על התנועה לבין חציית כביש עם כיסוי על העיניים. ברור כי כל אחד היה נמנע ככל האפשר מלחצות את הכביש כשעיניו מכוסות.

הבחנה זו מחדדת את החשיבות שיש בעולם הכלכלה למידע. ככל שיש בידי השחקנים בכלכלה יותר אינפורמציה, כך הכלכלה עוברת ממצב של "אי-ודאות", למצב של "הערכת סיכון" – היכולת שלהם להעריך סיכונים, ולקבל החלטות השקעה מושכלות עולה. בשנים האחרונות אנחנו עדים לעלייה עצומה בכל הנוגע לעולמות האינפורמציה: בין אם מדובר על היכולת לאסוף ולאחסן מידע – BIG DATA, ובין אם מדובר על היכולת לנתח אותו בצורה איכותית יותר – כלי ניתוח מתוחכמים להוצאת תובנות מהנתונים – AI, ML וכו'. ככל שבידי הגוף הפיננסי יש אינפורמציה נרחבת יותר כך גדלה היכולת שלו להעריך נכון את הסיכון,

ולקבל את ההחלטה היעילה – מבחינה כלכלית, ביחס להענקת האשראי, הקצאת מקורות ושימושים ועוד. לסיכום, מידע הוא הכוח המאפשר לעבור ממצב של אי-ודאות – למצב של ניהול סיכונים.

ההבחנה שהצגתי בין "אי-ודאות" ל"סיכון" אולי נשמעת מופשטת ותאורטית, אך היא מעשית מאד ומשפיעה על חיי היום-יום של כולנו. כל משק בית שניגש לקחת הלוואה מבנק או מלווה אחר, או יזמים עסקיים המנסים להשיג מימון – יקבלו תנאים ההולמים באופן מיטבי יותר את המאפיינים שלהם אם יהיה בידיהם ובידי הבנק כמה שיותר אינפורמציה. זאת, משתי סיבות: ראשית, ככל שבידי הגוף המציע את האשראי תהיה יותר אינפורמציה על הלווה – היסטוריית הלוואות שלקח הלווה, מוסר התשלומים שלו, הרגלי הצריכה שלו, מצבת הנכסים שלו ועוד – אי-הוודאות תרד, ולכן פרמיית הסיכון שהבנק ייקח תפחת. שנית, ככל שהלווה יוכל להנגיש את המידע הפיננסי הרלוונטי לגביו לגופים פיננסיים נוספים, והמידע לא יהיה בבעלות בלעדית של ספק האשראי אליו הוא משתייך כעת, יכולת התייחור שלו תעלה, ובכך כוח המיקוח שלו יגדל, וההצעה שיקבל תהיה משתלמת יותר.

הדבר נכון לא רק לצד המעניק אשראי, אלא גם לצד הצורך אותו. ככל שהצרכן יהיה בעל מידע רב יותר בנוגע לאפשרויות העומדות לפניו – היצע הגופים, כלי ההשקעה השונים, מסלולי הלוואה המגוונים וכו' – הוא יקבל החלטות נבונות יותר, המותאמות יותר עבורו. אנחנו בבנק ישראל מבינים היטב את חשיבות הגברת ושקיפות המידע במערכת הפיננסית, וזו הסיבה לכך שמאז תחילת כהונתי פעלתי בצורה אינטנסיבית להגברת כוחו של הצרכן הפיננסי, בדגש על העברת השליטה על המידע שלו – לידי.

כך למשל בנק ישראל קידם בשנים האחרונות את רפורמת הבנקאות הפתוחה. אנו צפויים להיות אחת המדינות הראשונות בעולם שמחייבת ברגולציה אפשרות להעברת מידע בין הגופים הפיננסיים בנוסף לעו"ש ואשראי, וכולל גם פיקדונות, חסכונות, הלוואות וניירות ערך של הלקוחות – כל זאת כדי לחזק את השליטה של הלקוחות במידע שלהם.

בהקשר הזה אני סבור כי חשוב שיתקיים "עולם פיננסי פתוח" (Open Finance), עם נגישות של כל השחקנים הפיננסיים – לכלל האינפורמציה הנדרשת, כפי שמקובל בעולם. גופים אלה יוכלו לספק מידע יחד עם זאת להציע שירותים מתקדמים.

דוגמא נוספת היא הקמת מאגר נתוני האשראי בבנק ישראל. כבר כעת, זמן לא רב לאחר עליית המערכת לאוויר מורגשת התועלת שלה להגברת התחרות ולהעצמת כוחו של הצרכן: מערכת נתוני האשראי שיפירה את היכולת של חברות כרטיסי האשראי להציע הצעות אטרקטיביות ללקוחות חדשים, עליהם לא היה להן מידע טרם הקמת המאגר ונמצאו כבר עדויות מחקריות ראשוניות לירידת המרווח על האשראי הצרכני.

בנוסף, בשבועות האחרונים החלנו לפרסם לציבור מידע אודות שיעורי הריבית של מוצרי הפיקדונות והאשראי למשקי הבית, בכל אחד מהבנקים השונים.

כך מגבירים את זרימת המידע במשק, כך מייצרים תחרות, כך נותנים עוד כוח ללקוח. נמשיך לעשות זאת.

צעד משמעותי נוסף שנקטנו בבנק הוא רפורמת המשכנתאות – רפורמה צרכנית משמעותית, אשר תשפיע במישור על כל נוטלי המשכנתאות בישראל. נכון להיום, בעיקר הודות לחוסר במידע, נוטלי המשכנתאות מתקשים בהבנת ההצעות ובהשוואה ביניהן. שורת הצעדים שאנו מקדמים נועדה להעניק כוח רב יותר ללקוחות ולהקל עליהם לקבל באופן מושכל את אחת ההחלטות הפיננסיות המשמעותיות ביותר עבורם ואף יסייעו להתנהלותו הכלכלית של משק הבית בהווה ובעתיד.

צעדים אלה מצטרפים לרפורמות נוספות שקידמנו בשנים האחרונות להגברת כוחם של הצרכנים בישראל – מעבר בין בנקים בקליק, הסרת חסמים לשחקנים חדשים והקמת בנק דיגיטלי חדש, קידום תשלומים מידיים, כניסת תשלומים חכמים ללא מגע באמצעות תקן EMV, ועוד.

יתרה מכך, אנחנו ממשיכים לפעול בתחומים אלו. הטמעת שיקים דיגיטליים, הקמת מאגר נתוני אשראי עסקי, קידום CROSS-BORDER FASTER PAYMENT. כמו כן, אנחנו בוחנים הנפקה אפשרית של CBDC – שקל דיגיטלי, זאת תוך שיתוף פעולה עם בנקים מרכזיים מכלכלות מובילות כמו הונג-קונג, נורבגיה ושבדיה, ויישומים נוספים של טכנולוגיית הבלוקצ'יין ו-DLT במערכת הפיננסית. המשותף לכל אלה שציינתי הוא המוטיב המרכזי שלהם – חדשנות, קידמה ושימוש בדיגיטציה ובמערכות מידע שהעידן הנוכחי מציע לנו בשפע כה רב.

בנק ישראל צועד אל העתיד ואל הקידמה הטכנולוגית ובוחן כל העת מהלכים נוספים אשר מקדימים בחלקם אפילו את הגופים הבנקאיים במדינות המפותחות בעולם, וזאת במטרה להציע את הטוב ביותר, כמה שיותר מהר וליהנות מיתרונות ההתפתחות הטכנולוגית.

אומר בכנות, כי נוכח ההתפתחות הטכנולוגית המואצת בשנים האחרונות בתחומי ה-BIG DATA, הבינה המלאכותית, טכנולוגיית והבלוקצ'יין, נכסים דיגיטליים ועוד – גם אנחנו כרגולטורים ניצבים בפני עולמות משתנים. אלו יוצרים, ללא ספק, אפשרויות DLT-ה רבות: אוטומציה של תהליכים שהיו נעשים בעבר רק בידי אדם, ייעול תהליכים פיננסיים כמו חיתום, ומודלים פיננסיים ועסקיים חדשים.

במובן מסוים, החלוקה שהצגתי, בין סיכון לאי-ודאות – נכונה גם בסביבה הרגולטורית ובדרישות החוקים אליהם כפופים הגופים הפיננסיים. כבנקאי מרכזי, המשמש גם כיועץ כלכלי לממשלה, זיהוי והתמודדות עם הסיכונים הניצבים בפני במגזר הפיננסי בעת הנוכחית הוא מאתגר במיוחד. עלינו להבין לעומק את השינויים הדרמטיים העוברים על המשק והעולם ולהכין את עצמנו לאתגרים הקיימים והעתידיים. זאת, תוך איזון בין קידום החדשנות ועיצוב רגולציה מתאימה בצד היציבות והצרכני.

ובחזרה לסוגיית חשיבות המידע למערכת הפיננסית ודרכה, למשק. מחקרים רבים נכתבו על התופעה הכלכלית לפיה משברים כלכליים נוטים להיות ארוכים ועמוקים יותר אם במקביל למשבר ריאלי מתחולל גם משבר פיננסי. לאחרונה ניתן פרס נובל על זיהוי התופעה בתחום לנגיד ה-FED לשעבר בן ברננקי.

אחד ההסברים לתופעה נובע מחשיבות המידע הנמצא במרכז הקשר בין הלקוח וספק האשראי שלו. בבסיסה, המערכת הפיננסית בנויה על מפגש בין שלוש קבוצות: אלו המעוניינים לחסוך ולהשקיע; אלו המבקשים מימון; והצד השלישי המתווך ביניהם. מה שמייצר את הקשר בין הגופים הוא המידע ההדדי המבוסס על היכרות רבות שנים.

כידוע, אמון הוא דבר שנבנה בצורה איטית וזהירה לאורך זמן. לכן, כאשר בנוסף למשבר בכלכלה הריאלית – גם המערכת הפיננסית חווה זעזוע, המשבר כולו מתארך בעקבות הצורך לשקם חזרה את האמון והמידע שאבדו, תהליך שכאמור לוקח זמן – ומכאן חשיבות היציבות.

לקראת סיום דברי, ברצוני לפנות לנציגי המערכת הבנקאית היושבים פה ומשתתפים בכנס מכובד זה. ציינתי כמה אנחנו בבנק ישראל פעלנו להגברת השקיפות והתחרות במערכת הפיננסית. אני אומר כעת בפה מלא: אנחנו נמשיך ונפעל להגברת התחרות במערכת הפיננסית – כמובן תוך שמירה על יציבותה – ולהגברת כוחו של הצרכן.

הלקוח של שנת 2022 הוא חכם יותר, מודע יותר, וכפי שאמרתי גם מצויד ביותר מידע. ללקוחות ברצוני לומר: נצלו את הכלים השונים שעושר המידע והטכנולוגיה מאפשרת והשתמשו בהם כדי לקבל את ההצעה המשתלמת והמתאימה לכם ביותר.

לכם הבנקאים, ושאר נציגי המערכת הפיננסית, ראו בעולם החדש בו המידע הופך לכה דומיננטי – הזדמנות. יצרו ואמצו מודלים עסקיים חדשים, שישמשו אתכם להציע ללקוחות את ההצעות המשתלמות ביותר ואת השירות האמין ביותר.

העלייה בסביבת האינפלציה והריבית בתקופה האחרונה הובילו לרווחיות גבוהה של הבנקים. בהקשר זה, הזכרתי את חשיבות האמון במערכת הפיננסית ואני מצפה מכם, לגלגל לציבור את עליית הריבית לא רק דרך ייקור האשראי אלא גם דרך עליית הריבית על הפיקדונות. אנחנו רואים שישנו שיפור מהותי בכיוון זה ואני מצפה שתהליך זה ימשיך ביתר שאת.

אומר גם משהו על האינפלציה. ב"י נחוש להחזירה ליעד. אנחנו תמיד פועלים בראייה מתכללת של כל הנתונים והשפעתם על הכלכלה, העסקים, ומשקי הבית. הריבית היא כלי רוחבי והכלי המרכזי להורדת האינפלציה, והיא תמשיך להיות כזו, ככל שצריך, כדי לוודא שהאינפלציה חוזרת ליעדה. יציבות מחירים היא תנאי ליציבות כלכלית. אינפלציה קודם כל פוגעת בשכבות החלשות ולכן הכאב שכרוך בהעלאת הריבית הוא מובן ונלקח בחשבון אבל נועד כדי למנוע כאב גדול יותר בעתיד – מי שאינו מבין זאת ומנסה למצוא פתרונות פלא בראש ובראשונה עלול לפגוע דווקא בשכבות החלשות.

יתרה מכך שינויים תכופים או יצירתיות יתר חקיקתית, שאין לה אח ורע בעולם המערבי, יוצרים סיכונים - הן לבנקים והן ללקוחות הפרטיים והעסקיים - בערעור הסביבה העסקית והמשפטית.

שינויים אלה עלולים בסופו של דבר להחמיץ את מטרות החקיקה או האסדרה. חוסר ודאות כזה עלול לפגוע בכניסה של שחקנים חדשים, בפיתוח מוצרים מתקדמים ובתפיסה הבינלאומית כלפי השוק הישראלי ועצם היותו משק מתקדם המושתת על כלכלה חופשית.

ישראל עשתה כבר דרך ארוכה ומבורכת להפוך למדינה מתקדמת עם כלכלה מתקדמת - אל לנו לזלזל בכך או לאפשר צעדים שייפגעו בכך.

אל לנו גם לקחת כמובן מאליו את אמון השווקים והגורמים השונים בכלכלה העולמית במשק הישראלי. מדינות שבהן פגע הדרג הפוליטי בעצמאות הבנק המרכזי גילו שאת אמון השווקים והמוסדות הבינלאומיים מרוויחים בעבודה קשה ומאומצת לאורך עשרות שנים, אך ניתן לאבד אותו בהרף עין.

אני מאחל לכולם כנס פורה ומלמד,

תודה רבה.

◀ דברי המפקח על הבנקים מר יאיר אבידן בכנס הפיקוח 2022 "אפקטיביות המידע בסביבת פיקוח משתנה"

29.11.2022

בוקר טוב.

אני נרגש לפתוח הבוקר את כנס הפיקוח על הבנקים לשנת 2022. עבורי זו השנה השנייה, אך עבור הפיקוח על הבנקים זו כבר מסורת ארוכת שנים. אני שמח מאוד לראות פה היום את כולכם: את נציגי המערכת הבנקאית, נציגי רגולטורים נוספים, גורמים רבים נוספים שפועלים במארג הפיננסי המקומי וכמובן את נציגי בנק ישראל והפיקוח על הבנקים.

תודה רבה לנגיד בנק ישראל, שכיבד אותנו בהרצאת הפתיחה המעניינת. אני בטוח שדברי הנגיד סיפקו לכולנו חומר למחשבה להמשך הכנס וגם הרבה אחריו.

בשנה שעברה עסק כנס הפיקוח על הבנקים ב"אתגרים ובהזדמנויות בראיה צופה פני עתיד". בהרצאת הפתיחה דברתי על הסביבה הכלכלית המשתנה, על הסרת חסמי התחרות והתגברות הסביבה התחרותית, הזכרתי את השינוי בתנאי השוק הקיימים, נוכח ההתפתחויות הטכנולוגיות וכניסתן של חברות טכנולוגיה לתחום השירותים הפיננסיים. עסקנו בהרחבה בשינויים באופן בו מסופקים ונצרכים שירותים פיננסיים ודברנו על האתגרים וההזדמנויות ששינויים אלו מייצרים עבור המודלים העסקיים של הבנקים.

השנה בחרנו למקד את כנס הפיקוח ב"עולם המידע", שהוא ללא ספק אחד האתגרים המרכזיים עבור חברות וארגונים רבים, ובכלל זה עבור המערכת הפיננסית והבנקאית.

העיסוק שלנו בעולם המידע לא היה מתאפשר היום, אלמלא המהפכה הטכנולוגית והדיגיטלית המאפיינת את העידן בו אנו חיים. עולם המידע הביא איתו בשורה של ממש לעולם העסקי בכלל והפיננסי בפרט תודות לפיתוחים הטכנולוגיים בתחום אגירת מידע ובתחום עיבוד המידע. פיתוחים אלו מאפשרים צבירה של מידע רב ("big data") בעלויות נמוכות יחסית, ומאפשרים תרגום של המידע העצום הזה לכדי נכס בעל ערך כלכלי אודות מוצרים, ביצועים, פעילויות, סיכונים, העדפות צרכנים והקשרים ביניהם. החדשנות הטכנולוגית מאפשרת למערכת הפיננסית לשלב את המידע והתובנות העולות ממנו בתהליכי העבודה

ובתהליכי קבלת ההחלטות היומיומיים ועל ידי כך לקבל תמונת מצב עדכנית ואמינה באשר למציאות הפיננסית של הבנק ושל לקוחותיו. תמונת מצב זו מאפשרת לבצע התאמות באסטרטגיה ובמדיניות העסקית ולספק מענה ושירות טובים יותר ללקוחות, על ידי עיצוב מחדש של המוצרים הפיננסיים והתהליכים הקיימים והפיכתם לטובים יותר, זולים יותר, נגישים יותר ומותאמים טוב יותר לצרכים ולמאפיינים שלהם.

באשר לכלי עיבוד המידע, קיימות היום יכולות מתקדמות המבוססות טכנולוגיה, דוגמת בינה מלאכותית (AI), למידת מכונה (ML) ותקשורת בין מחשבים (API). על פי חלק מהתחזיות, צפויות טכנולוגיות אלו להפוך בעשורים הקרובים מאמצעי תומך לגורם מרכזי ודומיננטי בתהליכי קבלת ההחלטות בעולמות תוכן שונים, ובכלל זה בעולם הפיננסי.

שימוש במידע לצורך פעילות עסקית של שיווק, חיתום, בקרה, ניטור ומעקב אינו משהו חדש עבור המערכת הבנקאית וגופים פיננסיים אחרים. להפך. זוהי הפרקטיקה המקובלת כבר תקופה ארוכה. עם זאת מערכות ומודלים העושים שימוש בבינה מלאכותית ובמידת מכונה, צפויים להעצים ולשכלל מאוד פעילויות אלו, ולמעשה יוצרים מנעד רחב של הזדמנויות ואפשרויות: תהליכי קבלת החלטות מהירים וחכמים יותר; זיהוי תבניות, קשרים ואנומליות המאפשר פעילות יזומה כלפי לקוחות; ואוטומציה של תהליכים תפעוליים ותהליכי קבלת החלטות שבעבר חייבו מעורבות אנושית. אפשרויות אלו, ורבות נוספות, צריכות לבוא לידי ביטוי בשיפור השירות ובחוויות השירות ללקוח, ביכולת תגובה מהירה יותר, בהתאמה ובשיפור של המוצרים הפיננסיים, בחיזוק יכולות ניהול הסיכונים, בחיזוק המודל העסקי, ביעול תהליך קבלת ההחלטות ובהתייעלות תפעולית. כל אלו צפויים להעצים ולהאיץ את תהליך פריקת המוצרים והשירותים, להכניס שחקנים חדשים, להגביר את התחרות, וכל זאת במטרה להיטיב את מצבו של הלקוח והמשק.

היתרונות של שימוש במידע ובמודלים מתקדמים ברורים ולא מוטלים בספק. עם זאת, פעילות זו איננה נטולת קשיים וסיכונים ועל כן יש להטמיע את הטכנולוגיה ולעשות בה שימוש באופן זהיר ואחראי. הספרות המקצועית והניסיון שכבר נצבר מעידים על סיכונים בשימוש במידע ובמודלים מתקדמים. אחד הסיכונים המשמעותיים קשור לנושאים אתיים של אפליה, והטיות שונות שעלולות להיווצר במודלים. אלו עלולים לבוא לידי ביטוי באפליה אסורה של לקוחות. לצד זה ישנם סיכונים נוספים כגון תכנון שגוי של מנגנוני קבלת החלטות עסקיות, יצירה של "קופסה שחורה" ואובדן שקיפות, פגיעה בהגנת הפרטיות וסוגיות נוספות.

סיכונים אלו אינם מתגמדים לנוכח התועלות והערכים הצפויים, והגופים הבוחרים לעשות שימוש בכלים אלו נדרשים להתמודד עמם בצורה יסודית ומעמיקה. שימוש מושכל ונכון במודלים מבוססי נתונים עשוי למעשה לצמצם אפליה והטיות אחרות. הטכנולוגיה המתקדמת מביאה עמה אתגרים והזדמנויות שיחייבו אותנו לאמץ תבניות ואיזונים משפטיים חדשים, בפרט בין השימוש הנרחב במידע לעולם הפרטיות. למערכת הבנקאית תפקיד חשוב במשק הישראלי ובמרקם הכלכלי-חברתי. ככזו ישנה חשיבות להיותה גורם משפיע חיובי המשמש דוגמה בנושא זה, כמו גם בנושאים חשובים אחרים בחברה הישראלית.

גם לנו כרגולטור יש תפקיד בעולם המתפתח של אגירת מידע ושימוש בטכנולוגיות מתקדמות לטובת ניתוח ועיבוד של מידע. תפקידנו בעולם זה הוא כפול. פעם כגורם המאסדר את פעילותה של המערכת הבנקאית ופעם שניה כרגולטור העושה בעצמו שימוש בנתונים וטכנולוגיות מתקדמות לצורך תפקידו.

בראש ובראשונה, כגורם האחראי על הרגולציה במערכת הבנקאית, מוטלת עלינו החובה להיות גורם המאפשר את השימוש המוגבר במידע לצורך קידום ואימוץ של טכנולוגיות, מודלים ושיטות חדשות ומתקדמות. זאת במטרה להגביר את רווחתו של הצרכן ולשפר את מצבו. לצד זאת, מוטלת עלינו אחריות כבדה לפקח ולבקר כי פעילות זו נעשית באופן הגון, מושכל ואחראי תוך ניהול הסיכונים הכרוכים בכך.

במילים אחרות, גישת הפיקוח בתחום המידע מורכבת מארבעה יסודות משלימים: לבחון במקצועיות – לאפשר – לפקח – ולבקר. זו הגישה שאימצנו לנו בתחומים רבים המושפעים מהתפתחות הטכנולוגיה. כך פעלנו בכל הקשור לשימוש בשירותי ענן, כך אנחנו נוהגים בימים אלו בכל הקשור לפעילות במטבעות קריפטוגרפים וכך נעשה גם בתחום המידע ובטכנולוגיות מתקדמות. זה לא תמיד פשוט. כולנו פועלים בעולם של אילוצים ומגבלות, ולפעמים נדרש זמן ואורך רוח עד להגעה לתוצאה הרצויה. אך זוהי המשמרת שלנו ועלינו מוטלת החובה לעשות את מה שנדרש. עלינו להמשיך ולקדם שיתוף פעולה ושיח בין הרגולטורים השונים, השותפים העסקיים כמקורות מידע, צרכני מידע והמגזר העסקי, וממשקים עם יוזמות ממשלתיות שונות

בנושא בכדי לאפשר את התפתחות הפעילות במגרש משחקים אחיד, הוגן ושוויוני. הרגולטורים השונים יצטרכו להרחיב את ארגז הכלים שלהם ולהשתמש יותר בכלי נסיינות, יוזמות "סנדבוקס" וכדומה. זאת במטרה לייצר סביבה רגולטורית המאפשרת את מינוף המידע באופן אחראי לטובת הציבור והמשק.

גם עלינו, כרגולטור המחוייב לפקח ולנטר אחר הנעשה במערכת הבנקאית, מוטלת החובה לעשות שימוש בתשתית נתונים נרחבת ובטכנולוגיות מתקדמות לצורך ביצוע תפקידנו. הנגישות למידע, שימוש במודלים מתקדמים והחדשנות הטכנולוגית מסייעים גם לרגולטור לגבש מדיניות נכונה ומבוססת, להתייעל ולשפר את השקיפות והמידע המונגש לציבור הרחב. בנוסף, מצופה כיום מרגולטורים מתקדמים לעשות שימוש בנתוני עתק לצורך בחינת הסיכונים השונים במערכת הבנקאית וקשרי הגומלין ביניהם, ועל ידי כך לזהות ולהתריע על סיכונים מתפתחים ומתעצמים ולהתמודד עמם.

בכדי למלא את תפקידנו, הפיקוח על הבנקים אוסף מידע רב אודות פעילות המערכת הבנקאית. בשנה האחרונה, בחנו את שיטות איסוף המידע של הרגולטורים המתקדמים בעולם, במטרה לבצע חשיבה מחדש על אופן איסוף המידע ולבחון שיטות מתקדמות שיאפשרו לנו לשפר תהליכים ולקבל נתונים באופן מהיר ומפורט יותר. במקביל אנו מטמיעים מתודולוגיות ושיטות חדשות לניתוח ושימוש במידע במטרה להשיג תובנות חדשות מהנתונים הקיימים.

זמינות המידע והשימוש בו אינו נחלתם של גופים פיננסיים בלבד. ההפך הוא הנכון. המידע הנאסף שייך בראש ובראשונה ללקוחות עצמם. אפשרות השימוש בנכסי מידע אלו מסייעת להפחתת האסימטריה בבעלות על המידע ובכך מחזקת את מעמדו של הצרכן ומעבירה את הכוח אליו. פרויקט הבנקאות הפתוחה שיזמנו בשנת 2016, והחקיקה שהצטרפה לפני כשנה מאפשרת כעת לגופים נוספים לעשות שימוש במידע של הלקוח, בהסכמתו, ובכך להביא לו ערך, להציע לו שירותים טובים וזולים יותר. לפני פחות מחודש עלה לאוויר שלב משמעותי נוסף של הבנקאות הפתוחה וכעת גם מידע על פעילות האשראי והפיקדונות מונגש וזמין. זאת, כמובן, בנוסף למידע על תנועות בחשבון העו"ש ובכרטיסי אשראי, שזמינים כבר תקופה ארוכה יותר.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה מאוד עם כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. לאחר כל פעימה, בה משולב מידע חדש, נדרשים מקורות המידע הבנקאיים להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעמימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב המערכת ותיקון בעיות שעלו. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים, נדרשת סבלנות. נדרשת סבלנות כי ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאפיינות כבעיות של תחילת הדרך. ישנה חשיבות עצומה לזמינות גבוהה של הנתונים ולזמני טיפול נאותים בתקלות ובעיות מצד כלל השותפים באקו-סיסטם החשוב הזה. ולכן, רק לאחרונה פניתי לכל מקורות המידע במערכת הבנקאית ודרשתי כי תוגדר מדיניות לרמת שירות נאותה, רמת זמינות וזמני טיפול בתקלות. כמו כן, אנו מצויים בתהליכי אסדרה שיביאו את רמת השירות והזמינות לסטנדרטים הגבוהים ביותר. אלו, לצד יישום של הליכי ביקורת ובקרה צפויים להבטיח שיתוף מידע ברמה הגבוהה ביותר.

המערכת הבנקאית מהווה מקור נתונים משמעותי ביותר ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת "עולם פיננסי פתוח", עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו כלל הגופים הפיננסיים משמשים כמקורות מידע ומאפשרים לנותני שירותי המידע אפשרויות נרחבות להציע הצעות ערך מותאמות ללקוחות, שלא היו אפשרויות עד לא מזמן. בהמשך עלינו לפעול יחד לעולם של "כלכלה פתוחה". עולם של אקו-סיסטם דיגיטלי בו מידע נאגר, מסודר ומשותף על ידי גורמים רבים ומגוונים במטרה לייצר ערך משמעותי. אעדכן כי משלחת של הפיקוח על הבנקים יצאה לאחרונה לסינגפור ולאוסטרליה בכדי ללמוד ולדון על הנעשה בתחום זה, לצד נושאים חשובים נוספים. למדנו כי באוסטרליה אכן קיים שיתוף מנדטורי של מידע גם בסקטורים נוספים כדוגמת סקטור האנרגיה והתקשורת, וכי בכוונתם להמשיך ולהרחיב את המידע הפיננסי מעבר למערכת הבנקאית עצמה, לרבות מידע מגופי אשראי חוץ בנקאיים, חברות ביטוח וקרנות פנסיה.

ולצד כל האתגרים, השימושיות והתועלת ללקוחות יושפעו רבות מהמודל העסקי ומהערך שיוצק על ידי השחקנים במערכת הבנקאית ומחוצה לה. והחשוב ביותר, האמון שיתנו הצרכנים בהתפתחות של האקו-סיסטם על רבדיו השונים, הינו חלק מכריע בהתפתחותו.

את הניצנים של המהפכה הזו, לצד יוזמות חשובות שבנק ישראל והפיקוח על הבנקים קידם בשנים האחרונות, לרבות האפשרות לעבור מבנק לבנק בקליק, ניתן לראות כבר היום ואנו בטוחים כי נראה השפעות מבורכות נוספות כבר בעתיד הקרוב.

בהקשר זה חשוב להזכיר גם את הלקוחות עצמם. אין ספק שכחברה אנחנו ניצבים בפני אתגר משמעותי בכל הקשור לאוריינות הפיננסית, לאוריינות הדיגיטלית ולאוריינות המידע. זאת לצד הנגשת השירותים הבנקאיים בכל ערוץ ובכל מגע עם הלקוחות, אגב ראיית הלקוח במרכז. נדרש מענה ציבורי רחב ומקיף שיאפשר להורינו, לנו ולילדנו להיות צרכנים נבונים ומעורבים יותר. על כולנו מוטלת המשימה לפתח ולחזק את תחושת האחריות של הציבור למצבו הפיננסי ולעודד אותו לגלות יוזמה ומעורבות. הפיקוח על הבנקים קידם רפורמות רבות בשנים האחרונות שמטרתן העיקרית היא חיזוק כוחו של הלקוח והגברת יכולת המיקוח שלו באמצעות המידע והכלים החדשים שרפורמות אלו יצרו. בכדי להפיק ערך משמעותי מרפורמות אלו, הלקוחות חייבים לעשות שימוש ולהפעיל את כוחם התחרותי המוגבר באמצעות מעורבות, יוזמה וצרכנות נבונה.

לפני כשנה, בכנס הפיקוח הקודם, הצבתי לעצמי ולכולנו מטרה. לעשות את הנדרש על מנת שנקיים את תפקידנו הנכון במארג החברתי-כלכלי במשק הישראלי כדי שכולנו נוכל לחיות בחברה טובה יותר, הוגנת יותר, שוויונית יותר. אני מאמין שהתקדמנו לא מעט בשנה בהשגת מטרה זו אך ישנה עוד כברת דרך ארוכה. דוקטור סוס לימד אותנו שאם יוצאים, מגיעים למקומות נפלאים. אז אנחנו כבר יצאנו לדרך וביחד נמשיך להתקדם, לעשות ולפעול.

כנס מעניין ומגוון לפנינו. אנחנו נשמע בהמשך הכנס בהרחבה על השימוש בבינה מלאכותית, על החיבור בין אדם ומכונה, על ההיבטים השונים של פרסונליזציה של המידע והמחיר האפשרי שנגרם מאובדן הפרטיות.

אני מעוניין לנצל את ההזדמנות ולהודות לדוברים, למשתתפי הפאנל, לכל מי שטרח וסייע בארגון הכנס ולכל עובדי הפיקוח על הבנקים.

וכמובן תודה לכולכם שבחרתם להגיע ולקחת חלק.

רק לפני שנמשיך בכנס, רציתי לנצל את ההזדמנות ולחלוק עמכם, על קצה המזלג, קצת מהעבודה המרשימה שנעשתה בפיקוח על הבנקים בשנה האחרונה.

תודה.

◀ דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בוועידת השלטון המקומי (Muni Expo)

07.12.2022

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן נשא דברים היום בוועידת השלטון המקומי, ועסק בהתפתחות שימוש הלקוחות הבנקאיים באמצעי הדיגיטל, על פני זמן ובמבט על מחוזות וישובים שונים. מצורפים דברי המפקח בכנס והמצגת שליוותה את דבריו.

בוקר טוב.

אני שמח מאוד להשתתף פה היום בכנס החשוב הזה.

פעילותו של השלטון המקומי משפיעה ונוגעת באופן ישיר בחייהם של כלל תושבי מדינת ישראל. מכאן החשיבות הרבה לפעילותו התקינה, להיקף הסמכויות שניתנו לו ולאחריות לרווחתם של תושבי הישובים השונים.

כולנו ראינו את החשיבות של פעילות השלטון המקומי בתקופת הקורונה ואת ההשפעה האדירה שיש לו על חיי התושבים.

אני מאמין גדול בכך שלמערכת הבנקאית תפקיד חשוב ומשמעותי במשק הישראלי והיא חלק מהמארג החברתי-כלכלי במדינה. המערכת הבנקאית מספקת שירותים לחלק ניכר מהחברה הישראלית והיא תומכת ומאפשרת את התנהלותם הכלכלית של משקי הבית.

רציתי לנצל את הבמה המכובדת הזו ולהציג לכם בפעם הראשונה מידע שנאסף בפיקוח על הבנקים אודות השימוש בדיגיטל במחוזות ובשושנים השונים. חשוב לי לציין כבר עכשיו שאנחנו לא מסתפקים בלהציג את המידע והחל מהיום בכוונתנו להרחיב את המידע התקופתי שאנו מפרסמים לציבור כך שנתונים אלו יהיו זמינים לכל דורש.

אני מניח שכולכם כבר הרגשתם הלכה למעשה את מהפכת הדיגיטציה שעוברת בשנים האחרונות על המערכת הבנקאית. אני בטוח שלכולם כבר יצא להפקיד שיק באפליקציה, להתכתב עם בנקאי, לבצע פעולות באתר האינטרנט והכל באופן נגיש ונוח. המילה מהפכה בהקשר הזה איננה הגזמה. כולנו חשים את הנוחות, היעילות והשיפור בזמינות השירות, שהפעילות הדיגיטלית הביאה עמה. הדיגיטציה גרמה לכך שלרובנו יש היום נגישות וגישה ישירה לבנק ולמערכותיו באמצעות הטלפון הנייד ובאמצעים דיגיטליים אחרים.

בחמש השנים האחרונות ראינו שינוי דרמטי בהעדפות הצרכנים ובדרך בה הם צורכים שירותים בנקאיים. אם בשנת 2017 כ- 55% בלבד מהפעילות של משקי הבית נעשה בדיגיטל הרי שבשנת 2021 כבר למעלה מ- 87% מהפעולות מבוצעות בדיגיטל. הנתונים למחצית השנה הראשונה של 2022 כבר בידנו והם מציגים המשך של מגמת הגידול בפעילות בדיגיטל.

ערוצי השירות שניתנים היום בדיגיטל הם רבים ומגוונים, ניתן לבצע פעולות ולצפות במידע במנעד רחב של פלטפורמות וערוצי שירות.

אמצעי הפעילות המועדף על לקוחות המערכת הבנקאית הוא האפליקציה, יישומון בעברית. האמצעי הנוח הזה שכולנו התרגלנו אליו לא היה קיים עד לפני מספר שנים לא רב, והבנקים משקיעים רבות על מנת שהפעילות באפליקציה תספק שירות טוב ומאובטח ללקוחות ואנו בפיקוח פועלים על מנת לקבוע רגולציה מאפשרת ומסירת חסמים. חשוב לציין כי הפיקוח על הבנקים מקיים סקרי שביעות רצון בקרב משקי הבית בשנים האחרונות ובכולם נרשמה שביעות רצון גבוהה מאוד מנוחות השימוש והזמינות של האפליקציות הבנקאיות.

כפי שניתן לצפות, האימוץ של הפעילות הדיגיטלית אינו אחיד בקרב הציבור. השימוש באפליקציות הבנקאיות לדוגמה מאוד רווח בקרב לקוחות צעירים עד גיל 25 וגם בקרב לקוחות עד גיל 50, אך האימוץ של אוכלוסייה מבוגרת יותר הינה איטית יותר. אנחנו גם רואים שפעילות הדיגיטל ובפרט הפעילות באפליקציה נמוכה יותר בקרב לקוחות הסניפים המצויים ביישובים בעלי דירוג סוציו-אקונומי נמוך בהשוואה ללקוחות הסניפים המצויים ביישובים בעלי דירוג סוציו-אקונומי גבוה.

יש לציין כי הפעילות הדיגיטלית והיעילות התפעולית יוצרים מתח מובנה אל מול הפריסה והזמינות של מערך הסניפים והשירותים המסורתיים. המתח הזה, הגם שאינו חריג בהשוואה לעולם, מחייב את המערכת הבנקאית לתשומת לב ורגישות לאוכלוסיות שונות שאינן מעוניינות או המתקשות לעשות את המעבר לפעילות דיגיטלית. הגברת החינוך הפיננסי והאוריינות הדיגיטלית הינו כלי חשוב ביותר בהתמודדות הזו. על כולנו מוטלת החובה להמשיך לחזק, לפתח וללמד את עקרונות היסוד לצרכנות נבונה, מודעת ואקטיבית.

נתון מעניין נוסף שניתן לציין הוא דווקא ביחס לעמדות האוטומטיות לשירות עצמי. ראשית, העמדות הללו כבר מזמן מאפשרות מגוון שירותים מעבר לשירות משיכת כסף מהכספומט הישן והמוכר. זהו ערוץ שירות נגיש ומגוון שגם בעולם נעשה בו שימוש נרחב. בישראל כ- 17% מהפעולות הבנקאיות של משקי הבית נעשים באמצעות עמדות אוטומטיות. אנחנו עוד רואים שהיקף השימוש במכשירים הללו בסניפים הנמצאים בחברה הערבית וביישובים בדירוג סוציו-אקונומי נמוך, גבוה משמעותית מהיקף השימוש בהם ביתר האוכלוסייה. מעבר למאמצי החינוך הפיננסי והאוריינות הדיגיטלית אליהם התייחסתי לפני רגע, הנתונים הללו מדגימים את חשיבות התאמת השירות למאפייני האוכלוסייה הצורכת את אותו השירות. המערכת הבנקאית נדרשת להתאים את ערוצי השירות ואת פריסת הסניפים לטעמי הצריכה ולמאפייני הפעילות של הלקוחות אותם היא משרתת. זוהי נקודה קריטית. הלקוחות בוחרים לנהל את פעילותם במערכת הבנקאית ולתת בה אמון וחובתה של המערכת לשמור על האמון

הזה, לשרת באופן מיטבי את הלקוחות ולעמוד בציפיות שלהם. השירות המיטבי מהווה תמהיל של חינוך ולימוד שוק תוך מתן מענה מיטבי לצרכי ומאפייני הלקוחות.

אנחנו כן רואים שהדיגיטציה במערכת הבנקאית מחלחלת באופן נרחב ויפה בכל רחבי המדינה וזוהי בהחלט תמונה חיובית וטובה. הפערים בין המחוזות אינו משמעותי ואנחנו רואים שבכולם נעשית פעילות בנקאית דיגיטלית בשיעורים גבוהים.

חשוב לי לחלוק עמכם כי רק השבוע קיימנו פעילות משמעותית לחיזוק החינוך הפיננסי בחברה הערבית, וזאת בשיתוף פעולה הדוק עם הרשויות המקומיות, המערכת הבנקאית ואיגוד הבנקים. מלבד הפעילות עם החברה הערבית שקיימנו השנה, קיימנו בשנים קודמות פעילויות נוספות להקניה של חינוך פיננסי לטובת עסקים קטנים ותלמידים בחטיבות הביניים. אך אין זה מספיק. זוהי משימה לאומית מהמעלה הראשונה. אני בטוח שבאמצעות שיתופי פעולה בין משרדי הממשלה, הרגולטורים הפיננסיים והרשויות המקומיות ניתן לעשות המון דברים טובים לטובת הציבור והחברה בישראל ואני קורא מפה לכולנו להרים את הכפפה, לפעול ולהוביל קדימה.

תודה והמשך כנס פורה.

[לצפייה במצגת אותה הציג המפקח](#)

דברי הנגיד בכנס "הון אנושי ושוק העבודה" של חטיבת המחקר בבנק ישראל

19.12.2022

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא הבוקר דברים בכנס השנתי של חטיבת המחקר. להלן דברי הנגיד במלואם:

שלום לכולם,

אני שמח לפתוח את הכנס של חטיבת המחקר, העוסק השנה בנושא כלכלי משמעותי מאוד – הון אנושי ושוק העבודה.

בדבריי, אתייחס בקצרה למושג ההון האנושי ולמקורותיו בספרות הכלכלית, לאחר מכן אדבר על היתרונות הגלומים בהעלאה ושיפור של ההון האנושי, ואתאר בקצרה את המצב בישראל ואת מה שיש לעשות בנידון. לבסוף, אבקש לומר כמה מילים לכבודו של מנהל חטיבת המחקר היוצא, פרופ' מישל סטרבצ'נסקי.

ככל הנראה, הכלכלן הראשון שהשתמש במונח "הון אנושי", היה אירווינג פישר בתחילת המאה הקודמת. עם זאת למעשה כבר במאה ה-18, אדם סמית' הגדיר את אחד מהסוגים השונים של ההון הקיים בכלכלה כך: "The acquired and useful abilities of all the inhabitants or members of the society" בתרגום חופשי, היכולות הנרכשות ושיש בהן תועלת של כל חלקי החברה.

תיאור קצר זה, היווה את הבסיס להגדרת המושג הון אנושי כפי שמקובל כיום – הון המייצג את הידע, המיומנויות האישיות, היכולות, הניסיון, האינטליגנציה והכישורים שבידי פרטים המאפשרים לבצע עבודה שמייצרת ערך כלכלי ולהשיג איכות חיים גבוהה.

כיום, מושג ההון האנושי הינו רחב ועשיר יותר, ואינו מתבטא רק בידע טכני או בשנות השכלה אלא מבטא גם מיומנויות ומאפיינים "רכים" למשל: היכולת לפתור בעיות בדרך יצירתית, עבודת צוות, בריאות גופנית ורגשית, ועוד.

עם השנים המקום של ההון האנושי בספרות הכלכלית, הלך וגדל. גארי בקר ועוד רבים וטובים חשבו, חקרו, ותיארו באופן

פורמלי – כיצד העלייה בהון האנושי משפיעה על הכלכלה כולה. זו ספרות ענפה מאד, ואבקש לתאר – על קצה המזלג – את החשיבות של מושג זה.

ראשית, הון אנושי הוא אחד התורמים הראשיים לצמיחה כלכלית, שכן למיומנותם של העובדים השפעה ישירה על פריון הייצור, ולכן גם על צמיחת התוצר. מכיוון שאין מדידה ישירה של הון אנושי, אחת הדרכים למדוד אותו בעקיפין היא באמצעות שנות ההשכלה הפורמליות ומבחני מיומנות שונים. מחקרים עדכניים שנעשו ב-OECD הראו כי תוספת של שנת לימוד אחת יכולה להגדיל את הפריון הכולל במדינה בכ-6 אחוזים. תרומה זו "מחלחלת" גם לעובדים המייצרים: מחקרים נוספים הצביעו על כך שהתשואה על השכר, כלומר התוספת השולית להכנסה עבור כל שנת לימוד או הכשרה מקצועית עומדת על כ-8-10 אחוזים בממוצע.

שנית, פיתוח הון אנושי עשוי לתרום באופן משמעותי להפחתת אי-השוויון. ישנו ביסוס אמפירי רב לטענה כי התמורה להשקעה בצבירת הון אנושי בשלב מוקדם של החיים הינה גבוהה במיוחד ומשפיעה על יכולתו של הילד לרכוש ידע וכישורים בגיל מאוחר יותר, ולעבוד במקצועות רווחיים יותר.

יורם בן פורת, שהיה – בין היתר – נשיא האוניברסיטה העברית בירושלים, ניסח את אחד המודלים החשובים בכלכלת עבודה הממדל באופן פורמלי צבירת הון האנושי. אחת התובנות הנגזרות מהמודל, שמאז הלך ושוכלל, היה כי לצבירת הון אנושי בשלב מוקדם השלכה עצומה על רמת החיים בהמשך.

אחד מהמחקרים שערכתי מוקדם גם הוא לנושא זה ומתבסס, בצורה מסויימת על המודל של בן-פורת, בו אני מראה, בין היתר, כי הון אנושי שנצבר לפני שנות ה-20, משפיע על אורח החיים בצורה מאוד משמעותית. הניתוח מראה כי בהשוואה להטרוגניות בעושר פיננסי וביכולות למידה בין פרטים שונים, השונות בהון אנושי נכון לתחילת שנות העשרים היא המשפיעה ביותר על אורח החיים הבוגרים של הפרט.

בנוסף, ספרות עדכנית מראה כי להשקעה בגילאים הצעירים גם השפעות חיצוניות רבות המשפרות את רמת החיים של האוכלוסיה כולה, למשל בתחום הבריאות.

צמצום אי-השוויון כתוצאה מהשיפור בהון האנושי בכל חלקי האוכלוסיה מתבטא גם במוביליות חברתית. אנחנו יודעים כי המצב הכלכלי של התא המשפחתי, מנבא בסבירות לא מבוטלת את המצב הכלכלי של הילדים שיגדלו בו. אחת הדרכים "להיחלץ" מהמעגל הזה היא השקעה ציבורית בשיפור ההון האנושי של הילדים, שנעוץ בגילאים הללו ברכישת חינוך והשכלה איכותית יותר והקניית מיומנויות נדרשות. השקעה בהון אנושי משפיעה באופן חיובי על השכר, המיומנויות ורמת החיים, ולכן גם על היכולת של אדם או משפחה שמגיעים מרקע חלש לשפר את מעמדם הכלכלי-חברתי ובכך מגדילה את שוויון ההזדמנויות בחברה.

ג'יימס הקמן, שזכה בפרס נובל על עבודתו בנושא הון אנושי סיכם זאת כך:

"Investing in disadvantaged young children is a rare public policy initiative that promotes fairness and social justice and at the same time promotes productivity in the economy and in society at large."

כעת, אתייחס – בקצרה, שכן תשמעו על כך רבות במהלך הכנס – להון האנושי בישראל ומה צריך לעשות כדי להגדיל אותו.

בנק ישראל הצביע מספר פעמים בעבר על כך שישראל נמצאת בפער פריון מהמדינות המפותחות הנגזר בעיקר מהון אנושי נמוך ומהשקעה שאינה מספקת בתשתיות. למרות ששיעור בעלי ההשכלה בישראל הוא מהגבוהים במדינות המפותחות, הישגי התלמידים במערכת החינוך נמוכים ביחס לעולם ורמת מיומנויות יסוד של העובדים במשק נמוכה גם כן מהממוצע ב-OECD. פערי המיומנויות מתחילים בגיל צעיר, כך שטיפול בבעיה חייב להתחיל כבר בגיל צעיר כדי למנוע את ההתמדה והגידול בפער בגילאים מאוחרים יותר. בדו"ח הפריון, ובמסמכים אחרים שהגיש בנק ישראל לממשלה הצגנו סט המלצות בנוגע לשיפור מערכת החינוך, שלה התפקיד המרכזי בטיפול ושיפור ההון האנושי של הדור הצעיר.

אחת ההמלצות העיקריות, עוסקת בחינוך בגיל הרך. כיום, חוק חינוך חננים מגיל 3 מאפשר לרוב המוחלט של הילדים להשתלב במסגרות חינוכיות ונעשות פעולות שונות לקידום איכות החינוך והטיפול במעונות. כפי שציינתי, מאחר ששנים אלו הן המשמעותיות ביותר ברכישה אפקטיבית של ידע ומיומנויות יש משמעות קריטית להמשיך לקדם תכניות אלו.

למרות זאת, ההוצאה בישראל על מסגרות לפעוטות עד גיל שנתיים נמוכה במיוחד בהשוואה בינלאומית. למרות המאמצים הרבים שנעשים על ידי הגורמים האמונים בתחום זה, הוצאה נמוכה מגבילה מאוד את האפשרות לספק שירות חינוכי איכותי לילדים במסגרות אלה.

לאור זאת, המלצנו בעבר לשקול להרחיב את מיומן מסגרות החינוך גם לגילים נמוכים יותר. בד בבד, הספרות מראה כי תרומה של מסגרות חינוך בגיל הרך מתבטאת בעיקר בקרב אוכלוסיות חלשות ולכן, בחשיבה במונחי "עלות – תועלת" חשוב למקד את פעילות הממשלה בגיל הרך בשכבות סוציו-אקונומיות נמוכות, להתנות זאת במיצוי כושר עבודה ולהימנע מסבסוד גורף.

על מנת לקדם את ההון האנושי בישראל הדגשנו מספר פעמים בעבר כי יש לטייב את איכות ההוראה בישראל. נדרש לבנות תשתית להערכת מורים אפקטיבית המבוססת הן על הצלחתם לשפר ציונים ומיומנויות בקרב התלמידים והן על הצלחתם בקידום יעדים חינוכיים אחרים. בנוסף, עלינו לוודא שדור העתיד של שוק העבודה הישראלי, אשר נמצא כבר בינינו ועושה את צעדיו הראשונים בבתי הספר ברחבי ישראל, יקבל בעת לימודיו בשנים חשובות אלו את הכלים הלימודיים והמיומנויות הבסיסיות הנדרשות להצלחה בשוק העבודה. יש לכך חשיבות עצומה, על מנת שיוכלו להוביל את הכלכלה הישראלית להמשך צמיחה ושגשוג.

כפי שאמרתי, בנק ישראל ניסח עוד מספר רב של המלצות לשיפור ההון האנושי, וגם היום אנחנו עובדים במרץ כדי להגיש לממשלה הנכנסת המלצות מעודכנות.

לפני שאסיים, אבקש לומר כמה מילים במבט צופה פני עתיד. ההתפתחות הטכנולוגית מאתגרת הרבה תחומים, וגם הדרך שבה אנחנו חושבים על ההון האנושי עשויה להשתנות.

כך למשל, לפיתוח של בינה מלאכותית (AI) יש פוטנציאל להשפיע במספר דרכים על האופן שבו אנו חושבים על הון אנושי. אחת הדרכים המשמעותיות ביותר שבהן בינה מלאכותית יכולה להשפיע על ההון האנושי היא על ידי אוטומציה של משימות ותהליכים מסוימים המבוצעים כיום על ידי בני אדם. זה, עשוי להוביל לשינוי בסוגי הכישורים המוערכים בכוח העבודה, כמו גם לשינויים בסוגי המשרות הזמינות.

במקביל, הפיתוח של בינה מלאכותית עשוי ליצור הזדמנויות עבודה חדשות עבור אנשים המיומנים בפיתוח, תכנות וניהול מערכות בינה מלאכותית. זה יכול גם להוביל לפיתוח של תעשיות חדשות המבוססות על שימוש בבינה מלאכותית. בסופו של דבר, ההשפעה של AI על ההון האנושי תהיה תלויה באופן האימוץ והשימוש בו, כמו גם במדיניות וביוזמות שיוקמו כדי לתמוך במעבר לכוח עבודה אוטומטי יותר. ישנה חשיבות לכך שקהילות וארגונים יישארו מעודכנים בהתפתחויות ב-AI ולהיות פרואקטיביים בהסתגלות לשינויים פוטנציאליים בשוק העבודה.

איך אני יודע שאני לא לגמרי טועה פה? כל 2 הפסקאות האחרונות שהקראתי נכתבו בשלמותן ע"י "CHAT-GPT" כלי הבינה המלאכותית שהושק בחודש שעבר.

הקוריוז הנחמד הזה ממחיש בצורה חד משמעית, כי ישנה חשיבות עליונה לטיפול ההון האנושי ושיפורו המתמיד תוך הימצאות בחזית הטכנולוגיה. אגב, לא רק העובדים והתעשייה יאותגרו על ידי הטכנולוגיות המתקדמות; אלא גם עולם המחקר. כך למשל, אחד הנושאים המעסיקים את הספרות בשנים האחרונות הוא אילו עובדים יוחלפו בעקבות ההתקדמות הטכנולוגית. בעבר, היה מקובל לחשוב כי אלו יהיו אלה עם פריון העבודה הנמוך. בשנים האחרונות, יש עיסוק מחקרי רב בנושא זה. לדוגמא, חוקר מוביל בשם דרון אג'מוגלו, מראה כי בתנאים מסוימים, יהיו אלה דווקא העובדים ממרכז התפלגות הפריון. עסקתי בנושא בהרחבה בהרצאה שנשאתי באגודה הישראלית לכלכלה לפני שנה וחצי, ודומה כי הדברים נהיו אף יותר רלוונטיים. זוהי רק דוגמא אחת לאתגרים המוצבים בפנינו – חוקרים, כלכלנים ואנשי המדיניות.

לסיום אבקש לעבור לנושא אחר, אישי ומרגש: מנהל חטיבת המחקר, פרופסור מישל סטרבצ'נסקי מסיים את תפקידו החודש כמנהל חטיבת המחקר של בנק ישראל, וזו הזדמנות לספר קצת ליושבים בקהל מי האיש.

למישל רזומה אקדמי מפואר. הוא בעל תואר ראשון בכלכלה ובחשבונאות מאוניברסיטת אורוגוואי, סיים תואר שני ותואר ד"ר בלימודי כלכלה מהאוניברסיטה העברית ועשה פוסט דוקטורט באוניברסיטת MIT. לאורך השנים, במקביל לעבודתו בבנק ישראל, מישל לימד במוסדות אקדמיים שונים ביניהם: האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת בן גוריון ואוניברסיטת רייכמן. בנוסף, הוא חבר בחוג לכלכלה ובבית הספר למדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית ועורך משותף של ה-Israel Economic Review מאז היווסדו.

מישל פרסם עשרות מאמרים, גם בכתבי עת מובילים בעולם שהוצגו באוניברסיטאות שונות בעולם ובבנקים מרכזיים. עבודותיו עוסקות בנושאים מאקרו-כלכליים, מדיניות פסקאלית ובפרט במדיניות מיסוי אופטימלית, המחזוריות של המדיניות והמיסוי וכללים פסקליים, תוך מתן חשיבות מיוחדת לניתוח ולימוד של כלכלת ישראל. מישל קיבל פרסים שונים על תרומתו לחקר הכלכלה בישראל, בין היתר את פרס געתון, מהמכון למחקר כלכלי בישראל, על עבודתו עם מומי דהן שעוסקת בקשר בין תקציב הסקטור הציבורי וצמיחה כלכלית בישראל.

מישל צמח החטיבת המחקר, וכיהן בתפקידים שונים לאורך הדרך: הוא התחיל את דרכו בבנק ישראל בשנת 1993 ככלכלן וראש התחום הריאלי והסקטור הציבורי. לאחר מכן הוא התקדם לתפקידי ניהול כסגן מנהל מחלקת המחקר ומנהל האגף למאקרו כלכלה בחטיבת המחקר. מאז שנת 2017 מישל מנהל את חטיבת המחקר ובשנתיים האחרונות הוא כיהן גם כחבר בוועדה המוניתרית של בנק ישראל.

התרומה של מישל לכלכלת ישראל בשנים בהן היה חלק מחטיבת המחקר בכלל ובחמש השנים האחרונות כמנהל החטיבה בפרט היא רבה ומשמעותית וקשה לכמת אותה. שנים בהן פרצה מגפת הקורונה במסגרתה נדרשנו לבצע הרחבות מוניטריות כדי לשמור על יציבות המשק, הפלישה הרוסית לאוקראינה שהובילה למשבר אנרגיה עולמי ולפליטים רבים, התמודדות עם סיכונים משבר האקלים, אי-יציבות פוליטית ועליית האינפלציה בישראל ובעולם בחודשים האחרונים. כל אלה דוגמאות שממחישות את המציאות המורכבת בה נדרשנו לפעול על מנת לשמור על היציבות הכלכלית במשק הישראלי.

כמנהל החטיבה, מישל הוביל את הכנת אחד הדוחות המקיפים ביותר שהוגשו לממשלה, שכלל המלצות לצעדי מדיניות להעלאת רמת הפרייון במשק בטווח ארוך. מבחינתי, המחויבות של מישל לחטיבה ולבנק בתקופה זו והרצון שלו לקדם יוזמות חדשות בתחומים שונים באמצעות מחקר איכותי לאורך השנים מעוררת השראה וראויה להערכה רבה.

במסגרת תפקידיו בבנק ישראל מישל הוביל נושאים רבים שקשורים למדיניות מוניטרית ולייעוץ כלכלי לממשלה וכן העמיק את קשרי העבודה של בנק ישראל עם חטיבות מחקר בבנקים מרכזיים אחרים וגופים שונים בארץ ובעולם, ביניהם - ניהול הקבוצה הכלכלית במסגרת הכניסה של ישראל לארגון ה-OECD, קבוצת המחקר הבין-משרדית של התכנית למענקי עבודה, וצוותים שונים נוספים. בנוסף, מישל מייצג את הבנק בוועדות שונות ומכהן כיו"ר משותף בוועדת היישום להגברת התחרות. כמובן שגם מעבר לצוותי עבודה ספציפיים, כל ההמלצות וההתייחסויות לרפורמות של ממשלות חדשות, והיו כמה כאלה בשנים האחרונות, מגיעות מעבודת מחקר מעמיקה ואיכותית של עובדות ועובדים בחטיבת המחקר בניהולו של מישל.

בעיניי, מה שמייחד את העשייה של מישל היא המעורבות המעשית שלו בקידום מדיניות ציבורית והיכולת שלו לתרגם תובנות של מודלים כלכליים מורכבים למציאות בשטח. העובדה שעמד בראש תכנית הצוערים לשירות המדינה ובראש התוכנית לכלכלה וחברה במכון ון ליר בירושלים מעידה על איכויות אלו בצורה הטובה ביותר - שילוב של כלכלה, אקדמיה, שליחות, חברה וחינוך.

בשנתיים האחרונות הוביל מישל את צוות האסטרטגיה שעוסק בבחינה מחדש של יעד האינפלציה בישראל. גולת הכותרת של פעולתו היא יוזמה, קידום ועריכה - שגם אני לקחתי בה חלק - של ספר מקיף הכולל מאמרי מחקר שברובם נכתבו בחטיבה, הסוקר את ההיבטים השונים של סביבת האינפלציה והמדיניות המונטרית בעשורים האחרונים. ספר זה, יחד עם שני כנסים מקצועיים ועבודה רבה שנעשתה בחטיבת המחקר מהווים את הבסיס המקצועי הרחב והמקיף לתהליך הבחינה של יעד האינפלציה.

מישל, האינטראקציות שלנו הן בפורומים שונים כגון הוועדה המוניתרית והן בארבע עיניים, תמיד התאפיינו בכך שמחד היטבת לתכלל את העמדות המקצועיות של החטיבה ולתמסר אותן באופן ברור ומאידך הקפדת להיות נאמן לאמת המקצועית שלך ולחדד את עמדתך האישית. בהשאלה מעולם הכדורגל אתה שילוב של שחקן נבחרת המהווה חלק מצוות ושחקן נשמה הנאמן לאמת המקצועית שלו.

מישל, אני מבקש להודות לך על התקופה המשמעותית שלך בבנק ישראל. הידע הכלכלי הנרחב שלך, המומחיות שלך בתחום המדיניות הציבורית, באו לידי ביטוי באופן בו הובלת את חטיבת המחקר, והיו נכס לבנק ישראל. עשית המון ואני מאמין שעם שובך לאקדמיה תמצא את הדרך לתרום מהניסיון העשיר שרכשת בבנק לכלכלת ישראל ולמדיניות ציבורית, ומאחל לך הצלחה רבה בהמשך הדרך.

אני רוצה לסיים בתודה למארגנות ומארגני הכנס, אני מאחל לכולם כנס פורה ומלמד – ובטוח שיהיה מעניין מאד.

תודה רבה.

מצורפות תמונות מהאירוע. קרדיט: דוברות בנק ישראל.

בנק ישראל

אגף דוברות והסברה כלכלית
מחלקת תקשורת, קשרי קהילה וממשל